

Op zoek naar lezers deel II

Dagboeken 2017-2019

Colofon

ISBN: 978 94 63665 801 0

1e druk 2025

© 2025, Gerrit Jan Zwier

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto omslag: prof.dr. George Huitema

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Op zoek naar lezers

deel II

Dagboeken 2017-2019

Gerrit Jan Zwier

Voorwoord

Met genoegen presenteer ik hier het tweede deel van mijn *Op zoek naar lezers*, en wel de dagboeken over de jaren 2017-2019.

Op het eerste gezicht gaat het om dezelfde carroussel van markten en reizen als in het eerste deel. Het verschil is natuurlijk dat alle gesprekjes anders zijn en dat geldt ook voor mijn reiservaringen.

De polemieek ontbreekt dit keer evenmin. Die is vooral gericht tegen het Nederlands Letterenfonds dat tot taak heeft schrijvers te stimuleren, maar mij vanaf zeker moment keer op keer probeerde dwars te zitten. Het steekt zelfs liever geld in een debutant, die een reisboek over Lutjebroek wil schrijven, of in een bundeltje haiku's, dan in een reusbeurs voor Paaseiland of Engeland, zoals in mijn geval. Na de publicatie van *Liever citroen dan mandarijn*, waarin ik mijn vaak hilarische correspondentie met het Fonds heb gepubliceerd, volgde de apotheose: jan en alleman kreeg beurzen, steeds op één na.

Het lijkt erop dat ik, na vijfentwintig jaar trouwe dienst, afscheid heb moeten nemen van Atlas Contact. In paniek geraakt door de coronapandemie en de aansluitende dalende winsten, ben ik, en anderen met mij, op een zijspoor gerangeerd.

Nu de uitgeverij is opgekocht door een Amerikaanse boekengigant, maak ik mij al helemaal geen illusies meer.

De nieuwe directeur van de uitgeverij berichtte aan de auteurs dat zij het contact met de lezers wil versterken.

Mijn beste mevrouw, daar ben ik op mijn boeken-

markten en Scandinavische fairs, al twintig jaar mee bezig.

Mijn trouwe lezers zullen niet verbaasd opkijken van mijn uitstapjes naar noordelijke landen, waartoe ik ook Schotland en Engeland reken, en natuurlijk naar Vlieland. het lotusblad in de Waddenzee.

De dagboeken maken geen geheim van mijn schrijfplezier, ook de drijvende kracht achter de reisverhalen. Samen slepen ze de bouwstenen aan voor een zelfportret dat er, wat uiterlijk betreft, misschien uit ziet als een beeld van Paaseiland. Innerlijk heeft het portret echter meer gemeen met de schrijvers en schilders die beziel werden door een romantisch levensgevoel.

2017

1 januari

Hoe is het mogelijk! De Goed Nieuws Show is meteen vandaag begonnen! Mij is gevraagd op 15 oktober de prestigieuze Slauerhoff-lezing te houden in de dorpskerk van Huizum. Er was al afgesproken dat op die plek de hernieuwde editie van mijn *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak* ten doop zou worden gehouden, maar daar komt nu de lezing bij.

Die mag over het boekje gaan en ook over mijn persoonlijke fascinatie voor Slauerhoff.

Dat aanbod neem ik graag aan.

In het verleden heb ik over die persoonlijke fascinatie het een en ander geschreven. Denk aan de lezing die ik jaren terug hield voor de jaarvergadering van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde in Den Haag, waarbij toen zelfs de bejaarde Kees Lekkerkerker, een van de zeer weinigen die het handschrift van Slauerhoff kon ontcijferen, aanwezig was. Denk vooral aan mijn verhaal ‘Tout à toi’ in *Witte heksen*. En denk aan Slauerhoff en zijn fascinatie voor Paaseiland, beschreven in mijn laatste boek, *De omweg naar Paaseiland*.

Heel mooi, om op mijn zeventigste (eigenlijk zestigste, volgens de modernste medische opvattingen) terug te blikken op deze gidsfiguur.

Zoals de vader van de reiger Jérôme de Flaudeville iedere avond de Nijl inspecteerde (zie: een verhaal van Anton Koolhaas), zo inspecteer ik op de vroege nieuwjaarsmor-

gen altijd de straten van Zuidhorn. Er was nog niets opgeruimd. Op kruispunten en pleintjes lagen de stinkende resten van het knalfestijn nog bij elkaar, overdekt door een grijs-witte aslaag. Rond het Chinees restaurant ritselde de wind door lagen rode omhulsels van voetzoekers en zevenklappers. Zo te zien had men dit keer de bushokjes en verkeersborden met rust gelaten.

In het park zag ik de eerste lichtgroene spruiten van het groot hoefblad als ‘kindervuistjes uit de grond komen’ (om Maarten ‘t Hart te citeren). Bij de burens verderop bloeit de toverhazelaar.

In een notitieboekje heb ik alleen een paar schrijfplannen opgeschreven, geen goede voornemens. Laat ik er dan toch eentje noemen: ik wil dit jaar zien te overleven, en wel zo goed mogelijk. Dit is eigenlijk meer een wens dan een voornemen.

2 januari

Op mijn bureau ligt nog een interessant knipsel waaraan ik even aandacht wil besteden. Boven een overlijdensadvertentie van een vrouw die op 63-jarige leeftijd overleed, stond een citaat van Gandalf, uit *The Lord of the Rings*:

End? No, the journey doesn't end here. Death is just another path, one that we all must take.

Prachtig.

De uitspraak van de wijze tovenaars deed mij denken aan het proefschrift van M.A. Davidsen, die een paar jaar geleden promoveerde op een studie van mensen die van de

verhalen van Tolkien een eigen religie hebben gebrouwen. 'Ze roepen de bovennatuurlijke wezens uit de verhalen op om contact met ze te maken, of ze maken spirituele reizen naar Midden-aarde om hen daar te bezoeken,' lees ik in het persbericht.

Lees mijn *Tolkien als reisgenoot*, waar in twee verhalen de vermenging van Tolkien en geloof wordt beschreven.

6 januari

Gisteren betrad ik een martelkamer - in die ruimte stond een genealogische stoel met onderbeensteunen, waarbij twee vrouwelijke verpleegkundigen de wacht hielden. Aan de oudere verpleegster had ik gevraagd of er bij de prostaatbiopsie die mij te wachten stond ook aan verdoving was gedacht. Dat was beslist niet het geval, liet de jongere vrouw, met een knap maar hard gezicht, mij weten. Besepte ik wel dat daarvoor drie injecties nodig waren in dezelfde kwetsbare contreien die ik voor pijn wilde behoeden?

Maar bij het moderne darmonderzoek is verdoving heel normaal, sputterde ik tegen. Ik vermeed het woord 'roesje' te gebruiken, een term van mijn vrouw, omdat ik het te soft vond klinken.

'Die nieuwe ontwikkelingen zijn hier nog niet doorgedrongen,' zei de specialiste, die even later een echoscopieapparaat door mijn aarsgat drukte. Ik sloeg mijn ogen op naar het plafond, maar zag een paar tellen later toch heel goed hoe ze een lange huls naar binnen bracht, die voorzien was van een naald. Even later klonk een luide klik - de eerste biopt was genomen. Er volgden er nog 11.

Het was wel vol te houden, al hield ik de score klik voor klik bij.

‘Deze doen we over,’ hoorde ik op een gegeven moment, ‘hier zit te veel kalk.’

Tussen de klikken door vroeg de oudere vrouw, die de kokernaalden aan de jongere overhandigde, of het nog steeds goed met mij ging.

Ik verzekerde haar dat ik me prima op mijn gemak voelde.

Toen ik na afloop wankelend naar mijn kleedhok slofte, zei ik: ‘Ik zal maar niet “tot ziens” zeggen.’

‘Je weet maar nooit,’ reageerde ze.

Over een week krijg ik de uitslag.

De Goed Nieuws Show komt goed op gang. Vandaag kreeg ik een fraaie recensie over mijn Paasboek in de *NRC* van Kester Freriks, die mij ook in het verleden al goedgezind was. Wij hebben dan ook wel iets gemeen - de Romantiek, noordelijke landen en natuurstudie.

Hopelijk hoef ik nu, na de tweede gunstige bespreking in een landelijke krant, niet meer zo hard aan het boek te trekken als bij vorige reisboeken.

Bovendien arriveerde vandaag de (derde) herdruk van *Antropologen te velde*. Het ziet er prachtig uit, zowel het omslag met een onbekende foto van Malinowski op de Trobriandeilanden, als de foto's in de tekst. Alles zwart-wit, wat goed past bij het historische onderwerp. En voorzien van een degelijk nawoord van de hooggeleerde Yme Kuiper.

In mijn voorwoord kondig ik de reeks Antropologische Klassieken aan. Maar het zal helaas bij deze ene klassieker blijven.

9 januari

‘Het is niet zo dat ik altijd meteen de nieuwste Zwier wil hebben,’ zei een man gistermiddag tegen mij op de Groningse Vakantiebeurs, ‘maar doet u mij nu toch maar *De omweg naar Paaseiland*.’ Waaraan hij toevoegde: ‘U heeft zeker de recensie in de *NRC* wel gelezen?’

Toevallig was hij mijn laatste koper.

Ik had een mooi hoekje in een verwarmde hal dat ik pas op het laatste moment had gereserveerd. In plaats van € 650 betaalde ik € 200. Op de eerste dag, toen alle media waarschuwden dat het in het hele land ‘spek- en spekglad’ zou worden, was ik gewoon thuisgebleven, tot ik een telefoontje kreeg van de organisatie dat iedereen zijn plek op de Beurs had ingenomen, behalve ik. Bizar. En er was ook wel degelijk publiek.

Dus vertrok ik alsnog, over goed berijdbare wegen. Helaas, dat publiek stelde weinig voor. Met pijn en moeite verkocht ik in een paar uur tijds vijf boeken. Maar een dag later kwam het publiek in groten getale opzetten. Dit keer haalde ik bijna veertig.

Ik verkocht zelfs een exemplaar van *Antropologen te velde*, aan een oudere mevrouw met strenge blik, die bevriend was geweest met mijn arme zus. Ze was ervan op de hoogte dat Trudy was overleden, al had ze de laatste jaren geen contact meer met haar gehad. Ooit was ze stewardess geweest, wat ze had gecombineerd met een avondstudie geografie. Vandaar haar interesse in mijn boek. Twintig jaar lang had ze les gegeven op het Friesland College. Ze liet mijn Paasboek liggen, hoewel ze - al in 1970 - op dat eiland was geweest.

Een levendige, praatgrage vrouw, die blij was dat ze Rotterdam voor een dorpje bij Sneek had verruild, kocht

Mijn wadden voor haar nieuwe vriend, die kweker was op Schiermonnikoog.

Tegenover mij deden de jonge meisjes van Personal Touch goede zaken. Zij mikken op unieke reiservaringen, begreep ik.

De reisverhalen in hun *Travel Magazine* ademen echter nog de oude vertrouwde geest van vroeger. Zo probeert men de lezer warm te laten lopen voor cruises door een serie ‘misverstanden’ uit de weg te ruimen. Zo zijn cruises niet saai of duur of chic en niet alleen bestemd voor ouderen. In een verhaal over Namibië, waar zelfs in de winter de temperatuur zelden onder de 35 graden zakt, worden parachutespringen, tochtjes per luchtballon en ‘zandsurfen’ als leuke activiteiten voorgesteld. En in een wildpark kun je er gegarandeerd ‘de *Big Five* op je *bucket-list* afvinken’. En na afloop is het heerlijk relaxen in een *Bierstube* om er een echt Duits biertje te drinken, want Namibië maakte immers ooit deel uit van het Duitse Rijk.

12 januari

Morgen is het vrijdag de dertiende...

Dan krijg ik de uitslag van de biopsie.

De Pools-Engelse antropoloog Malinowski weigerde pertinent om op die dag te reizen. Een bijgelovige antropoloog, dat is toch zoets als een glazenwasser die in een huis met vieze ramen woont.

Er hangt een zwaard van Damocles boven mijn hoofd.

Wat zal die enge man zeggen? ‘Ik heb slecht nieuws en ik heb goed nieuws?’ Waarna hij vertelt dat de uitslag ongunstig was, maar dat de kwade cellen kunnen worden uitgeroeid.

Ik vrees het ergste, maar ik hoop er het beste van.

Gezien mijn verleden, wat de prostaat betreft, is er kans op een winnend lot, dat wil zeggen: alle prikken goed en komt u over een jaar maar weer terug.

De op één na beste uitslag is: een kleine verstoring die in korte tijd efficiënt behandeld kan worden.

De uroloog, bijgenaamd 'de slager', heeft het laatste woord.

13 januari

Ik begrijp niet waaraan deze aardige man die onaardige bijnaam verdiend heeft, want hij vertelde mij bij binnenkomst meteen al dat die nare prikken niets verdachts hadden opgeleverd.

Wat een opluchting!

De verhoogde psa-waarde in mijn bloed kwam voort uit een vergrote prostaat: de walnoot was tot het formaat van een kiwi opgezwollen. Die drukte zowel op mijn blaas als op mijn endeldarm. Bij het 'rectaal toucher' - een prachtige verhullende omschrijving van een tastende vinger in het aarsgat - had hij die vergrote achterkant niet kunnen voelen.

Ik krijg nu medicijnen om de kiwi te doen slinken. Stiekem had ik al een tijdje pillen uit de reformwinkel geslikt - ze bevatten zaagpalm, een product dat volgens onderzoekers geen enkele aantoonbare werking had - maar nu kan ik die vervangen door een derivaat van testosteron.

Ook al loopt mijn psa de komende maanden op tot tegen de twintig, dan is er nog niets loos.

Dat is op zich verbazingwekkend - een van mijn partners bij het edele tennisspel bleek een tumor te hebben

bij een psa van slechts 7,5 en moet nu 35 keer bestraald worden. Terwijl hij nooit ergens last van had en zich nooit ziek voelde.

De prostaat is een suspect orgaan, vooral omdat hij er het zwijgen toe doet als er werkelijk iets mis is. Prostaatpijn wijst juist op vergroting en is als zodanig onschuldig. Een uroloog heeft het dan over 'benigne prostaathyperplasie' - ook die term wil ik hier niet onvermeld laten.

De afgelopen nacht had ik slecht geslapen. De hele dag was ik nerveus, want wat ging die man in de witte jas mij vertellen? Hij was bij machte mij met een paar woorden in de richting van de uitgang te duwen, naar de altijd aanwezige duistere kant van het leven, waar ziekte, ellende, moedeloosheid, wanhoop en de dodenakker ons wachten.

Maar je bent al bijna zeventig, hield ik mijzelf voor, je kunt niet verwachten dat alles van een leien dakje blijft gaan, dat elke gifbeker jou zal overslaan, dat jij permanent de dans zult ontspringen. Prijs jezelf gelukkig dat allerlei kwalen en al of niet seksueel overdraagbare aandoeningen aan je deur voorbij zijn gegaan, dat je nog steeds een fiere Friese Viking bent met een paar kleine mankementen.

Wat heb ik niet allemaal gezien in mijn leven, wat heb ik veel dingen gedaan, ik kan me in de meest schone herinneringen verliezen, rond dwalen in een schier eindeloze rij van boeiende landschappen, en het is beslist waar dat ik er, als schrijver, alles uit heb gehaald wat er in zat.

Waarom zou ik na een houw van het zwaard nog plannen maken voor nieuwe reizen en nieuwe boeken?

Waar zijn je grappen nu gebleven, Yorick?

Alles hing af van het vonnis van de slager.
Hij stuurde mij met een recept de deur uit.
‘Moet ik een nieuwe afspraak voor u maken?’ vroeg
de juffrouw bij de receptie.
‘Nee, ik heb het hier wel gezien,’ antwoordde ik.

16 januari

Nog steeds het gevoel dat ik ontsnapt ben aan een levensgevaarlijke situatie. Een Houdini-act - alsof je, na een kennelijke hartaanval, te horen krijgt dat het slechts om hyperventilatie ging.

Van mijn tennispartner, bij wie zes van de tien prikken ‘fout’ waren, hoorde ik dat hij voor de bestraling eerst nog twee keer gescand moest worden. Hetgeen betekende dat ze op zoek gingen naar uitzaaiingen. Op internet lees ik dat die zeven weken durende bestralingen ook kwalijke neveneffecten kunnen hebben: incontinentie van blaas en aars, en mogelijk impotentie. Dat laatste is op zijn leeftijd (65) wellicht het minst bedreigend.

Ik kreeg 12 prikken. Allemaal goed!

Om dat te vieren, kochten we een hazelnoottaart. Echter, die zit vol suiker, wel ‘het nieuwe gif’ genoemd, in ieder geval heel slecht voor mijn latente diabetes. Vanmiddag wordt mijn suikerspiegel weer gecheckt. Gelukkig heb ik van de uroloog gehoord dat een verhoogde psa ook invloed heeft op de glucosewaarden in het bloed.

Dus als die meting vanmiddag te hoog uitvalt, dan telt die eigenlijk niet, zal ik de huisartsassistente vertellen.

Hoe vier ik deze aalgladde ontsnapping dan wel op de juiste wijze?

Door een paar kilo af te vallen (goed voor de suikerspiegel).

Door productief te blijven op het literaire front.

Schotland is een mooi project - ik heb ruim de tijd om eraan te werken, me te documenteren, bijvoorbeeld door me te verdiepen in *Journey to the Western Islands of Scotland* (1775) van de bitse Samuel Johnson, lijnen uit te stippen, reisjes te maken.

Ik heb ook een nieuwe uitdaging nodig, met name een concept voor de ST (Scandinavische Thriller).

Voorts: blijven werken aan dit dagboek.

De financiële onderbouwing van een en ander blijft een probleem. Vandaar dat ik maar weer een werkbeurs bij het Letterenfonds heb aangevraagd. Weliswaar heb ik de heren vorig jaar terecht op hun nummer gezet, na de afwijzing van mijn Paaseiland-project en hun gebazel over een waterdichte 'intersubjectieve' beoordeling, waarop zij het patent zouden hebben, maar misschien zijn ze intussen tot inkeer gekomen. Destijds rekenden ze het mij aan dat er geen recensies in de Grote Pers over het Zweden-boek waren verschenen, alsof ik dat in de hand heb, maar nu kan die negatieve aantekening in ieder geval niet met betrekking tot *De omweg naar Paaseiland* worden gemaakt. Uiteraard zijn er nog talloze andere uitvluchten mogelijk. Het verstandigste is natuurlijk nergens op te rekenen.

Derhalve blijf ik maar proberen om via markten, lezingen e.d. wat extra pietermannen bij elkaar te sprokkelen.

18 januari

Ineens dook daar op het wereldwijde web, tussen mooie recensies over *De omweg naar Paaseiland* en andere signale-

menten, een blog op van Joep van Ruiten, literair criticus van het *Dagblad van het Noorden*. Wat wil het geval? Nadat hij een uiterst positieve recensie had geschreven over de nieuwe roman van Marcel Möring - *Eden*, een verhaal over de Wandelende Jood - die maar liefst het maximale aantal van vijf sterren kreeg, kwam hij erachter dat de critici in de Grote Pers een stuk minder positief waren. De *NRC* vond drie sterren wel genoeg, *de Volkskrant* gaf nog eentje minder.

Hoe is dat nu mogelijk? vraagt Joep zich af. ‘Zou ik het mis kunnen hebben?’ klinkt het bezorgd. ‘Was ik weer eens irrationeel enthousiast? Had het persoonlijke het gewonnen van het publieke?’

Wat zou hij met die laatste zin bedoelen? Dat zijn relatie tot Möring belangrijker was geweest bij zijn bespreking dan de taak om de lezer zo objectief mogelijk voor te lichten? Misschien kennen ze elkaar nog uit de tijd dat Möring verbonden was aan de *Provinciale Asser en Drentse Courant*, die later door het *Nieuwsblad van het Noorden* werd opgeslokt. Bovendien geeft hij in hetzelfde blog toe dat romans die in Noord-Nederland spelen bij hem een streepje voor hebben.

Wat beweegt de criticus? Tja, de meeste critici laten natuurlijk niet het achterste van hun tong zien. Over het algemeen gesproken is het van belang dat een criticus een helder idee heeft over wat hij goede en slechte literatuur vind. Ik nam het destijds, als collega van Joep bij de *Leeuwarder Courant*, op voor de betere vertellers, en keerde mij tegen het cryptogrammenproza van de Revisor-club, die het in de jaren tachtig en negentig voor het zeggen had. Het is verder niet van belang hoe anderen over een bepaald boek oordelen. Ik heb het meer dan eens meegemaakt dat ik een boek prees, terwijl anderen er gehakt

van maakten, en omgekeerd. Ik beschouwde mezelf als een mild criticus, een houding die mede gevoed werd door de wetenschap hoe moeilijk het is om een roman te schrijven. Wel had ik een grote hekel aan aanstellers, maniëristen, obscurantisten, windbuilen, ongetalenteerden en leden van klikjes en clubjes.

Maar nu komt het. Opeens zwenkt Joep naar een andere recensie in de *NRC* waarin het besproken boek maar liefst vier sterren wordt toegekend. Het gaat om mijn reisboek over Patagonië en Paaseiland. Joep is diep verontwaardigd - zou mijn boek beter zijn dan dat van Möring? Geen denken aan! 'Niet alleen omdat Zwier op de eerste plaats een wandelaar is en dan pas een schrijver. Maar vooral omdat de reizen van Möring vele malen gedurfder en ondernemender zijn. Ook al komt hij er zijn werkkamer niet voor uit.'

Hij besluit met de vaststelling dat het 'jongleren met sterren en ballen hachelijk blijft'.

Dat klopt, zeker als je appels met peren vergelijkt, in dit geval twee verschillende genres - roman en reisboek.

Dit stukje heeft dus helemaal geen bodem. Het leidt niet tot diepgaand zelfonderzoek, om de vraag te beantwoorden waarom hij *Eden* zo'n schitterend boek vindt. Het leidt ook niet tot een aanval op de twee andere genoemde recensenten, die lelijke dingen zeggen over Mörings literaire verbeeldingskracht. Deze schrijver blijft volgens hen steken in vorm en ambitie, en die kritiek hoor ik niet voor het eerst, herinner ik mij.

Wat hem echt kwaad maakt, zo blijkt, zijn niet die paar sterren voor Möring, maar mijn vier sterren - welverdiende sterren, ik zeg het er maar even bij.

Want Joep, zo is mij eerder gebleken, is geen lid van mijn fanclub. Ook over *De omweg naar Paaseiland* liet hij al

eerder zijn licht schijnen. In een korte bespreking zegt hij dat ik de lezer 'op een stortvloed van feitjes, anekdotes, indrukken, boektitels, namen van collega's, gedachten en andere zaken' trakteer. 'Alles parlando opgeschreven vanuit de idee dat het leven ook een queeste is als je niet weet waarnaar je op zoek bent.'

Als het aan Joep had gelegen, had ik geen enkele ster gekregen.

Met vijf sterren verschil had hij mooi de enorme kloof kunnen aangeven die een simpele wandelaar van een Wandelende Jood scheidt.

Joep hecht alleen aan sterren als hij ze zelf mag uitdelen.

19 januari

Een paar dagen geleden kreeg ik bezoek uit Houwerzijl. Rij je over kronkelwegen naar het beroemde gemaal Electra, richting Zoutkamp, dan ben je op de goede weg. De theefabriek is er gevestigd, evenals wat artiesten en andere alto's. En er woont een drukker die mooie kleine boekjes maakt. Jaren geleden vroeg hij mij een verhaal te leveren voor Koppermaandag. Dat resulteerde in *Doorlopers*, een schaatsverhaal van zes bladzijden. Dat was met de hand gezet uit de Garamont, luidde de geheimtaal achterin.

Dit keer bracht hij *Aan de wandel op Inishmacatreer*, een Iers verhaal van elf bladzijden. Dat was veel te lang om met de hand gezet te worden - hij had daarvoor niet genoeg letters - en daarom is het gewoon digitaal gedrukt. Het is wel met de hand gebonden en voorzien van een fraai omslag - een linoleumsnede van een Keltisch kruis, bronsgroen gelijnd. De geheimtaal luidt nu: 'Het omslag

van dit bundeltje is door Dick Ronner uit Houwerzijl met de hand gedrukt van de Romein van de Roos.'

Hij leverde de honderd boekjes af voor € 2 per stuk. Dit keer op bestelling, ter gelegenheid van mijn zeventigste verjaardag.

Ik krijg ze volgende week van mijn vrouw cadeau op de gepaste datum.

Maar vandaag heb ik al het eerste exemplaar verkocht (voor € 5). En wel aan een fan van mij, die op de onlangs gehouden Boudewijn Büch Dag met een tas vol boeken kwam aanzetten, met het verzoek die te signeren.

Hij kwam mij interviewen binnen het kader van een eigen project over Nederlandse reisauteurs. Eerder had hij Karin Anema bezocht, die over Lapland en W.F. Hermans heeft geschreven, Marco Daane, die over Orwell, de Hebriden en Belgisch bier boeken heeft gepubliceerd, en Herbert Paulzen, die de hele wereld heeft bereisd, en een zwak heeft voor China - hij woont nu alweer jaren in een bijna onvindbaar vlekje bij de voormalige Lauwerszee.

Een sympathieke man, maar hij was beslist niet voor journalist in de wieg gelegd. Zijn vragen vlogen alle kanten uit, mijn antwoorden eveneens. Alle zijwegen en slingerpaadjes werden zorgvuldig op een kleine bandrecorder vastgelegd. Wat is dit voor project? Het lijkt mij uitgesloten dat een uitgever belangstelling zal hebben voor dergelijk structuurloos gepraat.

Toch een amusante ontmoeting, van kenners onder elkaar.

23 januari

Twee dagen geleden spoorde ik naar Rotterdam om er bij boekhandel Donner een lezing te geven. Dat heb ik

ooit twee keer eerder gedaan, in een reusachtig pand van drie verdiepingen hoog. De laatste keer zal in 2007 zijn geweest, kort na mijn terugkeer van de Atlantic Odyssey, de gedenkwaardige zeereis van Vuurland via Bouvet en Tristan da Cunha naar de Kaapverdische eilanden. Er was toen, behalve de expeditieleider Jan Belgers en zijn vrouw, weinig publiek. De lezing ging over de Waddeneilanden; eigenlijk moet je daarover alleen maar lezingen in de noordelijke drie provincies geven, waar zowel het ‘waddengevoel’ als het ‘noordelijk gevoel’ springlevend is.

Dit keer lagen de kaarten heel anders. Er waren naar schatting tachtig tot honderd man op mijn verhaal over Paaseiland afgekomen. Paaseiland spreekt nu eenmaal tot de verbeelding, dat idee heb ik van meet af aan gehad.

Op mijn vraag of iemand ooit de ‘magisch sfeer’ op deze ‘monsterachtige puimsteen’ had geproefd, zoals het reisverslag over dit eiland in mijn boek getiteld is, ging er geen één vinger omhoog. Tijdens de lezing bleek dat er ook maar een enkel persoon was die *In Patagonia* van Bruce Chatwin had gelezen.

Na afloop signeerde ik ongeveer vijftien boeken, waaronder enkele exemplaren van *Antropologen te velde*. De boekhandel was zo vriendelijk om de twee meegebrachte bibliotheek exemplaren van *Via het einde van de wereld naar de navel van de aarde*, waarin reisgenoot Marcel Schaap een boekje over onze reis opendoet, aan te kopen.

Afgelopen week heeft hij mij de resterende vijftien exemplaren toegestuurd, met het verzoek die bij lezingen en andere signeersessies te verkopen. Al in mijn boek over Paaseiland vraag ik mij op de eerste bladzijden bezorgd af of het wel verstandig is met een fan op reis te gaan. Als je die leert klimmen, zal hij dan niet met kokosnoten gaan gooien?

Ik vreesde dat er na afloop van de reis twee boeken zouden verschijnen, met een nagenoeg identieke inhoud: 'Het raadsel van Paaseiland' en 'Het geheim van Paaseiland'.

Dat is inmiddels gebeurd, al luiden de titels anders. Ik had echter niet voorzien dat ik ze ook nog zelf allebei moest verkopen.

26 januari

Ouwe knar.
70 jaar.

'Een 70-jarige jongeling,' stond er vandaag op mijn eerste verjaardagskaart, afkomstig van een van mijn fans.

Als beloning heb ik haar een exemplaar van *Aan de wandel op Inishmacatreer* gestuurd.

De zeven kruisjes toch maar gehaald.
Mijn arme zus is dat niet gelukt.

Afgelopen weekend werd die verjaring luister bijgezet door de intocht van kinderen en kleinkinderen.

Tot ons genoegen is nu de rust weer teruggekeerd in Huize Zwier.

We zouden niet met de kinderen willen ruilen: met hun drukke banen en hun net zo drukke huishoudens.

Aan cadeaus kreeg ik precies wat ik had gevraagd: *De grote paddenstoelengids voor onderweg* van Ewald Gerhardt, daarnaast de twee laatste, in een fraaie serie verschenen Bommelboeken, waaronder *Het avontuur roept* - een reizende Heer Bommel heeft altijd mijn speciale interesse gehad. Over de buitenlandse avonturen van deze heer

van stand heb ik wel eens mijn licht laten schijnen - het is daar niet pluis, zoveel is wel duidelijk.

Een paar dagen geleden zag ik in het Hoendiep eerst een zeilboot liggen met de naam Johanna, en even verderop het kruisertje Zwier. Zou dat betekenen dat ik Johanna Kessler, de zus van Dolph (ofwel Blom, in mijn verhalen) inderdaad als reisgenoot moet meevragen naar de Schotse Borderlands?

5 februari

Vandaag kreeg ik een mail van een fan, die hier onlangs op bezoek was en mij nu oproept mijn oude plan voor een biografie over Jan Strijbos niet zomaar op te geven. Volgens hem zou daar wel degelijk belangstelling voor bestaan.

Misschien wel. Het is al jaren duidelijk dat met name het vogelen heel populair is geworden. Er verschijnen veel vogelboeken, die ook af en toe in de prijzen vallen, zoals *De grutto* van Albert Beintema, en ook op televisie is er veel aandacht voor de avifauna. Op de jaardag van SOVON in Lunteren komen elk jaar duizenden bezoekers op lezingen over vogels af, of het nu gaat over de kerkuil of de grote trap.

Destijds zag mijn uitgever Emile Brugman, een fanatieke vogelaar die nu een eigen vogelreeks onder zijn beheer heeft, niets in zo'n biografie. Daar zat geen verkoop in.

Ook dat zou kunnen, als het om een eenvoudige levensbeschrijving zou gaan.

Eigenlijk ben ik niet of nauwelijks in het persoonlijke levensverhaal van Strijbos geïnteresseerd. Wat mij boeit,

is het levensgevoel van zijn generatie natuurromantici. Dat optimisme, die volledige overgave aan de natuur, de blijdschap over allerlei waarnemingen in het bos of op de hei... Dat gevoel is er bij natuurvrienden nog steeds, alleen wordt het niet meer zo onder woorden gebracht.

Ik heb over dit soort zaken al vaker geschreven, zowel in mijn reisverhalen, zeker als die speelden in gebieden waarover Strijbos heeft geschreven (IJsland, Spitsbergen), als in mijn wandelboekjes.

Ik zou een formule moeten bedenken waarbij ik een brug sla tussen het huidige natuurgevoel en dat van de natuurromantici uit het interbellum. Wellicht met Strijbos als lichtend voorbeeld. Wat zijn biografie betreft, zou ik me tot een aantal hoofdpunten kunnen beperken:

- zijn autobiografie (*Vogelvrij*)
- zijn correspondentie (bij de Heimans & Thijsse Stichting)

We beginnen met de autobiografie. Eens kijken of die inspiratie biedt.

13 februari

Een dag na de Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht. Ik had een tafel in de hoek van het Verzamelpaviljoen, in de buurt van de pelgrims van de Sint Jacob Club en het wandelblad *Op Lemen Voeten*.

Ik had gerekend op een verkoop van vijftig boeken, waaronder Paaseiland, waarover ik twee lezingen hield.

De teller bleef steken op veertig.

Zaterdag was een goede dag - druk, met zeker vijf echte fans die mijn laatste boeken kochten. Zondag was de

beurt aan de flaneerders, de scharrelaars, de bladeraars, de verzamelaars van folders. Zelfs onder de toehoorders bij mijn lezing waren nauwelijks kopers te vinden.

Het enige leuke moment was mijn kennismaking met Bert Stok, antropoloog, lusitanist en schrijver van wandelboekjes over Portugal. Hij bleek gestudeerd te hebben onder August Willemsen en Rentes de Carvalho. Tot mijn verbazing wist hij niet wie Arie Pos was. Wel kende hij het landgoed van Gerrit Komrij, waar hij in de buurt eens een wandeling had uitgezet.

Zo kwamen we te spreken over de *Braziliaanse brieven* van Willemsen, *Waar die andere God woont* van Rentes, die in Portugal opeens een heel grote schrijver is geworden, en over de reis van Arie in het spoor van Slauerhoff (*Van verre havens*).

2 maart

Kalmpjes glijden de dagen voorbij.

Schotland is in deze rustige weken het verbindende element. Ik heb de vier reisverhalen die ik al had deels herschreven en flink uitgebreid. Al wekenlang ploeg ik door het taaie proza in *The Life of Walter Scott* heen. De biograaf gaat veel te veel in op kwesties met uitgevers, voorschotten en het navertellen van de inhoud van zijn tientallen historisch romans. Maar goed, Scott zelf komt al doende ook wel uit de verf: een Tory, hoewel niet van adellijke afkomst; een man die als jurist hogerop wilde komen, maar bleef steken in een bescheiden ambt; een broodschrijver die zijn verdiensten voortdurend investeerde in zijn landgoed Abbotsford aan de Tweed. Een man die sneller schreef dan God kon lezen, soms drie dikke romans in een jaar tijds, naast andere opdrachten

en literaire producties. Een man van zijn tijd, begin negentiende eeuw, met het stof van de geschiedenis overdekt. Geen wonder dat hij, de bedenker van de historische roman die de ene bestseller na de andere schreef, al sinds lange tijd niet meer gelezen wordt.

‘Hij likte de aars van de Engelse koning,’ las ik ergens.

Een brief van het Nederlands Letterenfonds zorgde voor een kleine verstoring van de rust. Opnieuw krijg ik geen subsidie voor mijn volgende project, het Schotse reisboek. De reden: *De omweg naar Paaseiland* zou onvoldoende literaire kwaliteit hebben. En dat ondanks de gunstige recensies in *NRC* en *de Volkskrant*!

Kester Freriks typeert mijn boek als ‘een heerlijke literaire waaier’. Wat mijn ‘reisliteratuur een aparte bekoring geeft’, volgens Freriks, is dat ik op elke plek waar ik ben ‘nieuwe uitwegen in de literatuur en de antropologie’ zoek. Hij vindt dat het mij ‘siert’ dat ik zo veel andere Nederlandse auteurs - ik besteed als Slauerhoff-kenner een heel hoofdstuk aan diens relatie met Rapa Nui - aan het woord laat.

Ook Hans Bouman benadrukt het literaire karakter van mijn reisverhalen en prijst mijn schrijfconcept.

Waarom neemt het Fonds nooit eens echte kenners van reisliteratuur in de arm? Waarom stelt men zich tevreden met kladschrijvers zonder kennis en gezag?

Ik heb meteen een brief teruggeschreven. Die sluit mooi aan bij al eerder geschreven en deels gepubliceerde epistels.

‘Geachte heer Perez,

Uiteraard maak ik bezwaar tegen dit besluit, dat wel heel snel tot stand is gekomen - nog geen tien dagen nadat mijn aanvraag is ingediend. Ik ben weer reuze nieuws-

gierig naar de namen van de twee experts en hun argumentatie.

Na vier maanden is dit de eerste negatieve reactie op mijn boek over Paaseiland,' schrijf ik in *Liever citroen dan mandarijn*, mijn 'zwartboek tegen literair snobisme'. 'Dat is veelzeggend. Waarom wijkt het oordeel van het Fonds, i.c. de twee geraadpleegde experts, zo af van het oordeel dat Hans Bouman in *de Volkskrant* (31-12-2016) gaf en dat van Kester Freriks in *NRC Handelsblad* (6-01-2017)? Ook in reisbladen en op internetsites ritselt het van de goede besprekingen van mijn boek.

Had u deze echte kenners van de Nederlandse reisliteratuur geraadpleegd, dan was de reisbeurs gewoon toegekend. Overigens behoor ikzelf ook tot deze kleine groep kenners - niet voor niets heeft het Letterenfonds in dezen jarenlang van mijn diensten als adviseur gebruikgemaakt [...]

Ik herinner u ook nog even aan de opmerking van Arjen Fortuin in *NRC Handelsblad* (5-02-2016), die mijn mening onderschreef dat ik op mijn leeftijd, met ruim vijftig titels op mijn naam, niet meer boek voor boek bij het Nederlands Letterenfonds hoef aan te tonen dat ik de schrijver ben van literaire non-fictie van formaat.

Hou ze in ere, want zo veel literaire reisauteurs zijn er niet in Nederland.

Het heuglijke nieuws is dat *De omweg naar Paaseiland* alweer herdrukt is. Niet alleen mijn trouwe fans, maar ook de goede kritieken in de pers hebben daarvoor gezorgd.'

Ik zal hier verder niet herhalen wat in het zwartboek al uitvoerig is beschreven.

Het probleem is de laatste jaren dat ik steeds in handen val van literaire dorknopers die reisliteratuur een minderwaardig genre vinden. Echte literatuur gaat over verbeelding, nietwaar, en reisboeken komen niet verder dan de werkelijkheid. En schrijf je dan toch reisverhalen, dan hoor je dat te doen op de manier van Cees Nooteboom - dan verzink je in diep gepeins bij elk monument of schilderij dat je in den vreemde tegenkomt. Dan besef je weer: ja, de tijd is er en de tijd is er ook niet.

Ondanks een hardnekkige verkoudheid - zeg maar sinusitis - verkeer ik in goede conditie. Er wordt getennist en er wordt gefietst. De ziekenhuisbacterie, die haar kans schoon zag tijdens de biopsie, legde na een krachtige kuur het loodje.

Inmiddels kondigt de lente zich in vele kleuren en geluiden aan. De tuinen van de villa's in het dorp zijn rijkelijk voorzien van sneeuwkllokjes en krokussen, buiten het dorp rumoeren de roeken alweer in de peppels, om het eens in retrostijl te zeggen.

De familiebezoekjes aan Nuenen en Rotterdam zijn weer achter de rug - kort na elkaar bereikten Ezra (van Olger) en Danique (van Wienke) de status van eenjarige. Vader Olger was net teruggekeerd uit Oregon, waar hij klanten van het reusachtige Intertel zaken moest uitleggen over chipsfabricage. Hij had er als een berg tegenop gezien - hij houdt er niet van alleen te reizen - maar alles was keurig op zijn pootjes terechtgekomen.

Van Wienke hoorde ik dat zij mij in contact kon brengen met een Nederlandse otterexpert. Als advocaat heeft zij in de rechtszaal de belangen van deze dieren met succes verdedigd - denk bijvoorbeeld aan de aanleg

van tunnels onder wegen. Dat is interessant, gelet op het otterspoor dat ik in de Schotse Highlands ga volgen.

12 maart

Gisteren om zes uur opgestaan, om zeven uur was ik bij het eerste daglicht onderweg naar het Volkenkundig Museum in Leiden, waar de jaarlijkse Pool tot Pool Dag werd gehouden. Het gaat hier om de opvolger van het Arctisch Weekend, dat vroeger voor 'poolvrienden' werd georganiseerd in jongerencentra en goedkope hotels. Ik heb ooit zo'n weekend meegemaakt in Lunteren, in een drooggelegd congrescentrum - dat was, vanwege die drooglegging, geen succes.

In de binnenstad van Leiden is het altijd een zoektocht om het museum te bereiken. Is dat gelukt, dan kun je met je steekkar via een trage rolstoellift naar de begane grond en vervolgens met een gewone lift naar de eerste verdieping. Daar staan een paar tafels van reisorganisaties - Norge Reiser, Beluga - van een verkoper van Eskimokunst en een speciale tafel voor de auteur van prachtboeken over noordelijke en verre zuidelijke streken. Dit keer had ik een extra tafeltje (op wiel'tjes) meegenomen, om er *The Wave* van fotograaf Dolph Kessler, waarin alleen maar panoramische foto's van golven en een paar ijsbergen staan, op neer te kunnen leggen. Dit koffietafelboek diende bijna veertig euro te kosten. Ik heb er niet één van verkocht.

Het weekend ervoor werd het boek gepresenteerd op een expositie van golffoto's in een Friese galerie, waar Dolph het publiek aan het lachen kreeg door te zeggen dat hij mij het eerste exemplaar van het boek ging overhandigen, omdat hij zeker wist dat ik het boek zelf niet zou kopen.

Daar had hij gelijk in. Wat niet wil zeggen dat ik het niet wil vérkopen.

Op mijn tafel lag nog een tweede duur boek, het verslag van reisgenoot Marcel Schaap over onze tocht naar Zuid-Amerika en Paaseiland. Prijs: 25 euro. Ook van deze productie heb ik niets verkocht.

Bij mijn eigen boeken bleef de teller op achttien staan. En dan te bedenken dat een standplaats 150 euro kost. Hier is geen sprake meer van verstandig investeren. Maar nu ik niets hoor over een derde druk van *De omweg naar Paaseiland*, en ik de afgelopen wintermaanden mijn boeken haast nergens kon verkopen, hoopte ik zo'n tien Paasboeken te kunnen slijten. Het werden er twee.

Poolgekken hebben geen belangstelling voor een subtropisch eiland, hoe beroemd dat ook mag zijn.

Er waren ongeveer honderd toehoorders. Dat wil zeggen dat bijna 20 procent een boek kocht, en dat is toch een hoge score. Men luisterde naar lezingen over de geschiedenis van de Antarctische ijskap, toegelicht door een aardwetenschapper die met een speciaal schip boringen had verricht in de zee bij het ijsplateau; naar een arts die met een groep wetenschappers negen maanden had overwinterd op Antarctica, ter voorbereiding van een reis naar Mars, en naar een verhaal over de trek van Noord-Atlantische zeevogels.

Wanneer iedereen in de zaal zit, is het nagenoeg zinloos om op je plek te blijven zitten. Nagenoeg... dus niet helemaal - want er lopen namelijk ook nog gewone museumbezoekers rond, en enkelen van hen deden bij mij een aankoop.

Zelf heb ik nog anderhalve lezing bijgewoond en me verder verdiept in meegenomen lectuur.

Ik had gesprekjes met vogelaars, een kajakbouwer,

een verzamelaar van tupilaks en andere Inuit-kunst die hij aan het museum had geschonken, en andere, vooral oudere dames en heren, die mij vertelden over hun reisjes naar Groenland, Spitsbergen, Lapland en Antarctica.

‘Jij staat ook overal,’ riep Albert Beintema uit, de vogelman, de auteur van *Het waterhoentje van Tristan da Cunha*, die onlangs een prijs had gekregen voor zijn monografie over de grutto.

‘Geen denken aan,’ zei ik, ‘alleen maar op plaatsen waar echte fans zoals jij aanwezig zijn.’

Maar ja, het Paaseilandboek had hij al eerder gekocht.

18 maart

Om mij heen gaf ik iedereen het advies bij de Tweede Kamerverkiezingen (op 15 maart) op een middenpartij te stemmen. Het land moet regeerbaar blijven. Gelukkig heeft het Nederlandse volk mijn advies opgevolgd. De PVV van Wilders is op geen stukken na de grootste geworden. Dat is alleen maar winst, na de gruwelijke Trump - een ignoramus en een schurk - en de komende verkiezingen in Frankrijk.

Heel eurofiel Europa haalt opgelucht adem. Brexit was ook een triomf voor populisten die hun voordeel deden met een referendum, maar de Britten waren binnen de EU altijd al een negatieve factor. Voor de rest van verenigd Europa is het geen ramp dat de Britten weer op de solotoer zijn gegaan. Interessant is wel wat het eurofiel Schotland nu gaat doen.

Zelf heb ik per traditie gestemd op de partij die dit keer het meest heeft verloren: de PvdA. Ik kom ten slotte uit een rood nest. Toch heb ik in feite weinig affiniteit met haar standpunten over nivelleren, zzp'ers en

asielzoekers. Maar het is een fatsoenlijke partij met sterke intelligente bestuurders. Tegenover de blokken van liberalen en populisten hoort een stevig socialistisch blok te staan, net als in Engeland, Duitsland en Scandinavië. De partij is door de kiezers afgestraft voor haar keiharde bezuinigingsbeleid met de VVD. Wie regeert verliest, schijnt een Haagse wijsheid te zijn. Toch wil elke partij meeregeren. Maar dit keer zal de PvdA haar beurt voorbij laten gaan.

20 maart

Als standhouder stortte ik mij gisteren in het onbekende. In de enorme bloemveilinghallen in Eelde werd een Lentefair gehouden van zogenaamde brocante. Ik heb vaker tussen kramen gestaan waar een bonte collectie van oud serviesgoed, omakleding, zeepjes, potten en pannen, weckflessen, relikwieën, beschuitbussen, emmers en vogelhuisjes wordt aangeboden. In die schier eindeloze bonte opstelling is een boekenkraam dan een mooi rustpunt, zou je denken.

Toen ik me aanmeldde, bleek er geen plaats meer te zijn. Maar zie, twee dagen voor het evenement kreeg ik bericht dat een standhouder had afgezegd. Ik trok erheen met flink wat wandelboekjes en Scandinavische reisboeken.

Mijn vrouw zag er niks in. Volgens haar stond de veilinghal bekend als vlooiemarkt. Op internet zag ze bij het thema Lentefair de kreet 'meuk is leuk' en dat leek haar geen slogan die bij een leesgraag publiek paste.

De hallen in Eelde bleken van enorme afmetingen te zijn. Auto's en vrachtwagens reden in en uit naar een paar honderd kramen die over twee ruimtes verdeeld waren.

Mijn naaste buren, die hun kramen met een onbestemd allerlei aan koperen papegaaien en oude keukenspullen hadden ingericht, keken verbaasd naar mijn activiteiten.

‘Het is hier toch geen boekenmarkt,’ hoorde ik een in leer gestoken, mollige jonge dame afkeurend zeggen.

Aan een standhouder verderop, die zijn grondplaats had gevuld met roze houten stoeltjes en zinken wastelen, vroeg ik of dit een goede markt was. Hij schudde zijn hoofd. Vorig jaar was het niets, zei hij, toen hebben alleen de verkopers van moderne spullen, die hier ook zomaar mogen staan, het best verkocht. Er komen te veel mensen die denken dat de Lentefair een vlooiemarkt is, voegde hij er nog aan toe.

De markt begon om 10.00 uur. Om 12.00 uur had ik niets verkocht, om 13.00 uur 1 boek. Ik vroeg mij al snel af of ik de tien zou halen.

Dat is gelukt, op het nippertje.

Onder de duizenden bezoekers, deels bestaande uit gewoon volk en deels uit heertjes en madammekes, bevonden zich kennelijk maar weinig lezers. Gelukkig was er een man bij die na zorgvuldig rondkijken drie boeken kocht. Mijn op één na laatste klant was een stevige vierkante man die een jaar lang in een Noorse keuken had gewerkt en nu een huisje had aan de Zweeds-Noorse grens bij Torsby, in Värmland. Hij kocht zowel mijn boek over Zweden als over Noorwegen, een voor de hand liggende keuze. Toen stond de teller op 9.

Daarna kwam er nog een echtpaar voorbij dat druk Fries met elkaar praatte. De man bladerde even door het Zweden-boek en merkte op dat ik veel van de wereld gezien had. Ik bevestigde dat, in het Fries. Dat vond hij leuk. Tijdens het gesprek bleek dat hij een paar

keer in Zweden was geweest, maar hij had niet het gevoel dat hij iets van de volksaard had opgestoken.

Dan zou ik dat boekje maar meenemen, ried ik hem aan.

Ach ja, waarom ook niet, zei hij, en zo kwam ik toch nog aan mijn tiende boek.

Qua verkoop stelde deze dag in Eelde dus niets voor, maar gelukkig had hij toch nog enige amusementswaarde.

Bovendien heb ik urenlang rustig kunnen lezen in tijdschriften, wandelbladen en bijlagen van kranten.

Alles is veel voor wie niet veel verwacht, schreef een dichter eens.

23 maart

Vandaag krijg ik gelukkig weer mijn AOW.

Het leven gaat zo zijn gangetje. Ogenscheinlijk kabbelen de dagen rustig voort. Ik zit pas om een uur of tien achter mijn bureau. Beantwoord een paar e-mails, maak notities voor een column of artikel en ga dan lezen in leetuur over Schotland.

Alles draait om dat laatste. ‘Mijn passie is Schotland,’ zou ik kunnen zeggen, in navolging van de groenteafdeling bij Albert Heijn (‘Onze passie is groente’) of van een transportbedrijf (‘Onze passie is logistiek’).

Momenteel lees ik in *A Journal of a Tour to the Hebrides with Samuel Johnson* van James Boswell, twee heren die in 1773 te paard en per koets de hooglanden en een paar eilanden verkenden. De bejaarde dichter en lexicograaf Johnson wordt door zijn jongere reisgenoot op handen gedragen. Op mij komt hij over als een pedant mannetje, dat grossiert in levenswijsheden en theologische filippica’s. De man dicht zelfs in het Latijn! De klassieken

en de Bijbel zijn voor hem vanzelfsprekende referentiekaders, zelfs in een uithoek van de Union, het Verenigd Koninkrijk. Een soort literaire ouderling, een voorganger van de criticus, dichter en Revisor Tom van Deel.

Als humoristisch auteur zie ik enige gelijkenis met mijn positie tegenover reisgenoot Lampe. Ik denk dat ik met deze lectuur mijn voordeel kan doen.

Alom klinkt het klaroengeschal van de lente. Niet alleen het speenkruid steekt overal zijn gele, als gelakte bloempjes omhoog, ook de bosanemoon en de smeewortel zijn weer van de partij. Ook Marjolein de Vos, de ex van Tom van Deel, die nu de boerin uithangt op haar Groningse wierde - laatst had ze weer zo'n typisch overdreven verhaal over het eigenhandig bereiden van worsten uit een varkenskop - zong laatst in de krant haar lenteliedje.

Toegegeven, ik zit de laatste weken geregeld op mijn e-bike om alle uitbottende knoppen en prille bloesems en eerste citroenvlinders en hommels in mijn blikveld te krijgen.

Vredige dagen. Ik ben blij dat ik begin april niet naar Portugal ga en eind april niet naar de Hebriden. Ik vertrek pas eind mei met mijn eigen Johnson en Boswell, en Lampe natuurlijk, naar Inverness en Skye.

3 april

Alweer een tijdje voer ik voor de zoveelste keer strijd tegen het Nederlands Letterenfonds. Nadat ik begrepen had dat de Schotse VVV geen geld meer heeft voor persreizen, heb ik bij het Fonds een aanvraag ingediend voor een reisbeurs. Zoals eerder vermeld, kreeg ik binnen de kortste keren bericht dat die was afgewezen.

Pas vele weken later kreeg ik, als reactie op mijn bezwaarschrift, een nadere motivering toegestuurd. Mijn schrijfstijl was niet echt bijzonder en ik vertelde veel te vaak de inhoud van andere boeken na, volgens expert Nicolaas Matsier.

Nicolaas Matsier! Een schrijver uit het Revisor-kamp, boezemvriend van Tom van Deel, die ik in polemieken en recensies altijd flink de oren heb gewassen!

In een tweede bezwaarschrift verwijs ik het Fonds naar mijn polemieken over de vriendenclub van de Revisor in *Maatstaf* en *Bzzlletin*. Daarin hekel ik de zwaarwichtige ‘campusliteratuur’ van Matsier en andere Revisoren, en drijf ik de spot met de vleugellamme personages in Matsiers verhalen. Natuurlijk wordt deze auteur, die grossiert in huismussen als hoofdpersoon, wier binnengedachten hij met veel omhaal van woorden opschrijft, vervuld van weerzin als hij kennismaakt met de actieve, reislustige ik-figuur in mijn verhalen.

In een rechtszaak zou Matsier overigens onmiddellijk gewraakt worden, voegde ik eraan toe.

Ik stoorde mij vooral aan de zinsnede in het leesrapport dat mijn boek ‘grotendeels een verslag zou zijn van wat een gewone toerist ook doet’. Heeft men dan werkelijk geen oog voor mijn antropologische verhalen over profetische bewegingen, kannibalisme en de banalisering van de eeuwenoude Zuidzee-mythe? Die mythe is al zo oud als de ontdekkingsreizen van Bougainville en Cook in de achttiende eeuw. Juist deze mythe is nota bene het centrale thema van het boek. Heeft dan niemand van uw experts ooit een ander boek over Paaseiland gelezen? Het was juist mijn ambitie om iets anders te schrijven dan wat honderdduizend anderen ook al hadden geschreven, om Willem Frederik Hermans te citeren.

Een en ander valt na te lezen in het al genoemde *Liever citroen dan mandarijn*.

Uiteraard geloofde ik niet dat mijn polemieken iets concreets zou opleveren. Door ervaring wijs geworden, wist ik dat de literaire keurmeesters van het Letterenfonds zich al lang immuun hadden gemaakt voor kritiek.

Dat klopte. Maar Matsier werd wel degelijk van het toneel verwijderd. Van iemand die zo hard tegen zijn schenen was geschopt, viel inderdaad geen objectief oordeel te verwachten, luidde het oordeel. Wat niet inhield dat mijn reusbeursje nu geregeld was.

5 april

Gistermiddag, toen ik routineus naar mijn e-mails keek, hoorde ik ineens luid klaroengeschal uit mijn computer opklinken: de uitgever vroeg of er nog correcties waren voor de herdruk van het Paaseiland-boek.

Fantastisch. Ik zat er al een tijdje op te wachten. Die mooie recensies in de kranten zouden toch zeker wel enig effect hebben? Een en ander houdt in dat er de afgelopen tijd ruim honderd boeken per maand zijn verkocht. Laat dat alstublieft nog eventjes zo doorgaan, heilige Gregorius.

Bij het Zweden-boek duurde het een halfjaar voor de eerste 1500 stuks verkocht waren. Uit frustratie sloeg ik de laatste 180 zelf maar in - daar ben ik nu bijna doorheen.

Tel je zegeningen, luidt het devies van levenskunstenars, en deze herdruk is er één van.

18 april

Voor een oude uitgerangeerde man had ik het de afgelopen dagen knap druk. Eerst meldde ik mij op donderdag 13 april op het industrieterrein van Gorredijk, waar Steven Sterk circa drie miljoen boeken in een reusachtige loods heeft opgeslagen. Afgesproken is dat ik de tekst van *Zwiers zwammengids*, met de ondertitel 'Op avontuur in de natuur', eind juni inlever. De mogelijke opvolger is een vogelboek ('Zwiers Vogelgids').

Tegelijkertijd heb ik de foto's voor mijn Slauerhoff-boekje afgegeven.

Een dag later maakte ik in Huizum (Leeuwarden) kennis met de mensen die in 2018 subsidie hebben gekregen voor een Slauerhoff-project. Het moet gaan om een theatervoorstelling van een uur, waarvoor ik het script zal schrijven. Het hele stuk spitst zich toe op het gedicht *In memoriam patris*, waarin de dichter zijn vader herdenkt. De inhoud sluit nauw aan bij de tekst van mijn *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak*.

Ik word er zelfs voor betaald, een uitzondering in deze tijd.

Op zaterdag 15 april toog ik in alle vroegte naar Wageningen, waar de derde grote boekenmarkt van Nederland werd gehouden. Helaas zat ik weer op dezelfde plek als vorig jaar, wat inhield dat ik achter mij een asociale koopman had die met tafeltjes, krukken en zeilen een groot deel van het gangpad, en daarmee van mijn bewegingsruimte, in beslag nam.

De verkoop verliep traag, terwijl ik de bezoeker toch een rustig en overzichtelijk plekje bood te midden

van de chaos van tweedehands boeken. Tot mijn genoegen verkocht ik ook een paar reisboeken aan jongeren. Op een gegeven moment diende zich een oude man aan die langzaam proevend door mijn collectie bladerde. Verkooptechnisch leidt dat meestal tot niets. Maar op eens richtte hij het woord tot mij en begon over de brieven van Jac.P. Thijsse te praten en over *Vogelvrij* van zijn leerling Jan Strijbos.

Een geestverwant! Hij slofte na een poosje weg met *Pension Waldidylle* en het pelgrimsboekje.

Helaas trof ik bij mijn vertrek een parkeerbon van € 90 onder mijn ruitenwissers aan. Daarmee was mijn dagwinst effectief om zeep geholpen. Maar niet heus: ik ben gewend alle bonnen als aftrekpost op mijn winst- en verliesrekening op te voeren. Ik kom er immers bijna altijd mee in aanraking bij het uitoefenen van mijn beroep als schrijver en zelfstandig ondernemer.

De twee Paaszondagen brachten we door in de woning van onze dochter in Rotterdam, waar de derde verjaardag van dochter Franca werd gevierd. Mijn vrouw nam een nepbarbecue als cadeau mee. Ik vulde dat aan met een Nijntje in het Rotjeknors, dat ik op mijn beurt van Steven Sterk cadeau had gekregen. Het financiële fundament van deze uitgeverij bestaat namelijk uit de in tientallen stads- en streekdialecten vertaalde Nijntjes van Dick Bruna. Ik hoorde het getal vallen van 200.000 verkochte exemplaren.

24 april

Ook dit weekend heb ik me weer flink ingespannen, vooral fysiek. Vrijdag speelde ik op de tennisbaan maar

liefst vijf sets, met pijnlijke, stramme benen tot gevolg. Dat werd er een dag later niet beter op, toen ik met een paddenstoelexcursie meeliep in een natuurgebied bij het Noord-Hollandse Koedijk.

Dat werd een prachtige dag. Eindelijk heb ik nu morieljes gezien en weer een nieuw lid van de bizarre familie van de kluijeszwammen (de nonnenkapkluijeszwam). Er zijn mycologen die gespecialiseerd zijn in kluijeszwammen - alsof je de baas bent van een winkel in feestartikelen.

Mijn stuk over de excursie in het wandelblad *Te Voet* begint aldus:

‘Meewandelen met een groep mycologen (kenners van zwammen en schimmels) heeft twee grote voordelen: er gaat een wereld van kennis voor je open en je bevind je in aangenaam gezelschap. Iedereen die iets over dit onderwerp wil opsteken, weet allang dat je er met een gidsboekje in de hand niet komt. Je hebt een levende gids nodig, iemand die de weg kent in de jungle van zakjes- en plaatjeszwammen. Rond de expert verzamelen zich weetgierige natuurvrienden, en dat zijn per definitie zachtmoedige mensen die oog hebben voor wat schoon en kwetsbaar is in de natuur.’

Ik ga het artikel nog uitwerken voor mijn Zwammengids.

Gisteren bemande ik een kraam op het gevangeniscomplex van Veenhuizen. Op het moment van aankomst, toen ik net mijn zeiltje over het houtwerk had gespreid, brak er een geweldige stortbui los. Natuurlijk, het was weer ‘Anneke Boekke, dus laarzen mee!’, een klacht gericht aan de organisator van dit soort evenementen. Ik

had meteen geweldig de pest in. Het was steenkoud, het zag er niet naar uit dat het weer snel zou omslaan en wat kon ik op deze nieuwe locatie voor publiek verwachten? Pas over zeven uur kon ik mijn biezen pakken.

Al bleef het koud en winderig, de regen liet het gelukkig afweten.

Het publiek trouwens ook.

Zou ik de tien kunnen halen?

Ja, met de hakken over de sloot.

Ik zit hier nu met een duf hoofd achter mijn bureau.

Maar ik ben niet ontevreden, want ik heb net mijn verhaal over de morieljes en kluifzwammen afgerond. Ik heb de verleiding weerstaan om er ‘Onder mycologen’ boven te zetten- na *Onder professoren* van Willem Frederik Hermans wemelde het opeens van koppen als ‘Onder geologen’, ‘Onder planologen’ en zelfs ‘Onder putjes-scheppers’ - maar het zou wel de juiste omschrijving zijn geweest.

8 mei

Ruim een week geleden sloot ik me opnieuw aan bij een mycologische excursie. Dit keer wat dichterbij huis: het Bedumer Bos. Samen met een groepje experts drong ik het wandelbos binnen, dat in de jaren zeventig was aangelegd.

Het ging dit keer vooral over de ‘schorsjes en korstjes’, over microfungi dus, om het correct te zeggen. Vandaar dat iedereen een loop om zijn nek had hangen.

Ik heb er inmiddels een verslag over geschreven, als afsluiting van mijn Zwammengids.

Dat project verloopt voorspoedig, ook wat de noodzakelijke foto's betreft. Van een van de deelnemers van

de excursie in Noord-Holland heb ik een mooie verzameling foto's gekregen die aansluiten bij de tekst in de diverse hoofdstukjes. Zelfs excursieleider Martijn Oud stond zonder bezwaren enkele foto's af. Hetzelfde geldt voor een Vlaming die paddenstoelenfoto's op internet publiceert.

Afgelopen weekend was ik eveneens weer actief op het verkoopfront: de twee Scandinavische dagen op Schokland verliepen dit keer rimpelloos. Vorig jaar haalde ik ternauwernood het einde van de eerste dag, toen regen en rukwinden mijn kraam begonnen te teisteren. Toen er voor de volgende dag verdere ellende werd voorspeld, ben ik maar thuisgebleven. Dat was een goede zet, want de hele kermis op Schokland ging in regen en storm ten onder. Dit keer was er wel veel wind, zoals altijd in de polder, maar het bleef droog.

De teller bleef staan op 91. Het ging vooral om mijn boeken over Noorwegen en Zweden, maar ook van 'droombestemming' Paaseiland bracht ik er nog twintig aan de man.

Tot mijn genoegen kwam de tweede druk van *De omweg naar Paaseiland* vlak voor Schokland binnen. Het zal nog een hele toer worden die te verkopen, tenzij men mij nu eens de Bob den Uyl Prijs toekent.

Zaterdag begon de dag goed met twee vrouwen, van wie de ene mij vertelde dat ze in de boerderij van mijn ouders in Roden had gewoond. Haar man werkte als specialist op het academisch ziekenhuis in Groningen. Ik herinner mij nog goed dat mijn vader haast niet kon geloven dat hij het huis - ooit gekocht voor 40.000 gulden - kon verkopen voor drie ton. Op hun beurt hebben de opvolgers de

boerderij verkocht aan een regressie- en reïncarnatie-therapeut uit Rotterdam. Het ‘zomerhuisje’ dat nu in de tuin staat, is zijn praktijkruimte.

De aardige mevrouw aan mijn kraam vertelde mij dat ze nu al zestien jaar op de Veluwe woonde, maar dat ze toch meer hechtte aan een wijde horizon dan aan een uitzicht belemmerend bos. Voor de grap zei ik toen iets in het Fries tegen haar, wat een gevoelige snaar bleek te raken: ze had vooral heimwee naar de Friese taal. Dus praatten we verder in het Fries. Ze koesterde vooral de uitdrukking *lit my mar gewurde*, wat volgens haar in het Nederlands onvertaalbaar was. Het betekende meer dan ‘laat mij mijn gang maar gaan’.

Volgens mijn Leidse echtgenote is ‘laat mij maar geworden’ ook gewoon Nederlands.

Echt een vrouw op wie ik nog verliefd zou kunnen worden. Spontaan, levendig, geen kapsones. Ze kocht *Mijn wadden*.

Fred Bos, de man van de herontdekte roggelelie, kwam ook even buurten. Nog steeds vertrekt hij elk jaar in juni naar Nedersaksen, naar de boerderij waar de korenbloem en de roggelelie gewoon tussen het graan staan. Over IJsland zei hij, wat ik al veel vaker heb gehoord, ook van IJslanders, dat het toerisme er een plaag is geworden. Volgens Bos vliegen er nu drones boven de geiser. Dat verbaast mij niets, want IJslanders zijn altijd dol geweest op technische innovaties en snufjes.

Vervolgens kwam er nog een vreemde meneer langs, die mij jaren geleden op een andere markt al eens had uitgelegd dat hij in Lapland een soort voor-schouw had gehad van gebeurtenissen op wereldschaal die daarna allemaal waren uitgekomen. Zijn boek van

750 badzijden zal, onder het pseudoniem Jeroen Graf, in het najaar bij De Bezige Bij verschijnen.

Ik heb mijn twijfels. Vermoedelijk gaat het om een zonderling met een idee-fixe.

Er was op zondag nog een andere aardige mevrouw die na aankoop van een paar Scandinavische boeken zei dat ze eigenlijk nog veel meer wilde kopen. Helaas werd ze tijdig door haar man afgeremd die vertelde dat hij net een paar blikjes surströmming had gekocht.

‘Dat is net zoiets als zoute haring,’ hoorde ik hem zeggen.

Dat is het helemaal niet. In werkelijkheid is het een van de smerigste gerechten die de Vikingen hebben uitgedacht.

‘Ik ben benieuwd of u het lust,’ zei ik tegen de mevrouw. ‘Ik heb er een heel verhaal over in het Zwedenboek.’

‘O, wat leuk!’ reageerde ze.

Ook weer typisch zo’n levenslustige vrouw op wie ik verliefd zou kunnen worden.

‘Ik raad u aan eerst de surströmming te proberen, en daarna mijn verslag erover te lezen.’

Ze knikte weliswaar bevestigend, maar ik denk dat ze de volgorde zal omdraaien.

17 mei

Gisteren viel dan eindelijk het antwoord van het Nederlands Letterenfonds op mijn tweede bezwaarschrift op de deurmat. Uiteraard werd het bezwaar ongegrond verklaard. Matsier was door een andere deskundige vervangen. Door wie? Door Hans Bouman of Kester Freriks? Nee, door een totaal onbekende Vlaamse

journalist. En die vond ook dat mijn Paasboek onvoldoende literaire kwaliteiten had.

Het is net als met een recensie in de krant: aan het eenmaal gegeven oordeel wordt niet meer getornd.

21 mei

Na een paar dagen oppassen op de meisjes van Wienke, vanmiddag gebroken teruggekeerd uit Rotterdam. Het scheelde niet veel of de vrouw en ik waren allebei door onze rug gegaan - van het sjouwen met de kinderen, van bedje naar commode, trap op, trap af. Maar we hebben het gered en daarmee onze dochter en man een dienst bewezen in hun drukke bestaan.

Wienke noemt de jongste een 'blijerd'. Dat is een rake typering: het kindje van ruim een jaar barst van levensvreugde en humor van het meest elementaire soort: gillen, gekke dingen doen met lippen, tong en spug.

26 mei

Ik ga naar Schotland om boodschappen te doen, zeg ik bij mezelf. Want deze reis met Lampe naar de westkust en de Hebriden is goed voorbereid. Met genoeg heb ik de stukken gelezen die ik de afgelopen winter al over Gavin Maxwell, zijn leerling John Lister-Kaye, Adam Nicolson (de baas van de Shiants, woeste eilandjes voor de Schotse westkust) en het duo Johnson & Boswell heb geschreven. Dat alles moet verknoopt worden met eigen impressies en belevenissen.

Het gaat mij om indrukken en citaten, schrijf ik in een beschouwend stukje over deze reis en mijn reizen in het algemeen. Hier en daar zal ik laten doorschemeren dat de

relatie tussen de oude, bezadigde Johnson en de jonge, gretige Boswell vergelijkbaar is met die van mij en mijn reisgenoot. Voorts zal Lampe mij iets te vaak Boudewijn Büch ten voorbeeld stellen. Misschien neem ik zelfs de kans waar om iets over diens biografie te beweren.

Heb ik zin in deze onderneming?

Nog niet.

Waarschijnlijk heb ik de knop binnen een dag omgedraaid.

10 juni

Mooie Schotse dagen zijn weer voorbij...

Ik heb inderdaad goed gewinkeld in Schotland. In het Field Centre in Aigas van de heer Lister-Kaye hebben we aan diverse natuurexcursies meegedaan en van nabij gezien hoe een otter een zalm verslond. In 'slot Bommelstein' had ik een interview met sir John, zoals hij door zijn omgeving wordt genoemd, en wel in zijn studeerkamer die een haast bedwelmend uitzicht bood op de omringende heuvels en bossen. Ik heb hem vooral gevraagd naar zijn mening over jeugdvriend Gavin Maxwell, de man die met otters in zijn bed sliep, wiens spoor we daarna volgden naar de westkust, het eiland Soay en zijn woning onder de nieuwe brug naar Lewis.

Op de veerboot van Uig [Oeidsj] naar Tarbert kregen we de Shiants goed in het vizier en dat was maar goed ook, want de tocht erheen werd een paar dagen later geschrapt vanwege slecht weer. In plaats daarvan brachten we een bezoekje aan het fantastische Callanish, een megalithisch kunstwerk uit de bronstijd, en deden we mee aan een wandeltocht naar de nestplaatsen van steenarenden en zeearenden.

Het ging natuurlijk in de eerste plaats om een literaire reis, toch de mooiste manier om in een gebied door te dringen. Op een kleine aanvaring na verliep het contact met Lampe vlekkeloos. Hij doet zijn best om mijn, soms bizarre, wensen te vervullen en dat wordt door mij, als oudere man, hogelijk gewaardeerd. De komende weken ga ik aan de slag om een en ander in het al bestaande kader in te passen.

27 juni

In ruim twee weken heb ik de Schotse reis op papier. Soms sliep ik 's nachts slecht, omdat allerlei verhaaldraden en invallen door mijn hoofd spookten. Nu ben ik bezig met aanvullingen, verbeteringen, Roosenboom-correcties (naar Thomas Roosenboom - ik bedoel: mooie beelden, metaforen, lucide grappen invoeren). En ik moet zorgen dat ik voldoende tekst heb. Hierna moet er nog minstens één lang verhaal komen, over Walter Scott, en misschien nog een extra verhaal over een paar eilanden.

Dit keer ga ik voorzichtiger met Lampe om dan in het boek over Paaseiland, al maak ik wel een paar onschuldige grapjes. Ik verklaar van meet af aan dat ik een literair reiziger ben. *Take it or leave it*. Ook heb ik een extra humoristische zijlijn ingetekend, in de vorm van zogenaamd literaire passages, bestemd voor het Letterenfonds dat mij geen reisbeursje wilde geven. Al hun 'experts' zullen zich wel achter de oren krabben als ze moeten raden waar een zinnetje als 'knal van een loze scheet' vandaan komt.

Afgelopen weekend was het hier de zoete inval - Olger en zijn gezinnetje waren hier te gast. Af en toe was het onze taak op Ezra, de ruim een jaar oude stamhouder, te pas-

sen. Dat viel niet mee, want voor spelletjes en voorlezen is hij nog te klein. Het liefst drukt hij op alle knopjes van alle apparaten, smijt hij de boeken uit de kast, scheurt bladzijden uit koffietafelboeken, keert de prullenmand en de afvallemmer om, gooit het eten vanaf de kinderstoel op de grond en krabt ons in het gezicht. Waarom kan hij niet in een box en waarom kan hij zichzelf niet vermaken?

Na drie dagen waren we leeg en uitgeput.

10 juli

Het afgelopen weekend was ik te gast op het herdersfeest in Balloo. Ik heb er weer een praatje gemaakt met de schaapherderin, een ontwikkelde vrouw die filosofie en vergelijkende godsdienstwetenschappen heeft gestudeerd, maar later koos voor de tastbare wereld van heischapen, honden en wol. Ondanks al hun luide geblaat, waarin angst en protest doorklonken, werden alle schapen geschoren in de kooi. Eigenlijk was het al laat om deze klus te klaren - vlak voor de langste dag is de beste tijd, hoorde ik van mijn buurvrouw op de markt.

Met mijn boeken stond ik tegenover een kraam met metworst en een andere kraam met Griekse dames die in deeg verpakte hapjes verkochten. Pal naast mij werd hondenvoer verkocht, dat wil zeggen kluiven die een nare stank verspreidden.

Ondanks de toezegging van Buienradar dat we een zonnig weekeinde tegemoet gingen, regende het zaterdagmorgen urenlang. Toch had ik om twee uur hetzelfde aantal boeken verkocht als een dag later op de nu wel zonnige zondag.

Van de zaterdag herinner ik me vooral een oude man die mij vertelde dat hij het ISBN-nummer voor de

Nederlandse boeken had bedacht. Iets heel ingewikkelds. Minder ingewikkeld was het feit dat hij een fluitje bij zich had, waarop hij al een paar keer in winkels hard had geblazen om de aandacht op een dief te vestigen. Daarbij stelde hij zich eerst verdekt op. Het resultaat was verbluffend, verzekerde hij mij.

Gisteren werd ik al snel verblijd met het bezoekje van een echte fan die al mijn titels glunderend bekeek. Hij ging er met vier boeken vandoor.

Dat gold ook voor een deftige vrouw die mij vroeg welk boek ze het beste aan haar zoon kon geven die bijna afgestudeerd was als tuinarchitect. Na een workshop creatief schrijven was hij in de ban geraakt van het schrijven van korte verhalen. Toch viel het hem zwaar om over zijn eigen gevoelens te schrijven. Ik antwoordde dat reis- en wandelverhalen uitstekend geschikt waren om mee te beginnen en dat je daarvoor niet in de spelonken van je eigen binnenste hoeft af te dalen. Zo kon ik mijn score van die dag flink wat opkrikken.

17 juli

Gisteren stond alles in het teken van Vlieland. Ik was uitgenodigd om op een muziekfestival in de tuin van het Tromp's Huys wat over mijn belevenissen op het eiland voor te lezen. Het was bedoeld als entr'acte, want al die liedjes en deuntjes over vissers en zeelui gaan de mensen natuurlijk al gauw vervelen en dan is het een uitkomst als een Vlielandganger van de oude stempel iets vermakkelijks komt vertellen.

Het werd een lange zit, op een houten bankje luisiterend naar Drijfhout, Reuring en het Vlielandse Zeemanskoor. Ten slotte was het mijn beurt, om kwart

over drie, en dat mocht ook wel, want ik moest met de boot van vijf uur terug naar de wal.

Speciaal voor mij was een schommelstoel klaargezet en een tafeltje met een ouderwets kleedje. De microfoon deed het gelukkig.

‘Eindelijk rust in de tent,’ waren mijn eerste woorden.

Alleen Auke Poppema, met wie ik haast legendarische tennisduels heb uitgevochten, lachte.

Daarna kondigde ik aan dat ik weliswaar uit een kinderboek (*Vlieland in gevaar*) ging voorlezen, maar dat dit prachtboek ook voor volwassenen de moeite waard was.

‘Denkt u maar aan vergelijkbare boeken als Harry Potter en *De hobbit*.’

Gelukkig werd er hier en daar gelachen.

Nog net op tijd haalde ik de veerboot. Ik kocht een beker koffie en verdiepte mij in *Tarka de otter*, ook een boek voor kinderen en volwassenen, dat een plaatsje moet krijgen in mijn Schotse reisboek.

7 augustus

Opnieuw duikt het woord ‘Vlieland’ nadrukkelijk op in mijn gedachten, want ik sta, na de Deventer boekenmarkt, op het punt erheen te gaan. Binnen het raamwerk van de jaarlijkse vakantie, kan ik alvast materiaal verzamelen voor een nieuw boekje over het eiland. Dat wordt een uitdaging, gelet op de verhalen en het kinderboek die ik over het eiland heb geschreven. Maar aangezien ik altijd het onbekende in het bekende wil ontdekken, zie ik nieuwe invalshoeken. Wat te denken van de ‘mindfulness’- excursie die nu wordt aangeboden? Of een wandeling met de nieuwe boswachter? Of een gesprekje met de nieuwe conservator van het Tromp’s Huys?

Het punt is dat ik weinig vertrouwen meer heb in het jubileumboek over Ierland. In plaats van het verwachte contract, kreeg ik bericht van mijn uitgever dat ze eerst een calculatie wil laten maken. Dat belooft weinig goeds. Het voordeel van het Vlielandproject is dat ik daarvoor een Friese uitgever heb, het eiland binnen handbereik is en dat ik over het onderwerp goed ben ingevoerd.

Gisteren boekenmarkt Deventer. Om 05.15 opgestaan en een halfuur later vertrokken. Om half acht was ik ter plaatse, op mijn vertrouwde stek aan de IJssel. Aanvankelijk liep de verkoop matig, maar 's middags kwam alles toch nog op zijn pootjes terecht, ondanks de dikke bui die beslist niet voorspeld was. Eindscore: 63, eentje meer dan vorig jaar.

Interessante ontmoetingen.

Met een geoloog van de Antarctica-expeditie uit de jaren negentig. Hij was graag aanwezig geweest bij de vulkaanuitbarsting op de Southern Shetlands, maar daar zaten toen alleen maar biologen (o.a. Ko de Korte, die ooit op Spitsbergen overwinterde en er ijsberen verdoofde en van merktekens voorzag). Hij was bezig met *De omweg naar Paaseiland*. Hij ging ervan uit dat ik niet opnieuw met de figuur van Lampe op reis wilde. Hij was verbaasd te horen dat wij opnieuw samen naar Schotland zouden trekken. Hij was de enige die het eigen boekje van Marcel over onze reis kocht.

En opeens stond daar de Spartaanse gestalte van Durk Hak, gesierd met een brede cowboyhoed, niet van Amerikaanse snit, zo bleek, maar van Australische. Hij pendelde geregeld op en neer tussen Enschede, waar hij, geloof ik, nog een decaanfunctie aan de TH ver-

vult, en Sydney, waar zijn vrouw, een hoogleraar in Vrouwenstudies, een gastfunctie heeft. Hij wilde graag vier exemplaren van *Dagboek van een provinciaal* waarin ik een hilarisch beeld geef van zijn promotie in de godsdienstgeschiedenis. Destijds deed deze plechtige gebeurtenis bij een aantal professoren in de promotiecommissie veel stof opwaaien, omdat hij een negatief portret schilderde van de Groningse hoogleraar Theo van Baaren. Hij wilde die boeken aan zijn vier opgroeiende kinderen cadeau doen, om hun iets duidelijk te maken over het karakter van hun eigenaardige stiefvader.

Zijn jonge vrouw en die vier kinderen waren verantwoordelijk voor zijn fitte uiterlijk, verzekerde hij mij.

Ook leuk: de oud voorzitter van de Vereniging Nederland-IJsland, de heer Kristiansson, oud-architect, die in Deventer woont, kocht mijn *Land van grote eenzaamheid*. Een boek dat destijds ook veel stof deed opwaaien, maar nu onder de IJslandse gemeenschap in ons land.

19 augustus

Mooie Vlielandse dagen zijn weer voorbij...

Vlieland is voor mij deels een vakantieoord, deels een onderwerp voor verhalen. Misschien zelfs voor een boek, zoals eerder al genoemd. Van de geplande activiteiten is overigens weinig terechtgekomen. Bij de geplande mindfulness-tocht kwam ik als enige opdagen. Bovendien was er eerst de tennisweek, daarna kwamen de kinderen.

Hoogtepunt waren de paddenstoelentochten met Sjoukje en ene Bob uit Rotterdam. Beiden waren niet alleen bijzonder deskundig, maar straalden ook een aanstekelijk enthousiasme uit. Mijn dochter Wienke sloot zich met veel genoegen een keertje bij ons aan. We vonden

onder andere de groene knolamaniet, de gele knolamaniet, de bruine slanke amaniet, de panter- en parelamaniet, de vuurzwam, de zwartwordende wasplaat, de duinfranjehoed, de roodverkleurende gordijnzwam, de heivlinder, de breedbladige wespenorchis en de blauw-vleugelsprinkhaan.

Gisteravond had ik op de valreep nog een gesprekje met de Dichteres van Vlieland. Zij schrijft niet alleen gedichten, maar zingt ook a-capella in een koor van vier personen, onder andere *Dorp aan zee* van Slauerhoff. Misschien een tip voor de regisseur van mijn theaterstuk over deze dichter, die een sterke band met Vlieland had.

30 augustus

‘Heerlijk nazomeren’, luidt de slagzin van Liefair, een plattelandsmarkt in het Drentse Lieveren. Een groot aantal inwoners was gekleed in een blauw T-shirt met bijpassende opdruk. Binnen de zes of zeven jaar dat ik er kom, is de markt enorm uitgebreid - vanuit de dorpsstraten in het centrum heeft de woekering van kramen en attracties zich vermenigvuldigd en voortgezet in een weiland. Ik stond goed, vlak voor de afslag naar dit weiland. Naast mij kramen met bling-bling, tegenover mij een zaak met zelfrijdende grasmaaiers. Weer een voorbeeld van hoe de steeds obeser wordende westerse mens beroofd wordt van lichamelijke activiteit.

Een blonde dame vond het nodig mij te vertellen dat ze mij nu in korte tijd drie keer had zien signeren: op het Vlielandse festival waar ik iets voorlas, op de Vlielandse braderie en nu in Lieveren. Drie keer is scheepsrecht, zou je denken, maar nee, ze peinsde er niet over een steentje aan mijn inkomen bij te dragen.

Een andere dame liet mij enthousiast weten dat ze een zinnetje van mij, geplukt uit een van de wandelboeken, op de muur van het toilet had opgeprikt. Het kwam erop neer dat reizen altijd een spel van associaties en herinneringen was, en dat was natuurlijk de spijker op z'n kop.

Het liep aanvankelijk helemaal niet, ondanks het mooie weer en de zwakke wind. Het was wel druk, maar er bevonden zich weinig lezers onder het voort schuifelende volk. De teller bleef uiteindelijk op 29 staan, wat voor een dorpsbraderie niet eens zo slecht is.

Een dag later maakte ik mijn opwachting op de Bommen Berend Markt in Groningen. Vroeger was dat een dertigmarkt, nu een twintigmarkt. Het geschreeuw en gedoe rond een kanaalrace met Chinese drakenboten heeft iets met die dalende verkoop te maken. Je moet geen attracties organiseren rond een boekenmarkt, dat trekt verkeerd publiek aan.

De dag begon goed - een beschaafde man kocht een Slauerhoff-boekje, waarvan ik een paar dagen geleden honderd stuks uit het reusachtige boekenmagazijn van Steven Sterk in Gorredijk had gehaald. Naast mij streek een drukke man neer, afkomstig uit Noordhorn, het armere broertje van mijn woonplaats Zuidhorn, die boeken voor €2 per stuk verkocht (zeven voor € 10). Qua uiterlijk en qua drukke gebaren een soort Catweazle, ooit een favoriete kinderserie op de treurbuis. Hij was een oudgediende uit het tweedehands boekenvak. Af en toe schreeuwde hij 'Hé, brilsmurf!' of 'Ouwe hippie!' naar een of andere voorbijganger die hij nog van vroeger kende.

Er brak een aardig moment aan toen een jonge meisje van de drakenbotenclub mij stralend kwam vertellen dat *Vlieland in gevaar* haar favoriete kinderboek was. Een

lichtpuntje, dus, dat er in die botenheisa nog een enkele lezer te vinden was.

Een andere jonge vrouw, slank en elegant, zakte na aankoop van het waddenboek naast mij door de knieën om me te vertellen dat Vlieland haar favoriete eiland was en dat ze er veel te weinig kwam. Bovendien wilde ze dingen op papier zetten en ook daar kwam niets aan. Ik zei haar dat volharding en discipline de sleutelwoorden waren in het schrijversbestaan.

Ze keek me ernstig knikkend aan, alsof ik de wijsheid in persoon was, legde een hand op mijn arm, glimlachte en kwam in haar volle lengte weer overeind.

Ze vroeg of ik een zakenkaartje had.

Dat gaf ik haar.

Wie weet heb ik haar een zetje in de goede richting gegeven.

2 september

‘Wanneer hebben wij elkaar voor het laatst gezien?’ vroeg Wim Hazeu mij. ‘Bij de begrafenis van Slauerhoff?’

Hij keek mij doodernstig aan.

‘Die heb zelfs jij niet meegemaakt,’ antwoordde ik.

Hij greep mijn arm, terwijl er een lach over zijn met ouderdomsvlekken bezaaide gezicht sprong.

‘Nee, natuurlijk niet! Bij de begrafenis van Ton Pronker!’

Precies, op Vlieland, in de winter, ruim drie jaar geleden, toen ik een nacht ben gebleven om de volgende dag naar de sneeuwvulen te gaan kijken.

Hij wist ook niet dat er een biografie was verschenen over Kees Lekkerkerker, de tekstbezorger van Slauerhoff, met wie hij als biograaf veel te stellen heeft gehad.

Misschien wordt het tijd dat hij, net als Jan van der Vegt, zijn vriend en collega-biograaf, een punt achter zijn biografische werkzaamheden zet. Of was hij gewoon een beetje van slag? Want hij vertelde in zijn toespraakje, nadat Van der Vegt hem in De Eerste Bergensche Boekhandel het eerste exemplaar van zijn *Vierspan* had overhandigd, dat hij de afgelopen nacht het manuscript van de Lucebert-biografie had ingeleverd. Hij had het een halfjaar eerder wilde inleveren, maar op dat moment werd hij verrast door een zestigtal brieven van een oude vriendin van de jonge dichter, die in haar testament had bepaald dat de biograaf die moest lezen. Daaruit bleek onverhuld het foute oorlogsverleden van Lucebert. Had ik die vreselijke brieven eerder gelezen, zei Hazeu, dan was ik nooit aan de biografie begonnen.

Hazeu is een man vol verhalen en anekdotes. Door zijn biografische bezigheden - hij heeft nu zes schrijvers geportretteerd - en door zijn vroegere werk als journalist en uitgever - kent hij onnoemelijk veel mensen. Op de receptie in Bergen, waar misschien zestig, zeventig mensen waren, kende ik alleen Hazeu, Van der Vegt en Remco Ekkers, mijn plaatsgenoot, die kennelijk veel van dit soort bijeenkomsten afloopt. Hazeu wees mij de weduwe van Jan Elburg aan (over Elburg schreef Van der Vegt zijn laatste biografie), Anton Korteweg, de voormalige directeur van het Letterkundig Museum, die als een invalide voortstompelde, de man van de vrouw die een biografie schrijft over Cees Crone, de vergeten auteur van *De schuiftrumpet*, zijn enige boek, en de dochter van Van der Vegt en zijn kleindochters.

De biografie van Eva Rovers over Boudewijn Büch vond Hazeu niet veel bijzonders. Büch had hij altijd een interessante figuur gevonden, die ook hoog op zijn lijstje met mo-

gelijke kandidaten voor een biografie had gestaan, maar kennelijk had men hem niet gevraagd.

Had ik op Vlieland nog contact gehad met Theo Sontrop? Ik antwoordde ontkennend. Volgens Hazeu had de dokter hem een drinkverbod opgelegd en verzamelde Sontrop nu in het buitenland pillen om er een eind aan te maken.

Binnenkort zou hij naar Naxos vertrekken, een van de weinige Griekse eilanden die hij nog niet kende.

‘Tom van Deel gaat ook altijd naar Griekenland,’ zei ik afkeurend.

‘O, ik heb niets met Van Deel,’ reageerde mijn oud-uitgever, die zich destijds had verkneukeld om mijn polemieken tegen deze literaire mandarijn.

‘Waarom schrijf jij ook niet een boek over je zes biografelingen?’ vroeg ik.

In zijn speech had Van der Vegt voorgesteld om voortaan het woord ‘gebiografeerde’ - dat is iemand die al een biografie heeft - te vervangen door ‘biografeling’ - dat is iemand die nog een biografie moet krijgen.

‘Dan noem je dat “Zesspan”.’

Dat zou nog best een interessant geschrift kunnen worden, met zijn repliek op enkele critici die een paar van zijn biografieën door het slijk hadden gehaald. Zo noemt hij Elsbeth Etty, die zijn boek over Vestdijk in de *NRC* had gekielhaald, nog altijd kortweg ‘Eucalypta’.

Als het even kan, mijd ik dit soort bijeenkomsten. Ik ben geen Remco Ekkers of Coen Peppelenbos die graag in literaire kringen verkeren. Maar in dit geval lag het anders - Jan van der Vegt had mij persoonlijk uitgenodigd. Het was toch mogelijk, zo schreef hij, dat ik ergens tussen IJsland en Vuurland in de buurt van Bergen was verdwaald. En aanzien ik hem in mijn boek over Schotland als reisauteur

en prozaschrijver alle eer bewijs - want behalve biograaf is hij een groot liefhebber van noordelijke, Keltische streken - vond ik het passend op zijn feestje te verschijnen.

In *Vierspan* doet hij een interessant boekje open over de wederwaardigheden die hem bij het schrijven van vier levensbeschrijvingen zijn overkomen, en doet hij zijn zegje over de kritiek. Van de vier ken ik alleen de biografie over Roland Holst (die over Hendrik de Vries heb ik vooral doorgelezen op passages over Slauerhoff).

‘Mijn goede vriend Wim stelde “Viersprong” voor, maar ik vond dat er iets aan dat woord ontbrak. Ik kwam toen met “Vierspan”. Eigenlijk weet ik niet meer goed wie met welk woord kwam.’

‘Het was net andersom,’ interrumpeerde Hazeu.

Gelach.

‘Hier zie je het probleem van de biograaf ten voeten uit,’ reageerde Van der Vegt. ‘Wie spreekt de waarheid?’

Helaas heb ik hem nauwelijks kunnen spreken, want zijn aandacht werd voortdurend opgeëist door bejaarde dames - waarschijnlijk schrijversweduwen - en parmantige oude heertjes met sneeuw wit haar, luide stemmen en een wijnglas in de hand.

Volgend voorjaar zal ik hem *Op de Schotse toer* toesturen. Daarin wordt bijvoorbeeld gesproken over ‘Jan van der Vegt weer’, een nieuwe meteorologische term, die erop neer komt dat je zonnige humeur niet te lijden heeft onder de talloze wolkbreuken die zich boven je hoofd uitstorten.

12 september

Gisteren heb ik het volgende briefje naar de redacteur van Privé-domein, het paradepaardje van De Arbeiderspers, gestuurd:

‘Beste Michel,

Zoals telefonisch afgesproken, stuur ik je hierbij een aantal bladzijden uit mijn dagboek. Ik heb ze geselecteerd uit het jaar 2013. Vanaf 2012 tot nu heb ik vrij gedisciplineerd een dagboek bijgehouden.

Fragmenten van het dagboek over 2012 zijn onder de titel “Memoires van een marktkoopman” gepubliceerd in een liber amicorum, dat door een fan van mij is samengesteld. In dat jaar ben ik me, als reactie op de crisis in de boekhandel, actief gaan bemoeien met de verkoop van mijn boeken. Via lezingen en signeersessies op boekenmarkten e.d. kon ik zelf een niet onbelangrijk aandeel leveren aan de verkoop. Algauw kwam ik tot de ontdekking dat die markten mij voorzagen van aparte en vaak amusante stof die ik in dagboekvorm ging noteren.

Naast dit soort sfeerstukjes, bevat deze selectie enkele in memoriams, ook van schrijvers, een paar korte reisverhalen, een beetje polemieken en opiniestukken. Deze onderwerpen keren ook in de andere dagboeken terug.

Humor en ironie zijn sleutelgegevens, maar elke oppervlakkigheid is mij vreemd.

Eerder publiceerde Atlas twee dagboeken van mijn hand: *Dagboek van een provinciaal* (1999), vooral bestaande uit columns en polemieken, en *Al dwalend* (2001), een reisdagboek. Beide boeken kregen veel aandacht in de landelijke pers.

Ik ben benieuwd naar je reactie.

Vriendelijke groet,

Gerrit Jan Zwier

PS - Van 16-24 september ben ik op reportage in Schotland.'

Deze redacteur benaderde mij onlangs met het verzoek mijn vertaling van *West with the Night* (*De nacht achterna*, 1986) van Beryl Markham nog eens door te lopen. Hier en daar klonk het ouderwets, met woorden als 'echter' en 'evenwel'. Bovendien moest de spelling worden aangepast. De geactualiseerde vertaling is bedoeld voor de genoemde prestigieuze reeks dagboeken en memoires.

Ik heb hem ruim dertig bladzijden tekst toegestuurd. Daarin gaat het om een mengeling van opiniestukken, in memoriams, sfeerstukjes over markten waar ik boeken verkoop, en een paar korte reisverhalen. Zelf vind ik het een mooie selectie.

Stel dat men de boot afhoudt, of dat men het pas over drie of vier jaar wil publiceren, en stel dat ook het Ierland-boek bij Atlas niet doorgaat, dan zou ik kunnen proberen mijn dagboek alsnog als *liber amicorum* bij mijn eigen uitgever onder te brengen.

Gisteravond gaf ik een lezing over Noorwegen en Zweden in de bibliotheek van Heerenveen. Twee dagen van te voren mailde de bibliothecaris mij dat er 33 kaarten waren verkocht. Er kwamen echter veel meer mensen de deur binnen - naar schatting 80 tot 90. Onder wie mijn dorpsgenoot en tennispartner D., hoofdpersoon in mijn tennisenovelle *Stukje van de lijn!*,

die met zijn vrouw bij zijn dochter in Joure op bezoek was. Zij kochten drie kaartjes en een boek.

Gelukkig had ik een microfoon ter beschikking en gelukkig was ik behoorlijk goed op dreef.

Vele reizen en verhalen zijn in al die getoonde foto's samengebald. En zo schakelde ik van het historische houten hotel in Dalen (Telemark) en zijn spookkamer over naar de Lofoten, waar een Nederlandse emigrant tevergeefs kibbeling probeerde te verkopen, en van de vulkaan Beerenberg op Jan Mayen naar de Vuorje uit *Nooit meer slapen* van Willem Frederik Hermans in Lapland.

Na de pauze, waarin ik nog geen tien boeken verkocht, kwam Zweden aan de beurt, met zijn Linnaeus, Selma Lagerlöf en Ingmar Bergman, zijn vreselijke surströmming en *kroppskakor* (met vleesresten gevulde zetmeelballen), zijn kraanvogels, trollius (een gele bloem) en vliegende herten (een insect).

Het ging allemaal van een leien dakje, ik had me dan ook goed voorbereid.

Een goede generale repetitie voor de Slauerhoff-lezing in oktober!

De bibliothecaris vroeg na afloop of ik volgend jaar weer een lezing wilde geven.

‘Maar met Paaseiland krijgt u vast minder bezoekers,’ zei ik.

‘U geeft toch ook lezingen over de Waddeneilanden?’ vroeg hij. ‘De eilanden trekken hier altijd veel volk.’

25 september

Een dag als gisteren is heel geschikt om mij alle reislust te ontnemen. Op twintig minuten rijden van het vliegveld

van Edinburgh waren we in een hotel neergestreken. Het plan was om nog voor het geserveerde ontbijt te vertrekken, de auto in te leveren en met de beschikbare pendelbus naar het vliegveld te gaan, ruim op tijd voor de vlucht van 11.00 uur. In de lounge is het eerste wat Johanna tegen mij zegt: de vlucht is geannuleerd. Het was geen flauwe grap, maar de waarheid. In het sms'je werd geen reden opgegeven. Dus toch maar eerst ontbeten, wat we achteraf gezien beter niet hadden kunnen doen. Want op het vliegveld stond de hele passagierslijst van vlucht KL1281 in levenden lijve voor een balie, waar drie vrouwelijke leden van het grondpersoneel zich beijverden om iedereen op andere vliegtuigen te zetten.

Toen wij na vier uur in de rij staan eindelijk aan de beurt waren, was er geen andere optie dan naar het Zuid-Engelse Exeter te vliegen en vandaar door naar Amsterdam. Aankomsttijd 21.00 in plaats van de geplande 13.30. Wonder boven wonder haalde ik uren later nog de laatste trein van 12.30 naar Zuidhorn.

De hele dag stond er een scherm tussen mij en mijn omgeving, want ik had de nacht ervoor slecht geslapen. Dat hield ongetwijfeld verband met de aanvaringen die ik met mijn reisgenoot op de terugweg van Tobermory in Mull naar de Schotse hoofdstad had gehad. Incidenten van niks, eigenlijk, maar ik houd nu eenmaal niet van conflicten met mensen die je niet kunt ontwijken en met wie je vruchtbaar moet samenwerken. Opeens leerde ik haar kennen als iemand die altijd haar zin wilde krijgen, die op een *bitchy* manier kan opspelen en anderen in het nauw kan drijven. Al eerder had ze me gewaarschuwd dat ze een 'slang' kon zijn. Vandaar dat ik voorstelde om haar in mijn verhaal als Zilverslang op te voeren, de zus van indiaan Hiawatha, wat haar eerst goed in de oren klonk,

tot ze op internet las dat deze jongedame lui was en niet van wandelen hield. De naam Smart, leek haar eerst ook wel wat, naar haar smartphone, waaraan ze verslingerd was. Maar dat smarties snoepjes waren gooide roet in het eten.

Ik stelde vervolgens Digitalis voor, een combinatie van digitaal en het giftige vingerhoedskruid. Dat ging haar te ver.

Tot Edinburgh was de samenwerking redelijk positief verlopen. Al had ik niet de indruk dat ze reusachtig geïnteresseerd was in mijn verhalen. Iemand die in weelde is opgegroeid, de scherpe tong van een feministe heeft, niet in geschiedenis en de letteren is geïnteresseerd en de airs heeft van een landadellijke dame, staat nu eenmaal ver van mij af. Maar goed, we hadden allebei belang bij dit uitstapje: zij kon proeven aan de wereld van de reisfotografie, ik had een fotograaf en reisgenoot nodig.

Ik voelde mij niet echt op mijn gemak bij haar en dat voelde ze misschien wel aan. Ze leek te veel op mijn zus die ook dominante neigingen had. Achter Johanna rees het beeld op van een koude, overheersende moeder, over wie ze heel wat te vertellen had. Wellicht heeft die ingewikkelde relatie haar het pad opgestuurd van de psychotherapie, een vak dat ze jarenlang, maar niet al te intensief beoefend heeft.

Hoogtepunt van de reis was het bezoek aan Abbotsford, het uit de grond gestampte pseudolandgoed van sir Walter Scott. Bizar om te zien, prachtig van binnen, met de bibliotheek en de wapenkamer. Het ligt aan de Tweed, een bevallige rivier, die de schrijver meer dan eens heeft bezongen. Op diverse lokkende plaatsen hebben we korte wandelingen gemaakt. Ook op Dryburgh Abbey, waar

deze vaandeldrager van de Romantiek in een heuse ruïne begraven ligt.

6 oktober

Mijn dochter zal een jaar of vier, vijf jaar zijn geweest toen ze een paar dagen bij mijn ouders ging logeren. De locatie: een verbouwd boerderijtje in Roden. De tijd: 1984 of 1985. Tijdens de avondmaaltijd vertelde mijn moeder aan mijn vader dat een Friese achternicht van haar was overleden.

Waarop mijn dochter een vraag stelde: weten jullie wie ook dood is?

Mijn ouders schrokken op.

‘Nee, wie dan?’ vroeg mijn moeder met angstige stem.

‘Slauerhoff,’ antwoordde mijn dochter.

Het duurde even voor mijn ouders in de gaten hadden dat die al bijna een halve eeuw geleden was overleden.

Met deze familiegrap begon ik gisteravond aan mijn Slauerhoff-lezing in de dorpskerk van Huizum (Leeuwarden). Ik had twintig bladzijden tekst bij me, hopelijk goed voor veertig minuten. Dat lukte makkelijk. Nu en dan liet ik een plaatje zien van taferelen uit Slauerhoffs leven, voor het grootste deel afkomstig uit *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak*, waarvan onlangs de derde druk verscheen.

De tekst had betrekking op mijn persoonlijke relatie tot Slauerhoff en op de connectie tussen de dichter en Friesland. Ik had de tekst al zeker een maand geleden geschreven, puttend uit de vele artikelen en verhalen die ik in de loop van mijn leven over het Friese enigma heb geschreven.

Na afloop reikte ik het eerste exemplaar uit aan Geert

Mak en zijn vrouw, die de pastorie in Jorwerd gaan bewonen. Hij verzekerde het publiek dat hij de pastorie zoveel mogelijk in de oude staat zou laten. Bij mij had hij al nagevraagd of er ooit een moerbeiboom, waarvan in een van de gedichten sprake is, in de tuin had gebloeid. Volgens mij niet.

Een grappige vraag, omdat hij zo geheel in de buurt kwam van het door dominee Rienk Klooster, die lang in de pastorie heeft gewoond, aangelegde schelpenpad, dat weliswaar in een gedicht wordt genoemd, maar in werkelijkheid nooit heeft bestaan.

Klooster zelf was er ook, met wie ik in het verleden geregeld heb samengewerkt. Mak en hij schudden elkaar de hand, dat wil zeggen de auteur van *Hoe God verdween uit Jorwerd* en de dominee van Jorwerd die dat geen goede titel vond.

Ruim twintig boeken wist ik te slijten, minder dan ik had verwacht. Maar de kerk was dan ook niet vol, misschien een man of zeventig.

Inmiddels heb ik mijn slotverhaal voor het Schotse reisboek geschreven. Bij het overlezen schiet ik steeds weer in de lach, vanwege de manier waarop ik het spanningsveld tussen mij en Zus, alias Zilver slang, heb vormgegeven. Op haar uitvallen naar mij - 'dat geklaag van jou, dat gezeik' - ben ik verder niet ingegaan. Ik spits de zaak toe op haar herhaalde pogingen mij psychologisch in het vizier te krijgen, haar ergerlijke vragen over mijn vrouw, van wie ze natuurlijk al het een en ander van haar broer Dolph - Blom in mijn verhalen - had gehoord.

Wat ik koste wat kost wilde vermijden was dat ikzelf het onderwerp van de reis zou worden in plaats van Schotland.

De bedoelde passages zijn echt behoorlijk hilarisch.

31 oktober

Afgelopen weekend was ik present op een grote Scandinavische markt in Nijkerk. Omdat ik een lezing over Zweden gaf, betaalde ik slechts de helft van de kraamhuur. Tot mijn genoegen was de zaal goed gevuld (130 man). Gelukkig had ik mij terdege op de lezing voorbereid, want ik was na een verstoorde nacht - te wijten aan het rumoer van twee kleinkinderen die hier met hun moeder logeerden - en na een autorit in het donker - niet op mijn scherpst. Toch brengt een dergelijke wazigheid ook een zekere onverstoorbaarheid met zich mee. Op mijn grapjes werd goed gereageerd.

De eerste dag verkocht ik ruim vijftig boeken, de tweede veertig. Een uitstekende score, gelet op het feit dat ik geen nieuw boek in de etalage had staan. Het Noorwegen- en het Zweden-boek stonden met stip bovenaan, de rest was bijvangst.

Een kleine Limburgse mevrouw vroeg of ik haar nog kende. Jazeker, zij was de moeder van de jongeman die ik in Noord-Noorwegen heb ontmoet en over wie ik eens een stukje heb geschreven. Deze jongeman, die geen contact meer met zijn moeder wil hebben, vanwege een verzwegen trauma, had één grote ambitie: hij wilde met zijn honden meedoen aan de grote slederace in Lapland. Van zijn moeder hoorde ik nu dat hij wegens geldgebrek de honden had verkocht. Zelf was ze bij hem aan de deur geweest, maar hij had haar straal genegeerd. Van zijn arts hoorde ze dat hij leed aan psst, een posttraumatische stressstoornis.

Wilde ik nog eens voor haar bemiddelen?

Nee. Het is zeer de vraag of ik ooit nog eens in Pasvik zal komen. Op mails en brieven van zijn familie geeft de zoon geen antwoord, dus dat zal bij mij ook niet gebeuren.

Ik heb geen idee wat er in dat gezin is misgegaan. De moeder is gescheiden van de vader, maar of die vader verantwoordelijk is voor de chaos in het gezin, is mij niet bekend.

Een jong Fries echtpaar kocht maar liefst vier boeken, een man kocht er drie. Een schuw meisje met bril en paardenstaart stak mij een Zweden-boek toe, een jong stel, dat op het punt stond naar Zweden (Umeå, aan de Botnische Golf) te emigreren, wilde hetzelfde boek.

Een jonge dame met steil haar rond een lang gezicht vroeg of ikzelf *Altijd Noorwegen* had gelezen.

‘De stomste vraag van de dag,’ zei ze, toen ze begreep wie de auteur was.

Vandaag kreeg ik bericht van de zogenoemde Schrijverscommissie dat de onderhandelingen over de onafhankelijke status van mijn uitgeverij zijn stukgelopen. Atlas Contact blijft deel uitmaken van het moederconcern. Is dat erg? Ik zou het niet weten. Ik weet alleen dat ik niet tot het groepje selecte bestsellerauteurs (onder wie Geert Mak en Adriaan van Dis) behoor dat zich samen met de oude uitgever (Mizzi van der Pluijm) wil afscheiden. Voorlopig blijf ik waar ik zit.

Vandaag heb ik de hoofdredacteur non-fictie gemaild met de vraag of ik vandaag of morgen het manuscript van mijn Schotse reisboek naar hem kan opsturen. Ik weet namelijk niet wie de redacteur bij de uitgeverij is die op non-actief is gesteld omdat hij tegenover een paar vrouwelijke auteurs ‘grensoverschrijdend gedrag’ zou hebben vertoond.

Momenteel is er een heksenjacht gaande op mannen die zich te vrijpostig jegens vrouwen hebben opgesteld - een beweging die gestart is op de sociale media en eerst vooral betrekking had op film- en toneelregisseurs, dat wil zeggen in de wereld van fysiek aantrekkelijke vrouwen die mannen nodig hebben om hoger op te komen. Er is hier iets vreemds aan de hand, want vrouwen vallen nog altijd het makkelijkst voor haantjes dan voor mannelijke theemutsen.

Die mogelijkheid is aanwezig, omdat het om een redacteur gaat die al lang aan de zaak is verbonden. Reageert hij niet, dan stuur ik het manuscript naar de *absentee publisher*, althans voor mij, Leonoor Broeder.

Het manuscript zelf moet gelezen worden door een kersverse, mannelijke redacteur. Ik houd mijn hart vast. Die raakt, vrees ik, al gauw het spoor bijster in mijn literaire en polemische exercities.

Wat een puinhoop.

Gelukkig heb ik ook nog projecten lopen bij Steven Sterk in Friesland. Hoewel men zich ook daar niet aan de afspraken houdt.

3 december

Ik zie dat ik dit dagboek al ruim een maand heb verwaarloosd. Had ik dan al die tijd niets te melden? Men schrijft juist in een dagboek, volgens Willem Frederik Hermans, als men niets belangrijkers heeft te doen.

Misschien had ik het te druk.

In ieder geval legde ik de laatste hand aan het theaterstuk over *In memoriam patris*. Nadat ik me weer in de materie had ingegraven, rolden de scènes vlotjes uit de pen. De regisseur, die hier twee keer is geweest, was heel

content. Alleen stuurde hij me na het afrondende gesprek een e-mail waarin hij aankondigt dat hij een hedendaagse jongere door het stuk laat crossen, inclusief mobieltje en laptop. De reden? Er worden ook speciale voorstellingen voor scholieren gegeven.

Kennelijk kun je tegenwoordig niets meer in de verleden tijd situeren zonder dat er een eigentijds rolmodel wordt ingevoegd. Hoed je voor vormingstoneel, schreef ik terug aan Gooitsen Eenling, maar hij zwijgt opeens in alle talen.

In zijn wiek geschoten, denk ik.

Voorts hield ik in november een lezing in de bibliotheek van Burgum, het dorp van mijn moeders familie. Er waren ruim tachtig man, onder wie nicht Jeltsje, die mij vertelde dat ze al tien keer beppe was. Ze kocht zelfs een boek van mij. Net als bij de crematie van mijn arme zus vroeg ze om een foto van het hele gezin Zwier, want die ontbrak op haar goed gevulde schoorsteenmantel. Maar helaas, wij beschikken niet over dergelijke foto's, zeker niet van tamelijk recente datum. Ik kon ook niets mailen, want het digitale tijdperk was aan haar voorbijgegaan.

Aan haar ronde gezicht en de manier waarop ze bij het praten steeds de ogen opensperde, herkende ik familietrekken van de Pebesma's. Het is echt een eeuwigheid geleden dat ik met mijn ouders vanuit Leeuwarden op bezoek ging bij pake Burgum en tante Pietsje en Oom Germ.

In de tweede helft van de maand werden we, net als een maand eerder, vier dagen ingeschakeld als oppas in Rotterdam. De heer des huizes kreeg in Frankfurt een bijspijkerkursus over zijn (technische) vakgebied. Aangezien

we de kleindochters nu geregeld en meerdere dagen achter elkaar zien, herkennen ze ons al bij binnenkomst.

We lieten ons zelfs zien op het Sinterklaasfeest dat werd gehouden op het advocatenkantoor van Wienke in Breda. Uiteraard werd ik bij de Sint geroepen, dat was vroeger op de lagere school ook altijd vaste prik. Gelukkig hoefde ik dit keer geen liedje te zingen.

Met mijn dochter heb ik nog altijd het plan gezamenlijk een kinderboek te schrijven. In mijn la ligt nog een concept voor een non-fictieboek, een combinatie van kookboek en anekdotische, antropologische verhaaltjes over culinaire scheldwoorden in andere talen (spaghettivreter, bamibal enzovoort).

November was ook de maand dat ik me op het Vlielandboekje heb gestort. Beschikte ik over voldoende bruikbare tekst en voldoende ingangen om iets dergelijks voor elkaar te krijgen, was de bange beginvraag. Jazeker. Ik heb de speciaal geschreven tenniscolumns wat aangevuld met Vlielandia en mijn Vlielandse dagboekjes van 2012 tot en met 2017 geredigeerd. Daarnaast nieuwe wandelstukken in elkaar gezet, op basis van informatie uit het boek *Vlieland Duinhuisjes* en bijpassende herinneringen, een verhaal geschreven over de opkomst van het toerisme op Vlieland (aan de hand van *Zeebad Vlieland*) en de natuurexcursie met Sjoukje tijdens de afgelopen vakantie op papier gezet. Al met al zit ik nu boven de 40.000 woorden, dat moet genoeg zijn voor een boekje van 150 bladzijden.

De komende tijd ga ik het nog een beetje uitbreiden en bijvijlen.

De titel heb ik ook al: *Lotusblad in de Waddenzee*, een omschrijving die ik uit een oud reisverhaal heb geplukt.

In de inleiding laat ik mijn licht schijnen over het soort toerist dat men op Vlieland graag wil ontvangen:

‘In 2016 werd er een nieuwe promotiecampagne voor Vlieland gestart, onder de titel “Vlieland, in je element”. Heeft het eiland, dat jaarlijks zo’n 200.000 bezoekers trekt, dan nog promotie nodig? Jazeker, vindt het gemeentebestuur, want er zit de laatste jaren te weinig groei in het toerisme. Dat zou alles te maken hebben met de situatie op de markt van vakantiewoningen - al bijna dertig jaar worden de eenvoudige, houten vakantie-huisjes van vroeger vervangen door riante buitenhuizen. Kapitaalkrachtige bewoners van het vasteland wordt weinig in de weg gelegd om hun droom van een eilandhuis te realiseren. Critici van deze ontwikkeling zeggen wel dat Vlieland een speeltuin van het Gooi is geworden. Het nadeel voor de middenstand is dat deze villa’s vaak niet meer verhuurd worden; alleen de eigenaars komen af en toe naar hun bezit om van de rust en de natuur te genieten.

Een paar jaar geleden sloeg eventjes de vlam in de pan toen een van die nieuwe rijken - een vastgoedmakelaar - bij zijn duinwoning een eigen zwembad wilde aanleggen. Een woordvoerder van Staatsbosbeheer gaf de stemming in het dorp goed weer: waarom steekt die meneer niet even het duin over en gaat hij in zee zwemmen? Zo met een willen al die nieuwe villabewoners een privézwembad!

Dat zou zomaar kunnen. In het dorp heeft het aanbod van winkels en restaurants zich immers ook al aan deze duurdere smaak aangepast. Het eiland doet zijn uiterste best om de sprong van een tweesterren naar een vijfsterren eiland te maken.

Hoe dan ook, de groei cijfers moeten omhoog. Vandaar dat de gemeente een marketingbureau in de arm heeft genomen dat nieuwe plannen zal ontwikkelen. Het zo-

mertoerisme moet omhoog en ook buiten het hoogseizoen dienen er in Harlingen meer mensen aan boord te stappen. Hoe dat te bewerkstelligen? Nog meer festivals en popconcerten? Nee, want *Into the Great Wide Open*, een muziekfeest dat in september duizenden bezoekers trekt, stuit na tien jaar bij de bewoners op veel verzet. Te veel lawaai en heisa, luidt de mening in het dorp.

Hoe moet Vlieland dan wel in de etalage gezet worden? Het grappige is dat zelfs dit moderne marketingbureau terugvalt op het oerbeeld van de Vlielandganger: dat is een natuurminnaar die met een kijker en botaniseertrommel naar het eiland komt. Wie deze “groene doelgroep” links laat liggen, ondermijnt de plaatselijke welvaart: “Deze mensen komen voor rust, ruimte, natuur, kneuterigheid, vriendelijkheid en veiligheid,” zegt een deskundige van het bureau in de *Leeuwarder Courant*.

Kneuterigheid... Uit zo’n woord blijkt al het dedain dat deze marketeers voor de doelgroep hebben.

Dat heeft hen er niet van weerhouden een zwerm van voorstellen op papier te zetten die nog meer natuurvrienden naar het wonderschone eiland moeten lokken. Men denkt bijvoorbeeld aan een barbecue op de Vliehors, een zeilweekend, “wilde zeewierweken”, wat dat dan ook moge zijn, een koffieconcert in de kerk en een workshop “creatief met strandafval”.

Zo kan ik ook nog wel een paar activiteiten bedenken: kantklossen in Bomenland, zwemmen met zeehonden, pieren steken met Ouwe Willem, heremietkreeften zoeken op het strand en honderd keer om de vuurtoren heen rennen. Vergeet het Kabouterbos niet, een van de uithangborden van het Natuurmuseum: “In het Kabouterbos kan zowel jong als oud kennismaken met het kabouterleven op een eiland in alle vier jaargetijden. In de zomer en

de winter werken de kabouters hard om samen met de dieren van Vlieland een magische plek te maken.”

Het is overigens maar de vraag of je, commercieel gezien, wel op dit soort mensen moet inzetten - ze gaan het liefst kamperen, koken hun eigen potje, halen voedsel uit de natuur, zijn vaak vegetariër en lid van de Blauwe Knoop, en vinden spaarzaamheid een grote deugd. De Gooise matras geeft veel meer geld uit, al zijn ze dan maar een paar dagen per jaar op het eiland te vinden.’

Steven Sterk wil het boekje in principe wel uitgeven, in mei 2018, twee maanden na *Zwiers Zwammengids*.

Dus ik kan me verheugen op het voorjaar, wanneer er drie uitgaven op rij zullen verschijnen: over Schotland, de zwammenwereld en Vlieland.

Gisteren was ik als ondernemer in de boekenbranche ook weer actief: ik bezette met een keur aan titels twee tafels op de landelijke dag van de vogelaars in een hotel in Ede. Om 06.00 stond ik naast de bedstee, nadat ik daar de vorige avond om 22.00 in was gestapt. Het kostte me twintig minuten om de auto ijsvrij te maken. In duisternis en mist reed ik voorzichtig over binnenwegen, die gelukkig niet glad waren, tot er een grauwgrijze ochtend aanbrak die in niets aan een ‘rozevingerige dageraad’ deed denken. Twee uur later bereikte ik de gewenste locatie.

Daar hernieuwde ik de kennismaking met vader en zoon Baalbergen van antiquariaat Moby Dick en de Groningse leraar/vertaler/vogelboekenantiquaar Jan Alex de Roos. En na een tijdje had ik even contact met mijn oud-uitgever Emile Brugman, die met zijn fraaie vogelboekenserie en een aantal auteurs uit die serie aan een andere tafel was neergestreken.

Aanvankelijk zat er weinig schot in de verkoop. Af en toe een boekje, veel geblader, gevolgd door een haast lege zaal, op de tijdstippen dat er lezingen werden gehouden. Hoewel ik zelden twee boekjes tegelijk kon afrekenen, haalde ik toch de 35, slechts eentje minder dan vorig jaar, toen Paaseiland net uit was.

Zeker drie keer informeerde men bij mij of ik geen reisboek over Schotland had. Dat komt eraan, beste mensen.

De aardige Vlaamse, die tijdens de zeereis van Vuurland naar Kaapverdië altijd op het bovendeck te vinden was, weer of geen weer, om de zeevogels te turven, kocht zowel Paaseiland als *Antropologen te velde*.

Een dame van een naburige kraam, die door *Wandelgeluk* begon te bladeren, stuitte daar op een verhaal over Elburg, dat ik ergens in de jaren negentig in het *Algemeen Dagblad* had gepubliceerd. Al lezende werd ze steeds enthousiaster over het stuk.

‘Wat een rake beschrijvingen,’ zei ze, en dat was zeker een compliment, aangezien ze zelf uit Elburg kwam. Aan haar verkocht ik mijn enige wandelboekje van de dag.

Een andere mevrouw kocht *Land van grote eenzaamheid*, vanwege haar herinneringen aan de tijd dat ze in de IJslandse Westfjorden gruttokuikens ringde.

Wat mij op mijn beurt weer herinnerde aan de Engelse studenten van Durham University die op de Faeröer stormvogeltjes in netten vingen en een ringetje om hun lange zwarte pootjes klemden.

Een andere man, die in zijn Zweedse tweede huis mijn boek over Zweden had gelezen, vertelde vol enthousiasme over een bijzondere waarneming: een vrouwelijke blauwborst, waarvan de borst slechts gemarkeerd was door een blauw streepje.

‘Heeft u nog meer boeken over Zweden?’

Ik wees hem op het *Het noordelijk gevoel*, waarin inderdaad een reis door Zweden wordt beschreven. Dat was voor hem voldoende reden om tot aankoop over te gaan.

Al die boeken zouden niet verkocht zijn als ik geen kraam had gehad op de landdag van de vogelaars.

11 december

Het weekend was ik weer present op de Zweedse kerstmarkt, die al jaren niet meer gehouden wordt in de statige Fraelymaborg in Slochteren, maar in de bouwval van de suikerfabriek in Groningen. De fabriek, of beter: het restant van de fabriek, is moeilijk te vinden. Bovendien moet de bezoeker een soort kraterveld oversteken, diepe en ondiepe, met water gevulde gaten. Desondanks komen er veel bezoekers, ongeveer 3000 - 4000 per dag, die zich niet laten afschrikken door de kou en de gribus binnen. Ik had voor de zekerheid poolkleding meegenomen, en dat was een verstandig besluit.

Helaas viel de verkoop tegen. In twee dagen een dikke 40 boeken, dat is 20 minder dan vorig jaar. De reden? Ik zat te veel in een dode hoek, met slechte verlichting. Ik had geen nieuw boek bij me, alleen Slauerhoff, maar dat is voor een paar schaarse fijnproevers. Van kenners hoorde ik dat dit een ander, iets minder chic publiek was dan op de Scandinavische markt in Nijkerk, afgelopen oktober, waar ik juist goed had verkocht.

Zaterdag, aan het einde van de dag, had ik een aardig gesprek met een man uit Pieterburen. Hij bleek leraar natuurkunde te zijn op een middelbare school in Leek. Hij kocht maar liefst drie boeken over het hoge noorden. Vol enthousiasme vertelde hij over zijn trektochten door

Zweden, zijn avonturen met wolven, zijn hartstocht voor alles wat bloeit en groeit. Een man van 58, bij wie het noordelijk gevoel nog volledig intact was. Geweldig. Ik heb zijn naam en e-mail genoteerd. Het zou zomaar kunnen zijn dat ik eens met hem in het Waddengebied op stap ga.

Gisteren kwam mijn overbuurman, die schapehuiden verkocht, naar mij toe met een voorstel: hij wilde twee boeken van mij ruilen tegen een IJslandse schapehuid. Ik was meteen akkoord. Nu pas zie ik op zijn website dat die huid € 70 kost. Dat was voor mij dus een goede deal.

Een dag eerder spoorde ik naar Amsterdam om daar mijn nieuwe redacteur te ontmoeten. Hij had zich de afgelopen weken over het manuscript van *Op de Schotse toer* gebogen. Aangezien hij voor mij een cruciale rol speelt in het uitgeefproces, nam ik de moeite om op en neer naar de hoofdstad te reizen.

Dat bleek een verstandige zet te zijn. Vooraf had ik mijn twijfels over wat een jongeman van 31 over mijn boek te berde kon brengen. Het lag voor de hand dat hij mijn grapjes en zijpaden zou willen schrappen, maar dat zijn nu juist de dingen waardoor mijn teksten een meerwaarde krijgen. Uit ervaring weet ik dat mijn lezers dat op prijs stellen. Gelukkig had hij het manuscript heel omzichtig behandeld, met alle respect voor de auteur, die immers al bijna veertig jaar aan de weg timmert. Daar kwam nog bij dat Simon Dikker Hupkes een sympathieke indruk op mij maakte: gevoelig, goed luisterend, geïnteresseerd.

Bovendien verraste hij mij met het contract voor mijn jubileumboek, eind volgend jaar. Alleen wil de uitgever geen duur fotoboek, maar een of twee fotokaternen. Daar

moet Blom het dus mee doen. Eerlijk gezegd wil ik ook zelf niet met een boek van € 35 opgescheept worden, dat ik op geen enkele markt kan verkopen. Laten we zeggen: hooguit € 25, dat ik voor € 20 aan de man kan brengen.

Ik ben benieuwd hoe Blom zal reageren.

Van zijn zus Johanna heb ik begrepen dat in de wereld van Blom alles om Blom draait. Dus dit Ierland-project zal hij vooral zien als een jubileumboek voor Blom zelf.

In feite komt er dan toch een tweede versie van *Mijn Ierland*, dit keer met illustraties.

Overigens lig ik weer in de clinch met Zilver slang, zoals Johanna heet in mijn Schotse reisverhaal met haar. Ze is bezig met een fotoboek over verzamelaars, waarin ik ook figureer. Destijds heeft ze een prachtige foto van mij gemaakt, in mijn werkkamer, waarbij ik een favoriet boek - *Al zwerfende vergaar ik* van Jan Strijbos - in de hand houd. Ze wilde echter ook dat ik een 'essay' zou leveren. Dat heb ik gedaan, over Boudewijn Büch en het verzamelen van eilanden. Maar na tegenwerking van het BB Gezelschap veranderde ze de opzet in 'de passie voor het papieren boek'. Met dat thema kon ik niet uit de voeten, dus dat deelde ik haar mee. Daar was ze heel gepikeerd over - ze stelde het voor alsof haar leverantie van foto's voor mijn boek gelijkstond met mijn werk als essayist.

Akkoord, ik keerde op mijn schreden terug en schreef een stuk van 2000 woorden over mijn boekenbezit, Büch en professor Kien uit Canetti's *Het martyrium*, die iedere avond in hotelkamers zijn imaginaire bibliotheek uitpakt. Dat hele stuk werd integraal afgewezen: waar ging dit gebazel in godsnaam over? Ze vond het allemaal heel vervelend, maar dit gezeur over Büch en Kien kwam niet in haar prachtboek. Ze vermoedde wel dat ik langzamer-

hand geen zin had in een nieuwe poging, maar ze vroeg toch om een suggestie.

Ik heb nu tweederde van het stuk geschrapt en haar een soort column toegestuurd. Puntgaaf en origineel, wat haar bedoeling was. Ik ben benieuwd.

Hierbij mijn bijdrage (die wel genade vond in haar ogen):

‘De dood van een boekenwurm

Het is niet mijn gewoonte bezoekers linea recta naar mijn privévertrekken te leiden. Dat nodigt alleen maar uit tot allerlei indiscrete vragen. Want al die met boeken beklede kamerwanden vormen een zelfportret, een soort innerlijk behang.

Een enkele keer lukt het mij niet een bezoeker buiten te sluiten. Uit ervaring weet ik dat ik dan twee vragen moet beantwoorden: 1. om hoeveel boeken gaat het en 2. heb ik die allemaal gelezen. Mijn antwoorden zijn dan respectievelijk: “Geen idee” en: “Ja, bijna.”

Ik ben namelijk een lezer en geen verzamelaar.

Naast een literaire bibliotheek, zijn er deelverzamelingen over reisboeken, hekserij en antropologie. Een aantal volle planken laat zien naar welke schrijvers mijn bijzondere belangstelling uitgaat, zoals J. Slauerhoff, Anton Koolhaas, J.J. Voskuil, Willem Frederik Hermans, Elias Canetti en Boudewijn Büch. Bij Büch gaat het mij om de reisboeken, die bizarre mengsels van feiten, curiosa en voetnoten bij de geschiedenis, een ware jacht op zinloze kennis en als zodanig een vrolijke parodie op de wetenschap.

In haar biografie besteedt Eva Rovers de nodige aandacht aan Büchs pogingen om zijn huis in een bibliotheek

te veranderen. Liever dan met mensen omringde hij zich met boeken. Het schrijven van een stroom artikelen en het rusteloos aankopen van boeken dienden mede om de innerlijke leegte te vullen, schrijft de biografe. De bibliotheek was ongetwijfeld een afspiegeling van zijn binnenwereld, maar daar zat juist het probleem: zelfs de honderdduizend boeken die hij ten slotte naliet, gaven kennelijk geen totaalbeeld van de ziel en de ambities van de eigenaar. Büch zelf beschouwde zijn verzamelwoede als een negatieve kracht en ging er vanuit dat deze passie hem noodlottig zou worden.

Op behendige wijze maak ik nu samen met de lezer een sprongetje van het plankje met Büch naar de plank met de onnavolgbare Canetti.

Dat het verzamelen van boeken een passie zou zijn voor eenzame mensen, wordt op meesterlijke wijze uitgewerkt in *Die Blendung* (vertaald als *Het martyrium*) van Elias Canetti.

Canetti (1905-1994) was een fenomeen. In 1981 werd de Nobelprijs voor literatuur aan hem toegekend, aan een schrijver die slechts één literair werk - *Die Blendung* - op zijn naam had staan. Na dit romandebuut, uit 1935, vloeiden er nog wel een paar toneelstukken, bundels met essays en notities, een reisverslag, een studie over het verschijnsel "massa" (*Masse und Macht*) en twee delen autobiografie uit zijn pen, maar hij ontwikkelde zich niet verder als romancier. Met *Het martyrium* leek hij in één klap al zijn literaire kruut verschoten te hebben.

Hoofdpersoon is professor Peter Kien, een geleerde kluizenaar die in zijn bibliotheek een van de wereld afgewend leven leidt. Kien leeft voor de wetenschap - de

sinologie - en zijn enige streven is tot aan zijn laatste ademtocht ditzelfde bestaan van kamergeleerde te kunnen blijven leiden. Voor hem is de Hof van Eden een privébibliotheek.

Kien verkiest het gezelschap van zijn boeken, waarmee hij voortdurend in debat is. Hij behandelt ze als levende wezens, met wie hij op een haast rituele wijze omgaat.

Het noodlot in zijn leven draagt de naam Therese, zijn huishoudster. Zij is een hebzuchtige, argwanende feeks, samengesteld uit een blauwe gesteven rok en flaporen. Haar voornaamste taak is het afstoffen van de boeken. Wanneer ze een prulromannetje met witte handschoentjes aan blijkt te lezen, dringt het tot Kien door dat ze een nog veel grotere liefde voor boeken koestert dan hijzelf.

Beschaamd vraagt hij haar terstond ten huwelijk. Haar gretig gegeven jawoord vormt het startschot voor zijn ondergang. In de maanden erna wordt de basis waarop Kien geleefd heeft steeds verder weggevreten. Uiteindelijk smijt ze hem de flat - háár flat - uit.

Kiens odyssee door de hem vreemde buitenwereld begint. Het heimwee naar zijn bibliotheek leidt tot nieuwe rituelen - zo pakt hij in hotelkamers de in zijn hoofd gestouwde boekwerken zorgvuldig uit en in. Eerst legt hij pakpapier op de grond, opdat de boeken niet vies worden. Soms vraagt hij het kamermeisje om een trap om de rijen boeken netjes op de hoge planken te kunnen bergen. 's Nachts droomt hij hoe de boeken neerstorten en hoe hij die met zijn lichaam probeert op te vangen.

Kien zakt steeds dieper weg in het zwarte moeras van zijn haat tegen de huishoudster. Alles wat blauw is bezorgt hem angst- en woedeaanvallen.

Even lijkt het erop dat Kiens broer, die psychiater is, hem weer op het rechte pad kan krijgen. Dat is maar

schijn. Eenmaal terug in zijn geliefde bibliotheek, blijkt dat de klok niet teruggezet kan worden. Samen met zijn boeken komt Kien in de vlammen om.'

Dit weekend vond ook de jaarlijkse BB Dag plaats. Ik liet me daar vertegenwoordigen door Marcel (Lampe), een veel sympathiekere reisgenoot dan Zilver slang. De dag voor Amsterdam toog ik naar het haast onvindbare Oppenhuizen, achter Sneek, waar hij resideert. Hij zit midden in een chemotherapietraject. Zijn hoofd was wat opgezwollen, maar verder straalde hij vooral levenslust uit. Hopelijk komt hij op een werkbare modus uit.

18 december

'De hiele lea docht me sear,' zei mijn moeder wel eens, als ze griepiger of zwaar verkouden was. Zo voelde ik me ook na de eerste dag op de kerstmarkt in Groningen en ook op de tweede dag. De derde dag viel het mee, maar toen liep de markt slechts tot zes uur door in plaats van 22.00 uur, zoals de voorgaande dagen.

Het weer was gelukkig redelijk, al vielen er op zaterdag in korte tijd een paar fikse buien. Meteen daarna zette de stroom bezoekers zich weer in beweging, een rusteloze stroom die bezoekjes aflegde aan afgemeerde schepen waar in het ruim van alles te doen was, van muziek tot toneelspel. Op de kade stond een lange rij blokhutjes opgesteld waar kerstballen, kerststukjes, zoektheden, Zweedse drop, honing en dus boeken - ik was de enige boekenkraam - te koop waren.

Totale score: 136. Zaterdag was een topdag met 70 stuks.

Op zaterdag drukte ik de hand van Herbert Paulzen, een collega-reisauteur, die zijn intrek heeft genomen in een nagenoeg onvindbaar huisje bij het Lauwersmeer. Tijdens een wandeling kwam ik er wel eens langs - dan wierp ik een blik naar binnen en zag dan op tafel opengeslagen atlassen liggen. Hij was dan uiteraard niet thuis, op weg naar India, China of Tahiti. Bij *Plus Magazine*, waar hij jarenlang een column had, is hij, zo hoorde ik, vanwege zijn leeftijd - hij is nu bijna 78 - een tijdje terug aan de dijk gezet.

Een slanke, bebrilde, roodharige vrouw van eind vijftig vertelde mij dat ik eens kritisch over haar en haar vriendin had geschreven. Ik was van oordeel dat zij als onvoorbereide jongelingen veel te veel risico hadden genomen met hun wandeltocht dwars door IJsland. Heel in de verte rinkelde er bij mij een belletje - waarschijnlijk staan die opmerkingen in mijn reisboek over IJsland. Na lang aarzelen kocht ze *De knoop van IJsland*. Kennelijk moest ze zich na bijna veertig jaar toch nog over iets heen zetten.

Een tanige, oudere dame merkte op, na een blik op mijn Tolkien-boekje geworpen te hebben, dat het haar niet verbaasde dat ik over deze meesterverteller had geschreven: 'U lijkt zelf ook een beetje op een kabouter.' (Ze bedoelde natuurlijk 'dwerg', het volk van Durin).

27 december

Gezellige kerstdagen zijn weer voorbij...

Of beter gezegd: de chaos, de heisa, de onrust zijn weer voorbij.

Ik was niet alleen uit mijn eigen bed verjaagd, maar ook uit mijn dagelijkse routine en werkritme.

Zaten er dan geen positieve kanten aan deze belegering? Jawel. Zo lagen er onder de kerstboom twee boeken met veelbelovende titels voor mij klaar: *Filosofische wandelingen* van Eric Brinckmann en *Par exemple!* van de onvolprezen Marten Toonder. Bovendien zette Olger op behendige wijze een powerpoint in elkaar voor de lezing over Schotland die ik op de komende Fiets- en Wandelbeurs zal houden.

Voorts liet hij mij een e-mail lezen, gericht aan een Chinees-Amerikaanse collega die vanuit Taiwan om advies vroeg bij een probleem over een onorthodoxe chips-fabricage, die enig inzicht gaf in de hogere abacadabra waarbinnen hij opereert en zich thuis voelt.

Ook op het gebied van kindertaal heb ik weer iets opgestoken. Waar Franca *ofas* tegen een olifant zei, daar spreekt Ezra van *joujoush*. Een nijlpaard noemt hij een *pa-pache* (spreek uit als Apache). Voorts begroet Danique je met de kreet *paiki!*, waarmee ze op haar twee verfromfaaide schaapjes (knuffels) doelt. De drie onmisbare slaaplapjes van Franca heten *toetak*.

Vandaag is de rust in Huize Zwier teruggekeerd en heb ik alle tijd om deze bescheiden notities aan het paper toe te vertrouwen.

29 december

Vandaag weer gebikkeld op een bevroren tennisbaan. Met het gevolg dat ik stijf van de spierpijn op mijn bureaustoel zit.

Blijf bewegen, luidt het advies. Gisteren was ik nog even bij de huisarts om mijn longen te laten nakijken. Maar die waren schoon, de pijn in de rug kwam nog van de vorige tennispartij.

‘Blijf zo veel mogelijk bewegen,’ herhaalde de arts.

Tijd voor de traditionele terugblik.

Daarvoor heb ik eerst even naar de vooruitblik van eind december 2016 gekeken.

Van de geplande vier reisjes naar Schotland zijn er twee overgebleven. Aangezien ik alles uit eigen zak moest betalen, heb ik het kwartet samengeperst tot twee uitstapjes die een sterk literair karakter hadden. De ene keer volgde ik het spoor van de natuurschrijver sir John Lister-Kaye, de heer van Aigas, een jachtslot bij Inverness, en dat van Gavin Maxwell, de man van de otters en reuzenhaaien; de andere keer liet ik mij leiden door het werk en het leven van sir Walter Scott.

Het boek zal over twee maanden het licht zien.

Dat waren meteen ook de enige reizen die ik in 2017 heb ondernomen.

De vakantie op Vlieland inspireerde mij echter wel tot een nieuw, persoonlijk boekje dat ik volgende maand aan mijn Friese uitgever zal voorleggen. Een deel van de oplage gaat naar de Vlielandse tennisclub, die mij het idee aan de hand deed. De andere helft verkoop ik waarschijnlijk wel op de zomerse braderie in de Dorpsstraat.

Van het Paaseiland-boek is inderdaad in het voorjaar een tweede druk uitgekomen.

Van het dagboek heb ik een bewerkt excerpt naar de redacteur van Privé-domein gestuurd, maar die heeft daar niet op gereageerd. Zoals eerder vermeld, kwam ik toevallig met hem in contact, omdat hij een vertaling van mij (Beryl Markham - *De nacht achterna*) in de genoemde serie wil onderbrengen. Gaat dat niet door, dan

zou ik ook eens een jaar lang een dagboek bij kunnen houden, een concept dat de uitgever van Privé-domein, de Arbeiderspers, bij diverse schrijvers uit de eigen stal, zoals Koos van Zomeren, heeft neergelegd.

Voor de Scandinavische thriller, de 'Scandinoir', heb ik nu een eerste idee op papier gezet, dat aansluiting moet vinden bij eerdere verhalen over IJsland.

Zonder meer positief is de kennismaking met mijn nieuwe redacteur bij Atlas (Simon D. H.). Nadat hij het manuscript van *Op de Schotse toer* had gelezen, vroeg hij of hij zijn aantekeningen over de post zou versturen, of dat ik ervoor naar Amsterdam wilde komen. Aangezien ik mij bijna nooit op de uitgeverij laat zien, en uit ervaring weet hoe belangrijk het contact met een redacteur is, besloot ik meteen naar de grachtengordel af te reizen.

Het afgelopen jaar heb ik zelf ongeveer 850 boeken verkocht. Minder dan vorig jaar - toen ruim duizend - maar ik had dit keer geen nieuw boek, behalve de heruitgave van het boekje over Slauerhoff. Bovendien ben ik meer dan eens vanwege slecht weer niet komen opdagen.

Wat gezondheid betreft, mag ik, als oude baas van zeventig, niet klagen. In de kranten wemelt het namelijk van de overlijdensberichten over personen die deze leeftijd op geen stukken na hebben gehaald.

In mijn Schotse reisboek kreun en steun ik geregeld als een grijsaard voor wie al dit gedoe te veel wordt. Het bizarre is dat mijn jonge vriend en reisgenoot Lampe, die twintig jaar jonger is, nu voor een ernstige ziekte wordt behandeld.

Vooruitblik

Veel meer dan een reisje naar het zuidwesten van Ierland, waar Blom een aardig optrekje heeft, heb ik voorlopig niet in het vizier. Misschien komt daar nog een uitstapje naar Portugal bij, als mijn verre vriend Arie Pos niet te veel door de Komrij-biografie in beslag wordt genomen.

Vlieland is alweer geregeld - een kleine week bij de muzikant en de dokter plus een week met de dochter en haar gezin in een riant vakantiehuis.

Het nieuwe jaar belooft een kroonjaar te worden. Niet alleen vanwege een tweede jubileumboek - het reisboek over Ierland - maar ook vanwege het drietal al eerder genoemde publicaties. Ik moet daarvoor ruimte maken in mijn etalage, dat wil zeggen in de marktkraam van vier bij één meter.

Dat gaat niet met lege broekzakken. Vandaar dat ik toch maar weer een werkbeurs aanvraag bij het vermalde Letterenfonds. Dat moet zo meteen een boek (*Op de Schotse toer*) gaan beoordelen waarin ik het Fonds uitgebreid op de hak neem, door middel van gecursiveerde 'stijlpareltjes' - in feite literaire citaten - die moeten aantonen dat ik stilistisch mijn mannetje sta. Het valt te betwijfelen of dit soort humor bij de letterheren wordt gewaardeerd. Overigens heb ik mijn polemieken tegen het gevoerde subsidiebeleid al klaarliggen. Wordt mijn aanvraag weer afgewezen, dan kan ik, ter verhoging van de leesvreugde van het leespubliek, een paar van die pareltjes aan mijn strijdschrift toevoegen.

Het subsidieformulier is in vergelijking met voorgaande jaren verrijkt met indringende vragen als:

- Welke thema's komen aan bod? Welke visie op de

thematiek zal naar voren komen en hoe zal dit (!) artistiek worden vertaald?

- Wie worden de belangrijkste personages in het voorgenomen werk en welke ontwikkeling zullen zij doormaken?
- Bij wie ligt het vertelperspectief? Motiveer deze keuze.
- Welke typische stijlkenmerken, welke toon en stijl, poëtica, metaforiek etc. zullen worden toegepast?
- Let op dat haast achteloze *etc.*
- Welke rol zal de compositie spelen?
- Welke werkwijze zal worden gevolgd?
- Hoe positioneert u het voorgenomen werk binnen uw oeuvre? Welke stap zet u ermee in uw schrijverschap?
- Wat is uw artistieke en inhoudelijke motivatie om het nieuwe werk te maken?
- Wat is de urgentie van het voorgenomen werk?
- Hoe zal het voorgenomen werk zich onderscheiden van wat er al is binnen het genre?

Hahaha! (een holle lach)

Het lijkt wel of de schrijver een tentamen in de literatuurwetenschap moet afleggen. Het vragenlijstje toont nog eens aan dat het Fonds alleen op romans is gefixeerd.

Op al deze ridicule vragen ga ik natuurlijk niet in. Net als andere jaren citeer ik Jeroen Brouwers die eens zei dat zijn nieuwe boek paste als een baksteen in de muur van zijn oeuvre.

Urgentie? Ach, een schrijver die niet schrijft loopt met zijn ziel onder de arm.

Mijner heren, er zijn inderdaad al heel wat boeken geschreven. Maar dit boek is volstrekt anders, weet u, want het draagt immers mijn onverwisselbare signatuur.

Gelet op de vragen die de schrijver moet beantwoorden, is de kans uitermate gering dat ik er met een kluijfe subsidiegeld vandoor ga.

Nog wensen inzake het boekenfront?

Ja.

- Een zesde druk van *Altijd Noorwegen*.
- Een herdruk van Slauerhoff.
- Mooie doedelzakmuziek bij het debutantenbal ter ere van *Op de Schotse toer*.

2018

1 januari

Zo, de Oudejaarsnacht heb ik weer overleefd. Eerst een spelletje (Scrabble, nipt verloren), daarna de oudejaars-conference van Youp van 't Hek - niet echt scherp, geen grappen die steeds absurder en dus hilarischer werden, veel gezeur over zijn stamcafé met Schele en Rooie Henk, te vaak het troetelwoord 'Youpie' genoemd - en vervolgens het glas (echte) champagne geheven met de enige andere aanwezige in de woonkamer - mijn vrouw - op commando van een jonge dame op de televisie. Daarna kregen we onverwacht bezoek: van onze werkster en haar vriend, die de rest van de champagne opdronken. Zo konden we toch nog in alle gezelligheid aan het nieuwe jaar beginnen.

Vanmorgen de traditionele ronde door het dorp gemaakt. De eigenaars van het uitgebrande vuurwerk noch de ambtenaren van de gemeentereiniging hadden zich aan de taak gezet om de rotzooi op te ruimen. Er lag ergens een uitgebrand olievat op straat, vergezeld van tientallen zwartgeblakerde dozen met kartonnen buizen erin.

Nog geen krokussen gezien, al is het de laatste tijd erg zacht. In mijn eigen tuin bengelen al witte klokjes aan broze groene steeltjes. Aan De Gast zag ik de rode broek van de kleine bonte specht en hoorde ik het geklop van zijn partner. In het park stonden, net als vorig jaar op deze dag, de stijve spruiten van het groot hoefblad alweer boven de grond.

13 januari

Business as usual.

Inmiddels heb ik mij door de correcties op het manuscript van mijn Schotland-boek heen gewerkt. Allerlei herzieningen van de spelling van taal (achternalopen, opzijkijken, Oudnoors) en geografie - Buiten-Hebriden in plaats van Buitenste-Hebriden - heb ik ter harte genomen. De neiging van de corrector om kleurrijke of barokke zinnen te normaliseren, heb ik echter voor kennisgeving aangenomen.

Een tekst heeft altijd een correctie nodig, maar helaas laten correctoren ook vaak horen wat ze van de inhoud vinden. Dat is de taak van de redacteur. Bovendien krijg je zo allerlei verschillende beoordelingen. Als ik zeg: 'Reisboeken zijn het kruidenrekje in mijn bibliotheek', dan noteert de redacteur: 'Mooi.' De corrector noteert daarentegen: 'Dit beeld vervangen.'

Ik heb ook eens een corrector gehad die stipt was op het gebruik van 'ieder' en 'elk' - ieder paste bij mensen, elk bij niet-mensen. Zo werd 'in ieder geval' steeds vervangen door 'in elk geval'. Die regel gold misschien nog in de jaren vijftig, maar nu allang niet meer.

Het boek ligt op schema om op 1 maart te verschijnen, vlak voor de Fiets & Wandel Beurs waar ik lezingen over Schotland geef.

Het boek is een ode aan de literaire reis. Ik volg het spoor van schrijvers als Johnson & Boswell, Gavin Maxwell, John Lister-Kaye, Adam Nicolson, sir Walter Scott en Jan van der Vegt. 'Ik verzamel impressies en citaten,' zeg ik ergens, een uitspraak die wel eens in recensies aangehaald zou kunnen worden.

Bovendien polemiseer ik tussen de bedrijven door met het Letterenfonds, een ‘reservaat van neerlandici en literatuurwetenschappers’, dat mij nu keer op keer reis- en werkbeurzen weigert. Ik ben namelijk, in vergelijking met een Atte Jongstra, een Kees ‘t Hart, een Fleur Bourgonje, niet literair genoeg. Vandaar dat ik, zoals eerder vermeld, in de drie verhalen met Lampe geregeld gecursiveerde ‘stijlpareltjes’ invoeg, allemaal literaire citaten. Ik denk wel dat mijn lezers dat leuk vinden.

Ik ben vooral gecharmeerd van het laatste verhaal over Walter Scott, waarin ik met Zus/Zilver slang op stap ben. Hoe mijn reisgenote zal reageren, is de vraag, al heb ik mij meteen in het begin van het verhaal goed ingedekt door te zeggen dat zij niets in dit personage zal herkennen. Wel heb ik, ere wie ere toekomt, complimenten over haar fotografie ingelast.

Zo denk ik erover: ze is goed als fotograaf, maar niet geschikt als mijn reisgenoot.

Voor de aardigheid heb ik nog een Woord van dank toegevoegd: ‘Graag zeg ik dank aan mijn reisgenoten Dolph Kessler, Marcel Schaap en Johanna Kessler voor hun overmoed mij in het veld te willen vergezellen.’

Momenteel breek ik mij het hoofd hoe ik mijn Scandinoir in elkaar zal zetten. Ik ga uit van IJsland en neem als basis een van mijn groepsreizen, zoals beschreven in *De elfenburcht*. Dat biedt een goed raamwerk: een minimaatschappij in een hogedrukpan.

Binnen dat kader herlees ik nu al mijn IJslandse verhalen, inclusief de reisroman *De knoop van IJsland*. Duidelijk is dat ik niet opnieuw naar de Askja hoeft te gaan, een diep in het woeste binnenland gelegen vulkaan, waar ik negen of tien keer ben geweest.

Het gaat nu om de personages en de rode lijn.
En om het schrijfplezier.

21 januari

Het schiet gelukkig alweer op met de winter. In tegenstelling tot al die mensen - vooral noorderlingen - die zitten te smachten naar natuurijs, kijk ik met genoeg naar de lenteboden in tuin en park en de dikke donkere knoppen van elzen en kastanjabomen. Ik verlang naar de markten in de openlucht waar ik mijn nieuwe boeken kan verkopen, en naar fietstochten door het vlakke land, waar ik de 'landschapspijn' dan maar even aan de kant moet schuiven.

Behalve correctiewerk, heb ik de afgelopen weken twee columns geschreven voor *Nordic*. Nadat ik de eerste geschreven had, zag ik op internet toevallig dat mijn favoriete IJslandse boer - Örn Thorleifsson - was overleden. Aan longkanker, nota bene, ongetwijfeld het gevolg van zijn rookverslaving, en dat op een plek die vraagt om een natuurlijke manier van leven. Pijlsnel heb ik toen een tweede column geschreven:

‘Huis op een eiland

Het kan niet anders of het hart van een romanticus moet hier sneller gaan kloppen, schreef ik in een krantenstuk toen ik voor het eerst het Oost-IJslandse Húsey naderde. Dat was in 1995. Ik kwam vanuit het noorden en was net met veel moeite opgestegen naar een bergpas. Ik stapte uit de auto en keek met tranende ogen naar de kustvlakte diep beneden mij. De daverende wind, die mij ongedul-

dig naar de rand duwde, wist wel hoe ik het snelst beneden kon komen.

Verspreid over de vlakte zag ik een handvol boerderijen, omarmd door twee rivieren die in zee uitmondten. Een met sneeuw bedekte bergrug grensde het gebied af naar het zuiden.

In een paar minuten was ik achthonderd meter lager. Hoewel mijn doel hemelsbreed niet verder dan vijftien of twintig kilometer van mij vandaan lag, moest ik nog zestig kilometer om een rivier heen rijden voor ik mijn bestemming had bereikt. Mijn tocht over de ongeplaveide weg verwekte in de vogelwereld veel beroering. Ganzen maakten zich in formatie los van de grond, snippen vlogen bijna rechtstandig uit de berm omhoog. Voortgejaagde sneeuwvlokken bemoeilijkten het uitzicht.

Verloren in de ruimte doemde in de schemering eindelijk een verlicht venster op. Erboven flakkerde een grillogroenwit schijnsel, het noorderlicht. De weg liep met een wijde boog naar een hek; tussen de spijlen ontwaarde ik de omtrekken van een schattig zeehondje.

Húsey, heet de boerderij, dat betekent 'huis op een eiland'. Het huis van Örn Thorleifsson, de boer die aan het eind van de wereld woont.

Het bleek om twee woonhuizen te gaan en een moderne lage stal.

Bij de deur werd ik verwelkomd door de huishoudster, die van Duitse komaf bleek te zijn. Het duurde niet lang voor de boer zelf kwam binnenvallen - een bedachtzame man van middelbare leeftijd die toch veel van zijn jongensachtigheid had bewaard. Hij brak een stokvis in stukjes en zette er een botervloot naast. Tast toe, gebaarde hij. Hij vertelde me dat hij vooral natuurminnaars, overspannen managers en paardenvolk op zijn terrein

ontving. Algauw legde hij uit dat hij vooral met de echte natuurvrienden veel te stellen had. Hun ideeën over hoe je in harmonie met de natuur moest leven strookten namelijk niet met de zijne. Zij namen er weliswaar geen aanstoot aan dat hij zijn lammeren naar het slachthuis bracht en vogeleieren raapte, maar dat hij jacht maakte op jonge zeehonden kon beslist niet door de beugel. Dat hij de in netten gevangen dieren op ‘humane’ wijze, met een enkele klap van een stok, doodde, werd met afgrijzen aangehoord.

In latere jaren, toen ik voor een wandelclub reizen leidde op IJsland, nam ik Húsey stevast op in het reisplan. Ter plaatse zorgde het onderwerp ‘gebraden zeehond’ altijd voor een scheiding der geesten. Bijna iedereen weigerde zeehondenvlees te eten, het enige vlees dat ter plekke te koop was. Een enkeling vond het hypocriet om wel lammetjes te eten maar geen zeehondjes.

Op een keer gooide de boer zelf roet in het eten. Want tegen etenstijd kwam hij met een trillend beestje in zijn armen aanzetten dat hij net uit een visnet bevrijd had.

“O, wat is hij bang!” zei een jonge vrouw die het dier wilde aaien.

Onmiddellijk sperde het zijn als met rood fluweel beklede bek open en probeerde haar te bijten.

“Het is geen schoothondje, hoor,” lachte de boer. “En hij is ook niet bang, hij is volkomen uitgeput van zijn gevecht met het net.”

Iedereen vreesde dat de boer de schedel van het lieve dier zou inslaan. Maar daar was geen sprake van. Hij werd in een vijver losgelaten en zou de volgende dag weer naar zee gebracht worden.

Die avond namen alleen de IJslandse buschauffeur en de reisleider een stuk van de robbenbout.

Meestal wist de boer de vrouwen in de groep voor zich in te nemen. Hij bladerde dan door zijn fotoboeken en liet hen zien hoe hij een roodkeelduiker vilde. De vogels broedden in de omringende wateren. Schoot hij behalve ganzen dan ook duikers? Nee, de dieren raakten soms in zijn visnetten verstrikt, net als zeehonden. Alleen als ze verdronken waren, gedroeg hij zich als een poelier. Meestal kon hij ze tijdig uit het net loswurmen. Hij liet de littekens op zijn handen en gezicht zien die de dolksnavels van de roodkeelduikers daar hadden achtergelaten.

“Ik haat ze,” grijnsde hij.

Al vertellend over de elfenrotsen bij de rivier of het pioniersleven dat hij in deze uithoek leidde, wisselde de blik in zijn blauwe ogen van intense concentratie naar verlegenheid. Helaas maakte hij soms een uitglijder. Dat gebeurde eens toen hij een parallel wilde trekken tussen mijn groep, die op dat moment geheel uit vrouwen bestond, en de harem van een zeehond.

“Geysir Jón,” zei hij tegen mij, “*you are just like a male seal.*”

Die grap werd door de dames niet gewaardeerd.

Na lezing van het doodsbericht over Örn Thorleifsson kwamen er allerlei herinneringen boven, nu voorzien van een rouwrand.’

Voor de Goed Nieuws Show, waarmee ik het nieuwe jaar graag mee mag beginnen, heb ik weinig te melden. Wel doet mij het enthousiasme van mijn nieuwe redacteur goed - ‘wat wordt dit een mooi boek,’ mailde hij mij,

‘met jouw eigen stijl van schrijven en dan die prachtige foto’s en kaarten.’

Voorts kreeg ik van uitgeverij Achterland het verzoek om een inleiding te schrijven bij een literaire bloemlezing over Friesland. Dat wordt dan al de vierde keer dat ik een dergelijke introductie schrijf bij bloemlezingen over noordelijke provincies. Ik kan daarbij terugvallen op een flinke voorraad literaire wandelverhalen die ik voor kranten en tijdschriften heb geschreven, en op de honderden recensies van Nederlandse literatuur in de *Leeuwarder Courant*.

De komende maanden heb ik alle tijd voor mijn thrillerproject. Inmiddels heb ik *De knoop van IJsland* herlezen en kunnen vaststellen dat ik het IJslandse landschap uitputtend heb beschreven. Ik kwam de oude vertrouwde omschrijvingen van IJsland weer tegen, zoals ‘een misbaksel uit de keramiekoven’ en ‘de fluitketel van Europa’. Het wordt moeilijk het verhaal geheel en al in IJsland te situeren.

De afgelopen dagen heb ik mij verdiept in mijn aantekeningen over mijn verblijf in Cesena waar ik mijn armee zus, die tijdens een vakantieisje door Noord-Italië, nu vier jaar geleden, door een hersenbloeding werd getroffen, terzijde heb gestaan. Dat is authentiek en interessant materiaal, waaruit ik een raak portret van zus Trudy kan destilleren.

Ik heb altijd een autobiografische basis nodig om verder te kunnen fabuleren.

Ik heb nog geen idee hoe ik IJsland en Cesena aan elkaar moet koppelen.

Toch wordt het tijd spijkers met koppen te slaan, want ik heb weer behoefte aan een bezielend kader.

22 januari

Van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde kreeg ik bericht dat men een nieuwe essayprijs heeft ingesteld. In het essay moet de Nederlandse literatuur en/of literatuurgeschiedenis centraal staan. Er valt € 10.000 mee te verdienen.

Dat is een kolfje naar mijn hand.

Want in het verleden heb ik meerdere keren uitvoerig geschreven over de miskenning van het literaire reisboek in Nederland. Daar kan ik wel een mooi essay van brouwen.

Al bladerend door mijn hangmappen met reisdocumentatie stuitte ik op twee artikelen in *de Volkskrant* en de *NRC* waarin twee dames hun best doen iets zinnigs over dit aalgladde onderwerp te zeggen.

Aangezien ik net een reisboek heb geschreven, vergelijk ik hun meningen en stellingen met mijn eigen teksten.

- Het moderne reisboek gaat niet meer over toevallige persoonlijke wederwaardigheden, maar heeft de ambitie de tijdgeest te willen vangen.

Bij mij is daar geen sprake van. Welke tijdgeest? Die van Schotland? In het ene wandelverhaal verken ik de omgeving van een jachtslot en komen we oeverzwaluwen en een otter tegen. Vervolgens zoek ik aan de kust de plek op waar een natuurromanticus een tijd lang met zijn otters leefde. Samen met Lampe waag ik de oversteek naar een eiland waar een vrouw al tientallen jaren in eenzaamheid woont.

- De huidige reisauteur is geen schrijver-toerist meer,

maar heeft zich ontwikkeld tot schrijver-onderzoeker. Is dat zo? Hier wordt een pleidooi gehouden voor het journalistieke, geëngageerde reisboek.

- de hedendaagse reisauteur is op zoek naar duiding en verdieping.
- Ach nee, toch heeft men dan nog nooit een boek van Marcellus Emants of Anthony van Kampen gelezen? Die zijn in den vreemde toch ook uit op analyse en inzicht?
- de beste reisboeken worden door oud-correspondenten geschreven, dat wil zeggen door mensen die langdurig in het land hebben gewoond waar ze nu over schrijven.

Ook hier weer hetzelfde pleidooi. Het klinkt mij in de oren als het aloude bezwaar tegen antropologen die in vergelijking met de inheemse bevolking veel te kort in het beschreven gebied hebben verkeerdt. Het gaat er maar om welke vragen je beantwoord wilt zien.

In de Schotse wandelverhalen spelen toeval en persoonlijke impressies de hoofdrol. De andere verhalen zijn literaire reizen, totaal losgezongen van de hartslag van de hedendaagse tijd.

30 januari

Een paar dagen geleden werd ik 71. Dat deed mij weinig, zeker in vergelijking met de sprong die ik een jaar eerder moest maken van de zestig naar de zeventig. Wel drong zich de gedachte aan mij op dat ik al twee jaar ouder ben geworden dan mijn arme zus.

Op mijn verjaardag kwamen Marcel (Lampe) en zijn vrouw lunchen. Ze waren op doorreis naar het acade-

misch ziekenhuis in Groningen waar Marcel stamceltherapie moet ondergaan. Al doe ik het in het Schotland-boek voorkomen alsof hij als jongere man mijn steun en toeverlaat is, in werkelijkheid heeft hij een ernstig rugprobleem.

Eigenlijk wilde ik op deze plaats maar één ding noteren: zijn opmerking dat zijn negentienjarige dochter zich eenvoudig niet kon voorstellen dat er een tijd zonder computers en internet is geweest.

Hoe moeilijk moet het voor haar generatie zijn om het eigen wereldje opzij te schuiven en dieper in het verleden af te dalen.

8 maart

Al vijf weken lang heb ik dit dagboek verwaarloosd, zie ik. Daar is een goede reden voor: ik ben eindelijk aan de slag gegaan met mijn parodie op de Scandinavische thriller. En wat meer is, het boek is af! Op de kritische herlezing en de correctie na dan. Voorlopige titel: *De elfenburcht*. Die titel heb ik ontleend aan een hoofdstuk uit *Zilverig licht*.

Vooraf wist ik dat ik twee dingen wilde combineren: een beeld geven van de ziekte van mijn zus in Cesena en een verslag van een oud-rechercheur die deel uitmaakt van een groep toeristen. IJsland lag het meest voor de hand, maar het bezwaar was dat ik al veel over dat land had geschreven. Tot ik bedacht dat heel veel van de latere teksten over IJsland gepubliceerd zijn in een fotoboek dat Dolph en ik in eigen beheer hebben uitgegeven. Die verhalen spelen zich vooral in Oost-IJsland af. Door een en ander te combineren en diep na te denken kwam ik op het idee van een themareis: de reizigers moesten leden zijn

van noordelijke leesclubs die plaatsen delict nareisden die een rol speelden in de thrillers van een IJslandse auteur. Mijn Grettir Methusalemson zou een neef kunnen zijn van Arnaldur Indridason, van wie ik diverse spannende boeken heb gelezen. Daarna moest ik goede groepsleden bij elkaar zoeken, het liefst afsplitsingen van mijzelf: een vrouw met paranormale interesses; een natuurjongen, een soort drop-out, de politieman en een van zijn geloof gevallen dominee. De reis moest steeds problematischer en helser worden, ook doordat het om mensen ging die een knak in hun verleden hadden en vochten voor een tweede kans. Bovendien wilde ik een nieuw boek over IJsland.

Het is voor een groot publiek geschreven, in de hoop dat het aanslaat, net als *De knoop van IJsland*.

Op het achterplat komt het volgende te staan:

‘De elfenburcht is een reisroman over IJsland. Op het eerste gezicht is er weinig aan de hand: een reisleader trekt met een Fries leesclubje langs een aantal plaatsen die een belangrijke rol spelen in de thrillers van een IJslandse auteur. De spanningen in de groep lopen echter steeds hoger op. Dat houdt enerzijds verband met het fanatisme van de deelnemers, die dromen van een eigen schrijversloopbaan, en anderzijds met hun gids die de controle over de groep verliest.

In een Italiaans ziekenhuis laat de zus van de reisleader haar licht schijnen over deze verwarrende en rampzalige magical mystery tour. Zij speelt de rol van psycholoog in een spannend en humoristisch verhaal, dat zeker ook als een parodie op de Scandinavische thriller gelezen kan worden.’

De interactie tussen Cesena en IJsland loopt goed. Het verhaal is ook een hommage aan mijn dappere zus. Omdat het niet voor 100 procent om een autobiografie gaat, heb ik onze namen veranderd.

Inmiddels is *Op de Schotse toer* van de persen gerold. Op de Fiets- en Wandelbeurs in Utrecht, afgelopen weekend, gaf ik er lezingen over voor een goed gevulde zaal. De eerste zestien verkocht plus tien aan reisgenoot Marcel, die ze gisteren meenam.

22 maart

De laatste hand gelegd aan *De elfenburcht*. De gewone correctie, stijlcorrectie plus 'Roosenboom-correctie' (wat betekent: mooie beelden en fraseringen inlassen).

Het boek voelt goed aan. Het is met de nodige esprit en veel kennis van zaken geschreven en de humor ontbreekt bepaald niet. De spanning neemt alleen maar toe en er zijn zelfs twee cliffhangers: wie viel/sprong er in de Dettifoss en hoe loopt de riskante operatie van Jutta in het Italiaanse ziekenhuis af?

Zoals de gloeiend hete lava geregeld uit de IJslandse bodem barst, zo slaagt het schrijfplezier er herhaaldelijk in door de tekst heen te breken.

Ook als kleine zelfstandige denk ik dat ik een goed product in handen heb. Misschien moet ik het de uitgevers als lokkertje voorhouden. Het probleem is dat zij niet meteen denken dat ik een echte *seller* in huis heb, alleen omdat ik het zeg.

In de roman speelt Húsey een belangrijke rol. Op het moment dat ik aan dit onderdeel in het boek werkte, wist

ik niet dat de boer stervende was. Zelf zou hij dit geen toeval hebben gevonden - binnen zijn denkwereld werd niet alles door de ratio overheerst.

Bij wijze van necrologie laat ik hier een passende scène uit *De elfenburcht* volgen (in de roman is Örn door Arnaldur vervangen):

‘Ik reed om de stal heen en zette het busje voor het eerste blauwe huis neer. Op de veranda lagen twee dode grauwe ganzen; het heldere oranje van hun snavels was al dof geworden. De deur ging meteen open en de boer verscheen met een vrolijk gezicht op de drempel. Hij leek geen dag ouder geworden, al moest hij nu diep in de zestig zijn. Zijn vale spijkerbroek en bruine wol-len trui herkende ik van vorige ontmoetingen. Bij zijn linkeroog zag ik een vers bobbelig litteken - zou hij opnieuw door een roodkeelduiker zijn aangevallen? Met zijn klompschoenen veegde hij de ganzen snel in een hoek. Door ervaring wijs geworden wist hij dat natuurvrienden uit Nederland een dergelijk schouwspel niet waardeerden. De natuurmens diende in harmonie met de natuur te leven, maar aan zijn handen hoorde geen bloed te kleven.

‘Grettir, welkom,’ zei Arnaldur, terwijl hij mij omarmde. ‘Wat aardig dat je mij weer opzoekt.’

‘Hier is altijd wat te beleven,’ glimlachte ik, met een blik op de eindeloze leegte om mij heen.

Aan de jeugdherberg was in de laatste jaren niets veranderd. Ik voelde mij er direct weer thuis, tussen de oude meubels en de versleten zitbank in de serre, de woonkamer waar de boeken, fotoalbums en televisie stonden, de eetkeuken met de moderne oven, en de vervelozе, krakende trap die naar de slaapkamertjes op

de bovenverdieping voerde. De gasten kwam niet naar Húsey om de luxe, maar om de sfeer.

Eenmaal binnen schopte Arnaldur zijn klompschoenen uit, deponeerde een ijskoude plastic zak met vis op de keukentafel en nam vervolgens breeduit plaats op de zitbank. Het was de hoogste tijd voor een introductie. Ik verwachtte dat hij van wal zou steken met een verhaal over zijn spookhuis en zijn elfenrotsen, en die verwachting kwam wonderwel uit.'

29 maart

De elfenburcht is de deur uit!

Voor de zekerheid nog een tweede correctie uitgevoerd, zowel inhoudelijk als stilistisch. Toch weer flink wat kleine dingetjes veranderd.

Ik heb nu echt het gevoel dat het boek af is. En dat kwam goed uit, want Simon, mijn redacteur bij Atlas, berichtte mij dat ik het manuscript kon opsturen. Hij zou er snel naar kijken, net als de hoofdredacteur fictie (Sander Blom), en mij volgende week al iets laten weten.

Dat worden spannende dagen.

Het lijkt mij onvoorstelbaar dat men negatief zal reageren. Na veertig jaar in de literaire branche werkzaam te zijn geweest, als schrijver en recensent, vertrouw ik op mijn oordeelsvermogen. Het boek heeft schwing en kwaliteit en ik denk dat het veel lezers zal aanspreken.

Ik heb aan de redacteur geschreven dat het boek veel meer is dan een parodie op de Scandinavische misdaadroman. 'Het is ook een nieuw boek over IJsland. En het is een hommage aan mijn overleden zus.'

9 april

Mijn redacteur had gezegd dat hij in de week na Pasen zou reageren. Natuurlijk kon ik hem niet dwingen voort te maken, maar toen ik aan het einde van die week nog niets gehoord had, stuurde ik hem een mooie foto van de echte elfenburcht in Borgarfjörður op. Bovendien voegde ik er de volgende tekst aan toe:

‘Ik hoop dat de lectuur je bevalt. Zoals gezegd, koester ik hoge verwachtingen van het boek. Het past als een baksteen in de muur van mijn oeuvre, maar als roman biedt het meer mogelijkheden dan een reisboek over een bepaald land- dan ben je immers altijd afhankelijk van lezers die een band met dat land hebben. Als naaste verwant van de Scandinavische thriller is het goed denkbaar dat het verhaal een breder publiek zal aantrekken. Bovendien kennen veel mensen mij als schrijver over IJsland.’

En zie daar, ik kreeg aan het eind van de middag de volgende tekst retour:

‘Bedankt, door deze foto kom ik mooi in de sfeer van het boek. Ik heb nu een flink stuk gelezen, maar moet nog overleggen met de uitgever Nederlandse fictie. Het is in elk geval grappig en soms spannend, je speelt met de lezer.’

Tja, dit is nog niet de enthousiaste toon waarop ik had gehoopt. Het zal wel gaan om een voorzichtige, voorlopige beoordeling, misschien op basis van een kwart van de tekst. Pas daarna wordt het echt spannend en nog veel geestiger.

Wat ik niet prettig vind, is dat er nu een tweede beoordelaar om de hoek komt kijken. Dat heeft alles te maken met de scheiding die een paar jaar geleden op de uitgeverij is doorgevoerd tussen fictie en non-fictie.

We wachten het vervolg af.

Vandaag de correcties doorgegeven voor *Lotusblad in de Waddenzee*. Ik ga het, zoals min of meer verwacht, in eigen beheer uitgeven. Oplage: 150. Prijs: € 12,50. Afname vooraf: veertig voor de Vlielandse tennisclub en twintig voor het Tromp's Huys. Ik ben van plan deze zomer een paar keer extra naar Vlieland te gaan om het boekje te signeren.

Noordboek (Steven Sterk) wilde dat ik er vooraf 300 zou afnemen. Hij wilde het risico van een uitgave volledig bij mij neerleggen. Geen denken aan, natuurlijk. Ik het risico, hij de winst. Bovendien wilde men ook nog in de tekst ingrijpen, met name in de hoofdstukjes over de dagboeken.

Dat is nu niet gebeurd. In die dagboeken ga ik uitgebreid in op mijn lectuur, zoals de boeken van Voskuil en de Hermans-biografie van Otterspeer. Ik vind dat een interessante aanvulling op de beschrijving van mijn andere bezigheden op Vlieland. Het is echt een boekje voor trouwe Vlielandfans geworden, vol kleine en soms vileine observaties, plus infotainment van velerlei soort. Bovendien bevat het een close-up van de laatste jaren van de markante Ton Pronker, wereldzeiler, achterneef van Slauerhoff, die bijna met iedereen ruzie kreeg, maar niet met mij.

Zodra ik de eerste 150 kwijt ben, kan ik nieuwe exemplaren bijbestellen.

22 april

Inmiddels heb ik het proefexemplaar van *Lotusblad in de Waddenzee* ontvangen. Het ziet er prachtig uit - de fraaie voorplaat van de kwelders met meeuwen en paarden en de Waddenzee erachter met schepen, en binnenin het haarscherpe fotokatern.

Ik heb contact opgenomen met Suus van de Vakantiewinkel, waar ik tijdens mijn vakantie boeken ga signeren op de braderie. Zij heeft twintig besteld. Wat betekent dat de drukker volgende week meteen negentig exemplaren naar drie verschillende adressen op Vlieland kan sturen.

Wat ook binnenkwam, was *Zwiers Zwammengids*. Een roze, vierkant boekje met bloedsteelmycena's op het omslag. Mooi wit papier, scherpe foto's - het kon niet beter. Dat heb ik de vormgever Robert Seton (Noordboek) ook meteen laten weten.

Gisteren heb ik er meteen twee van verkocht. En wel op de parkeerplaats van het Geestmerambacht, vlak bij het Noord-Hollandse Koedijk. Verder heb ik een exemplaar cadeau gedaan aan excursieleider Martijn Oud en eentje aan Cor Brussen, die heel wat foto's aan mij heeft afgestaan. Hij is een bevlogen mycoloog, voorzien van een blauwe overallbroek en een grote rugzak, en uitgerust met een snoeischaar en een paraplu - met de schaar knipt hij overbodig groen rond een foto-object weg, en de paraplu houdt regen of zonlicht tegen. In de rugzak neemt een lunchbox vol boterhammen met kaas en spek veel plaats in, en dat geldt ook voor een thermosfles koffie.

Van de uitgever kreeg ik bericht dat de eerste 800 exemplaren van het Schotland-boek zijn uitgeleverd. Dat is niet slecht, gelet op het feit dat er nog nauwelijks pers-aandacht is geweest.

Ik ga uiteraard mijn best doen voor dit boek - normaal gesproken stevent het op een paar herdrukken af.

Tot mijn genoegen is een zesde druk van *Altijd Noorwegen* in aantocht. Overigens is dit een boek dat geen enkele serieuze aandacht in de pers heeft gehad. Bizar. Vooral dankzij mijn eigen inzet heeft het de weg naar de doelgroep weten te vinden.

De komende week of de week erna krijg ik te horen of mijn Schotland-boek een werkbeurs heeft verdiend of niet. Ik heb er een zwaar hoofd in. In dit boek neem ik, als een vrolijk zijspoor, de literaire pretenties van het Letterenfonds op de hak. Ik doe net of ik de kritiek van het Fonds op het literaire gehalte van mijn schrijfsels serieus neem en voeg, zoals eerder aangestipt, af en toe een zogenaamd literaire oprisping aan het proza toe. Als een hedendaagse Reinaert de Vos of Tijl Uilenspiegel trek ik zogenaamd het boetekleed aan en strooi hier en daar een stijlbloempje over de bladzijden uit. Ik kan me niet voorstellen dat deze cursief gezette citaten de lachlust van de geraadpleegde deskundigen zullen opwekken. Wél van mijn fans natuurlijk, daar ben ik zeker van.

Toch is het stuitend dat dit stelletje incestueuze neerlandici en dorknopers mogen beslissen wie er subsidie krijgt en wie niet. Hun absolute voorkeur gaat uit naar pretentieuze leveranciers van ongenietbare winkeldochters. Het gezegde 'laat duizend bloemen bloeien' is niet aan hen besteed. Waarschijnlijk rest mij na het openen van de envelop en het lezen van de eerste zin: 'Het spijt

ons u te moeten mededelen dat uw aanvraag voor een werkbeurs niet zal worden gehonoreerd', niets anders dan de aanval, via een polemiek in een opinieblad.

23 april

Vandaag werd ik onaangenaam verrast door een mail van mijn redacteur waarin hij schreef dat *De elfenburcht* toch geen boek voor hem was: 'De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat ik het wel spannend vond, maar ook soms een beetje flauw en ik had het gevoel dat er veel aan me voorbij ging. Daarom ligt het nu bij een tweede lezer voor een second opinion.'

In plaats van het gehoopte enthousiasme, krijg ik een koude douche over me heen. Omdat hij zo had genoten van het Schotland-boek, dacht ik dat hij een liefhebber van mijn proza was. Een misvatting. Voor mijzelf is er geen essentieel verschil tussen een roman en een reisboek, maar uitgevers en redacteurs denken daar blijkbaar anders over.

Ik meende iets in handen te hebben waarmee ik me buitenshuis kon vertonen.

De kaarten liggen er nu heel anders bij.

6 mei

Alweer anderhalve week geleden reed ik naar Zutphen om er de weduwe van Henk Demoed te bezoeken en om er 's avonds een lezing te geven in de bibliotheek.

Henk was een van mijn oudste vrienden met wie ik altijd contact heb gehouden. Hij was een jaar of zeven, acht ouder dan ik. Tijdens de studie geografie kwamen

we geregeld bij elkaar over de vloer. Meer dan eens bezochten wij het café bij hem in de buurt. Henk was een gezellige drinker, tot hij te veel op had en dan werd hij jegens anderen vaak ongezellig. Een binnenvetter, gelovig, politiek rechts, maar vooral een erudiet. Op de een of andere manier deelden wij een bepaald soort ironische kijk op de wereld.

In Zutphen gingen hij en zijn vrouw, nadat de twee dochters de deur uit waren, kleiner wonen, alleen maar om te kunnen genieten van het uitzicht op de IJssel. Het schijnt dat hij zelfs jarenlang de gegevens noteerde van de schepen die hij voorbij zag varen. Ook nu greep zijn vrouw onmiddellijk naar de kijker toen ze een opvallend schip achter het vensterglas zag.

Wat mij verraste, was haar vraag of ik nog boeken uit zijn half ontmantelde bibliotheek wilde meenemen. Ik heb er even naar gekeken, naar die Franse, Duitse, Engelse en Nederlandse romans, maar ik heb ze allemaal laten staan. Hij bezat ook veel wetenschappelijk werk op het gebied van zijn vak - historische geografie - en allerlei boeken op het terrein van theologie, filosofie en antropologie. Ik heb alleen wat atlassen meegenomen.

Ze vertelde me gruwelijke details over zijn prostaatkanker. Die was in zijn hele lichaam uitgezaaid, tot in zijn hoofd. Zijn broer, die vier jaar jonger was en sterk op hem leek - lang, mager, blond snorretje - was een halfjaar na hem overleden aan dezelfde kwaal. Dit kwade gen zat in de familie - bizar dat ze zich nooit eerder hadden laten controleren.

De lezing trok weinig publiek, hooguit twintig man. Al probeerde ik mijn verhaal over Schotland zo lang mogelijk te rekken, na veertig minuten was de koek op. Vandaar

dat ik na de pauze overschakelde op Noorwegen, wat iedereen best vond.

Inmiddels heb ik mij op *Vijftig tinten groen* gestort, mijn jubileumboek dat dit najaar moet verschijnen. Het wordt een mix van de beste verhalen uit *Mijn Ierland* en nieuwe reisverhalen. Voortdurend gaat het om de beeldvorming over Ierland, over het romantische, magische land met zijn wrede geschiedenis en gelovige bewoners. Het boek laat zich lezen als een staalkaart van opinies en gevoelens die op fraai verwoorde wijze al deze schakeringen laten zien.

Een *must* voor elke Ierlandfan.

En dit keer verlevendigd door handenvol sfeerfoto's van topfotograaf Blom.

9 mei

Gisteren kreeg ik dan eindelijk bericht van het Letterenfonds dat ik opnieuw een van de zeer weinigen ben die geen subsidie krijgt. Het is ongehoord en beschamend wat dit Fonds zich permitteert. Ik zie het als een vijandig bolwerk van neerlandici en literatuurwetenschappers die - met andermans geld - hun eigen kasplantjes koesteren.

Een dag later klom ik in de pen.

‘Geachte heer Perez,

De hernieuwde afwijzing voor een werkbeurs komt niet onverwacht - het Letterenfonds zet daarmee een beleidslijn voort die ongeveer drie boeken geleden is ingezet. Van de ene op de andere dag schrijf ik geen literaire

non-fictie meer, al denkt mijn uitgever, die onder meer Nooteboom, Theroux en Naipaul in zijn fonds heeft, daar heel anders over.

Wie heeft gelijk, het Letterenfonds of Atlas Contact, die gespecialiseerd is in literaire non-fictieboeken?

Nu geef ik toe dat er dit keer van het Fonds wel een groot incasservermogen werd vereist, en ook de nodige zelfspot en zelfrelativering. Want in mijn boek over Schotland gebruik ik het Fonds als kop van Jut door net te doen of ik het boetekleed heb aangetrokken en de experts van het Fonds op te zadelen met een hele reeks cursief gezette literaire citaten. Natuurlijk hadden deze experts er geen idee van waar die citaten vandaan kwamen.

Uit het meegestuurde lijstje met wel gesubsidieerde auteurs zie ik dat het Fonds meer vertrouwen heeft in kinderversjes en in nieuwe romans van de onvermijdelijke Atte Jongstra en debutant Rinse Poepjes.

Kortom, ik krijg geen extra geld voor de realisering van mijn boek over Ierland, dat in het najaar als jubileumboek bij Atlas Contact zal verschijnen. Dit jaar ben ik namelijk veertig jaar als schrijver actief. Ongetwijfeld zal de uitgave van dit kroonboek met de nodige publiciteit gepaard gaan. Ik neem dan natuurlijk de gelegenheid te baat mijn beklag over het Fonds te doen.

Het is wederom frappant dat de eerste persreacties over *Op de Schotse toer* zeer positief zijn. Margot Poll schreef in de *NRC* onverbloemd dat ik 'reisverhalen schreef zoals reisverhalen geschreven horen te worden'. En in een gerenommeerd wandelblad voorzag Vladimir Mars zijn recensie meteen van een citaat voor de tweede

druk: "Inspirerende, literaire reisverhalen met een non-sense karakter!"

Uit welke donkere krochten haalt u toch steeds al die negatieve beoordelaars van mijn werk?

Ik wil ook deze keer graag hun namen horen - toch niet weer Nicolaas Matsier of Tom van Deel? - maar bespaart u mij a.u.b. hun negatieve praatjes.

Hoogachtend,

Gerrit Jan Zwier'

Uiteraard ontsteek ik in woede over de aanmatiging van deze verliteratuurde eigenheimers, maar dat reageer ik dan snel af in een brief en een polemisch stukje. Daarna ben ik weer volkomen in balans. Het is natuurlijk spijtig dat mijn activiteiten niet financieel gesteund worden, maar het is geen drama. Het lukt nog steeds om op gewiekste wijze andere geldbronnen aan te boren. Bovendien ben ik niet onbemiddeld.

Gisteren een eindje in de warmte gefietst. Steeds even gestopt om aan bloeiende sering en te ruiken en om de kaarsen van de kastanje te bewonderen - een weelde aan gele en roze honingmerken op de kelkblaadjes en een overvloed aan meedraden met bruin stuifmeel. Helaas ruikt de kastanjabloem nergens naar. In de sloten heerste een gekwaak van jewelste - ik zag soms wel veertig kikkers bij elkaar, met een lichtgeel front en een groene of bruine rugpartij. De zang van deze boerennachtgalen klonk nu eens snerpand hoog, dan weer hard en monotoon. Zodra

er eentje bovenop een ander sprong, probeerde de onderste zo gauw mogelijk weg te komen. Lagen er twee op elkaar, dan hopte er geregeld een derde tegenaan, maar dat leidde nooit tot een stabiele sandwich.

Overal maaiden de boeren met grote trekkers het gras, meteen gunstig gevolg voor het geurenspectrum.

22 mei

Terug uit Portugal. Ja, ik proef nog de smaak van de mispels (zuurzoet) en de in de tuin geplukte sinaasappels. Ik zie nog de miljoenpoten - een soort borstelwormen - en de jachtspinnen over de wit gestucte muren rennen. Alles stooftde in de zon, maar in het voormalige landarbeiderswoningje op de quinta bleef het redelijk koel. Ik hoor nog de schier eindeloze verhalen van mijn reisgenoot Evert over zijn jonge jaren, zijn belezen vader, China, Tao, Mao, de Nederlandse letterkunde uit het interbellum en de sociale academie in de Amsterdamse provotijd. Zo tussen de bedrijven door kookte hij de couscous gaar, deed de afwas en las staande in de tuin gedichten van Bloem en Slauerhoff.

Onze gastheer Arie Pos was, zoals altijd, een druk bezet man. Een duizendpoot die zich niet alleen een weg probeerde te banen in de feiten en leugens die Gerrit Komrij over zijn verleden placht te vertellen, maar ook werkte aan een vertaling van een boek van Stefan Hertmans, een tekst corrigeerde over de mystica Beatrijs, de tekst instudeerde voor een toneelstuk over een Leidse wetenschapsman (de japanoloog Franz von Siebold) en een inleiding schreef voor een festival met surrealistische dichters. Zijn verhalen aanhorende, was ik bang dat hij in de details over Komrij's leven zou ver-

drinken, maar hij heeft kennelijk een rode lijn gevonden tussen alle maskerades door waar hij aan vast wil houden. Zodat het project niet uitmondt in een oeverloos verhaal van meer dan duizend bladzijden, iets waar Nederlandse critici al langer tegen protesteren.

Helaas wordt de arbeid niet gesteund door ruime financiële middelen. Voor de klus, die in zes jaar geklaard zou moeten zijn, kreeg hij in eerste instantie € 40.000 plus een bedrag van de uitgeverij. Dat was nu op, begreep ik, terwijl het echte schrijfwerk nog moet beginnen. Aanvullende aanvragen bij andere fondsen werden afgewezen. Om die reden was hij blij dat hij nu een boek van Stefan Hertmans kon vertalen.

Aangezien Arie's vrouw Cristina liever niet alleen 's nachts op de quinta achterblijft, lag het voor de hand dat wij ons met kleine dagtripjes tevreden zouden stellen. Zo bezochten we een gerestaureerd kloostercomplex in Minho en een Romeinse opgraving in het achterland van Paredes. Dat leidde niet tot hoogtepunten, al waren mijn ontdekking van een grote gele kwikstaart bij een brug over een riviertje en de lunch in een visrestaurant met gamba's, gegrilde zalm, *lulas* (inktvis) en koele glazen groene wijn (*vinho verde*) aan de kust bij Porto alleszins de moeite waard.

Na terugkeer tref ik in mijn mailbox nadere informatie aan over de afwijzing van *De elfenburcht*. Simon, mijn redacteur, citeert uit een tweede leesrapport (van Sander Blom, hoofd fictie) die vindt dat mijn 'interessante' beschrijvingen van IJsland beter passen bij een non-fictieboek.

Simon verzekert mij dat ik 'enorm gewaardeerd wordt als schrijver, zowel van fictie als non-fictie', en dat men mij graag blijft uitgeven.

Daar moet ik het mee doen. Terwijl ik dacht dat ik ze een manuscript had toegespeeld dat veel lezers zou kunnen bereiken. Hoe kon ik me zo vergissen? Zijn de personages onvoldoende uitgewerkt? Daar heb ik juist extra mijn best op gedaan.

Alles wat ik over IJsland schrijf is volgens het leesrapport daarentegen de moeite waard. Is een nieuw reisboek over IJsland niet een veel beter idee?

En dan te bedenken dat ik de reis door het zuiden en oosten van IJsland, zoals beschreven in het in eigen beheer uitgegeven fotoboek als leidraad voor deze *road novel* heb genomen!

Dus nog een nieuw reisboek over IJsland is beslist geen goed idee.

Wel, als gelouterd auteur kies ik natuurlijk eieren voor mijn geld. Ik trek het manuscript terug, waarna ik er opnieuw naar ga kijken, om het vervolgens in eigen beheer uit te geven.

Bij Atlas richt ik mij verder alleen op non-fictie.

Het volgende project: een reisboek over Engeland. Bedenk een concept!

28 mei

Hoe warm het was en hoe hard de wind blies...

Twee dagen Schokland. Vaak regent het op dit drooggevallen eilandje en krijgen de kramen er bakken vol ellende over zich heen. Maar dit keer was het broeiheet en om die reden liet een groot deel van de bezoekers het ook nu afweten. In ieder geval heb ik er nog vijftig boeken uitgesleept (vorig jaar verkocht ik er bij mooi weer en een lichte bries ruim negentig). Onder andere door een uit

nood geboren foefje toe te passen: wie een bepaald boek wilde kopen, mocht er van mij nog een tweede bij hebben voor de helft van de prijs. Een truc die bijna steeds lukte.

Jammer genoeg bleef ik nagenoeg verstoken van mijn echte fans.

Maar zaterdag kwam er toch eentje langs, een leeftijdsgenoot, schat ik, uit het naburige Ens. Hij had drie boeken ter signering bij zich. Hij voegde er nog 5 aan toe, waaronder tot mijn genoegen de Zwammengids en het Vlielandboekje.

Gisteren vertelde een slanke vrouw van middelbare leeftijd mij dat ze lange tijd in Afrika had gewoond en er drie dochters had gekregen. Twee waren nu getrouwd met een Noor. En de derde had nu nota bene een Noorse vriend, wat van haar niet per se had gehoeven. Ze kocht, misschien met enige tegenzin, *Altijd Noorwegen*.

Gisteren doken er toch nog twee trouwe fans op die allebei *Lotusblad in de Waddenzee* kochten. Wat betekent dat ik er na een paar markten al twintig exemplaren van heb verkocht - naast de negentig die ik al op Vlieland had afgezet.

Vandaag is mijn zoon afgereisd naar Silicon Valley, ooit de broedplaats van Californische hippies, waarna ze spoedig werden afgelost door de echte nerds. Hij laat zijn hoogzwangere vrouw in Eindhoven achter. Vandaar dat wij nu die kant uitgaan om hem te vervangen. Omdat daar geen kranten en boeken zijn, neem ik er een voorraadje van mee in mijn bagage. Daar kan ik tussen de bedrijven door na gaan denken hoe ik verder ga. Van *HP/De Tijd*, dat ik een klein stukje tekst van mijn polemiekt tegen het Letterenfonds had toegestuurd, heb ik taal noch teken meer vernomen. Geen wonder dat dit ooit spraakmakende blad steeds dieper in de prut wegzakt.

We zullen weer zelf aan de bak moeten en initiatieven moeten ontplooien. Zoals ik aan de voorzitter van het Fonds al schreef: 'Ik groet u vanaf mijn Groningse terp.'

1 juni

De logeerpartij in Eindhoven is weer voorbij. Het was daar op de zolder van het nieuwe huis van Olger bloedheet. We lagen er niet onder maar bovenop de dekens. De vrouw nam een slaappil, ik gebruikte oordoppen. Alleen als we bij de kinderen bivakkeren word ik 's nachts geconfronteerd met heel vreemde geluiden en andere onrust om mij heen.

Overdag stelden we ons in dienst van een klein ventje dat door twee dingen gebiologeerd was: door auto's en water. Het liefst combineerde hij beide interesses en smeedt dan zijn hele aanzienlijke voorraad jeeps, racewagens, brandweerauto's en ambulances in een bak met water. Filmpjes op zijn tablet lieten zien hoe dat moest. Aangezien daar ook een filmpje rouleerde over boeven die onder een trein werden platgereden, legde hij op zijn kamer ook graag een mannetje op de rails van zijn speelgoedtrein.

4 juni

Gisteren veranderde een boekenmarkt geheel onverwacht in een feestje. Het gebeurde aan de Thorbeckegracht in Zwolle. In vorige jaren had ik daar nooit meer dan een bescheiden aantal boeken verkocht, maar dit keer stak ik Dordrecht en de Groningse kerstmarkt naar de kroon: 47 stuks.

Het begon meteen al goed met een mycoloog die

mijn Zwammengids kocht. Even was ik bang dat ik te weinig exemplaren had meegenomen, maar helaas, er volgde zelfs geen tweede aankoop. Zelfs niet bij de man die alle genoemde mycologen in het boek herkende en het daarna domweg teruglegde.

Gelukkig waren er genoeg anderen die heel anders reageerden. Twee kopers namen maar liefst vijf boeken af, eentje vier. Een mooie jonge vrouw viel meteen voor mijn boek over Paaseiland: zij zou komende januari naar Chili vertrekken om dezelfde reis naar Patagonië en Paaseiland te maken.

Mijn aardige collega met de kraam vol Tolkieniana, de Hobbit Hunter, was ook weer present. Hij bleek nog maar één exemplaar van mijn Tolkien-boekjes te bezitten. Hij bestelde geen nieuwe, maar kocht wel het boekje over Slauerhoff. Dat bewijst nog eens zijn gecultiveerde smaak.

Iemand zei mij dat ik de eerste Nederlandse schrijver was die echte wandelverhalen was gaan schrijven. Ik weet niet of ik de eerste was, maar het is een feit dat ik daar in het begin van de jaren negentig doelbewust mee ben begonnen, met name voor het *Algemeen Dagblad* en af en toe voor de *NRC*. Het ene na het andere gidsboekje over langeafstandswandelpaden kwam toen uit en ik haakte op die groeiemarkt in. Meestal liep ik dan twee dagen op zo'n nieuwe LAW en had daarvoor in het *AD* een hele pagina ter beschikking.

Kortom, ik kan weer een partij verse boeken bij de uitgever gaan bestellen voor het volgende feestje - de tweedaagse midzomermarkt op de Fraelymaborg in Slochteren.

13 juni

Het afgelopen weekend had ik best een dag op een markt willen zitten, maar ik kon op internet geen enkele fat-

soenlijk evenement ontdekken. Maar gelukkig kreeg ik een mail van iemand die mij meedeelde dat hij diverse boeken van mij had gelezen en nu nog ‘wat’ meer boeken wilde. Hij wilde ze niet op internet bestellen, want hij wilde gesigneerde boeken, net als zijn andere.

Aangezien hij in Groningen bij een computerbedrijf bleek te werken, nodigde ik hem bij mij thuis uit. Hij maakte meteen een afspraak. Op het eerste gezicht leek hij op een kantoorman, maar hij bleek van boerenafkomst te zijn. Hij was een gretig en enthousiast lezer, niet alleen van reisboeken, en hij vond het jammer dat hij maar zes boeken van mij kende. Hij wilde nu alles van mij hebben. Ik ging zelfs op zolder zoeken naar dozen met oude publicaties. Hij vertrok ten slotte met dertien boeken, waaronder mijn *liber amicorum* (*Altijd veldwerk*), het Slauerhoffboekje, Vlieland en de Zwammengids.

Bovendien kreeg ik nog een reeks aanvragen binnen voor het Vlielandboekje, na een voorpublicatie in de *Leeuwarder Courant*.

Zo zette ik toch evenveel boeken om als op een (kleine) plattelandsmarkt.

Wienke bracht hier een paar dagen geleden de nacht door in verband met een slepende juridische zaak in Friesland.

Ze praatte honderduit over haar beide ‘dames’, hun gevoel voor humor, hun verschillende karakters, wat ze precies zeiden als ze ‘s ochtends de trap afkwamen. Ze geniet echt van die kinderen en het moederschap.

Na ruim een week hard werken heb ik een nieuw boekje klaar: *Liever citroen dan mandarijn*. De ondertitel: ‘zwartboek tegen literair snobisme’. De titel is ontleend aan *Kroniek van een karakter* van Jeroen Brouwers.

Het leek me een goed idee om mijn polemieken tegen het Letterenfonds te bundelen met polemische stukken over de literaire kritiek. Ze horen bij elkaar - de neerlandici en literatuurwetenschappers mogen dan tegenwoordig iets minder prominent aanwezig zijn in de literaire kritiek, ze zitten nog steeds hoog op de troon binnen het Fonds. Een en ander heb ik aangevuld met wat columns, een paar ingezonden brieven van mij in de *NRC* en reacties van anderen op dit onderwerp.

Ik ben van plan het in eigen beheer uit te geven en te zijner tijd, als mijn jubileumboek over Ierland verschijnt, aan de redacties van kranten en bladen toe te sturen. Wellicht krijgt het binnen dat kader enige aandacht.

Na andere bloemlezingen uit eigen werk - eilanden, Tolkien, Vlieland - wordt dit een nieuw boeket. Niet zo vreemd als je bedenkt dat ik vijftwintig jaar criticus ben geweest en me in die tijd intensief heb bemoeid met de houding van andere critici tegenover de literatuur.

Het gaat weer geld kosten natuurlijk, maar ik denk wel dat ik mijn citroen aan mijn fans kan verkopen.

25 juni

Zonet de correcties voor van het citroenboekje ingeleverd. Het rolt eind van de week al van de persen, mooi op tijd voor de grote boekenmarkt in Dordrecht.

Het omslag is fascinerend. Voor- en achterzijde zijn zwart, zoals het hoort bij een zwartboek. Op het omslag staat mijn foto van een citroen en een mandarijn met daar tussenin mijn oude Laplandmes. De scherpe kant is naar de mandarijn gericht. Het woord citroen is geel en het woord mandarijn oranje. Perfect.

De oplage wordt 75 stuks.

Komt er enige publiciteit, bijvoorbeeld van Max Pam in *HP/de Tijd*, die mij vaker heeft besproken, dan kan ik gaan herdrukken.

Het afgelopen weekend bemande ik een kraam op het midzomerfeest op het terrein van de Fraelymaborg in Slochteren. Een gevaarlijk gebied vanwege de aardbevingen, maar mijn tafel wankelde niet. Wel miezerde het zondag de hele dag, maar toch overtrof het aantal verkochte boeken dat van zaterdag. Totaal: 43. Niet gek, want zo druk was het niet.

Het meest verkocht: Schotland. Ook vijf keer Vlieland.

Het eerste Schotse boek verkocht ik aan mijn collega uit de Pekela's, die van houtkachels is overgestapt op Zweedse drop en ingeblikt berenvlees. Een verstandige zet, goed voor zijn humeur en portemonnee. Niemand gaat met een houtkachel naar huis, maar wel met een zak drop.

De volgende dag vertelde hij me dat hij zich had verkneukeld om mijn Schotse gastheer en zijn maffe grappes. Meer dan eens logeerde ik in Schotland in pensions die volhingen met geinige tekstbordjes, zoals: 'In het jaar 1837 is hier niets gebeurd.' Nederlandse en Schotse humor liggen niet ver uit elkaar.

Aan een mediëviste, die in Groningen had gestudeerd, verkocht ik drie boeken. We spraken even over professor Jongkees, bij wie ik, als geograaf, tentamen Middeleeuwse Geschiedenis had afgelegd. Dat ging maar om één boek: *Geschiedenis van Europa* van Henri Pirenne. Over Jongkees zei ze dat die een haast uitschuifbare nek had. Vagelijk herinnerde ik mij een oude man met inderdaad een lange nek vol rimpels.

Terzijde: weer thuis heb ik Pirenne er even op nageslagen. De dikke pocket is bezaaid met rode balpenstrepen. Mij trof een interessante zinsnede over de belegering van het Romeinse Rijk door de Hunnen (onder Attila), de Westgoten (onder Alarik) en de Oostgoten (onder Theodorik): 'Misschien is er nooit zulk een treurig schouwspel op de wereld te zien geweest als in de twee eeuwen na de invallen der Germanen in West-Europa. Door hun al te snelle aanraking met de beschaving namen de barbaren, belust als zij waren om de voorrechten dier beschaving te genieten, de ondeugden ervan over; en de Romeinen, niet langer door de hand van de staat beteugeld, namen de bruutheid van de barbaren aan. De ruwste hartstochten en de laagste lusten braken los, met de onvermijdelijke gevolgen van trouweloosheid en wreedheid.'

Een collega-geografe, ook afgestudeerd in Groningen, kocht *Op de Schotse toer*. Zij had vijfentwintig jaar op een cartografisch bureau gewerkt, waar ze haar man, een landmeter, had ontmoet.

'De landmeter K.' glimlachte ik, maar haar man, die naast haar stond, begreep niet dat ik het over Kafka had.

Aan het eind van de middag kreeg ik nog bezoek van een man met een stevig postuur die mij van over zijn afgezakte bril heen vriendelijk aankeek. Hij verbaasde zich erover dat ik hem niet meteen herkende. Wij hadden immers een goed gesprek gevoerd op de Zweedse Kerstmarkt in de oude Groningse suikerfabriek. Heel in de verte begon er bij mij iets te dagen. Uit zijn rugzak haalde hij een boek - *Man in the Landscape* van Paul Shepard (uit 1967), waarover hij mij destijds iets had

verteld. Ik heb de titel genoteerd en er inmiddels een paar kritieken over gelezen. Zware kost, begrijp ik, zwaarwichtig geschreven, stammend uit de tijd van *Dode lente* van Rachel Carson.

Deze Peter uit Pieterburen bleek een groot liefhebber van expeditieverslagen, het noordelijk gevoel en mijn reisboeken te zijn. Hij nam er weer drie mee.

Misschien een nieuwe reisgenoot? Of is hij daarvoor te praterig en te dwingend, eist hij te veel mijn aandacht op? Zodra ik zei dat ik geen tijd had gehad om de zalmkraam te bezoeken, stelde hij voor daar iets voor mij te halen. Zo geschiedde. Hij kwam niet alleen terug met plakken gerookte zalm en een broodje *gravlachs* (dillezalm), maar ook met een blikje berenvlees.

Kijk, die behulpzame, sympathieke houding pleit natuurlijk sterk in zijn voordeel.

2 juli

De boekenmarkt in Dordrecht was eveneens een feestdag. Maar liefst 54 boeken sleet ik aan het leeslustige publiek. Schotland spande de kroon met 16 boeken. Van het plukverse citroenboekje gingen er drie over in andere handen.

Net als op de boekenmarkt in Deventer was er volop beweging in het hart van de oude koopmansstad toen ik er om half tien zondagmorgen arriveerde. Naast overvloedige zonneschijn woei er een harde wind. Ik laadde mijn dozen op de kraam en bracht mijn auto naar een naburige parkeergarage. Al tijdens de zorgvuldige opbouw van mijn etalage - de noordelijke boeken links, onder de kaart van Scandinavië, de boeken over de Wadden, Paaseiland, zwammen en citroenen rechts - kwamen

de eerste fans zich al melden. Een in Londen geboren Engelsman, die al veertig jaar in Nederland woonde, kocht het Schotland-boek. Twee vrolijkheid uitstralende mannen, de ene mager en gekleed in driedelig grijs, de andere rond en levendig, kochten samen zeven boeken, waaronder twee keer mijn *liber amicorum Altijd veldwerk*. Een goed begin.

Maar daarna trad een stilte in die zeker een uur duurde. Gelukkig diende zich toen een keurige man van een jaar of veertig aan die mij *Altijd Lapland* liet zien dat hij elders op de markt had gekocht. Hij voegde daar nog zeven boeken aan toe.

Een man met een zweem Indisch bloed in zijn huidskleur - hij bleek geoloog te zijn en een liefhebber van Noorwegen - kocht er drie. Aan het halve glimlachje waarmee hij op mij toe stapte zag ik al dat hij mij goedgezind was.

‘Hebben wij elkaar hier vorig jaar ook niet gesproken?’ vroeg ik.

Die slag in de lucht bleek juist te zijn.

Hans, de onderwijzer uit Dordrecht, die ik ken van de Fiets & Wandel Beurs, kocht mijn laatste twee publicaties. Wij informeren elkaar altijd over onze laatste reises en uitstapjes en over de literaire en antropologische kapstokken die daarbij horen.

En filmer Frans Mouws, die mij ooit geïnterviewd heeft over mijn landing op Bouveteiland, een haast onbereikbaar, afgelegen eiland in diep zuidelijke wateren, het favoriete maar nooit betreden droomeiland van Boudewijn Büch, en daar een fraai bibliofiel boekje van heeft gemaakt, volgde zijn voorbeeld.

Het was genieten in Dordrecht.

8 juli

Dat laatste kan ik van Zandvoort niet zeggen. Op internet had ik gezien dat daar op de strandboulevard een Britse markt zou worden gehouden. Het ging om een Brits weekend, inclusief darts, windhondenrennen en dergelijke. Kortom, een mooie plek om mijn Schotland-boek aan het gretige publiek uit te reiken. Maar ik was er natuurlijk niet helemaal zeker van wat het echt zou voorstellen - op welk publiek werd gemikt, op echte anglofielen en scottofielen of op flanerende badgasten? Dus voelde ik niets voor een weekendarrangement, zoals mijn vrouw voorstelde, in een appartement met uitzicht op zee.

Het bleek al een hele toer om die boulevard, met de vreemde naam Boulevard de Favauge, te vinden. Ergens ging het mis met de A4 en de A9, met het gevolg dat ik opeens weer op weg was naar Almere, waar ik net vandaan kwam. Na raadpleging van de kaart bleek dat ik het beste op Haarlem kon koersen.

Ter plaatse kwam ik op een kermis terecht, inclusief reuzenrad, tientallen souvenirwinkels en eetkramen. Op zich vergelijkbaar met een groot deel van de Engelse kust, maar dat stond los van dit speciale weekend. Drommen auto's zochten een parkeerplek. Ik zette mijn auto lukraak achter het casino neer en ging op verkenning uit.

Meteen toen ik op de boulevard een armzalige collectie kramen zag en de daar voort schuifelende gezinnen met patat en ijsjes etende kinderen wist ik: foute boel. Dat gevoel werd alleen maar versterkt toen ik mijn eigen minikraampje ontdekte, naast een stoffeerderij, die alvast een deel van de mij toebedeelde twee meter met staalkaarten had bedekt.

Tegenover mij ontwaarde ik kramen met primitief geschilderde Hollandse landschapjes, oud serviesgoed, zelfgemaakte sieraden van schelpen, de typische prullaria van een braderie. Toen ik de rij verder inspecteerde, stuitte ik welgeteld op één tent die naar de Britse cultuur verwees: een bar waar gin en tonic werd geschonken.

Met een bezwaard hart stalde ik mijn boeken op de planken uit. Vanuit zee woei een stevige koude wind die de omslagen van de boeken deed flapperen. Geen mens die belangstelling voor mijn handel toonde. De organisatrice van de markt, een blondine van middelbare leeftijd, kwam even kennismaken, maar ondanks haar veelbelovende naam - Gea van Vulpen - kwam er niemand in mijn buurt die interesse had voor wat er voor moois uit een pen kan vloeien.

‘Ik weet niet of het hier wat wordt,’ zei ik somber.

‘Dat weten we pas aan het eind van de dag,’ antwoordde ze opgewekt.

Zo lang heb ik niet gewacht. Nadat ik anderhalf uur in de krant had gelezen en tot op het bot was verkild, heb ik mijn biezen gepakt. Tot verbazing van mijn collega's laadde ik al kort na de noon mijn dozen, dekkleed en etenswaren op mijn steekkar en maakte mij uit de voeten.

Daar gaat de oude spullenbaas, dacht ik, weg uit het strandparadijs, een illusie en honderd euro's armer.

13 juli (vrijdag)

Vandaag was ik thuis, al had dat niets te maken met het bijgeloof dat men op vrijdag de dertiende beter niet op reis kan gaan. De afgelopen vijf dagen verrichtten wij te Eindhoven hand- en spandiensten voor mijn zoon Olger die elk moment gezinsuitbreiding verwachtte. In feite

was zijn vrouw al dagen over tijd. Maar op woensdagmorgen 11 juli was het zover.

Vanuit mijn bed op zolder hoorden wij na zessen op de verdieping beneden mij enig rumoer. In allerijl arriveerde de vroedvrouw die een ontsluiting van negen centimeter constateerde. Er was geen tijd meer om de kraamvrouw naar het ziekenhuis te brengen. Al tegen achten was hij er opeens, Bjorn Zwier, mijn tweede kleinzoon. Niet Björn, dat klonk al te Scandinavisch, al vlei ik mij met de gedachte dat zijn noordelijk klinkende naam een verwijzing is naar mijn Scandinavische interesses.

‘Eerst had ik alleen een kind,’ zei Olger. ‘Nu heb ik opeens een gezin.’

Toen hij de kamer binnenkwam om het goede nieuws te melden, had hij tranen in zijn ogen. Na mijn vrouw omhelsde ik hem en kreeg ik die tranen toen natuurlijk ook - want diep in mij huist een snel ontroerd kindmensje met een tere huid.

Bizar dat mijn ouders en arme zus weer van niets weten.

28 juli

Blij en tevreden dat ik na een week uithuizigheid weer geland ben op het oude nest.

Mijn dochter deed een beroep op ons om de afgelopen week op de ‘dames’ te passen, de vierjarige Franca en de tweejarige Danique. Vanwege de bso (buitenschoolse opvang) - sinds een paar maanden zit Franca op de basisschool en nu de vakantietijd is aangebroken zou ze een maand lang op de bso worden ondergebracht. Dat vond moeder een te lange tijd. Vandaar het beroep op onze mantelzorg.

Heel Nederland was de afgelopen tijd in de greep van een hittegolf. Om die reden bleven wij zo veel mogelijk in huis en in de schaduw die Wienkes fraaie stadstuin te bieden had.

Vreemde dagen, die sterk op elkaar leken. Tussen het voorlezen uit allerlei fraaie kinderboeken door - *Takkie* van Annie M.G. Schmidt, *Nemo* van Disney, *De gele luchtballon*, *Kapitein Haak* en andere - en het boodschappen doen, verdiepte ik me in de tuin in *De ommegang* van Jan van Aken. De hoofdpersoon is een halve Engelse kloosterling die in zijn dorst naar kennis een 'geheugenpaleis' opbouwt - een innerlijke ordening van kennis die hij al wandelend in de geest kan oproepen. Zijn zoektocht brengt hem zelfs met een karavanserai naar Perzië en het hof van Timoer Lenk.

De schrijver schrikt er niet voor terug om uitgebreid op allerlei herdersculturen in uithoeken van Azië in te gaan. Hij wordt bezielde door een monomane vertelzucht die weldadig aandoet.

Dit boek tilde me over de dagen heen. Anders zou ik niet hebben geweten hoe ik al die uren de nek moest om-draaien.

Een jongbejaarde zoals ik is toch wel erg gehecht aan zijn werkkamer en zijn dagelijkse rituelen.

Bij mijn thuiskomst gisteren wachtte mij een verrassing: *Op de Schotse toer* is genomineerd voor de longlist van de Jan Wolkers Prijs. Over ruim een maand wordt die teruggesnoeid tot een shortlist van vijf boeken.

Een paar jaar geleden werd ook *Er gaat niets boven Zweden* genomineerd. Dat haalde de shortlist niet. Ook nu is het weer afwachten welke boeken het selectieproces overleven. Het is op het eerste gezicht een wonderlijk al-

legaartje van veldgidsen, kinderboeken, essays, romans en non-fictie. Ik geloof dat mijn boek het enige reisboek is. Alle boeken moeten met ‘natuur’ in verband staan, want dat is de connectie met de grote natuurvriend Wolkers, die op zijn beurt een groot bewonderaar was van Jac.P. Thijsse.

In feite dong er nog een tweede boek van mij mee: *Zwiers Zwammengids*. Eerlijk gezegd lijkt mij dat boekje veel kansrijker dan het Schotland-boek. Het laatste gaat voor een deel wel over natuurbeleving en beroemde Britse natuurromantici, maar het heeft ook een sterk literaire (denk aan Walter Scott) en historische inslag.

Zit alles mee, dan leidt de nominatie nu nog sneller naar een tweede druk.

18 augustus

Gisteren kwam er een eind aan de Vlielandse vakantie.

Zoals de laatste jaren gebruikelijk, vertrokken we pas de dag na de Deventer boekenmarkt. Dit keer verkocht ik maar liefst 79 boeken, waarvan bijna dertig van *Op de Schotse toer*.

Op Vlieland mocht ik heel wat positieve commentaren in ontvangst nemen op mijn *Lotusblad in de Waddenzee*. Allereerst van oud-korpschef Auke Poppema, die mij verzekerde dat zijn lof op het hele boek betrekking had, en niet alleen op de tenniss passages waarin hij een belangrijke rol speelt.

Van onze huurbaas Gerrit Boonstra hoorden we dat hij ging scheiden van zijn Saar, arts op het eiland en een geducht tennispeelster. Ze hebben besloten beiden op het eiland te blijven. Het leek van buitenaf zo’n harmonische relatie - de muzikale, sociale Gerrit met zijn hang naar

mystiek en zelfonderzoek, en de koele, sportieve Saar met haar artsenpraktijk. Maar in werkelijkheid botsten deze werelden steeds vaker met elkaar.

Ook dit keer hield ik een dagboekje bij waarin ik hier en daar wat uitgebreider bij allerlei zaken stilsta.

De eerste week trokken Wienke en de kinderen bij ons in, de week erna kwam haar man over en deelden we een riant huis op Duinkersoord. Voor kleindochter Franca, die soms in woede ontsteekt en wraakacties onderneemt als ze haar zin niet krijgt, was het ponyrijden het hoogtepunt van de vakantie. Goede tweede was het 'haaien aaien' in natuurmuseum De Noordwester, waar in een ronde bak hondshaaitjes en roggen rondzwommen.

Voor mij was dat de signeersessie op de braderie, vooral het eind ervan, toen ik de hand schudde van Jan Boersema, bioloog en hoogleraar Milieuvraagstukken, een autoriteit op het gebied van Paaseiland. Zijn *Beelden van Paaseiland* getuigt van gedegen kennis en onderzoek, al was hij tot voor kort nooit op het eiland geweest.

Naast hem dook ineens een echte fan op, de eigenaar van een zomerhuis, die maar liefst zes boeken kocht. Waaronder, na de positieve aanbeveling van Boersema, mijn eigen boek over Paaseiland.

Had ik nog een week langer willen blijven?

Niet per se.

Wel als er nóg een braderie had plaatsgevonden. En ik verder dingen had kunnen ondernemen binnen het kader van een of ander creatief concept.

27 augustus

De dag tussen twee markten in - gisteren Liefair in het

Drentse dorp Lieveren, morgen Bommen Berend in Groningen.

In Lieveren kom ik al een jaar of vijf. In die tijd zwol de markt op van wat kraampjes langs de straten tot een evenement met 130 deelnemers. Het grootste deel dromt nu samen op een weiland met tenten en kermisattracties.

Ik sta op mijn vaste plek in de berm, waar ik goed zicht heb op het publiek dat vanuit het dorp naar de kermis schuifelt.

Wanneer mensen op de uitgestalde kaart van Scandinavië precies gaan aanwijzen waar ze de afgelopen zomer op vakantie zijn geweest, dan is deze schrijver één en al oor.

Dit keer mocht ik geen bekenden of fans de hand schudden.

Wel vroeg een oudere man om mijn aandacht, die mij vertelde dat hij het leuk vond dat ik als antropoloog niet voor het Amazonegebied of Afrika had gekozen, maar voor noordelijke landen. Zelf had hij jarenlang in West-Afrika en de Soedan gewoond. Hij had niets met antropologie, vertelde hij me. Kwam hij misschien uit de technische hoek, veredelde hij kafferkoren of sloeg hij waterpompen in het woestijnzand? Nee, hij was socioloog. Met eveneens een hang naar het noorden, met bijzondere interesse voor Willem Frederik Hermans en diens *Nooit meer slapen*. Wist ik wel dat de bushalte, waar het geheimzinnige meisje Inger Marie, dat aan het eind van de roman ineens opduikt, niet meer bestaat? Hij refereerde aan een foto die Hermans zelf van Inger Marie, en haar rieten koffertje, had gemaakt.

Nee, dat wist ik niet.

Hij wilde graag twee exemplaren kopen van het Noorwegen-boek, waarin uitgebreid op mijn tocht naar

het hart van de roman wordt ingegaan, en waarin ook Inger Marie even helder in beeld komt, maar niet tegen de al gereduceerde prijs. Hij was natuurlijk gewend op Afrikaanse markten af te dingen. Ik ging akkoord, zonder dat hij beseftte dat ik toch nog een kleine winst maakte uit deze transactie.

Pas na de lunch begon de verkoop echt te lopen. Uiteindelijk strandde ik in de dertig, een paar meer dan vorig jaar.

Het laatste boek verkocht ik aan een gesoigneerde jongeman - wit overhemd, gele pantalon, halflang blond haar - die in het chique huis schuin achter mijn kraam bleek te wonen. Van bijna alle boeken las hij aandachtig de achterflap. Meestal is dat geen goed teken, daarom vertelde ik maar dat *Op de Schotse toer* mijn laatste boek was. En dat kocht hij.

Hij bleek antiquaar te zijn geweest en ook op de Deventer boekenmarkt te hebben gestaan. Ik weet wel zeker dat zijn riante woning aan heel andere activiteiten te danken moet zijn.

29 augustus

Gisteren dus Bommen Berend, dat wil zeggen een kraam op de Hoge der A in Groningen. Op mijn verzoek iets verder weg van de finish van de zogenaamde drakenboten - een roeiwedstrijd tussen teams van bedrijven, wat met een geweldig kabaal, zoals overslaande stemmen in de microfoon, gepaard gaat.

Net als in Lieveren haalde ik de dertig, vooral dankzij de beschreven Schotse avonturen.

Daar leek het aanvankelijk helemaal niet op, maar dankzij de grote drukte zat er hier en daar een regen-boogforel tussen de scholen wijting.

Dit keer mocht ik wel degelijk de hand schudden van een aantal kennissen en fans.

Onder wie mijn tennispartner Andries Ruiters die het Paaseiland-boek kocht, waarmee hij duidelijk te kennen gaf dat het hem geen bal interesseerde dat hij op de tennisbaan al zeker honderd keer van mij had verloren.

Ineens dook er een echtpaar op met wie ik jaren geleden een gedenkwaardige reis naar Jan Mayen en Spitsbergen heb gemaakt. Hij is een oud-leraar biologie, zij psychologe. Ik kon zijn ironische humor destijds wel waarderen. Uiteraard spraken we even over die reis en de expeditieleider, een Engelse professor uit Oxford, die een monocle droeg, en er hoogstpersoonlijk voor zorgde dat wij de opgravingen van de Groningse geleerde Louwrens Hacquebord in Smeerenburg misten.

3 september

Het leek een flopdag te worden, op de Bonte Markt in Harlingen, afgelopen zaterdag, waar al vanaf woensdag de Visserijdagen werden gevierd. Urenlang gebeurde er niets. De schaarse voetgangers en fietsers besteedden geen enkele aandacht aan mijn handelswaar.

Ik stond wel op een mooie plek aan de Noorderhaven, naast een goed bewaard pand uit de Gouden Eeuw met een trapgevel en luiken bij alle ramen. Hoewel een verkeerswacht er aan het begin van de kade voor moest zorgen dat er geen auto langs kon, mocht ik toch naar binnen. Ik liet de man - een Marokkaan - mijn toegangs-bewijs en juiste standplaats zien, maar daar had hij geen

interesse voor. Hij kwam uit Amsterdam, zei hij, en hij had geen idee dat hij op de Noorderhaven stond.

Na het middaguur kwamen er een paar klanten die drie of vier boeken tegelijk kochten, dus dat was een *boost*, zoals ze tegenwoordig zeggen.

Een vrouw die al ruim zestig jaar op Vlieland kwam, kocht *Lotusblad*. Ze vertelde dat haar vader als aannemer heel veel huizen op Vlieland had gebouwd, onder andere de verkeerstoren op de Vliehors. Het enige wat ze haar vader kwalijk nam, was dat hij destijds niet het huisje had gekocht dat hem voor een zacht prijsje was aangeboden.

Ze maakte nog geregeld de oversteek naar het eiland. Dan logeerde ze stevast in het Posthuys, ver van het dorp. Daar had ze alles bij de hand: een bed, maaltijden, duinen, bos, strand, en kon ze in alle rust de boeken lezen die ze had meegenomen.

Een gesoigneerde man van in de zestig was verbaasd mij hier - na Deventer, waar hij twee boeken van mij had gekocht - aan te treffen. Ik moest denken aan het beroemde gedicht van Van Eyck, waarin de man met de zeis zich erover verwonderde dat hij de tuinman in het verre Ispahaan aantrof. Met een snelle blik inspecteerde hij de tafel, mompelde eerst 'ik heb alles al', tot hij zichzelf corrigeerde en mijn boeken over Noorwegen en Paaseiland kocht. Hij bleek een gepensioneerd neuroloog te zijn, opgeleid in Groningen, nu woonachtig in Eindhoven. Kon ik hem op de hoogte houden van mijn nieuwe boeken?

Uiteraard. Hij schreef zijn e-mailadres in mijn notitieboekje op. Op advies van fotograaf Dolph Kessler leg ik tegenwoordig een lijstje aan van de postadressen van mijn echte fans. Het is mijn bedoeling er zo honderden te verzamelen. Heb ik weer eens een klein bibliofiel boekje, dan zijn zij gretige kopers.

Tegenover mij stond een man van middelbare leeftijd - zwarte trui, paardenstaart, vriendelijke blik - die vroeger op de bruine vloot had gewerkt. In die tijd voeren ze ook geregeld naar de Duitse Waddeneilanden. Vandaar dat hij mijn boek over die eilanden kende (*Pension Walldidylle*). Hij liet mij even later twee reisboeken van Eerde Beulakker zien, met de vraag of ik die had gelezen. Jazeker, ik heb Eerde zelf ook goed gekend, met hem opgetreden, voor de radio geïnterviewd. Kort na zijn dood en als hommage aan zijn noordelijke reizen, heb ik een citaat uit zijn werk in *Altijd Noorwegen* als motto opgenomen: 'Het is het lot van een romanticus met één been in zijn droom te staan en tegelijk te beseffen dat als hij het andere been eraan toevoegt, hij zich bedrogen voelt.'

5 september

Onlangs mocht ik twee goede berichten ontvangen:

1. Het Schotland-boek wordt herdrukt
2. Ik kan een concept voor een Engels reisboek indienen

De herdruk zat er aan te komen - zowel bij de uitgeverij als bij mijn marktkramen liep het goed door. We hebben nu weer een halfjaar tot een jaar voor de volgende druk. Zonder advertenties en bijna zonder recensies ging het redelijk vlot van de hand. Zou ik binnenkort het onvoorstelbare geluk hebben om de Jan Wolkers Prijs in de wacht te slepen, dan houdt de swingmuziek nog even aan.

Mijn redacteur, die onlangs nog mijn roman afwees, en een nieuw reisboek over IJsland voorstelde, is het met mij eens dat na boeken over Ierland en Schotland

Engeland een meer voor de hand liggende keuze is. Ik heb hem al verteld dat ik de Schotse toer op Engels grondgebied wilde voortzetten. Dat wil zeggen, veel aandacht voor het landschap en natuurschrijvers. Ik denk met name aan Beatrix Potter en Tolkien. Met als tegenwicht Engelsen die de wijde wereld introkken, zoals kapitein Cook en een aantal befaamde antropologen, onder wie Evans-Pritchard, die diep in het magische wereldbeeld van Afrikaanse volken is gedoken.

Ik denk nu aan twee aanvullende reisjes - het ene naar Oxford in verband met Tolkien, en het etnologische Pitt Rivers Museum, gekoppeld aan Cambridge en sir James Frazer, eveneens een kenner van het magische denken, over wie ik eens een essay heb geschreven.

En misschien terug naar het Lake District van Beatrix Potter.

Ik ben al met haar biografie bezig - ze tekende niet alleen dieren en planten, maar was ook een halve mycoloog, wat een interessante aanvulling betekent.

Nu er, na de zomerhitte, toch weer wat regen is neergevallen, komt het zwammenrijk weer voorzichtig tot leven. In het park staan berkenboleten, in de berm langs de Spanjaardsdijk zag ik weidechampignons en in mijn tuin staan wat plaatjeszwammen en een of twee boleten.

Welke precies? Geen idee. Want elke herfst gebeurt er weer hetzelfde: vele soorten kan ik niet op naam brengen.

Mijn tuinman weet dat hij met de maaimachine en de schoffel deze flora moet ontzien. Hij vroeg mij welke witte paddenstoeltjes zomaar tussen het gras opkomen en snel weer verdwijnen.

‘Breeksteeltjes,’ luidde mijn antwoord. Een woord

dat hem beviel, want deze taalgevoelige man leest elke avond voor het slapen gaan een stukje uit Heer Bommel. Waarschijnlijk heeft deze voorliefde haar wortels in zijn kennis van de Bijbel, want mijn tuinman is ook koster van de gereformeerde kerk.

Overigens breng ik mijn Zwammengids maar moeilijk aan de man. Dat hangt zonder twijfel samen met het feit dat de meeste Nederlanders niet in paddenstoelen geïnteresseerd zijn. Bovendien zijn ze mycofoob.

Op de boekenmarkt van Zwolle verkocht ik wel een exemplaar aan een man die mycoloog bleek te zijn. Later mailde hij mij dat het boekje hem bijzonder goed bevallen was en dat hij er een stukje over zou schrijven in *Coolia*, het vakblad van de mycologen. Tegelijk stuurde hij mij een lijstje met verbeteringen voor de tweede druk - heel uitgebreid, mag ik wel zeggen, vol specialistische op- en aanmerkingen.

Bijvoorbeeld:

- bij de kastanjeboleet verkleurt niet de hoed blauw, maar de buisjes
- de meeste inktzwammen hebben geen kokerhoed
- *Geoglossum* (aardtongen) is een geslacht, geen familie
- wormen en aaltjes aaltjes zijn ook wormen
- de koningsmantel is geen ridderzwam, maar een hout-ridderzwam
- zwavelkopjes zijn saprotroof, niet parasitair
- de sleedoorn heeft geen witte maar blauwe bessen
- de eikhaas is geen voorjaarssoort
- de reuzenpaardenstaart heeft geen bladeren
- een kleevoetje bestaat niet
- een gatenzwammetje bestaat evenmin
- een bont zandoogje is niet geel

Kortom, een tweede verbeterde druk zou geen overbodige luxe zijn.

9 september

Eergisteren was ik in Huizum (Leeuwarden) aanwezig bij een Slauerhoff-happening. In het volle kerkje, waar op het kerkhof nog de grafsteen van Slauerhoffs ouders bewaard gebleven is, werd een heel programma afgewerkt. Een jaar geleden mocht ik hier de Slauerhoff-lezing houden.

Wim Hazeu kwam tot twee keer toe aan het woord: eerst sprak hij over Slau als vertaler, uit het Frans, Engels, Chinees, Spaans en Portugees, daarna lichtte hij de herziening van zijn biografie toe.

‘Slauerhoff leeft,’ liet hij zijn gehoor weten, ‘in mij, als biograaf, en waarschijnlijk ook in u, als lezer.’

Die uitspraak herhaalde hij nog eens in de opdracht die hij in mijn exemplaar van de biografie schreef: ‘Voor kameraad Gerrit Jan Zwier. Wij wéten: Slauerhoff leeft.’

Dagvoorzitter Rudi Wester vroeg aan Hazeu hoe Fries Slauerhoff nu eigenlijk was. Hazeu houdt niet van die vraag, en dat is begrijpelijk. Wat moet je daar nou op antwoorden, en nog wel voor een Fries publiek? In zijn boek wijdt hij er een paar bladzijden aan, om daarna gauw naar mijn boekje over Slauerhoff en Friesland over te springen.

Over de (erbarmelijke) vertalingen van Slauerhoff uit het Portugees heeft mijn goede vriend Arie Pos eens zijn licht laten schijnen. Tot mijn verrassing was hij er ook - uitgenodigd door organisator Peter de Haan, de drijvende kracht achter *Tienmaal In Memoriam Patris*, een boekje met tien vertalingen van dit gedicht, onder andere in het Chinees.

De goede Pos kwam ik nog onlangs tegen in een tamelijk ranzig verhaal over Komrij en Charles, die lang geleden eens de beest hadden uitgehangen in een nichtenbar in Lissabon.

Hij vertelde mij dat hij, als Komrij-biograaf, zich nu in de geheime dagboeken van Han Warren verdiepte, om na te lezen hoe de heren ook in Amsterdam zich aan Bacchus en Priapus hadden uitgeleverd.

Ook aanwezig was mijn trouwe reisgenoot Lampe, ofwel Marcel Schaap, wiens kale hoofd na alle doorstane chemo's weer met een grijs laagje was bedekt. In de kerk wees hij mij boekhandelaar Van der Velde aan, die op een tafel niet alleen de biografie, maar ook de nieuwe uitgave van Slauerhoffs *Verzamelde gedichten*, een brievenboek en andere publicaties van en over de grote dichter had uitgestald. Maar mijn *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak* was nergens te bekennen. Maar hij vond het goed dat mijn boekje erbij kwam liggen. Aan het eind van de middag rekende hij tien boekjes met mij af.

Naast de nieuwe editie van de biografie schafte ik ook de *Verzamelde gedichten* aan, want voortaan is dat boekwerk, dat met honderd gedichten is uitgebreid, het referentiekader. Nog steeds koester ik mijn twee stukgelezen delen van Slauerhoffs poëzie, die ruim een halve eeuw geleden in mijn rugzak meereisden op mijn Grand Tour naar noordelijke oorden.

Een scène uit mijn theaterstuk over *In memoriam patris* vormde een onderdeel van het programma. We zagen Slauerhoff senior en junior in een bootje vissen op de Grote Wielen en een gesprek voeren over de toekomstplannen van junior. De zaal lachte op de juiste momenten. Aanstaande vrijdag is de première, en die is uitverkocht, vertelde regisseur Gooitsen Eenling mij.

Op de receptie buiten, aan de rand van de doden-
akker, sprak een vrouw mij aan, die ik wel herkende,
maar niet kon plaatsen: Hedwig van den Brink, de we-
duwe van zeezeiler Eerde Beulakker. Hoe het met mij
ging? Ik ben gewoon doorgestaan, vertelde ik haar. Weet
je dat ik een citaat uit een van Eerdes boeken aan mijn
Noorwegen-boek heb meegegeven? zei ik maar gauw.
Dat wist ze niet.

Destijds vond ik het een gruwel om te horen en te le-
zen hoe hij door een spierziekte werd gesloopt. Hij stond
toch altijd voor vitaliteit en woeste romantische avontu-
ren. Maar volgens Ton Pronker, met wie Eerde later ge-
brouilleerd raakte, was Hedwig de ware zeiler, en niet de
man die er boeken over schreef.

Ik schudde ook de hand van Minke Pronker, de doch-
ter van Ton. Zij had onlangs op de Canarische eilanden
met veel plezier *De omweg naar Paaseiland* gelezen, waarin
ik ook een plaatsje voor Ton had ingeruimd, al was hij
op zijn wereldreis zelfs niet in de buurt van Paaseiland
geweest.

‘Wat ik zo plezierig vind aan je verhalen,’ zei ze, ‘is
de vermenging van boeken en documentatie met je eigen
belevissen.’

‘Dat wordt wel het “Zwier-recept” genoemd,’ zei ik
bescheiden.

Ik zei er maar niet bij dat het Letterenfonds dat recept
nu al jaren door de plee spoelt.

Uiteraard kocht ze *Lotusblad*, dat ik eigenlijk voor
Hazeu had meegenomen, waarin ik onder meer verslag
uitbreng van mijn laatste bezoeken aan Ton.

Nadat iemand mij op de schouder had getikt - niemand
minder dan de herrezen Jan Jacob Slauerhoff sr. - ging het
volgende gesprekje natuurlijk over het ware karakter van

Jan Jacob Slauerhoff junior - leed hij aan Fernweh, was hij verslaafd aan drugs, hoe Fries was de man nu eigenlijk?

Gisteren toog ik opnieuw naar Friesland. Dit keer dwars door de binnenlanden, langs dorpen als Pieterzijl, Kollumerpomp, Engwierum en Ee. Zo bereikte ik het stadshart van Dokkum, waar in het kader van de Admiraliteitsdagen een kunstmarkt werd gehouden. Vroeger was ik daar ook een paar keer geweest, toen er nog een boekenmarkt werd georganiseerd. Maar omdat ik geen tweedehands boeken verkoop, maar met mijn eigen productie voor het voetlicht treed, is er voor mij plaats tussen de kramen met schilderijen en keramiek.

Over het algemeen kun je daar beter niet staan, want mijn arme collega's kunnen hun waren aan de straatstenen niet kwijt, maar deze dagen vol muziek, schepen en attracties trekken wel vele duizenden bezoekers.

Dat viel 's ochtends reuze mee, maar na de lunch kwam er een ware menigte opdagen. Veel oudere mensen met klompen en kunstgebitten, onder wie pijprokers en een enkele pake met schipperspet die een straal pruimtabak op de stenen liet neerdalen. Geen lezers, was mijn stellige indruk. Ik begreep opeens waarom een Friese dichter eens had verzucht dat Dokkum een nieuwe Bonifatius nodig had, om in deze uithoek wat beschaving te laten doordringen.

Na een paar uur stelde ik mij de bange vraag of ik vandaag de tien wel zou halen.

Gelukkig streek vanuit een kraam verderop een kunstnares op mijn handel neer en kocht meteen twee boeken. Ze had altijd IJsland en Noorwegen al eens willen bezoeken, maar het was er niet van gekomen. Haar inkomen uit de bijstand stond dat niet toe. Maar ze woonde nu in Noord-Friesland, dus toch tamelijk dicht in de buurt van

deze twee landen. Ze had ruimte om zich heen nodig, vertelde ze, voor haarzelf en de grote textiele kunstvormen die ze maakte. Ze was uiterst gevoelig voor stemmingen - merkte ze dat een buurman het niet naar zijn zin had, dan had ze de hele dag een rotgevoel.

Men deelde mij vreemde dingen mee. Een mevrouw had mij in Sesamstraat gezien waar ik met kinderen in de tuin ging wandelen, zoekend naar wormen en pissebedden. Kennelijk zag ze me voor Midas Dekkers aan. Een man met een heerlijk ruikende sigaar vertelde mij dat hij *Mijn wadden* met plezier had gelezen en vroeg vervolgens of ik nog steeds bij de VPRO werkte. Vermoedelijk verwarde hij mij met Matthijs Deen, de auteur van *De Wadden*, dat jaren na mijn boek verscheen.

De tien heb ik makkelijk gehaald - tot mijn verbazing haalde ik bijna de dertig.

Hulde aan u, belezen Dokkumers! en natuurlijk ook aan Bonifatius die het licht van de beschaving in deze negorij ontstak.

10 september

De komende tijd wil ik met twee projecten bezig: een nieuw mollenboek, na het prentenboek *Het meisje en de mol*, dat destijds zeer lovende kritieken kreeg, en een reisboek over Engeland. Volgend jaar kan ik nog een of twee gerichte reises naar de overkant maken, net als bij het Schotland-project.

14 september

Hoewel ik geen blij berichten heb ontvangen van uitgevers of de jury van de Jan Wolkers Prijs, leverde de post

toch een positieve brief af; binnen: in het kader van het bevolkingsonderzoek naar darmkanker wordt mij medegedeeld dat de uitslag van de analyse van mijn ontlasting gunstig is.

Om mij heen, en ook verder weg (denk aan Martin Bril), veroorzaakt deze ziekte veel ellende, soms met dodelijke afloop.

Aan deze diagnose hecht ik meer belang dan aan welk oordeel van een uitgever of boekbespreker dan ook.

Vanavond ben ik te gast bij de première van mijn stuk over het vadergedicht van Slauerhoff. Tot mijn verbazing liet de organisator van het project mij weten dat ik mijn boekje over Friesland en Slauerhoff niet te koop mag aanbieden. Op de tafel is alleen ruimte voor het boekje met vertalingen van *In memoriam patris*, waartoe hijzelf het initiatief had genomen. Want het was onlangs, bij de presentatie van de *Verzamelde gedichten* en de herziene biografie van Hazeu, slecht verkocht. Dat moet nu beter, want anders bleef hij met een onverkoopbare handel zitten.

Maar, protesteerde ik, ik ben de schrijver van het toneelstuk, dus dan mag mijn boekje toch ook wel aanschuiven?

Het antwoord luidde: nee.

Hij begrijpt kennelijk niet dat *Tienmaal In Memoriam Patris* slechts bestemd is voor een heel kleine groep. Wie het boekje inkijkt, schrikt al meteen terug voor de Chinese karakters en het eveneens onleesbare Cyrillische schrift van de Russische vertaling.

Uiteraard neem ik mijn boekje wel mee, verstopt in mijn tas. Zodra iemand mij aanspreekt over de voorstelling, trek ik het, terwijl ik ssttt! zeg en een vinger op mijn lippen leg, uit zijn schuilplaats tevoorschijn.

15 september

Gisteravond de première. Met 120 bezoekers uitverkocht. Het bleef gelukkig droog, waardoor de openingsscène op het kerkhof niet in het water viel. De twee zoons van de overleden Jan Jacob Slauerhoff sr. staan daar bij de open groeve.

Eenmaal in de kerk neemt een groot koor de handeling over. Het klinkt als monotone passiemuziek. Ook later blijft die muziek een probleem. In de enscenering en de dialogen herkende ik mijn eigen hand. Dat is niet het geval bij de jongeman die dwars door het verhaal heen loopt en een probleem heeft met zijn vader. Dat is de door mij gevreesde toevoeging die ik de regisseur had ontraden. Maar mijn vrouw, die vroeger toneel heeft gespeeld, vond dat anachronisme juist een goede vondst.

Na afloop kwamen spelers en bezoekers bij elkaar in een naburige ontvangstruimte. Daar mocht ik de felicitaties in ontvangst nemen van Guus Slauerhoff, beeldend kunstenaar, een achterachterneef van Jan. Mijn vrouw hoorde om zich heen woorden als 'indrukwekkend' en 'heel geslaagd'.

Uiteraard heb ik de regisseur van harte gecompimenteerd met de voorstelling, want hij had voor de taak gestaan om met weinig middelen iets moois van een tekst te maken. Toen ik iets over de sombere, moeilijke muziek zei, bleek hij het met me eens te zijn: tegen de haren van de koordirigent instrijkend, had hij gezegd dat de zang moest worden ingekort.

Vanmorgen stond er een zeer positieve recensie in de *Leeuwarder Courant*. Erin werd gesproken over een 'fijnzinnige schets van Jan Slauerhoffs leven' en over een voor-

stelling waarin 'op wonderschone wijze de verscheurdheid van Jan Jacob Slauerhoff als mens' werd verbeeld.

17 september

Gisteren stond ik om 05.15 op. Drie kwartier later reed ik in het holst van de nacht over een dijkweg naar Leek, waar ik de rijksweg naar het westen pakte. De eindbestemming was het hart van Utrecht, waar een boekenmarkt aan een literaire manifestatie was gekoppeld. Allerlei bekende schrijvers gaven in Vredenburg lezingen en workshops, maar ik nam achter mijn kraam plaats om boeken te verkopen.

Er zat aanvankelijk geen schot in, in de sombere zijstraat met hoge gebouwen waar nog een viertal kramen was neergezet. Er was geen doorloop, geen publiek. Maar kijk, een aantal van mijn lezers had op de plattegrond mijn plek gezien en kwam de nieuwste boeken halen. Aan het eind van de dag was het een meevaller dat de teller op 30 bleef staan.

Een van mijn fans kocht vijf boeken. Hij vertelde me met een blij gezicht dat hij op zijn vakantie in Zuid-Noorwegen mijn reisboek over dit land had gelezen. De passages over Ko de Korte had hij met meer dan gewone belangstelling gelezen - want jaren geleden maakten zij deel uit van de Antarctische expeditie, hij als geoloog en Ko als ornitholoog.

Van een andere man, die boek na boek zorgvuldig bekeek en daarna zijn vrouw belde om de vragen wat er precies van mij op zijn boekenplank stond, kreeg ik een standje: af en toe trakteerde ik de lezer op een verhaal dat ik al eerder in boekvorm had gepubliceerd. Een schrijver als Cees Nooteboom beging die zonde ook geregeld.

‘Wij zijn maar armzalige broodschrijvers,’ zei ik sussend.

Maar dat antwoord beviel hem maar matig.

Hij had wel gelijk. In het Zweden-boek, waarin ik in vele streken het spoor van de grote Linnaeus volg, mocht het verhaal over diens Lapse omzwervingen niet ontbreken. En dat stond juist uitgebreid in mijn Lapland-boek. Mijn enige excuus was dat dit laatste boek was uitverkocht en niet meer herdrukt zou worden. Toch was mijn kritische lezer zo aardig om drie boeken mee te nemen, natuurlijk nadat ik hem bezworen had dat alle afgedrukte teksten strikt origineel waren.

Van de dames van het moderne antiquariaat naast mij hoorde ik dat de shortlist van de Jan Wolkers Prijs net voor de radio bekend was gemaakt. Ze wisten niet meer precies welke boeken genoemd waren, maar de titel van mijn Schotland-boek riep niets bij hen wakker.

Dag prijs, dag gratis publiciteit, dag extra verkoop, dag steun van buitenaf - alles gaat weer verder zoals het was, de *hard way*.

Later begreep ik dat de jury voor de zoveelste keer een vogelboek had genomineerd, dit keer van een auteur die de prijs al eerder had gewonnen. Ook een andere ornitholoog, die een vogelboek in dezelfde serie had gepubliceerd, was er al eerder met de prijs vandoor gegaan.

Hallo, zeg!

Moeten we dan echt alles over de grutto en de meerkoet weten? In mijn Schotland-boek heb ik het over de jacht op de reuzenhaai, over otters als huisdieren, de hobbits en dwergen van St Kilda, de laatste bewoners van het eilandje Suoy, de vlucht van de alpenkauw, de smaak van extreme whisky's, het geruzie tussen Samuel Johnson en James Boswell, de papegaaiduikers van Fair Isle, de

wilde boskatten op een voormalig jachtslot bij Inverness, het in nevels gehulde Loch Ness, de Vikingruïnes op de Shetlands, de kwartelkoningen op de Orkneys, het fleurige Tobermory op Mull, het heilige eiland Iona, de Gin Trail op het eiland Lewis, het Schotse Stonehenge, eveneens op Lewis, de bloemrijke oevers van de Tweed, het bizarre kasteel Dunvegan op Skye en de schitterende bibliotheek van sir Walter Scott.

Dat klinkt toch allemaal een stuk interessanter?

20 september

Mijn zoon Olger wordt vandaag 31. Getrouwd, vader van twee kinderen, gepromoveerd, fantastische baan bij een chipsfabrikant in Eindhoven, net verhuisd naar een chique buurt. Vandaag is een extra felicitatie op zijn plaats!

Het is bizar, maar ik zit op mijn leeftijd nog steeds in de wachtkamer. Vanmorgen kreeg ik bericht van de redacteur acquisitie bij De Arbeiderspers dat hij het ingestuurde anderhalve hoofdstuk van de IJslandse roman 'met plezier' had gelezen. Hij gaat nu overleggen met de rest van de redactie.

We zijn er dus nog lang niet.

Het zou ook een triomf zijn op mijn eigen redacteur en uitgever die ineens vergeten waren dat ze *auteurs* moeten uitgeven in plaats van boeken.

7 oktober

Die wachtkamer ben ik nog steeds niet uit. Uitgeverijen zijn een soort forten met ramen zo groot als schietgaten. Ze werken traag, reageren ook uiterst traag. Ze staan

niet echt open voor de buitenwacht. Wat ze vooral willen, is bestsellerauteurs binnenhalen en aangezien dat een riskante zaak is, houden ze de deur zo veel mogelijk gesloten.

Ik ben nog helemaal nergens met de roman. Van mijn oud-uitgever Wim Hazeu heb ik wel een interessante tip gekregen - hij maakte mij attent op een oud-collega die de IJslandse thrillerschrijver Arnaldur Indridason voor Nederland heeft ontdekt. Hij woont een deel van het jaar in Reykjavik. Van zijn hand is net *Het IJsland van Indridason* verschenen. Dat is frappant, want ook in *De elfenburcht* wordt een route gevolgd van de ene plaats delict na de andere in het werk van een IJslandse misdaadauteur.

Ik heb de man vandaag een e-mail gestuurd en hoop dat hij binnenkort zal reageren.

Van Hazeu kreeg ik nog een aardige reactie op mijn polemieken:

‘*Liever citroen dan mandarijn*’ heb ik met plezier en instemming gelezen. Instemming betekent dat ik het met al jouw polemische aanvallen, met name op Van Deel en Matsier (!!!!!!!) eens ben. En de opvatting en houding van de adviseurs van het Letterenfonds is ongekend en schandalig.’

14 oktober

In mijn *Boom in een winters bos* (2022) doe ik verslag van een mycologische excursie in de bossen van het Noord-Hollandse Groet. De leiding was in de vertrouwde handen van Martijn Oud, die ik om zijn expertise zeer bewonder.

De zoektocht ging naar truffels en spijkerzwammen, en die werden ook wel degelijk gevonden. De deelnemers rukten links en rechts paddenstoelen uit de grond en brachten die naar het hart van de groep - een man van een jaar of zestig, gekleed in een spijkerbroek en een bruin manchester jasje, met grijs haar, een stoppelbaard en een scherpe blik in de bruine ogen.

Eveneens tot mijn genoegen vonden we volop exemplaren van de peperboleet, zo vernoemd naar zijn scherpe peperige smaak. Oud vroeg of ik een stukje wilde proeven, maar het leek mij beter om dat niet te doen - het schijnt dat je de smaak voorlopig niet meer kwijtraakt. Net als al die andere namen die met satan of heksen beginnen, verwijst deze russula naar de helse oorsprong van het 'duivelsgebroed'.

'Het giert hier gewoon van de prachtige duivels,' hoorde ik de leider zeggen, toen we her en der de donkerrode hoeden van de duivelsbroodrussula aantroffen.

Een fraai steeltje met een hoedje op een dennenappel bleek een zeedenmycena te zijn. Een glibberzwammetje heette dennenkleefsteel. Een geelgekleurde wasplaat was geen gele wasplaat, zoals ik opperde, maar de gele variëteit van de zwartwordende wasplaat.

Gelukkig troffen we onder de dennen ook witte en zwarte kluifzwammen aan. *Helvella*, zoals mycologen zeggen. Een van de witte kluifzwammen had zich vermomd: zij was in werkelijkheid een wit beschimmelde zwarte kluifzwam.

Altijd leuk als je ook weer een fopzwam tegenkomt. Al eens eerder heb ik geschreven dat voor een hobby-mycoloog het hele bos vol fopzwammen zit.

De kleuren van de tweekleurige vaalhoed zijn geel en bruin. Hoewel hij zeer algemeen is, weet ik zeker

dat ik 'm nooit van mijn leven zou kunnen thuisbrengen.

Nieuw was voor mij het hazenoor, echt (langwerpig) en donker (schotelvormig) hazenoor. Een bekerzwam, zou ik zeggen, een *Peziza*, maar het schijnt dat de hazenoren tot een ander geslacht behoren.

In het duinzand stak de gele ridderzwam zijn met zand bestoven hoed omhoog. Zeldzaam, staat er in mijn gidsboek. 'Eetbaar', gaat het verder. 'Maar vaak zanderig (goed wassen), recentelijk verdacht van enkele dodelijke vergiftigingen.'

Na de sombere boleet, mufte gordijnzwam, verblekende russula, gele amaniet, paardenhaartaailing, grote duinvezelkop en het wollig vezelkopje stuitten we ten slotte nog op de koperrode spijkerzwam en zelfs op de muisgrijze spijkerzwam.

Een journalist van het *Noordhollands Dagblad*, die voor zijn krant een leuk sfeerverhaal moest schrijven, was intussen de wanhoop nabij. Het duizelde hem van al die melk-, ridder- en spijkerzwammen. Tot irritatie van Martijn Oud had hij het over de koperrode ridderzwam en de fijnschubbige taaling.

'Dat zie ik zo vaak,' zei hij bestraffend tegen de vertegenwoordiger van het journaal, 'dat men een verhaal in de krant schrijft met mooie plaatjes en totaal verkeerde namen eronder.'

Aan de vernielde en doorgesneden paddenstoelen die wij achter ons lieten, kon iedereen het door ons gelopen spoor herkennen. Ik herinner me een boswachter uit Appelscha die na een stuk van mij in de *Leeuwarder Courant* over een tochtje met een collega van hem, een boze ingezonden brief schreef. Er was geen denken aan dat er bij derge-

lijke excursies maar raak geplukt werd! Nee, een gewone boswachter wiens mycologische kennis maar beperkt is, wil dat iedereen de zwammen laat staan. Maar hoe deskundiger de excursieleider, hoe meer er geplukt wordt. Hij wil weten hoe de plaatjes onder de hoed verlopen, of er 'melk' wordt afgescheiden, of de hoed en de steel na knijpen blauw verkleuren, hoe de knol er uitziet, hoe de hoed smaakt enzovoort. Verder verzamelt hij in een doos alle paddenstoelen die hij thuis nader wil onderzoeken.

In feite geeft een mycoloog met zijn plukgedrag het verkeerde voorbeeld.

'We kunnen na determinatie de paddenstoelen beter in de struiken gooien,' stelde een deelnemer voor. 'Dan weet niemand dat wij hier geweest zijn.'

Van Martijn Oud kreeg ik een paar dagen later bericht dat hij 127 soorten had genoteerd. Waaronder de kleine witsteelgordijnzwam, zeer zeldzaam - een vondst die mij was ontgaan. 'Mycorrhizeert met dennen,' voegde hij er nog aan toe (dat wil zeggen, de zwam leeft in symbiose met dennen - het mycelium levert water en mineralen en krijgt er koolhydraten voor terug). 'Met uitsterven bedreigd.'

22 oktober

Gisteren zat ik in een stofwolk in het Rijsterbos. Langs de hoofdlaan was een groenmarkt ingericht met misschien wel honderd kramen die honing, biologische thee, eendenkorven en met de kettingzaag gebeeldhouwde boomstammen verkochten. Ik was daar met mijn Zwammengids natuurlijk op mijn plaats. Helaas, ik heb er aan de voort schuifelende menigte, die opvallend veel

kinderwagens telde, geen één exemplaar verkocht. Wel ruim twintig reisboeken over Schotland en Scandinavië, en dat vergoedt natuurlijk veel.

We zaten aan een kurkdroog zandpad en al die voeten wierpen voortdurend stof op dat als smerig zwartsel op mijn boeken neerdaalde. Om de paar minuten moest ik ze weer toonbaar maken. Uiteraard daalde het stof ook op mijn eens witte tafellaken en alle andere spullen neer.

Zelfs de man die de volgende dag de paddenstoelenexcursie zou leiden, liet mijn gidsboek links liggen. Hij kende het namelijk al. Hij bracht de recensie in *Coolia*, het tijdschrift van de Nederlandse Mycologische Vereniging, te berde. Het oordeel was positief, vooral met betrekking tot mijn portretjes van mycologen en de geschetste sfeer - ik hield de vakgenoten van de recensent een spiegel voor - maar ik zondigde wel geregeld tegen de geslachts- en familienamen van de paddenstoelen. Inderdaad had deze bespreker, zoals eerder vermeld, mij een lijstje toegestuurd met noodzakelijke correcties. Ik neem dat zonder meer aan - als ik het heb over kluif- of bekerzwammen, dan heb ik geen idee of dat een familie of een genus is.

Hij ried mij af om de volgende dag met hem op stap te gaan. Vanwege de droogte was het aantal soorten gering. Hij schatte dat we er niet meer dan vijftientig zouden zien. Eerlijk gezegd was ik ook niet van plan een dag later opnieuw de tocht naar Gaasterland te ondernemen, want in de op internet geleverde tekst bij de excursie stond aangegeven dat we zéker de aardappelbovist en de grote stinkzwam zouden tegenkomen.

Kijk, daar kom ik mijn bed niet voor uit.

30 oktober

Waar een Scandinavische markt al niet goed voor is...

Het afgelopen weekend was ik van de partij op Scandinavië XL, dit keer ondergebracht in hallen op het bedrijventerrein van Hoevelaken.

Ik vertrok in het donker om half acht in de morgen en kwam na twee uur op mijn bestemming aan. Ik beschikte over twee lange, smalle tafels die door drie wanden omringd waren. Tegenover mij stond een jonge vrouw met 'heiligh hout', wat dat dan ook moge zijn. Naast haar werd noga en chocola verkocht, een nering die niets met Scandinavië van doen had, maar desondanks liep als een trein. Links naast mij verkocht men sapjes uit Letland, alsof de Baltische staten nu ook opeens deel uitmaken van het Scandinavische viertal (of vijftal, als je IJsland meerekent).

Van meet af aan was het druk. Na twee uur had ik twintig boeken verkocht. Ik hoopte er vooral mijn Schotse en Zweedse boek te verkopen, en dat is gelukt.

Mijn lezing hield ik voor slechts enige tientallen bezoekers, maar dat had alles te maken met het vroege tijdstip. Vorig jaar was de zaal met 130 mensen finaal uitverkocht.

Het goede zat 'm niet alleen in de prima verkoop, maar ook in de leestips die ik mocht ontvangen. Van twee verschillende klanten hoorde ik dat de lectuur van *Ijle lucht* en *Winterijsland* mij zou bevallen. Het ene boek gaat in op een moordzaak bij Reykjavik in de jaren zeventig, het andere is geschreven door een jonge Nederlandse vrouw die zich in de eenzaamheid van een fjord heeft teruggetrokken.

Inmiddels heb ik beide boeken besteld.

Bij het scheiden van de markt verscheen er een mooie

jonge dame aan mijn kraam die behalve het boek over Zweden ook het Tolkien-boekje kocht. Ze wilde dat cadeau doen aan een zekere Carolien die al een halve eeuw geleden naar IJsland was geëmigreerd. Het bleek dezelfde Carolien te zijn die ik lang geleden voor de radio had geïnterviewd, toen ik een programma maakte over Nederlanders op IJsland.

Het grappige is dat een hoofdstukje in *Tolkien als reisgenoot* gewijd is aan de IJslandse vertaling van *In de ban van de Ring*. Het is een nogal bronstig verhaal, waarin ik verslag uitbreng van mijn logeerpartij bij twee IJslandse dames in het noorden des lands.

In werkelijkheid ben ik nooit in het bed van een IJslandse verzeild geraakt. Wel in dat van een Noorse, maar dat is weer een heel ander verhaal.

16 november

Al een paar weken staan mijn dagen weer geheel en al in het teken van Tolkien. In een map met oude knipsels over deze geleerde mythomaan kwam ik een column van Maarten van Rossem tegen, amerikanist en politiek commentator, die er in zijn meningen en uiterlijk geen geheim van maakt dat hij de jaren zestig intensief heeft meegemaakt.

‘Wie het boek [*Lord of the Rings* - LOTR] voor zijn twintigste voor het eerst las, komt er nooit meer helemaal van af,’ schrijft hij. ‘Wie het voor het eerst als volwassene las, blijft een vreemde in dit alternatieve universum.’

Een juiste observatie.

Dat ik mij weer op mijn jeugdliefde heb gestort, heeft alles te maken met mijn plan om volgend voorjaar een be-

zoek aan Oxford te brengen. Daar heeft Tolkien het grootste deel van zijn leven doorgebracht en daar is hij begraven. Op internet zag ik dat hij zich op zijn graf Beren noemt, en zijn vrouw Lúthien. In LOTR wordt van de liefde tussen man en elfenvrouw voor het eerst verhaald door Aragorn. Zijn relatie tot Arwen is daar een spiegelbeeld van.

Het gaat mij nu in eerste instantie om Tolkien als natuurbeschrijver. Hij wist veel van planten en bomen, een kennis die hem door zijn moeder werd aangereikt. Maar aangezien *De hobbit* en *In de ban van de Ring* door Max Schuchart zijn vertaald, die in zijn vertaling van *Watership Down* liet zien geen bal van de natuur af te weten, leek het mij onwaarschijnlijk dat hij het er in zijn andere vertalingen beter vanaf zou brengen. Dat vermoeden bleek juist te zijn. *Beech* (beuk) vertaalt hij door berk en een *purple emperor* (grote weerschijnvlinder) is volgens hem een 'purperen keizer'.

Ik kom daar in mijn reisverhaal uitgebreid op terug.

De Engelse landschappen die Tolkien het meest hebben geïnspireerd zijn de landschappen van zijn jeugd (Warwickshire en Worcestershire) en het aangrenzende Oxfordshire. Daarnaast heeft de rotsige zeekust van Cornwall diepe indruk op hem gemaakt, al is hij daar maar één keer geweest.

Uit zijn biografie blijkt dat hij geen reiziger was. Zelfs IJsland heeft hij nooit bezocht, al las hij in Oxford met een vriendengroep de familiesaga's in het IJslands. Venetië, dat hij op latere leeftijd bezocht, en toen kennelijk nog niet overspoeld werd door toeristen, vond hij een elfenstad, een soort Rivendel. Je kunt je daar, met die hoge slanke gebouwen en kerken, de gebogen bruggetjes en de sierlijke gondels wel iets bij voorstellen.

Een aantal dingen in de biografie viel mij op:

- op het eerste gezicht lijkt het alsof hij, net als Willem Frederik Hermans, een academische positie begeerde om zich aan zijn literaire werk te kunnen wijden. Maar uit alles blijkt dat hij de tijd voor zijn hobbits en elfen op zijn academische verplichtingen moest veroveren. Al voelde hij zich tegenover collega's toch geregeld schuldig over zijn literaire bijbaan.

- hij was een man van vaste gewoontes, van de (katholieke) kerk en literaire vriendenclubs. De enige kritiek op de kerk die ik heb gelezen had betrekking op de mis: die diende in het Latijn gecelebreerd te worden, niet in het Engels. Zijn vrienden bezorgden hem na de publicaties van *The Hobbit* en *The Lord of the Rings* ook de eerste goede recensies.

- al bezingt hij zijn huwelijk met Edith, dit was in werkelijkheid een moeizame affaire, al schonk ze hem vier kinderen. Haar scholing liet te wensen over, en John Ronald Reuel moedigde haar ook niet aan haar horizon te verbreden. Als weeskinderen zochten ze vooral steun bij elkaar, is mijn indruk. In Oxford voelde zij zich niet thuis tussen al die academici en hun vaak geleerde en/of snobistische vrouwen. Ze was wel blij met zijn succes en de statusverhoging en de grote sommen gelds waarmee dat gepaard ging.

De biograaf zegt het aldus: *'He and Edith were still very different people with widely differing interests, and even after fifty years of marriage they were not always ideal company for each other.'*

- Tolkien herkende zich vooral in de hobbits, met name in Bilbo Balings, en in enten. Ik herinner mij dat Marten Toonder zich vooral identificeerde met Heer Bommel, maar ook in andere personages. Bijvoorbeeld

in het intellect en de slimigheid van Tom Poes, in het spontane van Wammes Waggel, in het magische denken van Kwetal en misschien ook wel in de kwaadaardigheid van Hocus Pas.

- LOTR is tot stand gekomen door allerlei mythologische en folkloristische thema's uit diverse culturen te combineren. Het ging vooral om de oude Noordse, Keltische en Germaanse cultuur.

Misschien kan ik daar ook enige inspiratie uit halen, nu ik misschien de kans heb om een nieuw kinderboek te schrijven. Blader eens door de sprookjes van Grimm, bijvoorbeeld, en zoek eens op hoe dat ook alweer precies zat met het 'maagdenmeer' - waarbij oude vrouwen aan de ene kant het water in liepen en aan de andere kant weer als jonge vrouwen tevoorschijn kwamen.

25 november

Een week lang waren mijn vrouw en ik ingekwartierd in het huis van Wienke in Rotterdam. Aangezien een huishouden met tweeverdieners op de klippen loopt als een van beiden geveld wordt, is het een uitkomst als er oproepkrachten beschikbaar zijn. Ook al wonen die ver weg en zijn ze krakkemikkig. Aangezien de heer des huizes bij het hockeyen rugletsel opliep en wekenlang geen kinderen meer mocht optillen en niet meer mocht autorijden, was noodhulp dringend gewenst.

Zo maakte ik vreemde, trage dagen door, tijdens welke ik kinderen naar school bracht, boodschappen deed, me verdiepte in de brieven van Tolkien, waarbij ik meer dan eens geweldig in de lach schoot, en de kinderen weer van school haalde.

Gisteren kon ik mijn oude leventje weer oppakken. En wel in Apeldoorn, in een overdekte wielerbaan, waar de vogelaars hun landdag hielden. Ter plekke werd de nieuwe editie van de *Vogelatlas* aan de minister van Landbouw uitgereikt. Dezelfde landbouw die erin geslaagd is de weidevogels uit hun oude broedgebieden te verjagen.

Na een trage start begon het te lopen. Er doken steeds meer stoere mannen in buitenkleding en met rugzakken bij de kramen op. Tot mijn genoegen kon ik ook een dozijn exemplaren van *Vijftig tinten groen* aan hen slijten, het kersverse jubileumboek.

Een man, die nog nooit iets van mij gelezen had, maar naar eigen zeggen dol was op reisverhalen, bood aan om voor vijftig euro zes boeken te kopen. Op dat soort aanbiedingen ga ik altijd in, omdat ik tijdens een markt een bepaald streefgetal wil halen. In dit geval dertig - ik eindigde op ruim vijftig, dus ik keerde als een tevreden man huiswaarts.

Een paar oudere dames legden mij uit dat zij zich altijd heel goed in mijn 'noordelijk gevoel' hadden kunnen verplaatsen. Met name de leegte van IJsland en Spitsbergen had hen aangesproken. Ik knikte begripvol, al ben ik al lang niet meer op zoek naar onherbergzame en mensonvriendelijke landschappen.

Een mevrouw, wier zoon in Dublin had gewoond en getrouwd was met een Engelse, vertrouwde mij toe dat ze juist de vervlechting van reisimpressies en literatuur in mijn verhalen waardeerde. Toen ik vertelde dat Engeland het onderwerp zou worden van mijn volgende reisboek, zei ze: 'Dat wordt straks weer genieten.'

Ik heb het wel eens eerder geschreven: mijn dank aan u is groot, lieve kopers en lezers van mijn boeken, want u maakt zo mijn schrijverschap mogelijk.

Weer thuis sprong één e-mail er tussenuit: het bericht van mijn uitgever dat ik een contract voor mijn Engelse reisboek krijg. Of ik al een titel had?

Jazeker.

Wat denkt u van 'Op de Engelse toer'?

Of 'Mijn Engeland'?

Of 'Altijd Engeland'?

Of desnoods 'De Engelse ziekte'?

Of 'Tweedledee en Tweedledum'?

3 december

'Tolkien was een getalenteerd brievenschrijver. Zijn epistels lopen over van mooie beschrijvingen en overpeinzingen, humor en zelfspot. Daarnaast was hij de begenadigde auteur van een origineel kinderboek en een magistraal epos. Het is jammer dat hijzelf de saaie en humorloze mythen in *De Silmarillion* als zijn belangrijkste werk beschouwde.'

Zo luiden de laatste zinnen van mijn stuk over Tolkien en Oxford. Hierin komen verschillende dingen aan de orde: de vertaling van Max Schuchart die niets van planten, vogels en vlinders wist en er met de pet naar gooide; de relatie van Tolkien tot de natuur en het platteland; mijn kennismaking met het Tolkien Genootschap in het Friese Lollum, waar de Friese vertaling van *De twee torens* ten doop werd gehouden; de relatie tot zijn vrouw en de mythe daaromheen.

Dat alles opgehangen aan een bezoek aan Oxford dat nog moet plaatsvinden. Ik hoef alleen maar het universiteitscomplex, een stamkroeg en zijn graf te zien.

12 december

In deze adventstijd is voor mij de tijd van de kerstmarkten aangebroken. Veel kooplustige mensen op de been, dat is in principe goed voor mijn handel.

Afgelopen weekend luisterde mijn aanwezigheid de Zweedse kerstmarkt op, die gehouden werd in de voormalige suikerfabriek bij de stad Groningen. Uiteraard opteerde men weer voor sfeerverlichting, wat inhoudt dat mijn potentiële klanten nauwelijks een regel kunnen lezen. Gelukkig mocht ik een dag later een spotje inpluggen bij mijn burens die soep, glühwein en pasteitjes verkochten.

Fantastische eindscore: 95. Het ging vooral om Zweden (24), Schotland (20), Noorwegen (14) en Ierland (11). Van *Zwiers Zwammengids* gingen er slechts een paar over de toonbank. Nederlanders zijn mycofoob, dat is wel duidelijk.

Vanmiddag ga ik voor het eerst naar de kerstmarkt in Beetsterzwaag. Een rijk dorp, waar Slauerhoff in 1929 de dokter verving die met tuberculose naar Davos was vertrokken. Ik heb geen idee wat me daar te wachten staat. Waarschijnlijk een opgetuigde braderie, maar we zullen zien.

Ik sta daar in de buitenlucht, aan de Hoofdstraat. Dus bontmuts op, fleecetrui en poolbroek aan, hete soep en een flacon korenwijn mee. Komend weekend volgt het landgoed Nienoord in Leek, waar ik gelukkig binnen sta.

In de suikerfabriek kwam ik, op de altijd opgewekte Jan L. van de Vereniging Nederland-Noorwegen na, geen echte fans tegen. Wel mensen die ooit een boek van mij hadden gelezen en/of mij kenden van mijn stukken in de *NRC* of van mijn column in *Nordic*. Desondanks werd er goed verkocht.

Een vrouw van het no-nonsense soort, die mij vertelde dat ze al veertig jaar een huis in Ierland had, kocht met enige tegenzin mijn *Vijftig tinten groen*.

‘Waarschijnlijk ben ik een van de weinige Ierland-gangers die geen boek over het land heeft geschreven,’ monkelde ze.

Een keurige mevrouw deelde mij mee dat ze na een schipbreuk vier maanden op Tristan da Cunha had vertoefd. Daar kon ik met mijn ene overnachting (op het schip) natuurlijk niet tegenop.

Drie dames vroegen mij voor een lezing op de Midsommar markt op de Fraelymaborg in Slochteren. Daar heb ik in de ronde toren vaker lezingen gegeven. Ondanks het aardbevingsgevaar heb ik ja gezegd.

Zo tussendoor las ik artikelen in kranten en tijdschriften. Vooral de huidige chaos over de brexit interesseerde mij. Waarom houdt de Britse premier zo vast aan haar positie? Laat de brexiteers die zo graag zonder overeenkomst uit de Europese Unie willen stappen, de klus maar klaren. Dan kan iedereen zien voor welke chaos zij verantwoordelijk zijn.

In het Lagerhuis klinkt aanhoudend boegeroep op als Theresa May aan het woord is. Op de radio hoorde ik (antropoloog) Joris Luyendijk zeggen dat de Britten op straat wel uitermate beleefd en voorkomend zijn, maar niet in het parlement, en dat die situatie in Nederland net omgekeerd is.

17 december

Na het hoogtepunt van de kerstmarkt in Groningen, volgden er twee dieptepunten. In mijn overmoed

had ik mij zowel ingeschreven voor de kerstmarkt in Beetsterzwaag als voor die op het landgoed Nienoord in Leek. Beetsterzwaag is van oudsher een rijk dorp, met veel adelshuizen, dus daar moesten inwoners te vinden zijn die een met esprit geschreven reisboek zouden kunnen waarderen. Over de Leekster kerstmarkt las ik dat daar vele duizenden mensen op afkwamen. Bovendien kon ik er een standplaats binnen krijgen.

Niets van dat alles strookte met de werkelijkheid. In Beetsterzwaag keek ik kleumend naar een voorbij marcherend leger van goed ingepakte dorpelingen die hoogstens een broodje worst of een kerststukje kochten. Gelukkig waren er een paar mensen bij die mijn naam kenden en - meestal in het Fries - een praatje maakten. Er was zelfs een man bij die vroeg of hij mij een hand mocht geven - zozeer had hij mij als literair criticus in de *Leeuwarder Courant* gewaardeerd.

Dat vond ik een mooi moment om af te sluiten. Het werd donker en de kraamhouders hadden zelf voor verlichting moeten zorgen. Ik had een spotje bij me en mijn bureaulamp, maar dat leverde onvoldoende leeslicht op. Na drie uur besloot ik ermee te kappen. Mijn auto had ik voor alle zekerheid naast mij op de stoep geparkeerd, dus ik was al na tien minuten als vrij man op weg naar Ureterp.

Uit Beetsterzwaag ben ik gevlucht, mevrouw, gevlucht.

Maar het kon nog erger. Op Nienoord bleek ik te zijn ondergebracht in het souvenirwinkeltje van het Familiepark. Samen met een verkoopster van dameskleding. Een oudere volkse dame, die een grijs vest wilde kopen, zag er gisteren geen been in om haar jas en trui over mijn kaart

van Scandinavië en boeken heen te smijten. Op mijn tafel lag immers niets van belang.

De belangstelling van het publiek bleek twee dagen lang bijna nihil te zijn. Na de eerste dag wijs geworden, had ik op de tweede dag een vel papier meegenomen met de tekst: EEN BOEK IS HET IDEALE KERSTCADEAU.

Die woorden waren helaas aan dovemansoren gericht.

Men vermaakte zich kostelijk met jongelui uit het eigen dorp die zich verkleed hadden al pinguïn, krokodil, kerstpakket en teletubbie. Ze werden begeleid door een kerstman die voortdurend dom en fanatiek met een bel zwaaide. Het viel mij op dat hij kinderen heel vriendelijk aansprak, maar dat hij totaal niet over enige relevante tekst beschikte. Hij gedroeg zich als Sinterklaas. Die heeft natuurlijk een hele folklore achter zich staan, maar de kerstman tast wat dat betreft in het duister.

Wat de situatie nog verergerde, was een koude tochtstroom die dankzij beide tegenover elkaar staande open deuren vrij spel had. Zo konden de bezoekers gemakkelijk van de ene rij kramen naar de andere komen. Aan de twee standhouders, die extra hadden betaald voor een binnenplaats, was geen enkele gedachte gewijd. De eerste dag was ik daar totaal niet op verdacht en moest ik de gure winter in mijn gewone plunje doorstaan. De volgende dag had ik mij in de kleren van een poolreiziger gestoken.

Al heel snel wilde ik er vandoor gaan, maar dat was onmogelijk - de auto stond onbereikbaar ver achter een slagboom. De tweede dag, toen alle buitenkramen onder een pak sneeuw bedekt waren, heb ik dus ook uitgezet, al kwam de score niet boven de tien uit.

Al met al heb ik op deze markten veel gelezen - lange artikelen in tijdschriften en kranten over de brexit, de

opkomst van het populisme en een mooi verhaal over een Nederlandse vrouw die vijf jaar lang de scepter had gezwaaid in de keuken van een Schots kasteel en daar een boek over had geschreven..

19 december

Aangezien het mij verstandig leek om niet alle contact met mijn uitgeverij digitaal te laten verlopen, ondernam ik gisteren de verre tocht naar de Amsterdamse grachtengordel. Dat doe ik hooguit één keer per jaar, vooral om nieuwe plannen in te dienen. Dit keer ging het om het ondertekenen van het contract voor het Engelse reisboek.

Tegelijk wilde ik informeren of er nu echt geen vertaalboek mijn kant uit kon gaan. Ik wilde mijn redacteur nog eens goed duidelijk maken dat ik veel geld investeer in kramen op markten en vakantiebeurzen, en dat de uitgeverij daar ook belang bij heeft.

En verder: hoe was het in godsnaam mogelijk dat hij mijn IJslandse roman had afgekeurd? Een tekst die vi-breerde van de humor en de esprit? Hoe kon iemand mijn reisboeken goed vinden en een reisroman het raam uit smijten?

Simon - een slanke dertiger met een soms peinzend wegstarende blik - ontving mij allervriendelijkst. Hij was verbaasd dat ik alleen naar Amsterdam was gekomen om het contract te tekenen. Maar dat was, zoals gezegd, niet de enige reden. Het kan geen kwaad dat er bij 'de eigenzinnige noorderling', zoals ik op het omslag van *Er gaat niets boven Zweden* wordt aangeduid, een helder beeld op zijn netvlies verschijnt.

Hoewel ik totaal gespeend ben van zoiets als 'sociale

vaardigheden', probeer ik mij toch als kleine ondernemer in een zo kansrijk mogelijke positie te manoeuvreren.

Tijdens het gesprek in een oververhit kaal zijkamertje, dat uitzicht gaf op een stadstuintje, kwam zijn vader ter sprake, die bezig was met een voettocht over de hele lengte van het Verenigd Koninkrijk. Hij was zonder blaren en pijnlijke achillespezen tot Manchester gekomen. En ineens drong het tot mij door dat ik ooit contact heb gehad met Hupkes senior, in zijn functie van directeur van het Wandelplatform, de organisatie achter de LAW's (langeafstandspaden). Alweer een tijd geleden had hij mij gevraagd om de jaarvergadering van zijn club toe te spreken, in een dorpje in de buurt van Apeldoorn, meen ik. Ik herinner mij dat ik daar veel lachers op mijn hand kreeg met een verhaal over Godfried Bomans die een grote afkeer had van reizen.

Een citaat: 'In een van zijn stukjes verklaapt hij dat hij graag op trein- en busstations naar vertrekkende vakantiegangers kijkt. "De gedachte dat ik niet mee hoeft, vervult mij met een diep en waarachtig geluk," schrijft hij. Mijmerend achter een glas bier laat hij zijn blikken dwalen over hordes "bezwete ontevreden" die veel te zware koffers voortslepen. Op busstations loodsen met toeters uitgeruste reisleiders hun kudde de bus in. Soms holt zo'n reisleider volkomen gestrest op Bomans af en schreeuwt dat hij moet opschieten, omdat de bus over een paar uur in Lyon moet zijn. Dan is er weer zo'n zeldzaam moment aangebroken, een moment dat behoort tot de allerhoogste vormen van gelukzaligheid in een mensenleven, want de aangesprokene kan dan antwoorden met de woorden: "Zeker. Maar *ik* niet."

De zoon vertelde mij dat zijn vader niet alleen het

geloof hervonden had, maar zelfs tegenwoordig als dominee op de kansel stond. Uit de verhalen die ik in het boekje *De wandelaar als pelgrim* heb opgetekend, was mij wel duidelijk geworden dat menigeen die de tocht naar Santiago had ondernomen, het oude (katholieke) geloof weer had omarmd. Maar vader Hupkes ging pas uitgebreid op stap toen hij de God van zijn jeugd al had teruggevonden. Misschien was het voorbereidende werk al op de voettochten over het Veluwepad, het Graafschapspad, het Trekvogelpad enzovoort verricht. De trage voorbeweging van het wandelen door bossen en over heidevelden, gevoegd bij de monotonie van de stap, roept in de geest vaak van alles wakker.

Mijn redacteur zou zijn best doen voor een vertaalboek. Over de roman hebben wij nauwelijks meer gesproken, vooral niet toen bleek dat hij wel interesse had voor mijn dagboek. *Dit* dagboek, dus. Dat wil zeggen, een strenge selectie eruit.

Zal ik deze notitie dan laten staan of niet?

24 december

Gisteren, op de kerstmarkt op de Hoge der A in Groningen, barstte een Ierse familie ineens in lachen uit. Een volkse vrouw wees op mijn *Vijftig tinten groen* en riep naar haar man en kinderen: *'Look at that! Fifty shades of green!'*

Een mooi moment.

Een jongeman, wiens moeder op Inishowen (Donegal) geboren was, bladerde in mijn boek en was verrast door de foto van Malin Head, waar de zee op volle kracht tegen de kust beukt. Ik vergelijk het schouwspel met een 'ontplofte melkfabriek'. Hij aarzelde geen moment en kocht

het boek als cadeau voor zijn moeder. Kennelijk had ze door het huwelijk met haar man voldoende Nederlands geleerd.

Een vrouw met een zorgelijk gezicht, die vertelde dat ze zeven jaar in Ierland had gewoond en daar haar kinderen had gekregen, tastte diep in haar portemonnee en betaalde met twee gekreukelde briefjes voor mijn Ierland-boek. Ze deed mij denken aan Laura, de hoofdpersoon uit mijn verhaal 'Het betoverde pad', die na een bevlogen Tolkien-fase in een commune bij Dingle, met een Ierse barkeeper trouwt.

Erik de Graaf uit Warffum, de biograaf van Marten Toonder sr., die in Warffum werd geboren, schafte zich dit boek eveneens aan. Natuurlijk vooral vanwege het uitgebreide interview met Marten Toonder jr. Ik ruilde het voor een mooi uitgegeven boek met columns over en foto's van het Hogeland. Eerder ruilde ik zijn biografie voor *Mijn wadden*.

Hij vertelde mij dat iemand uit de fanclub van Toonder van plan was een reis te organiseren langs favoriete Ierse plaatsen van de grootmeester. Misschien iets voor mij?

Inderdaad. Mijn boeken staan immers vol literaire reizen. En zo'n groepje Bommelaars is natuurlijk niet te versmaden. Al moet ik er niet aan denken dat er voortdurend uitroepen als 'Parbleu!', 'Fi donc!' en zinnnetjes als 'Donder en smook op uw pad' en 'Praw! dit was gans duchtig, mijnheer Pieps!' in de bus zouden opklinken.

Voorts dook opeens mijn huisarts bij mijn nering op. Hij was verrast dat ik de auteur was van al die prachtige boeken die op het verweerde hout lagen uitgespreid. Zonder aarzelen koos hij voor het waddenboek, want hij bleek een groot liefhebber van deze eilanden te zijn.

Ik nam meteen de gelegenheid te baat om hem over

het vervolg van mijn oogkwetsuur te informeren. Een paar weken terug kreeg ik tijdens het beoefenen van het edele tennisspel een bal knalhard op mijn oog. Ik zag aanvankelijk bijna niets meer, daarna werd het oog bloedrood. Vanaf de tennisbaan reed ik - onder begeleiding - voorzichtig op de fiets naar de praktijk. De dokter zetten een sterke lamp op mijn gezicht en deed zelf een raar brilletje op. De conclusie was: ga maar weer terug naar de baan. Dat heb ik niet gedaan. Hij gaf me wel de waarschuwing mee dat als ik 'lichtflitsen' zag ik meteen terug moest komen.

Een paar dagen geleden viel het mij op dat er aan de buitenkant van het gezichtsveld van het inmiddels goed herstelde oog een witte vlek voorbijtrok. Na mij bij een collega van deze dokter gemeld te hebben, moest ik meteen door naar het ziekenhuis. Misschien was het netvlies gescheurd of liet het zelfs los. Vanwege dit onderzoek moest ik mijn eerste dag op de kerstmarkt laten schieten. Wat ik niet erg vond, want de regenbuien in de morgen voorspelden een waardeloze verkoopdag.

De uitslag van de oogarts was positief. Maar ik had nu eenmaal wel het oog van iemand die al zeventig jaar onderweg was, zo deelde de specialist mij mee.

Zaterdag wisselden buien en gemiezer elkaar af. Toch scoorde ik nog in de veertig boeken. Maar het was een lange zit, van noon tot tien uur in de avond. Gisteren was het nog erger: het was geen moment droog. De regen kletste op het zeildak van mijn hutje. Uiteindelijk begon ook het dak door te lekken, maar precies op plekken waar geen boeken lagen. En toch, en toch, haalde ik de dertig, dankzij mijn trouwe lezers die het verdomden mij in de steek te laten.

Gelukkig klonk het reveil dit keer om 18.00 en kon ik mij, dankzij mijn onverschrokken eega die de auto door de menigte en de plassen bij mijn kraam wist te krijgen, met mijn vochtige boeltje uit de voeten maken.

30 december

Tijd voor de traditionele terugblik. Waarvoor ik eerst naar de vooruitblik van eind december 2017 heb gekeken.

Het was beslist een kroonjaar. Er verschenen maar liefst vijf boeken van mijn hand! Voor een matig verkopend auteur is dat natuurlijk de duivel verzoeken. Maar qua verkoop heb ik het er niet eens zo slecht afgebracht.

Hoewel er al direct na verschijning van het Schotlandboek een signalement in de *NRC* verscheen met de kreet: 'Reisverhalen zoals ze moeten zijn', zweeg de pers verder in alle talen. Desondanks haalde het boek in korte tijd een tweede druk. Als man van de markt merkte ik al snel dat het boek gretig aftrek vond. Het zou mij niet verbazen als er in het voorjaar weer een herdruk nodig is.

In het voorjaar verscheen ook *Zwiers Zwammengids*, spoedig gevolgd door *Lotusblad* en *Liever citroen dan mandarijn*, als drie lustige lammetjes in de tuin der letteren. In dat laatste feestelijke boekje (oplage 75) heb ik mijn polemieken gebundeld en omringd door bijpassende columns en andere stukjes. Ik wilde in mijn jubileumjaar laten zien dat ik niet alleen reisauteur was.

De paddenstoelengids is prachtig uitgegeven, maar bereikt helaas een beperkt publiek - aan de kraam merk ik dat slechts een klein groepje mensen belangstelling heeft voor deze wonderwereld.

Het Vlielandboekje deed het uitstekend. Ik heb op dit moment nog een stuk of vijf exemplaren (van de 200).

Het is haast niet te geloven, maar ik heb na al die jaren wel degelijk mijn parodie op de Scandinavische psychologische thriller geschreven. Maar net als bij voorgaande romans, zag mijn vaste uitgever er geen brood in. Ook bij een paar andere uitgevers ving ik bot. Ik stuitte vooral op desinteresse - wat moeten we met iemand van boven de zeventig, die zijn beste creatieve jaren er op heeft zitten en wiens hele oeuvre bij een andere uitgever is ondergebracht? Waarom geeft zijn eigen uitgevershuis dat boek niet uit?

Van meet af aan was mijn onderhandelingspositie uitermate zwak. Vandaar dat ik - voor het eerst - het boek in handen heb gegeven van een literair agent.

Wat *Altijd Noorwegen* betreft, ging mijn wens in vervulling: in het voorjaar verscheen de zesde druk.

Het Letterenfonds volhardde in zijn negatieve opstelling jegens mijn werk. Men was niet geamuseerd door mijn spotlustige terzijdes aan hun adres in mijn Schotland-boek. Toch ben ik van plan weer subsidie aan te vragen voor het reisboek over Engeland. Het is te gek voor woorden dat deze snobs voor Sinterklaas mogen spelen in hun eigen literaire wijkje.

Het draaide het afgelopen jaar om boeken, niet om reizen. Het geplande Ierse reisje naar het Beara-schiereiland heb ik laten schieten. Dolph Kessler heeft de honneurs waargenomen en mij nog een paar mooie foto's geleverd voor het nieuwe Ierland-boek. Bovendien gaat hij veel liever met zijn vrouw op reis dan met een echte Fries.

Zo bleef er alleen een reisje naar Portugal over, naar de quinta van wijnboer Pos, genoeglijk en leerzaam als altijd.

Later volgde het eveneens traditionele uitje naar Vlieland. Altijd een rustpunt in het jaar, al ben ik mij bewust van het oude gebod, ik herhaal het nog maar eens: zoek het onbekende in het bekende. Voor volgend jaar heb ik met Vlieland heel andere plannen, maar dat verhaal komt hierna.

31 december

Vooruitblik

Het gaat hier om strikt persoonlijke plannetjes, niet bijvoorbeeld om het sleutelen aan mijn 'ecologische voetafdruk'. In *Trouw* las ik een ingezonden brief van iemand die had gelezen dat Nederland slechts voor 0,35 procent verantwoordelijk was voor de wereldwijde CO₂-uitstoot. Hetgeen betekende dat zijn persoonlijke verantwoordelijkheid voor deze emissie 0 procent was.

Wat Vlieland betreft: ik heb een aanvraag ingediend voor een verblijf van twee weken in het voormalige atelier van Betzy Akersloot-Berg, dat nu een deel van het jaar als 'artist in residence' beschikbaar is. Ik heb altijd al met een jaloers oog naar dit vakantiehuis gekeken, dat een magnifiek uitzicht heeft op de Waddenzee.

Heel toevallig had ik onlangs contact gelegd met een uitgeefster van kinderboeken (Querido) die ik een heruitgave van *Vlieland in gevaar* had voorgesteld. Dat wilde ze niet, hoewel een collega op de uitgeverij dit boek als kind had 'stukgelezen'. Haar tegenvoorstel was om een

nieuw spannend kinderboek te schrijven voor acht- tot twaalfjarigen, het liefst gesitueerd op een eiland. Dat leek mij wel een mooie opdracht, vooral in combinatie met de atelierwoning, die een belangrijke rol in het verhaal zal spelen.

Wat mij betreft, ga ik er binnenkort mee aan de slag.

Verder plan ik dit jaar twee reisjes naar Engeland in. Eentje naar het Lake District van Beatrix Potter en eentje naar Oxford en Cornwall, in het kader van Tolkien en Daphne du Maurier. Ik moet maar kijken of ik mijn reisboek met drie lange reizen kan vullen. Zo niet, dan kan ik in het najaar altijd nog een extra trip maken naar een literair en natuurhistorisch interessant gebied.

Met mijn redacteur heb ik afgesproken dat ik hem een paar stukken uit mijn dagboek zal toesturen. Om te kijken of er een uitgave in zit.

Hij heeft beloofd zich nog eens extra in te spannen voor een vertaalboek. Met het daarmee verdiende honorarium wordt het een stuk gemakkelijker om de kosten van boekenmarkten en beurzen te dragen. Want ik ga daarmee door. Het afgelopen jaar heb ik zelf een dikke 1000 boeken verkocht. Dit jaar ga ik me vooral inzetten voor de verkoop van de Schotse en Ierse boeken. Een derde druk van *Op de Schotse toer* ligt binnen handbereik en een tweede voor *Vijftig tinten groen* eveneens.

Misschien geef ik nog in eigen beheer een boekje uit met alleen de Waddenverhalen uit *Pension Waldidylle*, dat in de tweede druk is gestrand. Dat hangt vooral van de financiën af. Het zou mooi aansluiten bij de steeds herdrukte bundel over de Nederlandse Waddeneilanden.

=Het reispakket is dus overzichtelijk. Volgens pessimisten valt de werkelijkheid buiten de eigen huisdeur altijd tegen. Maar volgens optimisten, waartoe ik mezelf reken, die zich eerst grondig hebben gedocumenteerd, en zich niet in slaap laten wiegen door folders en reisadvertenties, hebben reiservaringen een meerwaarde. Wie zei ook alweer dat de omweg over de wereld de kortste weg is naar het eigen innerlijk?

Alain de Botton zei het, in zijn interessante boek *De kunst van het reizen*, waarin hij zijn eigen reisjes en uitstapjes koppelt aan de reiservaringen van schrijvers, wetenschappers en schilders, op een iets andere manier: 'Reizen zijn de vroedvrouwen van onze gedachten.'

Komt er nog een weekje Portugal bij?

Of een weekje Ierland? De biograaf van Marten Toonder senior (Erik de Graaf) gaf mij op de markt van Winterwelaar de tip om een Bommelreisje naar Ierland te maken. Men bezoekt dan plekken die Marten Toonder junior dierbaar waren. Waaronder Greystones, waar hij woonde, en waar hij mij eens bij het brandend haardvuur ontving, en Connemara, waar ik, met name in het kustdorp Roundstone, heel wat voetstappen heb liggen. In die laatste uithoek staat ook Ashford Castle op het programma, een chic hotel voor beroemde rijkkaards. Opmerkelijk is dat Toonder daar graag verbleef. Maar ik herinner mij dat ik hem in Amsterdam ooit interviewde in de lounge van Hotel De l'Europe aan het Rokin. De aanleiding: de uitgave van poëmen van Querulijn Xaverius Markies de Cantecler van Barneveldt (*Hanezang*, 1987). Net als de markies stelde hij een elegant onderkomen op prijs.

Het wordt geen Ierland, denk ik. Ik vrees dat ik dan in een Bommelstrip verzeild zal raken en niet blij

zal reageren als ik om mij heen zinnnetjes opvang als ‘Verzin een list, Tom Poes’, en ‘Wat kom jij hier doen, Brobbels?’

Binnen zes weken word ik 72. Graag zou ik zeggen dat ik me nog geen zestig voel. Maar de slijtage in knieën en wervels is niet tegen te houden. Dat kan wel bij een oplopende suikerspiegel. Veel vlees en vis eten (Atkins-dieet). Weinig suiker en zetmeel gebruiken. Actief blijven, de tennisbaan ligt om de hoek. Ontwijk wat vaker die dwingende hand in je rug die je op de stoel bij de laptop wil neerdrukken.

Zorg dat je buiten de ok - operatiekamer - blijft.

Voorts blijft mijn oog, nadat het een paar weken geleden hard door een tennisbal werd getroffen, raar doen. De oogarts kon geen gescheurd of loslatend netvlies ontdekken. Toch schuift er vanuit de rand van het blikveld om de haverklap een soort knipvlies voorbij, alsof ik familie van de gans en de kalkoen ben geworden. Een glazen oog? Dan wil ik ook een monocle, net als die Engelse professor en expeditieleider destijds op ons schip naar Jan Mayen en Spitsbergen.

2019

1 januari

Op Nieuwjaarsdag trof ik dit berichtje van een fan aan in mijn mailbox. Het onderwerp is *Vijftig tinten groen*:

‘Goedenavond Gerrit Jan,

In alle boekhandels waar ik kom, en geloof me, dat zijn er heel wat, zie ik telkens je nieuwste boek.

Je bent goed vertegenwoordigd!

Elke keer denk ik: Dat boek moet ik hebben! Maar het kopen doe ik niet. Niet nu, althans.

Ik vind het veel leuker om het weer persoonlijk bij jou aan te schaffen.

Dat wordt waarschijnlijk weer tijdens de Fiets- en Wandelbeurs, denk je niet?

Of ben je voor die tijd nog in de buurt van Dordrecht?

Vanuit Dordrecht een hartelijke groet en alle beste wensen voor het nieuwe jaar!

Tot ziens,

Hans van der Kruk

Dat is een aardig begin van het nieuwe jaar.

De oudejaarsavond verliep in alle pais en vree. Vroeger trokken we er op uit, dansten en dronken we tot we halverwege de nieuwe dag opstonden met een wildvreemd beest onder je huid. Ik herinner me nog - de dag na het

feest - een telefoontje van een jonge dame uit de buurt, van wie ik aanvankelijk dacht dat ze zich over mijn al te vrijmoedige gedrag wilde beklagen, maar ik wist niet meer precies wat er gebeurd was. Was ik echt in haar bed beland? De vork bleek tot mijn opluchting heel anders in de steel te zitten.

Die ongedisciplineerde tijden zijn gelukkig voorbij.

De twee bewoners van dit pand hieven al voor twaalfen het champagneglas en toostten op het goede jaar. Mijn vrouw zei: 'Op onze leeftijd moeten we er rekening mee houden dat er van alles kan gebeuren.'

We worden steeds kwetsbaarder.

Gisteren hoorden we dat de man van een vriendin van haar (72 jaar oud) spoorloos was verdwenen. Hij had de fiets naar het dorp genomen en leek daarna in het niets opgelost. Toen bleek dat hij jaren geleden al eens eerder de benen had genomen: drie maanden lang had hij een reis gemaakt door Midden-Amerika.

Misschien moeten ze eens kijken of er een flink bedrag van zijn bankrekening is afgehaald.

Hij had destijds wel een brief achtergelaten. Dit keer niet.

De inspectie van mijn eigen dorp leverde vanmorgen niets verontrustends op. Op internet zag ik dat de jaarwisseling elders onrustig was verlopen, met branden en steekpartijen en oogletsel. Maar in onze woonplaats waren vooral heel veel vuurpijlen afgeschoten, misschien ter ere van onzichtbare kosmische machten die ons door al dit geschitter en geflonker aan hun hart hadden gedrukt.

In het park stond de hazelaar al in bloei.

8 januari

Het afgelopen weekend was ik present op de Groningse Vakantiebeurs in Martini Plaza. Dat wil zeggen, ik zat er warm en droog en had voldoende licht van de plafondlampen. Een prettige verandering dus na de regen en de kou van de kerstmarkt op de Hoge der A. Helaas was het publiek niet ideaal - dat kwam voornamelijk folders ophalen voor de komende zomervakantie. Gelukkig was het twee dagen lang druk en dan vallen er altijd sterretjes uit het grauwe firmament.

Een lieve oude mevrouw, die gezelschap had van een eveneens lieve oude man, vertelde mij dat ik ooit een wichelroedetocht met haar man had gemaakt. Ik had daar ook een verhaal over geschreven.

Dat klopte. 'Met de wichel door Drenthe', heette dat stuk, eerst gepubliceerd in de *NRC*, daarna opgenomen in de bundel *De wandelaar is een weeskind van de romantiek*. Vanuit het plaatsje Lhee, bij Dwingeloo, liepen wij met de roede langs een aantal veelbelovende prehistorische plaatsen. Mijn zoon, die op het gymnasium uitblik in de exacte vakken, kon het op een gegeven moment niet langer aanhoren en maakte zich uit de voeten. Zelf nam ik deze verkenningen evenmin serieus. Het ging mij meer om de uitgangspunten en om de mensen die eraan deelnamen. Daar waren een moeder en haar dochter bij, beiden in het zwart gekleed, en die meenden al gauw dat ze contact hadden met jagers en verzamelaars uit de tijd van vóór de Hunebedbouwers.

Uiteraard maakte ik het stel attent op mijn 'magische' boek over Ierland. Ze kochten er meteen twee.

Een andere dame, behorend tot een hogere sociale klasse, vertelde enthousiast over Karl Ove Knausgård,

de in Zweden wonende Noor, die niet uitgepraat raakt over zijn eigen leven. Ik heb een stuk of drie boeken van hem gelezen, in het vierde bleef ik steken. Het meest opmerkelijke aan hem vind ik de enorme vertelzucht, die hij zelfs in de supermarkt of op het toilet uitleeft. De man staat onder een geweldige spanning, waardoor hij - in op de televisie uitgezonden interviews - vaak in huilen uitbarst. Hij combineert hyperrealisme met een stroom aan binnengedachten. Ik heb eerder met verbazing over hem geschreven en zal dat waarschijnlijk ook blijven doen.

Een interessante man, maar niet op de lange termijn.

Tegenover mij stond een stand met informatie over de Kanaaleilanden. Hoewel ik die in mijn actieve tijd als reisjournalist wel eens op een verlanglijstje heb gezet, heb ik er nooit echt werk van gemaakt. Vooral de kleine eilanden, die je helemaal rond kunt lopen, net als Vlieland of het IJslandse Grimsey, spraken tot mijn verbeelding. Van de vriendelijke, mollige jongedame achter de balie vernam ik dat je er tegenwoordig vanaf vliegveld Eelde heen kunt reizen. Dat klinkt aantrekkelijk. Zij toonde op haar beurt belangstelling voor een reisverhaal over de eilanden in een wandelblad of in de twee grote noordelijke kranten, die ik nog steeds van verhalen voorzie. Dat zou dan in het najaar moeten, als extra verhaal voor mijn Engelse reisboek.

Het kader lijkt interessant - opnieuw eilanden, net als de Scillies, die al een plek in het boek krijgen, en misschien ontdek ik wel een lokale schrijver die met passie over de lokale natuur heeft geschreven. Misschien wel Victor Hugo, die er in ieder geval jarenlang heeft gewoond.

21 januari

Vannacht stond er een bloedrode maan aan de hemel. Het ging om een volledige maansverduistering, waarbij de aarde zich tussen de zon en de maan bevindt. Het zonlicht wordt in de aardse dampkring afgebogen en strooit licht in het rode spectrum over de maan uit.

De maan had rode vlekken en werd omgeven door een klein aantal stralende sterren.

Om even na half zes wilde de kleine hoeveelheid bier die ik had gedronken de blaas verlaten en zo was ik voor het eerst van mijn leven, na het openen van het zolderraam, getuige van het verschijnsel van de bloedmaan.

De maan speelt een belangrijke rol in de Romantiek - denk aan de schilderijen van Caspar David Friedrich - en zeker ook in de Zwarte Romantiek. Ik zit daar op dit moment tot over mijnoren in, dankzij de boeken van Daphne du Maurier. Het is wonderlijk hoe een schrijfster uit een artistiek, welgesteld milieu ertoe komt in de voetsporen van Edgar Allan Poe te treden. Of beter: in die van de gezusters Brontë. Zonder aarzelen zoomt ze in op de duistere kant van haar karakters - hun jaloezie, onvrede, moordzucht - en situeert ze in oude landhuizen en herbergen op de hei.

In *Jamaica Inn* wordt het landschap op indringende wijze beschreven. Al bij de eerste kennismaking ziet de jonge Mary Yellan een wildernis aan zich voorbij trekken, 'waar de kinderen net zo verwrongen ter wereld zullen komen als de zwartgeblakerde bremstruiken'. Hun geest moet wel van meet af aan misvormd zijn, 'vol boosaardige gedachten, omdat ze groot worden te midden van moerassen, graniet, ruwe heide en verkruiemende steen'.

Over dit kale land blaast een wind die joelt en schreeuwt, klaaglijk weerkaatst in de holten van het graniet, en ‘soms klinkt als een mens die veel pijn lijdt’.

Prachtig proza.

Ik heb me ook even verdiept in *Wuthering Heights* van Emily Brontë, dat ik lang geleden voor het eerst las, maar ik trof daar tot nu toe niet zulke beeldende passages over het heidelandschap aan.

Behalve *Jamaica Inn*, heb ik *Rebecca* en *Enchanted Cornwall* van deze schrijfster gelezen. In het laatste boek legt ze een connectie tussen een aantal romans en haar woonomgeving.

Het plan is nu om in juni een reisje naar Oxford (Tolkien) te combineren met een hernieuwd bezoek aan Cornwall. Dit keer wil ik een aantal locaties uit het leven en werk van Du Maurier bekijken en fotograferen, zoals Jamaica Inn, het landhuis Menabilly, zoals Manderley in haar proza genoemd wordt, en haar woonplaats Fowey (spreek uit: Foy). Tegelijk neem ik dan nog een kijkje bij een of twee dolmens en daal vervolgens af naar het Lizard-schiereiland, waar Tolkien zulke grootse natuurervaringen opdeed.

Is er eigenlijk al sprake van een Goed Nieuws Show?

Nauwelijks.

Al heb ik wel twee goed betaalde opdrachten voor een bloemlezing over Gelderland en Limburg te pakken. Daarbij kan ik terugvallen op eerder in kranten en tijdschriften gepubliceerde wandelverhalen en op boekbesprekingen van lokale auteurs. Wellicht aangevuld met recenter werk uit deze twee provincies.

En kan ik, in overleg met een uitgever, aan de slag met een nieuw kinderboek over Vlieland. Dat wordt een hele opgave, want ik heb weinig zicht op de doelgroep - kinderen van acht tot twaalf. Ik zal op mijn eigen herinneringen en op mijn fantasie en inlevingsvermogen moeten terugvallen.

Binnen dit laatste kader heb ik een aanvraag ingediend om twee weken als 'artist in residence' te gaan bivakkeren in de atelierwoning van zeeschilderes Betzy Akersloot-Berg op Vlieland. Dat zal dit voorjaar wel niets worden, maar misschien wel in het najaar (al is het boek dan waarschijnlijk al af).

29 januari

Inmiddels kreeg ik een e-mail van de nieuwe conservator van het Tromp's Huys. Hij noemt mijn aanvraag veelbelovend en verklapt alvast dat ik al één stem (van de drie) binnen heb. Voorts zegt hij dat ik binnen twee weken nader bericht krijg, waarna we een planning kunnen maken voor mijn verblijf.

Je zou zeggen: hier kan weinig meer mis gaan.

Drie dagen geleden werd ik 72. Hoe is het mogelijk dat uit de kleuter die ik was, de jongen, de adolescent, student, getrouwde man, vader, schrijver, nu de oude man is geworden die ik nu ben. Kromme rug, zorgelijk gezicht, slepende pas. Ik kan de mensen begrijpen die zeggen dat ze in een vloek en een zucht oud zijn geworden.

Mijn dochter kwam langs met de kinderen, dus de stilte rond de vergrijzende mens werd kortstondig aan stukken gescheurd, en zo ging deze dag niet onopvallend voorbij.

Dat geldt wel voor de andere winterdagen. Ze lijken allemaal sterk op elkaar, met hun routinehandelingen in de badkamer, koffie- en theezetten, een paar boodschappen, een eindje fietsen in de vrieskou om de accu weer op te laden, de krant lezen... Maar wat de buitenstaander niet ziet, is datgene waar het mij om gaat: het nadenken over en opmetselen van het Engelandboek - het studieuze lezen, het schrijven van stukken binnen het geheel. Inmiddels heb ik de armzalige voorraad reisverhalen over Engeland, van niet meer dan een paar duizend woorden, uitgebreid tot 35.000 woorden. Op de vertrouwde manier: aan de hand van een rode draad boeiende zijwegen inslaan, zoals reisauteurs dat gewend zijn te doen. Alles draait dit keer om het natuurproza en vaak ook om de kinderboeken van een handvol Engelse auteurs: Beatrix Potter, Tolkien, Daphne du Maurier. Mijn nieuwste ontdekking is Kenneth Grahame en *The Wind in the Willows*. Tussen de bedrijven door besteed ik aandacht aan een paar Engelse tradities, zoals theedrinken en tuinieren.

De mooiste stukken vind ik die over Tolkien, de vertaalfouten van Max Schuchart aangaande flora en fauna in *Waterschapsheuvel* en in het werk van Tolkien, en de beschouwing over verklede dieren in kinderboeken.

De twee reizen moeten natuurlijk flink wat extra tekst opleveren.

En dan maar eens kijken in het najaar of er nog een fraaie, afrondende reis nodig is. Die kan overigens niet naar de Kanaaleilanden gaan, want die vormen Brits Kroonbezit (net als het eiland Man). De eilanden maken dus geen deel uit van het Verenigd Koninkrijk en evenmin van de Europese Unie.

11 februari

Het afgelopen weekend onderbrak ik het noeste werken met de gang naar de Emigratiebeurs in Houten (bij Utrecht). Vorig jaar had ik in mijn agenda genoteerd: 'niet meer doen', want ik vond de oogst van 29 aan de magere kant. Maar dit keer was Scandinavië het zwaartepunt. Bovendien kon ik een stand voor een sterk gereduceerde prijs krijgen.

De oogst was nu 34. Eveneens schraal. En ik moest er nog flink mijn best voor doen, want deze potentiële emigranten zijn vooral doeners, geen lezers.

De wegen waren gelukkig ijsvrij. Maar op zaterdag was er vanwege de stormachtige wind code geel afgegeven. Zondag was een regendag. Ik ben vier keer op en neer gereden, elke keer bijna 200 km. Maar dat was nog altijd een stuk goedkoper dan overnachten in een naburig hotel. Nog twee andere voordelen: ik kon mijn voorraad aanvullen en in mijn eigen bed slapen.

Ik heb geen enkel boek aan een mij bekend persoon verkocht. Deze bezoekers komen dus niet op de Scandinavische fairs waar ik elk jaar present ben. Vaak zie ik daar de bekende gezichten van trouwe lezers die een praatje komen maken en mijn laatste boek kopen. Hier kon ik van voren af aan beginnen, want nagenoeg niemand had ooit van mij gehoord.

Wel werd mij geregeld gevraagd welk deel van Noorwegen of Zweden ik het mooiste vond en ook waarom ik daar niet ben gaan wonen.

'Ik ben geen emigrant,' antwoord ik op de laatste vraag. 'De Nederlandse taal is mijn woning,' leg ik dan uit. 'Ik kan moeilijk in het Zweeds of Noors gaan schrijven.'

Bij mijn favoriete landsdeel laat ik graag het woord ‘Lapland’ vallen, maar ik zeg erbij dat ook het zuiden zijn aantrekkelijke kanten heeft.

De meeste mensen hebben nog helemaal geen vastomlijnde plannen. Vaak zijn ze een paar keer in Zweden of Noorwegen op vakantie geweest, en dat heeft een gevoelige snaar geraakt. Van mijn klanten had nog niemand een taal cursus gevolgd. In feite raken ze al heel gauw het spoor bijster op deze beurs, waar allerlei regio's en bedrijven de ronddwalende bezoekers aanklappen met praatjes, folders en filmpjes. Dan komen ze in de hoek van de bonthandelaar, de hoedenverkoopster, de stands met buitenkleding en diepgravende noordelijke boeken weer een beetje op adem.

Een man met een duidelijk Fries accent, eigenaar van een jachthaven in Sneek, die een stapeltje Scandinavische boeken kocht, vertelde mij over zijn reizen in Noorwegen en Zweden. Hij was er nog niet goed achter wat hij mooier vond, de zuidelijke scherenkust of het noorden, met zijn loipes (voor het langlaufen) en het groene noorderlicht.

Ik zei dat hij wel erg van skiën moest houden om zeven maanden per jaar in de kou te zitten. En waarom zou je als normaal mens naar die kale, onherbergzame scherenkust verlangen?

‘Ik zou maar mooi in Sneek [Snits] blijven zitten,’ zei ik in het Fries tegen hem.

Hij keek mij verrast aan. ‘Misschien heb je wel gelijk,’ knikte hij.

21 februari

Vandaag was ik even op stap in Leeuwarden. Op strategische wijze, mag ik wel zeggen. Want van de Wandelroute

Slauerhoff in Leeuwarden heb ik maar een heel klein stukje afgelegd. Op de Voorstreek heb ik foto's genomen van het geboortehuis en de meubelzaak van Slauerhoff, en in Huizem van de kerk en de grafplaat van Jan Jacob Slauerhoff sr. Ik had geen zin om een ommetje te maken langs de Bewaarschool en het gymnastieklokaal van de lagere school.

Ik kon voor mijn verhaal in een wandelblad putten uit mijn *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak*, waarin de relatie tussen de dichter en zijn geboortestad op zake-lijke wijze wordt geschetst. Dat kwam goed uit, want in dit blad wordt een stuk in de ik- of wij-vorm niet meer gewaardeerd. Die zouden een onnodige afstand scheppen tussen de lezer en de inhoud van het verhaal. Een lachwekkende mening natuurlijk, maar zo zijn de nieuwe regels.

Het artikel is op routine geschreven. Wat mij betreft, is het een uitgekauwd onderwerp. In mijn theaterstuk heb ik er nog flink wat mee gedold, vooral met het contrast tussen de gedoemde dichter, zijn geldproblemen en de wens van de familie dat hij de meubelzaak zou voortzetten.

4 maart

Dit weekend heb ik toegeslagen op de Fiets & Wandelbeurs in de Jaarbeurshallen in Utrecht: maar liefst 55 boeken verwisselden daar van eigenaar. Het ging gelukkig vooral om de boeken die ik wilde promoten: Ierland, Schotland, Noorwegen en Zweden. Heel vaak valt de verkoop er tegen - al die sportieve mensen zijn over het algemeen geen fanatieke lezers, en bovendien word je vaak op een plek neergezet waar nagenoeg niets gebeurt. Het wordt even-

min aangemoedigd om je boeken tijdens een lezing mee te nemen. Iemand als wereldfietser Frank van Rijn, die altijd veel publiek trekt, loopt vaak wat verloren met zijn signeerpen rond.

Dit keer zat ik, net als vorig jaar, tussen de Wandelaars informeren Wandelaars. Ik zou zogenaamd adviezen geven over wandelingen op IJsland en in Lapland. *No way*. Ik zat er alleen maar voor mijn eigen nering. Toevallig grensde mijn tafel ook nog aan de toiletruimte, waardoor er in ieder geval veel menselijk verkeer mijn kant opkwam. De aanhoudende tocht en alle luchtjes nam ik dan maar op de koop toe.

Veel fans kom ik op deze Beurs helaas niet tegen. Uiteraard drukte ik de hand van Hans, de lange kale onderwijzer uit Dordrecht, die hier, en op de boekenbeurs in Dordrecht zelf, altijd mijn nieuwste boek koopt. Hij was tot volle tevredenheid net op vakantie geweest bij Ommen, een 'heerlijk vogelgebied', zoals hij vertelde.

Charles kwam ook even langs, ooit deelnemer aan een van mijn IJslandreizen. Ondanks zijn 78 jaar en ondanks een halve kunstknie, liep hij in etappes het Trekvogelpad, dat in Bergen aan Zee begint en in Enschede eindigt. Mijn *Vijftig tinten groen* liet hij liggen, omdat hij niets met Ierland had en omdat hij al heel veel (ongelezen?) Zwieren in zijn kast had staan. Toen ik vertelde dat ik wegens lage rugpijn en meniscusproblemen in de knieën de benenwagen tijdelijk had ingeruild voor een e-bike, kon hij een minachtend snuifje niet onderdrukken.

De enige aan wie ik drie boeken verkocht, was Nicolette, een stoere jonge vrouw uit de Stellingwerven, die ik een week eerder nog in Oldeberkoop had ontmoet. Ze kocht zelfs mijn gebundelde polemieken.

Het was die dag stralend mooi weer, wat ons het erg-

ste deed vrezen voor de opkomst. Maar zie, in het bruine café moesten hele rijen stoelen worden aangesleept om iedereen een plaats te kunnen geven. Het was de eerste keer dat ik mijn Ierland-lezing gaf, samen met mijn oud-reisgenoot Dolph Kessler. Er werd veel gelachen, niet altijd op de juiste momenten, maar een kniesoor die daar op let.

In Utrecht deed ik de lezing nog een keer over, maar nu niet in anderhalf uur, maar in de helft van de tijd. Opnieuw had ik de lachers op mijn hand. Wat mij ontroerde, waren de complimenten die ik kreeg van een Ier, die in Cork was geboren, maar al veertig jaar in Nederland woonde. Op mijn beurt complimenteerde ik hem met zijn voortreffelijke Nederlands.

Er was een man die mij vroeg of ik mij de naam kon herinneren van een schrijver die op zeer gepassioneerde wijze over Ierland had geschreven. Ierland was voor hem een therapie geweest, zoals de tocht naar Santiago ook voor veel pelgrims een geestelijk bad betekent. Ik wist wie hij bedoelde: Ary Jassies, aan wiens *Reis naar huis* ik in mijn boek de nodige aandacht geef.

Een gesoigneerd uitzierende heer van een jaar of vijftig vroeg of ik ook de Orkneys en Shetlands had bezocht. Wel de Shetlands, niet de Orkneys, antwoordde ik hem. Plus Fair Isle, het vogeleiland, dat er tussenin ligt. Hij en zijn aardige vrouw, met wie hij vijf jaar geleden op Vlieland was getrouwd, waren van plan er met vakantie heen te gaan. Met het gevolg dat ik zowel mijn boek over Schotland als mijn *Lotusblad* aan hen verkocht.

Een collega, die verderop stond, kocht zelfs twee exemplaren van mijn Ierland-boek. Hij had het niet erg druk met de promotie van de Lebanon Trail, een

wandeltocht van ruim 400 km door het bergland van Libanon.

Kom je daar dan niet in schuilplaatsen van de Hezbollah terecht, vroeg ik mij af.

Van hem hoorde ik dat het in Libanon al in april mooi weer is en dat je er heerlijk kunt eten.

Op zeker moment begon ik mij te verbazen over een oudere dame met sneeuwwit krullend haar die geregeld haar stand verliet om het toilet te bezoeken. Elke keer hield ze even halt bij mijn tafel om een boek nader te bekijken.

‘Wat een mooi land, hè, IJsland? Ik ben er helemaal door de binnenlanden getrokken.’

De tweede keer bladerde ze even door *Wandelgeluk*. ‘Maar ook ons eigen landje heeft veel te bieden, hoor.’

De derde keer streek ze met een vinger over de voorplaat van het boek over Ierland. ‘Ieren zijn heel hartelijke mensen, vindt u ook niet?’

Waarna ze met een kalm gangetje tussen de glanzende tegels van de toiletten verdween.

Ze deed mij denken aan de oude mevrouw die bijna twintig jaar geleden lid was van een van mijn IJslandgroepen. Toen ik haar in de Askjkrater een hand gaf en haar meteen vertelde dat ik op de terugweg niet beschikbaar was als wandelmaatje, zei ze: ‘Nou, dan maak ik het uit.’

Op de boerderij van Mirjam in Langanes zorgde ze voor veel consternatie, want haar juwelen waren gestolen. Dat verhaal heb ik op het politiebureau van het naburige dorp Thorshöfn doorgegeven aan een agent die wel goed IJslands sprak maar geen Engels. Uren later bleek dat de sieraden keurig in een vakje van haar handtas waren opgeborgen.

10 maart

Gisteren even op en neer gereden naar Leiden. Daar werd in het Volkenkundig Museum de Pool tot Pool Dag gehouden. Met lezingen van natuurwetenschappers over bodems en virussen in Antarctica, de Groenlandse walvis van de Arctis, en van een heel ander soort expert over de bouw van het schip van Willem Barentsz. Het publiek bestaat merendeels uit oudere mensen die genoeg geld hebben om cruises naar de poolgebieden te betalen.

Ze houden gelukkig van lezen en nemen het mij niet kwalijk dat mijn recente boeken over Schotland en Ierland gaan. Ongeveer negentig bezoekers namen 24 boeken van mij af, dat is een verhouding van ruim 1:4.

Ornitholoog Albert Beintema was er ook, de schrijver van

Het waterhoentje van Tristan da Cunha, een eilandenboek en *De grutto*, een deel in een vogelserie van mijn oud-uitgever en vogelfanaat Emile Brugman. Hoewel deze monografie, dankzij de Jan Wolkers Prijs, zeven drukken had gescoord, viel het boek nu dood, hoorde ik van de auteur. Hij was echter al bezig met een nieuwe monografie, over de bergeend.

Een beetje verongelijkt liet hij mij weten dat boeken over roofvogels beter verkochten dan over weidevogels. Dat gold natuurlijk ook voor zoogdieren - mensen worden sterker gefascineerd door leeuwen en panthers dan door kamelen en zebra's. Wellicht heeft dat met instinct en evolutie te maken: angst voor verscheurende beesten draagt bij aan de overleving van een potentieel prooidier.

Een oudere man, bruinverbrand en met een waakzame blik in de grijze ogen, vertelde dat hij van plan was een

boek te schrijven over de Waddeneilanden, ook de Duitse en Deense. Hij beschikte over twee stukken gereedschap om dat project te realiseren: hij had alle eilanden per catamaran bereisd en hij had in Letterdyfe House, in het Ierse Roundstone - mij welbekend - een cursus creatief schrijven gevolgd.

Overall had hij zijn schip op het strand getrokken en in zijn kooi overnacht. Op deze manier had hij ook gemakkelijk contact met de bevolking gemaakt, die, gedreven door nieuwsgierigheid, een praatje kwam maken, en zo kon hij hen in zijn boek een stem geven.

Ik heb hem maar niet verteld dat ik al lang een boek over die eilanden heb geschreven, al beschikte ik niet over een catamaran.

16 maart

Even een update.

Al maandenlang ben ik elke dag serieus aan het werk. Dat heeft geresulteerd in een tekst van ruim 40.000 woorden van het Engeland-boek. Een titel heb ik ook: 'Hellebaarden van narcisgeel licht' (ontleend aan *The Dun Cow Rib* van Lister-Kaye, de baas van het Aigas jachtslot bij Inverness). Eventueel komen ook twee andere titels in aanmerking: 'Das leest de krant' of 'Rat drinkt een glas wijn' (ontleend aan *De wind in de wilgen* van Kenneth Grahame).

In de afgelopen twee weken heb ik ook nog uitvoerige inleidingen geschreven bij twee bloemlezingen over Gelderland en Limburg.

Voorts heb ik me gebogen over een concept voor een nieuw reisboek. Fotograaf Dolph Kessler stelde mij voor

samen weer op pad te gaan. Het liefst zou hij aan de hand van een thema reizen waarbij we verschillende landen bezoeken. Dat lijkt mij een goed plan. Ik kan niet zomaar een volgend boek schrijven over bijvoorbeeld Denemarken of Bretagne.

Ik zou iets willen doen wat in het verlengde ligt van de voorgaande boeken over Schotland en Ierland (en ander werk). Het spoor volgen van schrijvers of schilders uit de Romantische School. Wat Noorwegen betreft, denk ik aan de schilders Theodor Kittelsen, de fameuze trollente-kenaar, en Peder Balke. De laatste wordt vaak vergeleken met de geniale Caspar David Friedrich, wiens portret in *Pension Waldidylle* getekend wordt. Kittelsen heb ik gevolgd naar zijn retraite op het afgelegen eilandje Skomvaer (Lofoten), maar hij is ook te volgen op zijn geboortegrond in Telemark. Misschien moeten we voor Balke nog een keer naar Noord-Noorwegen, wat geen straf zou zijn. Dat gebied heeft hij op fantastische wijze getekend en geschilderd.

Voor Schotland denk ik weer aan Gavin Maxwell, de man die otters als huisdier hield, tot ze te vaak de vingers van verzorgers afbeten, maar dan nu aan het ouderlijk huis in de buurt van Dumfries. Dat is een soort Manderley, het geheimzinnige landgoed uit het werk van Daphne du Maurier. Hij heeft daarover een autobiografie geschreven.

Ierland moet er natuurlijk ook bij, al was het maar om Dolph, die er een tweede huis heeft, een plezier te doen. Dan kan ik niet om Marten Toonder heen. Dan kan ik eindelijk de biografie van Wim Hazeu gaan lezen, en de biografie van Erik de Graaf over Toonder sr. Het kan zijn dat ik eind mei toch meega met een groepje Bommel-fans naar Ierland, om alvast wat materiaal bij elkaar te sprokkelen.

Doet Nederland ook mee? Ja, in de persoon van Nescio. Bij hem is er een duidelijk contrast tussen de zakelijke notities in zijn *Natuurdagboek* en het halfmystieke proza in zijn verhalen. Dan kan ik tevens de overstap maken naar de natuurschrijvers uit de Thijssse-school - waarin ik me sowieso nog eens graag wilde verdiepen - die wel blij en positief schreven, maar de natuurmystiek lieten rusten.

Op deze tochten mijden we de grote stad. Dat is terecht, volgens William Wordsworth, de dichter van het Lake District, want de stad richt in de menselijke geest verwoestingen aan. Jezelf onderdompelen in de natuur is een vorm van therapie. Een scherenkust, een verlaten strand, een vijver in het bos, een groepje oude eiken kunnen bij ons positieve emoties oproepen. Wie dat beaamt, reikt de hand aan verre voorouders, of aan natuurvolken, die geloofden en geloven in bezielde wouden en wateren.

Ik zal een en ander binnenkort aan Dolph voorleggen.

Voorts ga ik nu de knoop doorhakken inzake mijn tweede IJslandse roman. Die ligt nu al een jaar te verkommeren. Ik heb net een briefje de deur uit voor Joost Nijsen van Podium, met wie ik eerder over andere zaken contact had. Zegt hij nee, dan wend ik me tot mijn Friese uitgever. De personages in het boek zijn Friezen, dus dat kan alvast geen kwaad. Ik wil over een tijdje graag een derde boek over IJsland op mijn signeertafel hebben liggen.

Zoals het nu lijkt, ga ik volgende week beginnen aan mijn kinderboek. Dat wordt een mooi project. Van het Tromp's Huys mag ik twee weken in de atelierwoning van Betzy doorbrengen, dus precies wat ik wilde. Alleen niet in april, maar in november. Dat vind ik geen pro-

bleem - ik heb de woning niet echt nodig om het verhaal te schrijven. Mijn logies zal nu een soort kers op de taart worden.

Gaat het goed met *De elfenburcht*, dan ga ik nadenken over een nieuwe roman. Trouwens, dat kan ook als het niet goed gaat. Het moet mogelijk zijn intensief en met veel plezier over iets te schrijven en wat tevens een redelijk groot publiek kan bereiken. Bijvoorbeeld een 'grensoverschrijdend' verhaal over een vrouw die filmster wil worden maar niet naar bed wil met de regisseur. Hahaha!

18 maart

Een onverwacht succesje gisteren.

'Ik ging naar bommel om de brug te zien...'

Vreemd dat Nijhoff 'bommel' met een kleine letter schrijft.

In alle vroegte passeerde ik gisteren de Martinus Nijhoff Brug over de Waal bij Zaltbommel. Een eigentijdse constructie, met hoge stalen masten en doorzichtige ijzeren vleugels, ongetwijfeld een andere brug dan Nijhoff destijds heeft gezien.

In de oude binnenstad is het theater verstopt waar de Bommel-dag werd gehouden - Zaltbommel leek daarvoor de aangewezen plaats voor een ruilbeurs voor liefhebbers van de strips van Marten Toonder. Zelf ben ik ook een fan, zoals oplettende lezertjes al zullen hebben opgemerkt, maar eigenlijk alleen van de latere strips, waarin Toonder zijn licht laat schijnen over allerlei maatschappelijke kwesties.

Dit keer ging het mij vooral om de verkoop van *Vijftig tinten groen*, waarin een uitgebreid interview met Marten Toonder is opgenomen.

Aanvankelijk dacht ik dat het deze dag niks zou worden, dat ik mijn hand had overspeeld. Om mij heen zag ik slechts een handvol speurders die traag en aandachtig door bakken strips bladerden. Maar zie, opeens begon het te lopen en kwam er ook belangstelling voor mijn handel.

Zodra iemand interesse toonde voor het Ierlandboek, deelde ik mee dat ze mijn bibliothele uitgave van *Een wandeling op Inishmacatree* (een gesprek met een boer op een eilandje in Lake Corrib, bij Connemara) er gratis bij konden krijgen, als ze tenminste ook mijn boek over Schotland kochten. Die truc lukte wonderwel.

Een mooi moment brak aan toen een man blij verast voor mijn kraam bleef staan. Vorig jaar had hij in Harlingen, tijdens de Visserijdagen die ik voor het eerst bezocht, vier boeken van mij gekocht. Geweldige boeken! Wat een stijl, wat een humor, wat een inhoud! Hij vond mij een 'briljant' schrijver. Opnieuw kocht hij vier boeken, de enige titels die ik bij me had. Maar hij was nog lang niet verzadigd - eigenlijk wilde hij nu alles van mij hebben.

We hebben afgesproken dat ik hem mail welke titels ik nog in huis heb en dat ik de gewenste boeken meeneem naar de boekenmarkt in Wageningen op 20 april. Hij woonde daar niet ver vandaan.

Mijn vrouw heeft wel gelijk: af en toe heb je als kunstenaar een klopje op je schouder nodig. Hoewel ik bereid ben door roeien en ruiten te gaan, als het om de voortgang van mijn schrijfwerk gaat, en mezelf als een *lone wolf* zie, is het stimulerend als je zo nu en dan je ideale lezer ontmoet.

Een van de antiquaren, een oude man met een imposante buik, wilde nog graag een verhaal aan mij kwijt. Lang

geleden kampeerde hij bij Sheep's Head, in het zuidwesten. Nadat hij in een piepklein winkeltje een fles wijn had gekocht, vroeg de mevrouw achter de toonbank of hij wel een wijnglas bezat. Nee, hij had alleen een beker. Waarop de vrouw een mooi kristallen wijnglas uit haar eigen kast haalde en hem dat overhandigde. Twee dagen later leverde hij het glas weer bij haar in.

‘De wijn was bocht,’ zei hij tegen mij. ‘Jaren over de houdbaarheidsdatum heen, denk ik, maar het gebaar van dat glas ben ik nooit vergeten.’

30 maart

Een dag na de zogenaamde uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Nee, dus. Wat een machteloze vertoning daar in de oudste democratie ter wereld! Een tweede referendum lijkt mij de beste oplossing. Eens zien hoe de verhoudingen nu liggen, nu iedereen weet wat de barre consequenties van *Leave* zijn.

Ik zit hier heel tevreden op mijn stoel, want in drie weken tijd heb ik een nieuw kinderboek geschreven. Het speelt opnieuw op Vlieland, maar die naam wordt niet genoemd. Werktitel: *Het Kindermuseum*. Ondertitel: ‘Avonturen op een Waddeneiland’.

Al een tijdje was ik bezig een nieuwe uitgever te zoeken voor mijn prentenboek *Het meisje en de mol*. Dat is niet gelukt. Zodoende kreeg ik wel contact met een jonge uitgeefster uit Amsterdam. Zij had evenmin interesse voor een heruitgave van *Vlieland in gevaar*. De vraag van de uitgeefster was: kon ik niet een nieuw kinderboek schrijven dat op een eiland speelde? Liefst spannend en met veel humor.

Waarschijnlijk tot haar verbazing kwam ik inderdaad met een concept op de proppen. Dat ging gedeeltelijk terug op een idee uit de tijd dat ik me nog op dit specifieke terrein bewoog.

Het klonk haar uitstekend in de oren. Gaat u maar aan het werk.

In eerste instantie lag mijn belangstelling voor het project in de mogelijkheid een paar weken in het voormalige atelier van Betzy Akersloot-Berg door te brengen, zoals ik eerder al vermeldde. Dat is wel gelukt! Niet op korte termijn, maar in november. Maar voor het schrijven van het verhaal was ik niet echt afhankelijk van een verblijf in deze dijkwoning. Ik beschikte over een beschrijving van het interieur en verder kon ik er mijn fantasie op loslaten.

Er zit in ieder geval veel sfeer en humor in *Het Kindermuseum*. Ik heb van het jongetje Stef een wat autistisch kind gemaakt, dat verslingerd is aan strips en zeer taalgevoelig is. Hij heeft het tweede gezicht. Zijn zus Fenna is een echt natuurkind. Hun vader Wolf heeft zowel iets met de natuur als met strips. Van beroep is hij reisjournalist - dat gaf mij niet alleen de mogelijkheid om dicht bij mezelf te blijven, maar ook om de kinderen mee op reis te nemen.

Op de achtergrond is iets geheimzinnigs aan de hand met moeder Roos - wat is de reden dat zij dit jaar verstek laat gaan? Huwelijksproblemen of iets anders?

Het spanningselement hangt samen met de wedstrijd van het Natuurmuseum waaraan zij meedoen: verzamel originele objecten die iets met de natuur of de geschiedenis van het eiland te maken hebben. Zo maken ze jacht op de zeldzame alruinwortel, een veer van de sneeuwuil, een gouden munt van de Lutine,

een zeldzame schelp en een onbekend schilderijtje van Betzy.

Stef herinnert met zijn bivakmuts aan Olger, maar verder nauwelijks. Fenna heeft sterke trekken van Wienke. En mijn natuurgids op Vlieland - Sjoukje - staat model voor Mandje. Ook Teunis Roggeveen, alias Ton Pronker, stapt even over van *Vlieland in gevaar* naar *Het Kindermuseum*.

Ik vind de combinatie Wolf en zijn kinderen heel geslaagd. Je dekt daarmee heel wat af: reiservaringen; natuurkennis en natuurbeleving; taal, strips en het magische/paranormale.

Daar kan ik eventueel vaker mee aan de slag.

Al is het gebruikte Kuifje- en Harry Potter-thema natuurlijk eenmalig.

Ik kon het zo snel schrijven omdat ik een goede rode lijn had, op veel eigen ervaringen en grapjes terug kon vallen (een augurk met suiker, bijvoorbeeld, taalgrapjes) en genoodzaakt was begrijpelijk te schrijven voor kinderen van acht tot tien jaar. Dus geen moeilijke woorden of gedachten, geen lange zinnen.

Ik moest ook in de huid kruipen van deze kinderen. Dat heb ik geregeld geprobeerd, maar ik heb geen echte kijk meer op de kinderziel van die leeftijd.

Volgende week stuur ik de eerste twee hoofdstukken op. En dan maar zien. Een voordeel is dat het verhaal zich op een Waddeneiland afspeelt en dat is weer aantrekkelijk voor - eventueel - een Friese uitgever.

Overigens heb ik nog een tweede belangrijk oogmerk met dit boekje: ik wil bij de uitgever een verstaalboek lospeuteren. Met haar collega, die als kind dol was op *Vlieland in gevaar*, heb ik het daar al over gehad.

7 april

Opnieuw *De elfenburch* herlezen. Ik sta er nog helemaal achter. Het hoogtepunt van mijn kunnen als romanschrijver.

De karakters zijn goed uitgewerkt. Belangrijk thema: het rationele versus het magische. Een thema dat mij dierbaar is. IJsland zelf wordt van binnenuit, met veel kennis van zaken, uitgebeeld. Heel veel humor. Goede spanningsopbouw. Het verhaal lijkt ingewikkeld met al die schrijfprojecten, maar dat valt reuze mee - bovendien neem ik er zelf steeds een loopje mee.

Er zit ook een geweldige cliffhanger in (wie viel in godsnaam in de woeste wateren van de Dettifoss?).

Het boek ligt nu bij Noordboek. Eind deze maand krijg ik uitslag. Normaal geven ze geen romans uit, liet de uitgeefster mij weten, maar de combinatie Friezen en IJsland klonk veelbelovend. Zij heeft literatuurwetenschappen gestudeerd, dus tilt ze misschien wat minder zwaar aan het gegoochel met het schrijfthema.

Ook als ze positief is, is er nog de financiële kant. Moet er subsidie worden aangevraagd? Of moet ik meedoen met de verkoop? Zo kom ik nooit van het etiket 'ambulant auteur' af.

18 april

Alweer een paar weken zit ik in de wachtkamer. Hoe luidt de beslissing van de twee dames - Jolijn uit Amsterdam en Tryntsje uit Gorredijk - over mijn kinderboek en roman? Is die negatief, dan hebben ze daarmee echt niet het laatste woord. Dan bied ik beide boeken aan andere uitgevers aan. Misschien wel aan dezelfde: Het Nieuwe

Kanaal in Leeuwarden dat eerder de vijfde druk van *Mijn wadden* uitgaf.

Afgelopen zaterdag gaf ik in een zaaltje van een Franeker hotel-restaurant een lezing over Ierland. Aanwezig: tien genoten van het Genootschap Zonder Wolk. Ik had mij goed voorbereid, want ik moest in de kring van dit gezelschap hier en daar de diepte in. Dus had ik mij opnieuw verdiept in het nostalgische wereldbeeld van Marten Toonder, die niet in ware vooruitgang geloofde, in het magische denken van de dichter Yeats, in de regionale geschiedschrijving van Tim Robinson over Connemara, in de denkwereld van bioloog en boeddhist Victor Westhoff, die aan de wieg stond van Letterdyfe House in Roundstone, en in de Ierland-liefde van een aantal Nederlandse reizigers. Helaas was er door het scherpe buitenlicht dat door de ramen viel weinig van de excellente foto's van Dolph Kessler te zien.

Genoot Yme Kuiper verbaasde zich over de stand van de archeologie in Ierland. Was er niets tussenin de romantische beeldvorming over Ierland en de harde feiten van de Ierse geschiedenis? Als men nooit eens onderzoekt wat er onder een dolmen of grafheuvel ligt, dan zullen alle romantische bedenksels nooit worden weerlegd.

Toevallig las ik gisteren in de krant dat uit een vergelijkend onderzoek van het dna in gevonden botten in Zweedse en Ierse dolmens bleek dat hier door de generaties heen hele families

waren begraven. Wat was eigenlijk de stand van de Ierse archeologie? En wanneer was daar de Mariaverering begonnen? Ik kon daar geen deskundig antwoord op geven.

Yme stipte het begrip *invention of tradition* aan, waarbij

men aan tradities een imaginaire ouderdom toekent. Ik moest daarbij denken aan de kerstboom en de midwinterhoorn van de volkskundige Han Voskuil, waarin hij aantoonde dat het hier om tamelijk recente gebruiken ging, dan wel om recente ervaringen ervan. Het ging niet om echte folklore, maar om folklorisme.

Genoot Jan van der Kuur, de *ponghâlder* (penningmeester) van het gezelschap, nam bij het diner weer het woord *snoskje* in de mond, Fries voor 'lekker eten'.

Een andere Genoot, een gepensioneerde dominee, liet mij weten dat hij, inmiddels een eind in de zeventig, nog steeds behoefte had aan vrouwelijke warmte en seks. Na het eerdere overlijden van zijn vrouw, en de recente dood van zijn vriendin, zocht hij die zaken nu bij vrouwen die er geld voor vroegen. Niet bij dames achter het raam, maar bij dames thuis. Zij boden hem wel degelijk datgene waarnaar hij op zoek was.

Hoewel we nu ver van het onderwerp van de bijeenkomst waren afgedwaald, zei ik waarschuwend dat hij zich geen illusies moest maken en op zijn hoede moest blijven, maar hij leek tevreden met de bereikte resultaten. Hij deelde ook mee dat hij ging inwonen bij zijn dochter, die op een Drentse boerderij woonde. In een aparte ruimte met eigen ingang, het *Altersteil*, zoals mijn hoogleraar sociale geografie, professor Keuning, dat deel graag noemde.

Hopelijk krijgt zijn dochter geen lucht van de escapades van haar vader.

4 mei

Vanavond, tijdens de Dodenherdenking op de Dam, biggelden de tranen over mijn wangen. Al die kreupelen,

hoogbejaarde mensen die een krans moesten gaan leggen. Een menigte die echt twee minuten lang doodstil was. De militairen die zo strijdbaar mogelijk wilden salueren. Iedereen is ernstig en zet zijn beste beentje voor. Nederland op z'n ontroerendst.

Maar die tranen hadden ook te maken met mijn wankelende conditie: ik ben niet alleen snipverkouden teruggekeerd uit Engeland, maar ook voorzien van twee geïnfecteerde bloeedoorlopen ogen. Wie mij aankijkt, ziet een levensgevaarlijk monster.

Beide kwalen liep ik op in Smithy House, zoals eigenaar Colin Smith zijn vakantiehuis in het Lake District heeft genoemd. Daar kwam nog bij dat bij mijn vrouw totaal onverwacht het licht even uitging: in de keuken sloeg ze pardoos achterover, met haar hoofd op de vloer. Vanaf dat moment lag er een schaduw over onze vakantie.

Daarnaast bezorgde het verkeer mij menig angstmoment. Het waren vooral de rotondes met hun zes of zeven uitgangen die mij de zenuwen gaven. En een enkele berghelling waarop ik gedwongen was te stoppen - ik was doodsbang dat de motor af zou slaan en ik op de auto's achter mij zou knallen.

Toch ben ik nu goed voorbereid op de volgende uitstap naar Engeland. Trap tijdig op de koppeling om van versnelling te kunnen wisselen en onthoud dat op rotondes het verkeer van rechts voorrang heeft.

Het enige zakelijke doel dat ik in Lakeland had waren bezoeken aan het huis van Beatrix Potter, de Beatrix Potter Gallery in Hawkshead en de Peter Rabbit Experience in een dorpje aan het Windermere. Dat is gelukt. Ik kan die gegevens nu invoegen in het stuk dat ik al over haar geschreven heb.

Over brexit heb ik in de eethuizen en pubs die ik bezocht heb niks opgevangen. Ik moet dus maar leunen op de sketches die ik daarover al op papier had gezet.

Het eten in de pubs was weer erbarmelijk. Een of twee zoute meelworstjes, een klodder aardappelpuree die eruit zag als een halfgare kippenborst en grote groene doperwten, drijvend in de jus. Daarbij een biertje uit de streek, dat wil zeggen meestal een waterig, karakterloos, schuimloos drankje. Gelukkig werd er hier en daar ook Guinness getapt.

Maar het Lake District, met zijn kale *fell*, zoals ze daar de berghellingen noemen, en zijn parkachtige heuvels en dalen, blijft een mooi gebied. Dat is James Rebanks met mij eens, de man die zijn leven als herder heeft beschreven, en een hekel heeft aan al die wandelaars en romantici die alleen oog hebben voor de esthetiek van het landschap en niet voor de mensen die het mede gevormd hebben.

13 mei

Het Scandinavisch Weekend op Schokland heb ik weer doorstaan. Het was er koud en winderig. Eeuwig en altijd waait er een harde wind over het kale polderland. Vaak vergezeld van regen, maar dit keer bleef het bijna droog. In het verleden heb ik hier rampen meegemaakt - kramen die niet waren opgewassen tegen het geweld van buien en stormwinden en de lucht in vlogen.

Toch dreigde mijn kraam ook nu weer het loodje te leggen - de staanders stonden op een hellend vlak - en slechts door snel ingrijpen van een klant en een buurvrouw werd er nieuw onheil voorkomen. Een lid van het lokale hulpcomité liet stenen en tegels aanslepen en

wist zo te verhinderen dat mijn handelswaar door de wind verspreid werd.

Vorig jaar heerste er op Schokland een hittegolf en dat weertype was evenmin geschikt om veel klanten naar dit voormalige eiland te lokken. Met ruim zeventig verkochte boeken was ik wel tevreden.

Tot twee keer toe verscheen er een weldoenster bij mijn toko die vier boeken afrekende. De eerste liet haar bijziende ogen over mijn waren glijden, de tweede was een jonge vrouw die eerder met veel herkenning werk van mij had gelezen. Nogmaals hartelijk dank, dames.

De vreemde man was ook weer van de partij. Hij vertelde mij dat we twee jaar geleden een heel gesprek hadden gevoerd over een boek van hem dat bij de Bezige Bij zou verschijnen. Ik had geen idee meer waarover het ging. Hij liet nu iets vallen over hemzelf als een incarnatie van Willem Barentsz en over een of ander Russisch complot. Hij lijkt mij een man vol waandenkbeelden, maar we zullen zien.

Een jong meisje, met bril en beugel, kwam tot twee keer toe bladeren in *De knoop van IJsland*. Haar vader hield haar gezelschap. Ten slotte trok ze haar beursje en haalde er een verfrommeld tientje uit. Ik begreep dat ze op een uitwisselingsprogramma met IJslandse scholieren zat.

Zoals wel vaker gebeurt wilde een man mijn opgeprikte kaart van Scandinavië kopen. Vroeger gaf ik die wel cadeau aan mensen die een boek van mij kochten. Nu gebeurde het omgekeerde: omdat hij mijn kaart wilde hebben - ik had er nog eentje in de tas - kocht hij het Noorwegen-boek.

Een vrouw bezwoer mij het werk van Jón Kalmar Stefánsson te gaan lezen. Zijn boeken waren rijk van inhoud en prachtig geschreven. Ik heb het genoteerd.

Ik vroeg haar welk landschap haar het meest boeide: een vriendelijk cultuurlandschap met boerderijen, een slingerend riviertje met bruggetjes, een paar heuvels op de achtergrond. Of een ruig natuurlandschap met bergen en watervallen.

Ze aarzelde geen moment: 'Dat hangt van mijn stemming af.'

Ik knikte instemmend. 'Dan kan ik u op mijn beurt een schrijver aanraden, en wel Alain de Botton, een filosoof die graag nadenkt over menselijke bezigheden. In *De kunst van het reizen* maakt hij een onderscheid tussen 'oslandschappen', dat zijn in feite getemde landschappen, en 'stierlandschappen', die zijn wilder en imposanter.

'Dat klinkt interessant,' zei ze en haalde een bloknootje en een pen uit haar schoudertas. 'Kunt u de naam even opschrijven?'

De zondag begon goed - ik verkocht zomaar aan een vrouw mijn Zwammengids. Het zou het enige exemplaar blijven dat over de toonbank ging. Daarna zakte de markt urenlang ineen - weinig mensen, flaneerders, kijkers, bladeraars, op zoek naar foto's, praatjesmakers, niet-lezers, met in elke hand een mobieltje, die uitgebreid over hun vakantie op IJsland of in Noorwegen vertelden.

15 mei

Vanmorgen, op de afdeling cardiologie van een Gronings ziekenhuis, stond een aardige mevrouw opeens op achter haar tafels met beeldschermen, en zei met luide stem: 'Wat men een hartstilstand noemt, bestaat helemaal niet. Op dat moment is er alleen chaos.'

En ze klauwde met tien vingers in de lucht om haar bedoeling duidelijk te maken.

Dat het hart bij boezemfibrilleren af en toe pauzeert, is niet gevaarlijk. Dat mag zelfs wel dertig seconden duren. Drie minuten is fataal. De pauzes bij mijn vrouw zijn zes seconden. Ze liet ons het hartfilmpje zien, zoals opgenomen door de chip die gisteren door een arts op de linkerborst was geïmplanteed.

De afgelopen twee dagen waren de fibrillaties en het zwart worden voor de ogen weer prominent aanwezig geweest. Zodra haar hoofd begon te gloeien en de blackout zich aankondigde - de cardiologen spreken van 'wegrakingen' - klampte ze zich aan de tafel vast. In Engeland was ze al een keer volledig onderuit gegaan en hard op haar achterhoofd gevallen. Een paar dagen geleden was ze opnieuw neergestort. De situatie werd onhoudbaar. Ze mocht niet meer autorijden, niet zwemmen, niet alleen de deur uit.

'Als dit zo blijft, is mijn leven voorbij,' zei ze.

Alleen als er geen trillingen waren durfde ze nog op te staan.

Gisteravond maakten we tijdens de aanval met de afstandsbediening twee keer een opname. Vanmorgen, na een telefoontje naar het ziekenhuis mochten we meteen langskomen. Daar werd besloten dat ze in het ziekenhuis moest blijven. Aanstaaende vrijdag zal een pacemaker worden ingebracht. Daarmee moeten de pauzes en wegrakingen van de baan zijn. De fibrillaties zullen met aangepaste medicijnen worden bestreden.

Hopelijk gloort er zo voor haar weer een toekomst.

Wat me opviel - hoe aardig, menselijk en deskundig al die medici waren.

16 mei

Vanmorgen een reactie gestuurd op het mailtje van Jolijn, uitgeefster van kinderboeken, die toch niet met mij in zee wil:

‘Ha Gerrit Jan,

Ik heb het inmiddels goed kunnen bekijken en lezen en het daarna in de redactievergadering besproken. Ondanks dat ik redelijk enthousiast ben (je kunt schrijven, dat zie je meteen), ben ik niet overweldigend enthousiast. En dat moet ik wel zijn om het goede kans te geven en alle andere afdelingen te overtuigen. Ik geef maar acht boeken per aanbieding uit en moet erg selectief zijn, hopelijk begrijp je dat. Maar ik denk dat je zeker kans maakt bij andere kinderboekenuitgeverijen, heb je het al elders geprobeerd?

Groet en dank voor alle moeite (dat betreur ik zeker, maar het is niet voor niks geweest!),

Jolijn’

‘niet overweldigend enthousiast...’

Dat is helemaal geen Nederlands. Al eerder viel mij op dat haar taalgebruik niet deugt. Een uitgever die gebrek-kig Nederlands schrijft, daar heb ik sowieso geen vertrouwen in.

‘Dag Jolijn,

Heel teleurstellend allemaal.

Na je zeer positieve reactie op mijn concept ben ik aan de slag gegaan, zonder contract nota bene, waardoor alle risico bij mij kwam te liggen. Maar ja, ik zag het verhaal helemaal zitten.

Gewoonlijk werk ik altijd binnen een contract. Als men bij Atlas akkoord is met mijn concept, krijg ik meteen een contract. Dat geldt ook voor andere uitgeverijen.

Nu sta ik met lege handen.

Natuurlijk heb ik het niet elders geprobeerd. Ik zat alleen maar te wachten op jouw reactie. En ik zie er ook niets in om langs de deuren te gaan leuren, ik ken niemand meer in de kinderboekenwereld. Ik ben de zeventig gepasseerd, bijna mijn hele oeuvre is bij Atlas verschenen, dat wordt dus een kansloze missie.

Uitgeven in eigen beheer, dat is de enige optie.

Groet,

Gerrit Jan'

Of onderbrengen bij Het Nieuwe Kanaal, die eerder de vijfde druk van het waddenboek uitgaf. De vraag is of ze kinderboeken in hun fonds hebben.

Waarschijnlijk moet ik ook al bij ze aankloppen met *De elfenburcht*, want ook daar zie ik geen heil meer in (bij Tryntsje, in Gorredijk). Men snuffelt aan mijn boeken en denkt: nee, dat wordt geen bestseller, dat kunnen we beter niet uitgeven, dan verdienen de aandeelhouders niets.

Het kindermuseum is een mooi verhaal dat goed past bij mijn andere Vlielandboeken. Bovendien moet het gepubliceerd worden in verband met mijn verblijf in de ate-

lierwoning. Inderdaad desnoods in eigen beheer, net als *Lotusblad* (inmiddels uitverkocht).

17 mei

Gisteren contact gezocht met de uitgever van Het Nieuwe Kanaal. Zijn reactie: kinderboeken verkopen slecht, maar stuur de tekst maar op. Want hij ziet in mij twee positieve kanten: ik ben kind aan huis op Vlieland en ik ben een van de weinige auteurs die zijn lezers opzoekt.

Ik ben bereid tot een deal, net als bij zijn heruitgave van *Mijn wadden*- toen nam ik voor een gereduceerd bedrag honderd van de duizend af.

Bij Jolijn in Amsterdam had ik geen enkel vooruitzicht dat mijn boek daar goed zou verkopen. Een feit is dat het grootste aantal bezoekers van de Waddeneilanden uit de drie noordelijke provincies komt. Dus is het waarschijnlijk zelfs beter een waddenboek bij een noordelijke uitgever te publiceren.

29 mei

De afgelopen weken heel goed aan het Engelandboek (de juiste titel is nu: *Te hooi en te gras*) gewerkt. Voortdurend relevante stukjes ingelast die iets met reizen en natuur hadden te maken. Zo kwam er ook ruimte voor een verhaal over Wales, dat niet afwijkt van de overige reisverhalen: iets over het landschap, folklore, bezoekje aan een schrijverslocatie (van Dylan Thomas). Op verzoek van Lampe ingelast, want het speelt niet in Engeland.

Het ging om Laugharne, aan de kust bij Swansea. Hier situeerde Thomas zijn luisterspel *Under Milk Wood*.

In de vertaling van Hugo Claus luisteren we naar de eerste zinnen:

‘Het is lente, nacht zonder maan in de kleine stad, zonder ster en bijbelzwart, de stille straten en het gekromde vrijers- en konijnenwoud hinken onzichtbaar naar de sleezwarte, trage, zwarte, kraaizwarte, sloepdobberende zee ... Stil! De baby’s slapen, de boeren, de vissers, de handelaars en gepensioneerden, schoenlapper, schoolmeester, postbode en herbergier, de lijkbidder en de minnares, dronkenlap, naaister, predikant, politiemann, de zwempotige mosselwijven en de zindelijke huisvrouwen. Jonge meisjes liggen zacht gebed of glijden in haar dromen met ringen en uitzet, met glimwormen als bruidsmisjes in de zijbeuken van het orgelspelend woud.’

Ik zit nu op 55.000 woorden. Het streven was steeds 60.000, circa 200 bladzijden. Wat betekent dat mijn reisje met Lampe nog 5000 woorden moet opleveren. Dat is te doen. Het gaat vooral om grappige stukjes conversatie tussen de chauffeur en zijn bijrijder en om natuurimpressies.

Het boek heeft een duidelijke rode draad: natuurbeleving en de charme van natuurbeschrijving. Die zaken traceer ik met name in Engelse kinderboeken, maar ook bij schrijvers als Tolkien, als auteur van LOTR, en Daphne du Maurier. Bij herhaling ga ik de diepte in, bijvoorbeeld met beschouwingen over het sublieme en de victoriaanse tijd. Ook hier en daar persoonlijke notities, zoals over mijn eerste natuurervaringen. Voorts veel humor, zelfs op het geologische vlak - ‘Dat is een geologische wet,’ zeg ik ergens, wijzend naar de bergtoppen in het Lake District, ‘die overgang van puntkoppen naar platkoppen,’

Kortom, het boek zal mijn ware fans niet teleurstellen.

Nog een opsteker: het Zweden-boek krijgt een derde druk!

Nog niets gehoord uit Leeuwarden over mijn kinderboek.

11 juni

Weer veilig terug van mijn reis naar Oxford en Cornwall. Dat spreekt helemaal niet vanzelf, want noodgedwongen zat ik zelf bijna de hele tijd achter het stuur. Gelukkig had ik in het Lake District ervaring opgedaan met links rijden, nauwe wegen en rotondes. Dit keer raakte ik echter verzeild in een labyrint van witte weggetjes (op de kaart) die vaak niet breder waren dan een koets. Kon je niet uitwijken naar een uitsparing, dan moest je achteruit rijden - soms tegen de heuvel op - en proberen die uitsparing te vinden. Gruwelijk.

Bovendien werd Lampe om onbekende redenen ziek (voedselvergiftiging, misschien). Weliswaar is hij ernstig ziek geweest, maar zijn conditie was weer op niveau. Maar nu at hij nauwelijks meer, lag eindeloos op bed, had geen enkele interesse meer voor ons programma. Na twee dagen was hij weer aanspreekbaar en konden we verder.

Zelf had ik veel last van mijn knieën. Lange tochten zaten er niet in. Het was een beetje het verhaal van de lamme en de blinde die samen op reis waren.

Ondanks deze hindernissen heb ik toch heel goed mijn boodschappen kunnen doen. In Oxford volgden we het spoor van Tolkien, tot aan zijn graf toe, dat is uitge-

groeid tot een bedevaartplaats voor zijn fans. In Cornwall draaide alles om Daphne du Maurier. Behalve haar woonplaats Fowey, bezochten we het gebied rond de Helford River en zelfs Lizard Point, waar we onverwacht op een nieuwe connectie met Tolkien stuitten. Op de terugweg dronken we koffie in het legendarische Jamaica Inn.

De komende tijd ga ik met de nieuwe gegevens aan de slag.

19 juni

Die zijn inmiddels ingevoegd. In totaal zo'n 8000 woorden, dus ruim voldoende. Het gaat inderdaad om grappige dialogen met Lampe, reis- en natuurbeschrijvingen, antropologische intermezzo's en sfeerstukjes.

Er staat ontzaglijk veel in dit manuscript. Heel veel over boeken van Engelse auteurs, aangevuld met eigen herinneringen en opinies. Zelfs brexit heeft een plaats in het geheel gekregen.

Een sterk punt is dat er een heldere rode lijn is: dat is mijn polemiekt tegen de opvatting van een literair criticus dat het maar eens afgelopen moet zijn met die natuurbeschrijvingen in fictie.

Ik weet wel zeker dat ik mijn vaste lezers met dit boek een plezier zal doen. Hopelijk ook nog een paar andere.

Van Tryntsje, de nieuwe uitgeefster bij Steven Sterk, kreeg ik een mailtje dat ze mijn manuscript van *De elfenburcht* nog steeds niet gelezen heeft. Te druk met de najaarsaanbieding. Dat wil zeggen, na bijna drie maanden en herhaaldelijk aandringen is dit haar reactie. Nu had ik in mijn laatste briefje gezegd dat ik van plan was deze last van haar schouders te nemen, omdat ik vermoedde dat

ze met het manuscript in haar maag zat. Dat bevestigt ze niet, maar laat nu wel weten dat het inderdaad beter is om een andere uitgever te zoeken (zoals ik eveneens had aangekondigd). Want haar fonds richt zich liever op non-fictie dan op fictie.

Om mij heen hoor ik steeds dat Steven Sterk een puur commerciële uitgever is. Dat is niet helemaal waar, want hij heeft toch maar mijn *Antropologen te velde* herdrukt.

Dan resten er nog twee mogelijkheden: het boek onderbrengen bij de andere Friese uitgever die positief reageerde op mijn kinderboek over Vlieland.

Anders in kleine oplage in eigen beheer en dan weer de boer op.

Inmiddels weet ik wat mij te doen staat: aan de slag met een bestseller. Zo gaat het niet langer. Uitgevers willen alleen maar boeken die ze qua verkoop hoog inschatten. Zelf wil ik ook wel eens een boek waarvan er bijvoorbeeld in twee jaar tienduizend verkocht worden. Dan kan ik ook het grootste deel van de markten laten schieten. Want ik heb er schoon genoeg van om - zoals de laatste tijd - present te zijn op manifestaties waar ik nog geen twintig boeken verkoop.

Nu heb ik al eens eerder geprobeerd een bestseller te schrijven - *De elfenburcht* is daar nota bene een voorbeeld van. Ik had de indruk dat ik met dat boek mijn uitgever een plezier zou doen. Welnu, daar was geen denken aan.

De formule van een schrijver als hoofdpersoon die de lezer op het verkeerde ben zet, werkt niet. Ik zal iets anders moeten verzinnen.

Maar wat?

Duidelijk is dat veel schrijvers succes hebben met familieverhalen. Dat lijkt me niet mijn sterkste kant.

Anderzijds val ik graag terug op autobiografisch materiaal.

Het uitspitten van iets uit de geschiedenis kan ook succesvol zijn, zeker binnen een wat wijder romankader.

Een psychologische thriller is ook een optie.

Ik ga erover nadenken.

U hoort nog van mij.

In ieder geval heeft het schrijven van dit reisboek over Engeland - een project waarmee ik in oktober vorig jaar serieus ben begonnen - mij geleerd dat ik het metier nog goed in de vingers heb. En ook dat ik er veel plezier aan beleef.

24 juni

Het afgelopen weekend waagde ik mij in het Groningse aardbevingsgebied. En nog wel in de kern ervan, Slochteren, waar het landschap er volgens Gerrit Krol 'surrealistisch' uitziet. Op weg erheen zie je hier en daar blinkende installaties in het groene landschap staan.

In het dorp zag ik maar een paar huizen die door ijzeren constructies gestut werden. Evenmin zag ik er opvallend veel huizen te koop staan. De twee koetshuizen van de Fraeylemaborg hingen wel in een stalen korset en dat had, zo hoorde ik, wel degelijk met bodemtrillingen te maken.

Op het terrein was een markt georganiseerd die in het teken stond van het midzomerfeest. De organisatie had bedacht dat de standhouders ter verhoging van de sfeer een bloemenkrans hoorden te dragen. In de praktijk tooiden alleen bezoekers zich met een krans, vooral de dames.

Op zaterdag wandelden er twee jonge adolescenten langs mijn kraam, in witte kanten jurkjes en een fraaie krans op hun blonde haren. Ze leken zo weggelopen uit een film van Ingmar Bergman.

Tot voor kort werd het midzomerfeest in grote delen van Europa gevierd. Op het platteland werden grote vuren ontstoken; brandende wielen rolden over hellingen naar een beek of rivier. Jongens en meisjes sprongen over de vlammen heen, en hoe hoger de sprong, hoe rijker de oogst zou zijn. Zo werd de terugkeer van de zomer en de hoop op uitbundige groei van de gewassen gevierd.

In de Scandinavische landen is het midzomerfeest echter nog steeds een nationale gebeurtenis. Vanwege de lange donkere winter heeft de zomertijd daar ook een grote emotionele waarde. Het feest wordt in Noorwegen Sint-Hans genoemd. Elders spreekt men van het Sint-Jansfeest, maar zowel Hans als Jan verwijst naar de geboortedag van Johannes de Doper.

Zoals ook met het Joelfeest, de Walpurgisnacht en andere heidense feesten gebeurd is, kregen ze door de Kerk een christelijk jasje aangetrokken en werden zo ingelijfd binnen de katholieke jaarkalender. Bij ons wordt Sint-Jan op 24 juni gevierd. In Noorwegen en Zweden valt Sint-Hans op de zaterdag die zich het dichtst bij het tijdstip van de zonnewende bevindt.

Op noordelijke breedtegraden heeft het hoog oploaiende vuur ook tot taak trollen en heksen op een afstand te houden. Want juist op midzomeravond komen de trollen uit de diepten van de bergen tevoorschijn om te dansen en zich te vermaken. Maar ook de duivelsbruiden zijn actief - zij haasten zich door de schemer van de kortste nacht naar de sabbat op de bergwei.

Het was de inquisitie vroeger welbekend dat de heksen op midzomeravond bijeenkwamen. Ook op andere christelijke hoogtijdagen belegden zij immers hun vergaderingen, die bedoeld waren om het kerkvolk, de hoogmis en de liturgie te bespotten.

Tegenwoordig zijn er weer nieuwe groepen actief die de troonsbestijging van de Zonnekoning willen vieren. Ik doel op de witte heksen, die zichzelf wicca noemen, en die de band met de natuur en het bovennatuurlijke willen herstellen. Zij hebben geen boodschap aan het christendom, en dus ook niet aan de duivel en Sint-Jan. Zij trekken op een bezield plek in de buitenlucht de magische cirkel, waar zij zich door de oude natuurgoden laten inspireren.

Bij het midzomerfeest wordt in de cirkel een vreugdevuur ontstoken. De Hoge priesteres neemt plaats voor het altaar en richt zich tot de Zonnegod. 'Til uw fonkelende speer van licht omhoog en bescherm ons,' murmelt zij. 'Jaag de krachten der duisternis op de vlucht. Geef ons mooie bossen en groene velden, bloeiende boomgaarden en rijpend graan'. Daarna volgt de cirkeldans, waarbij mannen en vrouwen elkaar om en om vasthouden, en nog weer later springen er blote heksen over de vlammen heen.

Helaas is er van dit alles niets tot mij doorgedrongen.

De temperatuur liep zondag tot dertig graden op, maar ik bleef rustig zitten onder mijn tentdak, in de schaduw van een koetshuis. Vanwege de warmte waren er veel minder bezoekers dan vorig jaar. Toch scoorde ik zelfs meer dan toen (bijna vijftig). Dat kwam vooral door de kooplust van een aantal bezoekers die drie of vier boeken tegelijk kochten. Mijn onvolprezen buurvrouw, die schapenwol verkocht, een vlotte, slanke, opgewekte vijf-

tiger, kocht er drie. Haar vriendin ook drie. Toen kwam haar man, een elegant kunstenaarstype, die kocht er vier.

Twee in het zwart geklede punkers, met spiegelende zonnebrillen en flinke tatoeages op hun armen, kochten mijn *Zwammengids*. Frappant. Het enige wat de flink uitgedijde, in het zwart geklede jonge vrouw wilde weten was of ik ook informatie gaf over eetbaarheid. Dat bevestigde ik. Ze vroeg niet naar paddo's.

Geregeld hoorde ik opmerkingen die mij als muziek in de oren klonken - hoe ze hadden genoten van mijn verhalen over Linnaeus in het Zweden-boek en over mijn belevenissen op Spitsbergen in het Noorwegen-boek.

Dat is, volgens mijn vrouw - ik heb het al eens eerder gezegd - natuurlijk een van de redenen waarom ik op de markt zit: om geveleid te worden door mijn lezers.

De eerste exemplaren van de derde druk van het Zweden-boek gingen vlot van de hand. Mijn inspanningen leiden dus wel degelijk ergens toe.

Ik heb mijn oude reisgenoot Anders Tidström, die met zijn verhalen en rare grapjes prominent aanwezig is in dit boek, gemaild dat zijn rol in het geheel door het Nederlandse publiek wordt gewaardeerd.

28 juni

Twee dagen geleden was ik al vroeg op weg naar Smeerling, een gehucht in Westerwolde, in de uiterste Groningse zuidoosthoek. Ik heb er vroeger wel gewandeld en eens een fietstocht gemaakt voor de *NRC*. Dan kwam ik in plaatsen als Sellingen, waar ik Kees Stip voor de radio heb geïnterviewd, en Jipsingbourtange.

In Smeerling zou een tuinfair gehouden worden, voor mensen die tien dagen lang tuinen hadden bezocht. Er

zou een grote opkomst zijn, was mij verzekerd. Het gril-
lige weer dreigde aanvankelijk roet in het eten te gooien
- de temperatuur zou oplopen tot 36 graden en daarom
werd er in allerijl een tropenrooster opgesteld - we zou-
den al om negen uur beginnen en er zouden op het ter-
rein watertappunten geïnstalleerd worden.

Ik verdwaalde hopeloos, kwam in Siddeburen terecht,
waar wel de bok van Kees Stip staat die kon wortel trek-
ken en vermenigvuldigen, maar waar ik niet moest zijn.
Smeerling zelf stond nergens aangegeven, ook niet toen
ik er een paar kilometer vandaan was.

Hoe dan ook, het bleek een vlekje van een paar grote
boerderijen te zijn plus een weiland waar kramen vol
tuinplanten, tuinlampen, keramiek, aquarellen, glas-
kunst en vogels van smeedijzer stonden. Alles volstrekt
onverkoopbaar natuurlijk, op de tuinspullen na. Ik was
de enige die boeken in de aanbieding had.

Welnu, daar had het publiek weinig belangstelling
voor. Het was ook wel het einde van de grijze golf, dat
daar voornamelijk rondscharrelde. vaak voorzien van rol-
lators en scootmobielen. Een gemengd publiek - enerzijds
dames met mooie zomerhoeden en parelkettingen, an-
derzijds boerenfolk.

Toch begon de dag goed met een beschaafd echtpaar
dat meerdere boeken van mij had gelezen. Ze vroegen of
ik ooit op de Kanaaleilanden was geweest. Ze rieden mij
aan het kleine Sark te bezoeken, waar onlangs de eerste
auto was toegelaten - eigendom van de plaatselijke dok-
ter, het unieke exemplaar moest echter voortgetrokken
worden door een paard.

Ik kan niet zeggen dat daarna de verkoop inzakte,
want er was nauwelijks verkoop. Men staarde naar mij en
mijn boeken, men zei dat ik zo te zien heel wat reizen had

gemaakt en wenste mij deze dag veel succes. Anderen weidden uit over hun vakantie-reizen naar de Noordkaap of Schotland, maar peinsden er niet over daar eens een letter over te lezen.

Ten slotte gaf ik de schaarse klanten die een boek wilden kopen de kans om er een tweede voor de halve prijs bij te nemen. Dat werkte een aantal keren, zodat ik niet helemaal met lege handen uit Smeerling hoefde te vertrekken.

30 juni

Gisteren, opnieuw een tropische dag, hielden wij onze jaarlijkse wandeldag van SSN, Societas Sine Nubilo, Het Gezelschap Zonder Wolk. En wel in Hotel Het Witte Huis, in het Friese Olterterp, achter Beetsterzwaag. Het is een voormalig jachthuis van de familie Van Boelens, die hier ooit de scepter zwaaide.

We waren met tien man en één vrouw, onder wie twee (oud-)hoogleraren, een dominee, een handvol docenten, twee archeologen, een psycholoog, twee bibliothecarissen en een schrijver. Enkele Genoten hadden een korte broek aangetrokken, wat vanwege het weer begrijpelijk was, maar niet verstandig, gelet op de aanwezigheid van teken, stekende insecten en mogelijk brandharen van de eikenprocessierups in het omringende bos.

Gezeten in de koelte van een hotelvleugel hoorden wij van voorzitter Yme Kuiper, tot voor kort professor in de godsdienstwetenschappen, de klassieke antropologie en historische buitenplaatsen en landgoederen, dat een zekere Ambrosius van Boelens zijn stempel op dit gebied had gedrukt. Hij was een fysiocraat, dat wil zeggen iemand die geloofde dat niet de industrie, maar de land-

bouw de kurk van de economie moest zijn. Vandaar dat hij productiebossen liet aanleggen, gekoppeld aan een parkachtig landschap in Engelse stijl.

Daarna was het woord aan Evert Kramer, ooit als archeoloog in dienst van het Fries Museum. Ik herinner mij een bonte avond uit mijn studententijd waar ik ooit leuk heb gedanst met zijn vriendin Nannie. Later op de avond, bij het diner, begon hij daar weer over. Ze zal inmiddels een jaar of zeventig zijn. Hij vertelde iets over de vondst van een tand van een neanderthaler, over pijlpunten van rendierjagers en de diverse smeltwaterstromen na het Eemien, de laatste ijstijd. De naam Ureterp verwees naar een bovenstroomse nederzetting, Olterterp naar een benedenstroomse. Onze wandeling zou gaan naar het Koningsdiep, misschien vernoemd naar koning Redbad. Hoewel landschapsarchitecten er dol op zijn om oude stroompjes weer te laten meanderen, zag Evert daar niets in. Die nostalgie kostte veel te veel geld, en bovendien was Nederland nu eenmaal een door mensenhand gemaakt land, dus dat kon beter zo blijven.

Welgemoed zochten wij het Koningspad op, dat ons naar een vijver met een kunstmatig aangelegd eilandje bracht. Landschapselementen die, net als de voormalige hermitage, teruggingen naar Jean-Jacques Rousseau, legde Yme uit. Boven het water zweefden tientallen libellen en waterjuffers. In dit gebied kwamen veertig van de zeventig bekende soorten libellen voor, hoorden we van Evert. De wandeling werd vervolgd over een boomloze, bloedhete weg - een zichtas - en zo kwamen we via een drukke autoweg bij het Koningsdiep. Toen bleek dat het traject wel op de kaart was bekeken, maar niet echt vóór verkend. Als oud-reisleider weet ik dat dit een doodzonde is. Nergens was de ons beloofde uitspanning te bekennen.

Zo bleef er in het veld weinig over van de educatieve kuierroute. Maar de onderlinge conversatie maakte heel wat goed. Zo vernam ik dat Yme in de jaren negentig ooit een maand lang in Oxford had doorgebracht, de stad die ik een paar weken geleden met Lampe verkende. Hij was goed bekend met het Pitt Rivers Museum en had zelfs de werkkamer van de etnograaf Evans-Pritchard bezocht. Ooit was hij van plan een biografie van deze eminente antropoloog te schrijven, maar het was bij een biografisch artikel gebleven. En wel opgenomen in de bundel *Beroep: Antropoloog*, waarin ikzelf een artikel over Ruth Benedict heb geschreven. Voor mijn Engeland-boek had ik zijn artikel herlezen.

De twee maal gepromoveerde Jacob van Sluis, bibliothecaris en groot kenner van de oude Franeker universiteit, vertelde mij dat zijn zoon, die Keltische talen had gestudeerd, onlangs gepromoveerd was op het middeleeuwse Welsh. Op mijn beurt vertelde ik hem dat ook Tolkien veel wist van zowel het moderne als het oude Welsh.

Van Theo Verlaan, die zelf Welsh spreekt, en nog les heeft gehad van de bijna legendarische Maartje Draak, en nu als archeoloog betrokken is bij opgravingen op Kreta, hoorde ik dat het Cornish inderdaad weer uit zijn graf is opgestaan. Het klopte dat de taal ooit was uitgestorven, maar er had de afgelopen tijd een reanimatie plaatsgevonden. Dat was mogelijk, omdat er een grammatica voorhanden was, alsmede boeken die in het Cornish waren geschreven. Hij bevestigde mijn indruk dat er in Cornwall geen sprake was van een oplevend regionalisme.

Ex-dominee Herman Hendriks, die zijn woonplaats Lollum had ingeruild voor een paar kamers in het huis van zijn in Drenthe wonende dochter, verraste mij met

een opmerking over mijn *Vijftig tinten groen*. Daarin vraag ik mij af uit welke taal het woord *karibu* stamt, een van de welkomstwoorden die in negen talen op een bord bij de bedevaartplaats Lough Derg - een eilandje in een meer - staan. Is het misschien een Eskimowoord, vroeg ik mij af. Nee, het is Swahili. En Herman kan dat weten, omdat hij nauw betrokken is bij een schoolproject in Tanzania. Het blijft natuurlijk vreemd dat men in Oost-Afrika *karibu* tegen elkaar zegt, en niet weet dat er kariboes in Noord-Amerika rondlopen.

Het was de bedoeling dat ik op Boelens-kerhofje iets zou vertellen over de historische ontmoeting die daar in 1929 plaatsvond tussen Slauerhoff en Du Perron. Lang geleden had ik dat eerder gedaan, toen wij met een bus vol familieleden en journalisten langs Slauerhoff-locaties in Friesland trokken.

Destijds nam Slauerhoff, u zult zich dat, geachte lezer, zeker wel herinneren, de praktijk waar van dokter Bremer, die met tuberculose naar Davos was afgereisd. Hoewel het de bedoeling was dat hij er langere tijd zou blijven, kreeg hij het aan de stok met een paar notabelen en de dorpsmoraal, met het gevolg dat hij alweer na vijf weken vertrok.

Aangezien het kerkhof te ver weg bleek te zijn, las ik het gelegenheidsgedicht van J.C. Bloem, die destijds in Sint-Nicolaasga woonde, op verzoek van Jan Bijlsma, classicus en gespecialiseerd in de geheime wetenschappen, met genoegen voor:

*Die ik aan een gier geklemd dacht zwevend over de Andes,
Of snaren toklend aan de langoureuze Taag,
Verkrachtend te Parijs, of zwervend langs de Landes,
Is nu godbetert arts in 't Friesche Beetsterzwaag.*

Terug in de koelte van het hotel, gaf Evert Duintjer Tebbens een bevlogen lezing over de Poolse dichter Adam Zagajewski. Het bleek dat hij inmiddels tweehonderd gedichten van hem vanuit het Engels in het Nederlands had vertaald. Hij las er een aantal van voor. Het waren prozagedichten, waarin deels wijsheid en inzicht te beluisteren viel, en deels een beeld werd gegeven van de historische verscheurdheid van zijn herkomstgebied, het ooit zo Joodse Lemberg (nu Lviv).

De dag werd besloten met een verijnd diner. Normaal hoort dat met wijn overgoten te zijn, maar aangezien iedereen nog met de auto naar huis moest, werd er zeer matig ingenomen.

De dominee, die vreesde voor naderende dementie, zei met luide stem dat hij niet meer wist hoe onze voorzitter heette. Soms werd hij in Drenthe 's ochtends wakker en dan had hij geen idee meer waar hij zich bevond.

'Dat komt door al die verhuizingen,' zei Yme minzaam

'Ik ben onlangs maar één keer verhuisd,' corrigeerde Herman.

Zijn buurman, de man van de geheime wetenschappen, sloot daarop aan met de opmerking dat hij soms bij het ontwaken 'geen enkel ik-besef' meer had.

'Net als bij een kind van twee,' merkte ik op.

'Ja, maar het verschil is dat het dan toch opeens bij mij begint te dagen en ik weer prima in mijn slakkenhuisje pas,' reageerde Jan Bijlsma.

Al waren we verdwaald, en hadden we niets van het Eemien in het landschap kunnen bespeuren, en al hadden onze wandelschoenen het Boelens-kerkhofje niet bereikt, toch vond iedereen het een geslaagde dag.

8 juli

Gisteren boekenmarkt in Dordrecht. Eindelijk weer eens een fatsoenlijke score gehaald: 56. We komen in de buurt van het aantal verkochte boeken in Deventer (over een maand ben ik daar present).

Al dagenlang had ik de weersverwachting gevolgd. Het zou droog blijven en niet al te heet, en dat was heel gunstig, want bij regen en een hittegolf zakt de handel ineen. Ik had een losse kraam in de Visstraat, met uitzicht op een paar scheefhangende trapgevelhuizen en een gouden kalf op het hoogste punt van een huis op het aangrenzende marktpllein.

Boekhandel Vos en Van der Leer bevond zich schuin tegenover mij.

De dag begon al goed. Een man - begin veertig, schat ik - had mij drie kwartier eerder gemist - kwart over negen, de markt begint om tien uur - maar kon nu zijn bestelling plaatsen: vijf stuks.

Hij zei er iets aardigs bij: 'U schrijft zulke mooie boeken, ik begrijp niet dat u niet veel bekender bent.'

'Gelukkig heb ik veel fans,' antwoordde ik nederig.

Hij bedoelde eigenlijk: waarom moet iemand die zo goed schrijft zijn boeken op de markt verkopen?

Zou ik meer succes hebben gehad als ik naar Amsterdam was verhuisd en alle boekenfeestjes was afgelopen? Zoals Cees Nooteboom, Boudewijn Büch en Carolijn Visser?

Dat zit niet in mijn karakter. Net als bij Slauerhoff en W.F. Hermans heb ik een gemengde houding tegenover de letteren: enerzijds een domein waarmee je een sterke band hebt, als schrijver en als lezer, anderzijds een reservaat van ongere type types tegen wie je ten strijde wilt trekken.

Dat ik het met die houding moeilijk zou krijgen, heb ik altijd wel ingecalculeerd. De status van beschermde renner heb ik nooit nagestreefd.

In feite ben ik wel tevreden met een paar herdrukken van een boek. Dat ik nu als kleine ondernemer door het leven ga, heeft ook zijn positieve kanten. Mede daardoor krijg ik gemakkelijker contracten en kan ik mijn manier van leven voortzetten. Bovendien leveren al die contacten met lezers materiaal op voor mijn dagboeken. En de stofjas van de marktkoopman is lang niet altijd grijs en saai.

Mijn kinderboek over Vlieland is nu onderdak bij de (Friese) uitgever die ook *Mijn wadden* opnieuw heeft gelanceerd. Uiteraard rekent ook hij weer op een actieve rol van mij bij de verkoop. Bovendien staat hij welwillend tegenover mijn voorstel om het IJsland-boek (*De elfenburcht*) in zijn fonds op te nemen. Hij komt namelijk binnenkort met een Friese vertaling van de poëzie-Edda en daar zou mijn boek goed bij aansluiten. Hopelijk is zijn oordeel positief over het manuscript dat ik hem twee dagen geleden heb toegestuurd. Ik denk aan een oplage van duizend, waarbij ik er zelf tweehonderd afneem.

Alleen al het idee dat dit boek op mijn signeertafel ligt, naast de twee andere boeken over IJsland, met die prachtige foto van de echte elfenburcht op het omslag, maakt mij al blij. Ik weet wel zeker dat ik het goed kan verkopen op de diverse Scandinavische fairs.

Zo kwamen er meer fans langs. Van een Belg uit Kalmthout, beroemd vanwege het Suske en Wiske Museum, zo vertelde hij mij, hoorde ik dat zijn vriend een liefhebber van mijn boeken is. Hij kocht er twee voor hem en eentje voor zichzelf. Aan zijn vriend ging

hij voorstellen om mij voor een lezing in Vlaanderen uit te nodigen. Dat zou ik met plezier doen, want het is lang geleden dat ik bij de zuiderburen op bezoek was. Er was een tijd dat Vlaamse journalisten mij in Groningen kwamen interviewen, zowel voor de krant als voor de radio.

Tot mijn genoegen kwam ook Hans, de onderwijzer uit Dordrecht, even buurten. Hij vertelde mij dat hij veertig boeken van mij in de kast had staan. Toch had ik hem nog iets te bieden: mijn vertaling van Tim Robinsons *Connemara*. Want ik verkoop niet alleen mijn eigen boeken, maar ook mijn vertalingen, met name het recent in Privé-domein verschenen *Westwaarts met de nacht* van Beryl Markham.

De altijd opgewekte zuidpoolonderzoeker, wiens naam ik niet ken, kocht drie boeken, waaronder het in eigen beheer uitgegeven Schotland-boek van reisgenoot Marcel (Lampe). Naast mijn vertalingen, verkoop ik namelijk ook nog zijn keurig verzorgde hardcovers, die natuurlijk voorzien zijn van veel foto's.

Een man, die verslingerd was aan Noorwegen, maakte mij attent op het Theodor Kittelsen Museum in Olden (Telemark). Een interessante tip, want ik ben van plan volgend jaar het spoor van Kittelsen in Zuid-Noorwegen te volgen. Eerder deed ik dat op het piepkleine Skomvaer, het eerste eilandje van de Lofoten. Mijn klant bleek ook een liefhebber van de oerromantische schilderijen van Peder Balke te zijn.

Voortdurend werd er gelachen en gegrinnikt om de titel van mijn Ierland-boek: *Vijftig tinten groen*. Uitsluitend door de dames. Het lijkt mij waarschijnlijk dat ze allemaal gesmuld hebben van *Vijftig tinten grijs*, waarin een vrouw op alle manieren in een sm-kader wordt bepoteld en bevredigd. Van feministische kant hebben ze wel ge-

hoord dat het een regressief boek is, waarin de vrouw tot seksslaaf van de man wordt gemaakt, maar hun lustbeleving is er niet minder om.

Een jonge vrouw - een beetje rossig, in de dertig - hield samen met haar vriendin ook de pas in en wees giechelend naar de bewuste titel. Even later keerde ze op haar schreden terug en vroeg of ik er iets in wilde schrijven. Akkoord. 'Voor mijn allerliefste' luidde de aanhef. En daarna: 'Wanneer ga we nu eens snel naar het geweldige Ierland?' Ondertekend met: 'Je vlindermeisje'.

Spookt het ook bij haar door het hoofd om een tijdje als seksslavin door het leven te gaan?

14 juli

Gisteren waren wij op verjaardagsvisite in Nieuw Dordrecht, waar de ouders van onze schoondochter wonen. Bjorn, de jongste van Olger en Laura, werd één jaar. Een jaar geleden waren wij bij de geboorte aanwezig in Eindhoven - dat wil zeggen, in het huis waar de kleine verrassend snel ter wereld kwam.

Het was alweer een tijdje geleden dat we de Vastenow waren opgereden, de straat met die merkwaardige naam in het voormalige turfdorp, dat vernoemd is naar de sierlijke stad in Zuid-Holland waar ik pas een week eerder op de boekenmarkt had gestaan.

De hele familie zat binnen rond de tafel geschaard, ooms en tantes, vriendinnen van onze schoondochter. Aangezien er een geheimzinnig virus de ronde deed, dat diarree en misselijkheid veroorzaakte, en natuurlijk goed gedijde bij de broeierige lucht binnen, was ik blij dat de heer des huizes mij de tuin liet zien.

De inrichting van de tuin, met een zwembad, een vijver

met karpers en een moestuin, liet zien hoe vaardig deze man met zijn handen was. Hij legde alles in onvervalst Drents uit, wat ik geen bezwaar vond. Ik heb ten slotte vier jaar in Assen gewoond, een plaats waaraan ik goede herinneringen bewaar. Zelf groet ik de mensen nog vaak op z'n Drents, met *moi*. Zo iemand hoort ook helemaal niet thuis in de grachtengordel.

Net als vroeger bij mijn oom in Bergum, die tuinder van beroep was, en bij mijn vader in Appelscha, rukte hij in de moestuin voor mij het een en ander uit de grond om mee naar huis te nemen. In dit geval wortels, sjalotten en koolrabi's.

Ik hoorde dat hij nog nooit in een vliegtuig had gezeten en dat hij daar alleen maar blij om was.

Van mijn zoon, die net terug was uit Zuid-Korea, waar hij met technici van Samsung over een uitvinding van hem had overlegd, hoorde ik waar het zo ongeveer om ging. Hij werkt voor een chipsfabriek die enorm kostbare machines aan het buitenland verkoopt. In 'Jip en Janneke taal', zoals hij zei, kwam het erop neer dat hij een 'holografische extensie' van een bepaald correctief procedé had bedacht, waarbij de verschuiving tussen twee structuren in een half-geleider sneller en zorgvuldiger werd bepaald.

Zo, die zin is eruit. Of de inhoud zijn toestemming zou kunnen wegdragen, is twijfelachtig. In ieder geval is er in Zuid-Korea en de Verenigde Staten grote belangstelling voor deze nieuwe methode. Hoewel die nog in de testfase verkeert, heeft hij er al patent op aangevraagd.

21 juli

Een weekend bij de herders van Balloo. De Drentse heideschapen werden er geschoren en op het weiland bij de

schaapskooi werd een markt gehouden. Menige vrouw kocht er een halve of hele vacht, om thuis achter het spinnenwiel plaats te nemen. Dit aloude ambacht wordt op het platteland nog steeds in ere gehouden.

Over de herderin heb ik wel eens eerder vermeld dat zij vergelijkende godsdienstwetenschappen heeft gestudeerd. Haar visie op de natuur en op omgaan met dieren heeft een ander karakter dan die van de vroegere Drentse schaapherders.

Ik kom al jaren op deze markt. Het is er rustig en goeddelijk en er zijn altijd wel kopers van mijn boeken.

Jammer genoeg viel de eerste dag gisteren in het water. Hoewel ik de weerberichten had gevolgd, was het mij ontgaan dat een avond eerder code oranje voor Drenthe was afgekondigd. Vlak voor mijn vertrek had ik nog even Buienradar gecheckt en werd er allerminst alarm geslagen. Een licht buitje om half elf en daarna droog. In werkelijkheid kwam er helemaal geen buitje om half elf, maar om een uur of twaalf wel een hoosbui en een inktzwarte lucht. Op dat moment had ik slechts een handvol boeken verkocht. Binnen de kortste keren dumpte ik mijn boeken in twee plastic containers en maakte dat ik wegkwam. Met een nat pak verdween ik in de auto die snel en zeker over de es en het Lonerdiepje de weg naar huis wist te vinden.

Vandaag was een zonnige dag met veel publiek. Tegen een man met een petje, een baardje en een spijkerbroek, zei ik zo voor de grap: 'Eindelijk boeken!'

Een schot in de roos, want hij bleek een groot bewonderaar van het werk van Willem Frederik Hermans te zijn. Uiteraard vertelde ik dat ik bij hem colleges fysieke geografie had gelopen. En dat ik in mijn *fjellstue* op

de Noorse toendra af en toe bezoekers had gesproken die vergeefs probeerden het spoor in *Nooit meer slapen* te volgen. Het verslag van mijn voettocht naar de Vuorje vormt het slothoofdstuk van het Noorwegen-boek.

Ik wees hem er fijntjes op dat *De knoop van IJsland* veel gemeen heeft met het meesterwerk van Hermans: het gaat in beide gevallen om een geologische expeditie in een barre natuurlijke omgeving.

Hij kocht zowel het Noorse als het IJslandse boek.

Bij het vertrek zei hij: 'Deze dag kan voor mij niet meer stuk.'

Het zijn dit soort details die een marktdag de moeite waard maken.

Een jonge, enthousiaste vrouw, die zelf chique wol-producten in een pagodetent verkocht, kocht maar liefst vijf boeken. Zelf genoot ze alvast van het blijde gezicht dat een kennis, die net de Nijmeegse Vierdaagse had gelopen, zou trekken als hij van haar mijn *Wandelgeluk* cadeau had gekregen. Zou het? Mijn verhalen gaan over solotochten. Zelf heb ik niets met de massaliteit van wandelsport.

Een oude mevrouw streelde, terwijl ze haar hoofd sterk gebogen hield, met een vinger over een paar van mijn boeken en zei toen dat ze het een eer vond mij persoonlijk te ontmoeten. Ik dacht eerst dat ze half-blind was, maar dat was niet het geval. Ze had lang in Zimbabwe gewoond en wilde, voor ze 'de pijp uitging', zoals ze zei, nog een keer naar Zweden. Maar eerst zou ze zich in mijn boeken over Noorwegen en Zweden verdiepen.

De teller bleef op dertig staan. We liggen op koers voor een herdruk van *Op de Schotse toer*.

29 juli

‘Het land zucht onder de hitte...’, het was een zin die ik de afgelopen tijd geregeld op het televisiejournaal hoorde. Op een van de dagen dat wij in Rotterdam op de kinderen van Wienke pasten, steeg het kwik in Brabant naar 40,7, een verbetering van het oude warmterecord met ruim twee graden. We hielden ons gedeisd; niet te veel activiteiten, de schaduw van bomen opzoeken in de diepe achtertuin.

Gisteren was het nog steeds warm op de boekenmarkt in Zutphen. Toch waren er redelijk wat mensen op de been. Ik was er voor het eerst. Het resultaat (ruim veertig) viel helemaal niet tegen, wat vooral te danken was aan een paar mensen die drie of vier of zelfs zeven boeken tegelijk kochten. Dat laatste gebeurde helemaal op het eind, toen een onopvallende, ijsje etende man tegen mij zei dat hij nog nooit van mij had gehoord, maar dat de boektitels hem aanspraken. Curieus.

Zutphen is voor mij niet de stad van Ida Gerhardt en H.C. ten Berge, maar van Henk Demoed. Historisch-geograaf, zeer belezen, met wie ik in mijn Groningse studententijd veel ben opgetrokken. Hij was ouder dan ik, misschien zeven of acht jaar, een liefhebber van klassieke muziek. Een VVD'er. We konden het goed met elkaar vinden, mede dankzij onze gedeelde interesse in de letteren. Op de een of andere manier sprak mijn gevoel voor humor hem aan. Twee jaar geleden is hij overleden. Ik heb de uitvaart nog meegemaakt. Toen ik zijn weduwe onlangs opzocht, gaf ze mij een map mee waarin hij allerlei artikelen van mijn hand, recensies, interviews en dergelijke had bewaard.

Een postuum blijk van onze vriendschap.

30 juli

Even een update.

Het staat nu definitief vast dat mijn reisboek over Engeland *Te hooi en te gras* gaat heten. De titel verwijst enerzijds naar het overheersende thema van natuur en landschap, en anderzijds naar het feit dat er slechts een paar delen van Engeland aan bod komen: Yorkshire, Lake District, East-Anglia, Oxford, Cornwall, Scilly Islands.

De omvang wordt ongeveer 250 blz., dus dikker dan Zweden of Schotland, iets dunner dan Noorwegen.

Dit langdurige werken aan één boek is mij zeer goed bevallen. Ruim van te voren kon ik thuis een heleboel doen: boeken lezen, daar korte verhalen van maken, vooruitlopen op geplande reisjes. Daarna kwamen de aanvullende reisjes en kon ik met de notities aan de slag. Vervolgens had ik alle tijd om gedeelten uit te werken of aan te vullen.

Ik verwacht veel van dit boek. Nou verwacht ik altijd veel van een boek, maar dan blijkt meestal dat mijn dromen op duisternis waren gebouwd. Maar dit keer pleit een en ander in mijn voordeel: Engeland is door de brexit voortdurend in beeld, mijn natuurthema is een polemische rode draad, er zit de nodige diepgang en humor in het boek, en bovendien neem ik stelling in het brexit-debat.

Het ligt voor de hand om deze lijn bij het volgende reisboek voort te zetten. Want ik moet natuurlijk een volgend contract in de wacht slepen. Voorlopig weet ik alleen dat ik terugga naar Scandinavië - ik ga zeker het spoor van Kittelsen in Zuid-Noorwegen volgen en ik ga iets met Denemarken doen. Ik ben al bezig met Michael Booth - *The Almost Nearly Perfect People* - waarin hij de

mythe van de gelukkige noorderling wil doorprikken. Overigens is Booths kennis van de Scandinavische landen - op Kopenhagen na - uitermate gering. Zo blaast hij een bezoek aan een Finse sauna zelfs op tot een cultuurschok van formaat.

Bij Denemarken denk ik nu alleen nog aan het schilderij van een hunebed van J.C. Dahl, waarmee de Noorse Romantiek begon. En aan het essay van Rudy Kousbroek over de seksuele revolutie die in Kopenhagen haar wortels had. Booth maakt zelfs melding van een bordeel waar je met dieren kunt paren - bestialiteit zou in Denemarken geen strafbaar feit zijn. Overigens hoeft je de Denen be-slist niet erkentelijk te zijn voor de ongeremde nadruk op seks en export van pornografie.

5 augustus

Binnen een uur ben ik vertrokken richting Harlingen, voor een weekje Vlieland. Een deel van de familie is er al gearriveerd. Ik doe zelfs weer mee aan de Vlieland Open, al raad mijn wrakke rechterknie mij dat nadrukkelij-k af. Gisteren moest ik in Deventer weer een flink eind lopen, van de parkeergarage naar de boekenmarkt op de IJsselkade, en daar was het beengestel niet blij meer. Tijdens vele jaren wandelen en tennis heb ik het kraakbeen in mijn beide knieën verspeeld, zo vertelde mij laatst een orthopedisch chirurg in het ziekenhuis.

Het is zaak dat ik mijn beenspieren flink versterk, door oefeningen en afvallen, waardoor ik het implante-ren van de eerste kunstknie nog lang hoop uit te stellen.

Ik treed dus zonder verwachtingen aan in het tennis-toernooi, waar ik vroeger - zie mijn kast met medailles - zo vaak heb geschitterd.

Deventer verliep aanvankelijk moeizaam. Veel ongericht geblader, geslenter en desinteresse. Gelukkig doken er daarna een paar fans van mij op die in totaal met acht boeken vertrokken. Joost van Dijk was er een van, de enthousiaste IJsland-liefhebber, die ik nog mijn IJslandse vertaling van *De knoop van IJsland* moet toesturen. Voor de tweede fan had ik mijn vertaling van Beryl Markham meegenomen - hij had mij dat op de Dordtse boekenmarkt gevraagd.

Voor de aardigheid had ik nog wat andere vertalingen meegenomen, - een biografie van de SS'er Heydrich en *Verloren adel*, over de liquidatie van de Russische adel. Alle vijf verkocht.

Een oudere man die eruitzag als een ontwikkelde cowboy - een breedgerande hoed met één opgewipte kant - ging met mij een heel gesprek aan over antropologie. Hij nam ten slotte ook *Antropologen te velde* mee. Hij bleek als arts jarenlang in West-Afrika te hebben gewerkt, hetzelfde oord waar Paul Julien, de auteur van *Kampvuren langs de evenaar*, ooit door 'tropische melancholie' werd bevangen.

Bij het scheiden van de markt begon een man met een Brabants accent nog wat door mijn spullen te snuffelen. Ook hij bleek wel degelijk een fan van mij te zijn. Hij rekende een curieuze selectie met mij af: het fotoboek over Noorwegen; het fotoboek over Schotland van Marcel Schaap en *Hoe schrijf ik een bestseller?* Hij bladerde wat door het laatste boek en vroeg waar de erotische scènes precies stonden.

'Dat is een verrassing,' zei ik.

Op het laatst deed ik als een echte marktkoopman de boeken nogmaals in de aanbieding: twee stuks voor vijftien euro. Dat had meteen effect. Sommigen wilden er een derde bij voor vijf euro. Dat mocht van mij.

11 augustus

Mooie Vlielandse dagen zijn weer voorbij...

In feite was ik er maar vijf dagen.

Ik deed inderdaad mee aan de Vlieland Open, maar kon dit keer geen potten breken. Eigenlijk was ik al lang blij dat mijn wrakke rechterknie het hield. Eerst moest ik samen met Frank Povel - chemicus, oud-leraar, lang in Nieuw-Zeeland gewoond, wiens tent van mei tot oktober op Stortemelk staat - aantreden tegen twee scholieren die lange tijd niet meer hadden getennist. Hoe je harde topspinballen moet spelen waren ze echter niet vergeten. We legden met twee keer 4-6 het loodje, wat niet eens onverdienstelijk was. Helaas overschatte Frank bij de volgende partij zijn mogelijkheden - na winst in de eerste set raakte hij geblesseerd (hamstring).

Ik vond het geen ramp, want door de aanwezigheid van mijn dochter en de kinderen, nog aangevuld door mijn zoon en diens zoontje, was mijn programma al aardig ingevuld. Dat wil zeggen, lunchen bij het Badhuys, wandelen met een pony, poedelen met de kinderen in zee, fietsen naar Lange Paal om daar in de schuur naar de jonge boerenzwaluwen te kijken en dergelijke. Aan mijn eigen vaste punten, zoals een wandeling rond het kooikershuis, bezoekje aan de Kroon's polders, het plukken van de eerste eikels van mijn vaste boom (een fetisj voor het hele jaar) ben ik niet eens toegekomen.

Na het vertrek van Wienke werd Ezra opeens ziek. Ik zie nog het beeld voor me van Olger die het bleke lichaampje van zijn zieke kind tegen zijn ontblote bovenlichaam drukt - een soort piëta, dacht ik, maar zei dat niet hardop.

Vanwege alle aanloop had mijn vrouw weinig gele-

genheid om over ons huisje te klagen, dat ze armetierig en vies vindt, met een waardeloos uitzicht op een schutting met klimop. Vanuit die groene wand vloog af en toe een sabelsprinkhaan de kamer in, iets wat stevast voor veel opwinding zorgde.

Wat logies betreft, hebben we nu een compromis gesloten: ik ga volgend jaar in mijn eentje weer een weekje bij Gerrit, een begenadigd klarinettist en oud-swami, aangevuld met een weekje in een appartement van het Strandhotel.

Op de valreep kon ik nog een paar andere dingen afhandelen die op mijn programma stonden. Met de boekwinkel kon ik voor volgend jaar een deal maken over het signeren van mijn nieuwe Vlielandse kinderboek. Daarna ben ik nog de directiekamer binnengedrongen van Peter Schalk, achterin Het Tromp's Huys. Om kennis te maken, maar ook om te verifiëren of de afgesproken twee weken die ik in november in de atelierwoning zou doorbrengen nog recht overeind staan. Dat bleek gelukkig het geval te zijn. Twee dingen vielen mij tijdens het onderhoud op: zijn bureaustoel was een rubberen bal en hij had jarenlang gewerkt in het uitvaartwezen.

Hij liet me een aantal geschikte foto's van schilderijen van Betzy Akersloot-Berg zien, die mogelijk als omslag kunnen dienen voor het boekje. Hij reageerde verheugd op mijn mededeling dat het zich voor een deel zowel in het atelier als in het Tromp's Huys afspeelt.

Ik had al besloten dat ik het boek in eigen beheer ga uitgeven. Met honderd stuks ben ik uit de kosten.

Omdat het kinderboek al geschreven is, zal ik me in november met andere Vlielandse zaken bezighouden.

17 augustus

Meteen na Vlieland heb ik het Atkins-dieet (weer) omarmd, dat wil zeggen veel vlees en groente en nauwelijks koolhydraten. Ik begin met een aangepast Engels ontbijt: omelet met gebakken tomaat en spek. De lunch bestaat uit gebakken tartaar en ui. Bij het diner wordt geïmproviseerd met groente en vlees.

's Avonds beperk ik mij tot hooguit één biertje, wat eigenlijk niet mag van Atkins, maar zo houd ik de moed erin.

De eerste kilo's zijn eraf, en dat is belangrijk, want halverwege volgende week moet een bloedtest vaststellen of mijn suikerspiegel gedaald is - anders dreigen er medicijnen tegen diabetes 2.

Waarschijnlijk ga ik langer door, op een gematigder manier.

Want van de orthopeed moet ik ook afvallen, om mijn versleten knie te ontlasten.

Zo begint het medische regime een steeds belangrijkere rol in mijn leven te spelen.

Gisteren zag ik in de *NRC* dat Tom van Deel is overleden. In zijn woonplaats Amsterdam, op 74-jarige leeftijd.

De verhuizing van Amsterdam-Zuid naar de terp (wierde) in Groningen, samen met 'ietsist' Marjolijne de Vos, bracht hem geen geluk. De relatie raakte na dertig jaar in het slop en het stille platteland was toch niet zijn ware domein.

Hij leeft echter voort in Marjoleine - in bijna al haar columns wordt wel iets geciteerd uit Krol of Kopland, bewierookte intimi van Van Deel, en worden herinneringen opgehaald aan Griekenland, waar ze altijd zo graag de mediterrane en klassieke sfeer mochten opsnuiven.

In de *NRC* schrijft Kester Freriks in zijn necrologie dat Van Deel graag persoonlijke vriendschappen sloot met auteurs die hij bewonderde. ‘Dat is hem als recensent wel eens nagedragen,’ vervolgt hij, ‘maar het was zijn overtuiging dat deze band zijn visie op het werk scherpte.’

Hahaha! (een holle lach)

Dan denk ik meteen terug aan Van Deels bespreking van *De zondvloed* van Jeroen Brouwers, waarin hij letterlijk, maar zonder de bron te noemen, de brief citeert waarin Brouwers hem uitlegt waar zijn ‘fugatische’ roman over gaat. Dat kwam pas aan het licht toen Brouwers zijn eigen brievenboeken publiceerde.

Hoe je het ook wendt of keert, er blijft een smet kleven aan de recensiepraktijk van Tom van Deel. Hij was tot in het merg van zijn botten een vriendjesbespreker, met een heel beperkte opvatting over wat literatuur moest zijn. Een mandarijn in de letteren, een estheet in een domein dat niet groter was dan een halve consistoriekamer, die veel ‘troost’ uit een literair werk wilde putten. Maarten ‘t Hart noemde hem een ‘literaire ouderling’ die wilde bepalen wie er wel en niet aan het Heilig Avondmaal mocht aanzitten.

Bij de voorbereiding van mijn polemiekt tegen Van Deel en de Revisorclan, destijds in *Maatstaf* gepubliceerd, heb ik een geweldige hekel aan zijn ideeën en zalvende toon gekregen. Het is mooi dat alles nu bij elkaar staat in *Liever citroen dan mandarijn*, vorig jaar in een kleine oplage uitgegeven.

20 augustus

Yvonne Samuels (78) stormde net de voordeur binnen. Met haar heb ik in New York en Washington heel wat

avonturen beleefd in de Veldhof-zaak (zie mijn *Op zoek naar meneer Johnsson*). In mijn in 2024 gepubliceerde dagboek wijd ik er enige bladzijden aan.

Ze werd gesecondeerd door een oude man die als haar chauffeur optrad. Altijd heeft ze mensen om zich heen die onder de indruk zijn van haar 'mystieke' verhalen en haar graag een dienst willen bewijzen.

Het ging meteen over de darmkanker waaraan ze drie weken geleden was geopereerd.

Ze zet nu al haar wapens in om het Kwaad te bestrijden. Lessen die ze van Boeddha en Mandela (op Robbeneiland) heeft geleerd. Ze is niet zwaarmoedig, nee, ze leeft met de dag en heeft een positieve instelling.

Ik zal niet proberen haar esoterische denkbeelden weer te geven, want die vervluchtigen in mijn geval bijna even snel als ik ze aanhoor.

Eigenlijk wilde ik heel iets anders noteren.

De kogel is door de kerk: ik ga *De elfenburcht* in eigen beheer uitgeven. Ik wil dat boek, een spannend verhaal waarin zowel de romantische als de antiromantische kijk op IJsland aan bod komt, domweg op mijn signeertafel zien liggen.

Oplage: 100 stuks. Daarna zien we wel verder.

Kosten: een kleine € 1000.

Ik denk dat ik de verschijningsdatum op april 2020 laat zetten. Pas op dat moment stuur ik - misschien - een paar exemplaren naar de pers, dus na publicatie van *Te hooi en te gras*. Het lijkt me beter dat beide boeken niet in elkaars vaarwater komen.

Van het Engeland-boek verwacht ik wel het een en ander, van *De elfenburcht* niet. Want de twee uitgevers aan wie ik het manuscript heb toegestuurd, reageerden afhoudend op mijn verhaal. Te ingewikkeld, te veel een

schrijversboek (de hoofdpersoon is een schrijver die de lezer af en toe op het verkeerde been zet). Atlas stelde voor er een non-fictie boek van te maken, maar daar is geen denken aan.

In het voorjaar moet ook mijn kinderboek over Vlieland verschijnen, eveneens in eigen beheer. Ook om die reden is het beter nu al met de verkoop van *De elfenburcht* te beginnen.

Er is nu geen ontkomen meer aan: ik moet me op de mol storten. Dat wordt mijn eigen dierenverhaal, in het spoor van Koolhaas en *Waterschapsheuvel*. Dat biedt veel ruimte voor spanning en absurde humor.

26 augustus

Bij het binnenrijden van het Drentse dorpje Lieveren zag ik dat de naam op het gemeentebord was afgeplakt met Liefair. Eén dag per jaar pakt de dorpsvereniging uit met een markt die in een paar jaar tijd is uitgroeid tot een omvangrijk, drukbezocht evenement.

Het blijft echter een gewone braderie, wat aan het gedrag van de bezoekers te merken is: ze maken er een kuierroute van, links en rechts een nauwelijks nieuwsgierige blik werpend, op weg naar versnaperingen en bier. Normaal gesproken verkoop ik er nog redelijk, maar gisteren, in de warmte, liet de kooplust het afweten. Amper twintig boeken, meer zat er niet in.

Van mijn vaste gesprekspartner, een verkoper van Zweedse drop, berenvlees en nog wat andere zaken, hoorde ik dat zijn vrouw met haar eigengemaakte *fudge* in de prijzen was gevallen. Haar *fudge* met whisky- en salmiaksmaak was nota bene in Engeland bekroond. Dat

had zowel publiciteit als extra verkoop opgeleverd, al was de fudge helaas niet hittebestendig. Ik kon er niet van proeven, want een suikerbom past niet in mijn afvalschema.

Van een man - een jaar of vijftig, slank, sportief - zoals ik er zelf waarschijnlijk binnenkort ook uitzie - hoorde ik over een Belgisch project op een eiland bij Hammerfest. In die Arctische barheid is een Vlaamse familie een schapenhouderij begonnen. Je kunt daar meewerken, als je handig bent, of vakantie vieren. Was dat niet iets voor mij, met mijn sterk ontwikkelde noordelijk gevoel?

Nou, nee.

Ik verlang helemaal niet naar de kou en de kale noordelijke kust.

De man had als bibliothecaris op Vlieland gewerkt (1 jaar) en daarvoor elf jaar op Terschelling. In Gamvik, zoals die noordelijke nederzetting heet, had hij twee zomers gewerkt.

Net als bijna alle andere passanten sloot hij zich daarna weer aan bij het defilé en vertrok zonder zich met een gesigneerd boek verrijkt te hebben.

29 augustus

Gisteren, een paar dagen na Lieveren, ging het iets beter.

‘Als ‘t vandaag doorkeutelt naar de 25, ben ik tevreden,’ noteerde ik ‘s ochtends in mijn agenda. Met de haken over de sloot heb ik dat gehaald.

Toch ging het hier, op deze Bommen Berend Dag, in de eerste plaats om een boeken- en stripmarkt, niet om een braderie. Helaas kwam een groot deel van het publiek af op een wedstrijd met Chinese drakenboten, wat vooral een ongelooflijke pestherrie opleverde. Op mijn

verzoek was ik al ver van de finish neergezet, maar een nabije luidspreker maakte aan alle rust een einde.

Het was weer warm, boven de dertig graden, en dat is meestal funest voor de verkoop. Naast mij vertelde de oude man van een stripkraam mij hetzelfde grapje als vorig jaar:

‘Wat is het warm, zei een Belg vanmorgen tegen mij.’

‘Wat heet,’ was mijn antwoord.’

‘Ik hou van taalgrapjes,’ voegde hij er wat slapjes aan toe.

Ik ving het verraste kreetje op van een man die een stapeltje vergeelde Sjors en Sjimmies kocht. Het blijft verwonderlijk, al die volwassen mensen die jacht maken op de strips uit hun jeugd.

Van een man die mijn boekje over Tolkien kocht en vroeg of ik dat aan Tom wilde opdragen, die momenteel in Nieuw-Zeeland op vakantie was, hoorde ik dat Tom alles over zijn lievelingsauteur verzamelde.

Vergeet hem niet te zeggen dat de brieven van Tolkien na LOTR (*Lord of the Rings*) tot het beste behoren wat hij geschreven heeft, zei ik tegen de man die met zijn boerenhoofd, bril, snor en korte blonde haar verrassend sterk op Gerrit Krol leek.

Vreemde types trokken aan mijn kraam voorbij. Zoals een warm aangeklede oude vrouw, die met een zakdoek het zweet van haar voor hoofd wiste. Maar zonder dikke jas werd ze gauw verkouden, vertelde ze.

Een man had van een zonnenschermpje een hoed gemaakt, waar iedereen om moest lachen, behalve de man zelf. Er marcheerde ook een bataljon soldaten voorbij, voorzien van helmen en gekleed in een ijzeren kuras, met musketten over hun schouder, maar dat had met Bommen Berend te maken.

Op zeker moment kwam iemand stapje voor stapje met een rollator op mij af - ik herkende hem van vroeger, een moeilijk lopende, spastische man met slechts een paar tanden in zijn mond. Hij had nu een kunstgebit dat hem niet echt lekker zat. Hij vroeg me of ik nog steeds aan het reizen was. Daarna kocht hij mijn fotoboek over Noorwegen - hij koopt altijd wel een boek van mij. Daarbij viel een briefje van twintig uit zijn buidel dat ik nog tijdig van de straatstenen wist op te rapen. Geen idee hoe deze stumper, die vroeger een belangrijke functie bij de gemeente had, herinner ik me, thuis moet komen.

Aangezien het geregeld niet vlotte met de verkoop, bood ik aan de schaarse geïnteresseerden twee reisboeken voor vijftien euro aan. Dan lever ik wel wat in, maar ja, het gaat mij om een volgende druk.

Aan een man die het waddenboek kocht, vroeg ik welk eiland zijn favoriet was. Hij had een huisje op Schiermonnikoog, dus het antwoord lag voor de hand. Hij vond Vlieland te veel een yuppeneiland geworden. Hij haalde nog een lezing van Herman Pleij - kenner van middeleeuwse letterkunde en folklore - aan die gezegd had dat Groningers niet alleen de kat uit de boom keken, maar ook erg lijdzaam waren. Zouden al die aardbevingen in het westen des lands hebben plaatsgevonden, had hij gezegd, dan zou daar al lang een opstand zijn uitbroken.

8 september

Op de terugweg uit Dokkum kreeg ik de ene felle stortbui na de andere over mij heen. Op de oprit van mijn huis heb ik nog zeker tien minuten in de auto gezeten voor ik mij naar buiten waagde. Had een van deze buien zijn la-

ding boven de Kunstmarkt, waarmee het vestingstadje de jaarlijkse Admiraliteitsdagen afsluit, losgelaten, dan was mijn boekenkraam een ramp overkomen.

Gelukkig bleef het aldaar nagenoeg droog. Vanaf mijn plek op de Koornmarkt zag ik geregeld witte en donkere cumuluswolken overdrijven, maar op een klein buitje na hadden wij daar beneden niets te klagen.

Aanvankelijk liep de verkoop van geen kant. Na drie uur had ik drie boeken verkocht. Ik legde mij er bij neer dat dit een verknoeide dag zou worden, tot het publiek ineens begon aan te zwellen. Natuurlijk kochten ze geen enkel schilderij of keramisch vaasje bij mijn kunstcollega's, maar bij mij zat er ineens leven in de brouwerij. Van drie sprong ik naar dertig, en daar kon ik goed mee leven.

De loop kwam erin dankzij een zeilend echtpaar - dat nu even niet zeilde - dat meteen vier boeken meenam. Met hun boot, die in de haven van Terschelling lag afgemeerd, zetten ze vooral koers naar de Duitse Waddeneilanden.

'Kent u de Halligen?' vroeg de man. 'En Amrum en Föhr?'

Ik knikte bevestigend. 'Ik heb alle Duitse Waddeneilanden bezocht,' deelde ik mee. 'Die reisverslagen staan in *Pension Waldidylle*, dat ik hier niet bij me heb.'

Zo verkocht ik een vijfde boek, dat ik morgen zal opsturen.

Een andere man vroeg mij of ik wist waarom de noordelijke mens zo'n zwaarmoedig karakter had. Hij noemde Ingmar Bergman en August Strindberg. Ik liet even een stilte vallen, dacht aan het verre van lieflijke landschap en de eveneens barre geschiedenis, maar moest hem het antwoord schuldig blijven.

'Misschien heeft het met de geringe hoeveelheid zon-

licht te maken,' zei de klant. 'Een tekort aan vitamine D roept depressieve gevoelens op.'

'Ja, voor de Eskimo's die af en toe lijden aan Arctische hysterie, ofwel *pibloktoq*, waarbij ze volledig door het lint gaan, is dat een bekende these,' reageerde ik. 'En het is waar dat Noren en Zweden in de winter graag uitwijken naar de Canarische Eilanden. Je begrijpt niet dat hun voorouders al die lange donkere winters zonder die zonovergoten eilanden hebben overleefd.'

Een man die 's ochtends mijn boek over Schotland had gekocht, kwam aan het eind van de middag terug om een tweede boek te kopen. Hij had *Op de Schotse toer* in de rust van zijn kajuit bijna uitgelezen en de lectuur beviel hem. Zo kwam er een hoopvol einde aan deze dag op de kunstmarkt in Dokkum.

Nog even een andere notitie:

De eerste positieve reactie op *De elfenburcht* deed mij opveren. Van Jitske Kingma, mijn uitgever in Leeuwarden, kreeg ik bericht dat ze het boek 'erg interessant en spannend' had gevonden.

Ik mailde haar de volgende boodschap:

'Dag Jitske,

Je oordeel over mijn roman doet mij veel genoegen. Er zit veel humor in het boek, maar het heeft ook een tragische kant.

Op de een of andere manier wilde ik iets over de moed van mijn overleden zus schrijven, maar het mocht niet al te somber worden.

Vandaar dat ik het een plaats heb gegeven binnen mijn eigen, vaak hilarische jaren als reisleader op IJsland.

Al met al heb ik zo een nieuw boek over dit bizarre land. Ik denk dat in ieder geval mijn vaste lezers daar blij mee zullen zijn.'

Ze mailde als volgt terug:

'Ja, dat tragikomische is aan de rand van de pijngrens, dus erg goed gedaan.

En je fans zullen het verslinden!'

Ze wil het boek graag in haar eigen fonds opnemen. Daar heb ik uiteraard geen bezwaar tegen.

Ik verheug me op het moment dat het boek samen met de twee andere IJsland-boeken een magische driehoek zal vormen. Leg ik er *Het noordelijk gevoel* bij, waarin een verhaal staat over hoe ik te paard meehelp met schapen drijven op Húsey, alsmede *In een woest en leeg heelal*, het met Kessler gemaakte fotoboek over IJsland, dan heb ik zelfs een pentagram.

Het is natuurlijk een gewaagde constructie, het finale ziekbed van mijn eigen zus vermengen met een bizarre tocht door IJsland die evenmin goed afloopt. Maar door de zus een belangrijke rol te laten spelen in het tweede drama, kan ik licht werpen op de relatie tussen broer en zus en tegelijk laten zien hoe ze met haar ziekte omgaat.

Binnen het IJslandse kader besteed ik veel aandacht aan de natuur en de bovennatuur. Ik breng, net als in *Te hooi en te gras* een ode aan de natuurliefhebbers. Voorts geef ik veel ruimte aan mensen die een band hebben met het Hogere. Zij geven toch een extra dimensie aan het

menselijk leven. Allerlei levenshoudingen botsen in het verhaal op elkaar, waarin mensen zowel op elkaar zijn aangewezen als elkaars concurrenten zijn.

Alles beschreven en verklankt in een lichte toonsoort.

16 september

Gistermorgen stond ik om 05.00 uur naast mijn bed. De koffie stond beneden al klaar, dankzij mijn vrouw, die altijd slecht slaapt, maar nu nog slechter vanwege de ultieme poging die zij onderneemt om van het roken af te komen. Om die reden bezochten wij een paar dagen geleden een hypnotherapeut, die zich in een Drents boerderijtje had teruggetrokken. Het viel mij al mee dat ze na de sessie, eenmaal op het erf, niet meteen een sigaret opstak.

Begeleid door een volle maan reed ik eerst anderhalf uur door de nacht, tot na Lemmer de rozevingerige dage-raad de strijd aanbond met het maanlicht.

In Utrecht wist ik na enige foute afslagen toch het hart van de stad te bereiken, het Vredenburg. Op mijn plek bij de toiletwagen stonk het geweldig naar vis. Even later ontstond grote consternatie toen een bejaard echtpaar scheldend en tierend de kraam achter mij wist te bereiken. Althans, het was de vrouw die tegen haar man tekeer ging. 'Je luistert niet!' herhaalde ze steeds maar. Om zijn zwaar beladen auto bij de kraam te kunnen krijgen, was hij over de waterkabel van de toiletkar heen gereden. Ik groette het echtpaar vriendelijk, want zij zijn oude bekenden - op de boekenmarkt in Deventer staan we altijd naast elkaar. Hun relatie is te vergelijken met die van het stel in Voskuils *Het Bureau*. Ze kunnen niet zonder elkaar, maar eigenlijk ook niet mét elkaar.

Gelukkig had een andere kraamhouder wierookstokjes bij de hand om de visstank te verdrijven.

Vorig jaar was mij al opgevallen dat mijn verkoop over heel veel titels verliep. Dat was nu weer het geval. De reden: er komen flink wat fans langs, die alle nieuwe titels al hebben, en om die reden de minder bekende titels meenemen.

‘Wij kennen elkaar,’ zei een man opeens tegen mij. En inderdaad herkende ik vagelijk zijn gezicht en de wantrouwige blik in zijn ogen.

Sjefke!

Ofwel J.L. de Jager, zoals zijn officiële schrijversnaam luidt, de auteur van *Domme namen* en *Volksgebruiken in Nederland*.

Hij vertelde mij dat hij allang uit de schrijverij en de antropologie was gestapt en zijn heil in het bedrijfsleven had gezocht.

Hij prees mijn *Antropologen te velde* en vroeg waarom mijn ‘Onder antropologen’ niet op tafel lag. Grappig, want dat is het artikel dat ik jaren geleden in de *NRC* schreef naar aanleiding van de negatieve opmerkingen die Han Voskuil aan de antropologen wijdde in zijn romanserie, waarin hij verslag uitbrengt van zijn levenslange verbondenheid met het volkskundig instituut.

Ooit hebben wij elkaar eerder ontmoet op een bijeenkomst waar een antropologisch boek, dat ook artikelen van ons beiden bevatte, ten doop werd gehouden. Daar waren de mediterrane antropoloog Jeremy Boissevain en Jojada Verrips, een leerling van Norbert Elias en vriend van mijn ex-zwager, de historicus Jacques Giele, aanwezig.

Toen vertelde hij, na het nodige ingenomen te hebben, dat zijn ouders hem niet alleen van de naam Sjef hadden

voorzien, maar hem in het dagelijks leven zelfs Sjefke noemden. Dan kun je het wel vergeten om ooit hogerop te komen, vertelde hij toen.

In feite speelt zijn *Domme namen* in het Brabantse katholieke milieu. Nu zei hij dat een schrijver een ‘held van zijn tijd’ zou moeten zijn, om tegen de rest af te steken. Hem was dat niet gelukt. Mij evenmin, maar ik heb daar ook nooit naar gestreefd.

Hij moest niets hebben van Jojada Verrips, die hem kennelijk een streek had geleverd, en Wim Hazeu, mijn uitgever, ik weet niet waarom. Wel was hij gecharmeerd van het werk van A.F.Th. van der Heijden, ook een jongen uit het Brabantse land.

‘We zijn en blijven kinderen van de jaren zestig,’ zei ik nog. ‘Aanschoppen tegen het establishment.’

Dat was hij met me eens. Vandaar dat hij *Liever citroen dan mandarijn* kocht, polemieken tegen de gevestigde orde van literaire critici uit de jaren tachtig en negentig.

18 september

Met veel plezier het manuscript van *De elfenburcht* herlezen.

Onbegrijpelijk dat Atlas het afwees. En dan te bedenken dat ik het idee had de uitgever een grote dienst te bewijzen, omdat ik ze volgens mij een seller had toegespeeld. Het boek is heel goed verkoopbaar, zeker aan mijn fans en de vele IJslandgangers. Maar de uitgevers/aandeelhouders zijn tegenwoordig niet meer tevreden met de verkoop van een paar duizend boeken.

De opbouw van het verhaal is goed, de karakters komen goed uit de verf. Het is ook absoluut niet ingewikkeld, al hebben we te maken met een onbetrouwbare verteller.

Humor en tragiek zijn rijkelijk aanwezig. Zelfs in de

tragiek is, dankzij Jutta, die herstelt in een Italiaans ziekenhuis, veel humor aanwezig.

IJsland wordt op indringende wijze uitgebeeld, dat moest zelfs mijn ontrouwe uitgever beamen, en met veel kennis van zaken. De personages hebben een verschillende kijk op het land.

Voorals Iris is heel geslaagd, met haar openstaan voor magie, het bovennatuurlijke en haar eigen diepte. Zij weerspiegelt het karakter van Jutta, al blijft ook Jutta kritisch ten opzichte van haar.

Er staan mooie bespiegelingen in, onder meer over de reisleader en het groepsproces.

Er staat een fraaie scène in over de nachtelijke proces-sie naar de elfenburcht, in het maanlicht, gekoppeld aan een verwijzing naar de Duitse Hoogromantiek.

Ook heel mooi: 'Voor mij was de reis geen literair spelletje.' Dat denkt een verontwaardigde reisleader als hij het scenario van Grettir Methusalemson, de IJslandse thrillerschrijver, aanhoort.

Als reisleader heeft hij te maken met personen, niet met personages, zegt hij tegen Jutta. Uiteraard een dubbele bodem, omdat hij tevens schrijver is.

Het boek komt tot mijn grote genoegen aan het eind van deze maand uit. Ik ga meteen recensie-exemplaren rondsturen, al heb ik er weinig vertrouwen in dat het boek door de Grote Pers wordt opgepikt. *Altijd Noorwegen* werd ook nergens besproken, maar haalde op eigen kracht al zes drukken. Ik kan het boek beslist goed verkopen en wat meer is, er ook aan verdienen.

Het romantische levensgevoel blijft een belangrijke onderstroom in mijn werk. Het staat tegenover een strikt rationele levenshouding die alleen waarde hecht aan het

gezond verstand. De romantiek heeft vooral betrekking op de verhouding tot de natuur - naast de kennis over de natuur, is er de magische en mythische variant. Al deze houdingen spelen een rol in mijn recente boeken, zowel in *Te hooi en te gras* als in *De elfenburcht* en zelfs in *Het kindermuseum*, mijn kinderboek over Vlieland. Dat zal ook weer het geval zijn in het volgende geplande reisboek, dat zich zal afspelen in het Noorwegen van Theodor Kittelsen en Peder Balke, twee fameuze landschapschilders.

Het plan is om opnieuw met fotograaf Dolph Kessler op stap te gaan. Hij mailde mij vanuit Groenland om te zeggen dat we beter een nieuw reisboek over IJsland konden gaan maken dan het spoor volgen van een man die kabouters en trollen had getekend (Kittelsen). Dat ben ik niet met hem eens. IJsland komt al voldoende aan bod in *De elfenburcht*. En bij Kittelsen en Balke moet het gaan om een gedreven zoektocht, te beginnen bij mijn tweede boek *Een terloopse handreiking*, dat - zonder dat ik het wist - al een trol van Kittelsen op het omslag liet zien. Bovendien zijn trollen en kabouters juist allemachtig interessant.

22 september

In de krant las ik een interview met een leraar wiskunde die ook kroegbaas was geworden. Uit angst voor vrije tijd was hij het liefst zo hard mogelijk aan het werk.

Citaat: 'Ik dacht: straks moet je met pensioen. En dan word je zo'n ANWB'er, die op een elektrische fiets rondrijdt. Dat lijkt me afschuwelijk.'

Dat gebeurde ook met Han Voskuil na zijn pensionering op het Meertens Instituut. Zie het laatste deel van *Het Bureau*, waarin hij heel wat tochtjes maakt met zijn

Nicolien. Alleen niet op een e-bike, maar op een gewone fiets.

Hier om me heen kom ik ook geregeld mannen - het zijn bijna altijd mannen - tegen die stevast dezelfde rondjes om het dorp draaien. Zelf ga ik er ook bijna dagelijks met de elektrische fiets op uit. Graag zou ik zeggen dat ik al die ritjes na duizend keer nog even prachtig vind, maar dat is niet het geval. Ondanks het feit dat ik als natuurvriend altijd let op de flora en de fauna. Mijn speurend oog ziet meteen de gele zwavelzwam die zich in een dode eik heeft vastgebeten, de distelvlinders op de kaardenbollen langs de weg en de grote zwarte watertor die de sloot ontvlucht is en ontheemd over het fietspad scharrelt.

Na urenlang op mijn kamer gelezen, geschreven en nagedacht te hebben, heb ik behoefte aan buitenlucht. Daar komt nu een nieuw excuus bij: ik moet als jongere oudere in beweging blijven en met name de spieren boven mijn wrakke knieën versterken.

Voorts weet ik wel zeker dat elke omgeving saai en voorspelbaar wordt als je er maar lang genoeg blijft wonen.

Bij de leraar annex kastelein gaat 't om de angst voor het zwarte gat. Daar heb ik als creatief persoon geen last van. Op dit moment grijpen de schrijfplannen elkaar bij de staart.

Eergisteren had ik een lezing over het 'noordelijk gevoel' in Alkmaar, voor de leden van de Vereniging Nederland-Noorwegen. Het was weer een heidense opgave om het desbetreffende buurthuis te vinden. Ik rij alleen op een routeschema en niet met gps. Dat gaat meestal goed, tot ik me in de grote stad beweeg. Dan gaan de aanwijzingen via straatnamen en 'na 150 meter rechtsaf'. Een prima

recept om hopeloos te verdwalen. Dat gebeurde nu ook weer. Met behulp van personeel bij benzinepompen en passanten kwam ik toch nog op tijd op mijn bestemming aan.

Bij de ingang hingen groepjes bellende Marokkanen en Surinamers rond, dus ik was er niet zeker van of ik het buurthuis veilig binnen kon komen. Dat bleek toch te kunnen.

In het zaaltje trof ik, een kwartier voor tijd, slechts een handvol belangstellenden aan. Van een vorige keer herinnerde ik mij een kerkgebouw vol mensen. Maar dit keer had de voorzitter (die getooid ging met de passende voornaam IJsbrand), zo vertelde hij mij, slechts een enkele advertentie in de *Alkmaarder Courant* geplaatst. Om die reden dacht hij aan een zaaltje met vijftig, zestig stoelen wel genoeg te hebben.

Dat bleek te kloppen. Toen ik begon, was de zaal vol.

Helaas stond ik geprogrammeerd voor twee volle uren, en dan zijn tachtig dia's niet voldoende. Vandaar dat ik ook mijn lezing over Zweden had meegenomen.

Het publiek, dat tot mijn genoegen niet alleen ouderen telde, was mij goedgezind en lachte op de momenten die ik daarvoor had bedoeld. Overigens waren het wel de ouderen en niet de jongeren die in de pauze een boek kochten.

Na afloop volgde nog een schier eindeloze rit door het nachtelijke duister van Noord-Holland. Laag aan de hemel hing een halve rode maan aan de hemel, zwemmend in een plas geel licht. Op een gegeven moment zag ik bij de Afsluitdijk nog een vallende ster. Het leek er even op of ik verdwaald was in een boek van Stephen King.

23 september

‘Ik vind het wel jammer dat ik niet meer rook,’ zei D. tegen mij op het tuinterras.

Ze was naarstig aan het breien. Ze breit wat af, sinds ze, nu anderhalve week geleden, met roken is gestopt.

Als verstokte roker is ze van de ene dag op de andere een belangrijk genotsmiddel kwijt.

Ze weet maar al te goed dat ze, nu ze een pacemaker heeft, niet op de oude voet kan doorgaan.

In feite was ze, in de angstige dagen dat het hart soms stopte en ze flauwviel, al afgekickt - na drie weken is de fysieke verslaving grotendeels van de baan. Maar zodra de pacemaker was geïnstalleerd, greep ze weer naar de sigaretten.

In de tuin vertelde ze dat een vrouwelijke kennis haar had verteld dat ze na anderhalf jaar niet-roken geen verschil in haar lichamelijke conditie had gemerkt.

Stom mens. Zeg dat toch niet tegen iemand die nog dagelijks strijd levert tegen de verslaving door nicotine.

Ruim een week geleden zetten wij koers naar het Drentse platteland, naar een verbouwde boerderij waar zich een hypnotherapeute had gevestigd. Zelf zou ik mijn ziel en zaligheid nooit aan een dergelijke alternatieve genezer toevertrouwen, al was ik wel nieuwsgierig hoe de sessie zou verlopen. De belofte was dat één sessie al voldoende zou zijn om de duivelse tegenstander uit te schakelen.

Ik herinnerde mij dat mijn zus, die graag in alternatieve kringen verkeerde, ook eens met een hypnotherapeut had gewerkt. Haar conclusie was later dat ze te nuchter was voor een dergelijke aanpak.

Op de deur van de ontvangkamer hing een medede-

ling met het woord RUST erop. Gelieve niet hard te praten of anderszins lawaai te maken, want dat zou de onderhypnose verkerende cliënten negatief kunnen beïnvloeden.

In het vertrek hing een zoetige lucht, die niet afkomstig was van een grote bos pioenrozen - die bleken nep te zijn - maar van geurkaarsjes. Aan de wand hing een woest schilderij in bonte kleuren, overdekt met flinke spatten goudverf.

In een folder werd beloofd dat hypnose de juiste oplossing was om je van allerlei hardnekkige problemen af te helpen. Het ging niet alleen om kettingrokers. 'Geen angsten meer', las ik, en 'geen last meer van slapeloosheid'. Zelfs een prikkelbare darm, blozen en nagelbijten konden effectief met hypnose worden bestreden.

Na twintig minuten wachten maakte een vrouw de deur open. Ze zag er niet als een waarzegster of toverkol uit, eerder als een mevrouw Doorsnee. Geen karbonkelingen. Nee, ze had een breed, plat gezicht met rustige bruine ogen. Uiteraard straalde ze vriendelijkheid uit.

Na anderhalf uur kwamen ze weer terug. In die tijd had ik mij verdiept in het nieuwe boek van cultuurfilosoof Ton Lemaire, *Met lichte tred*, waarin hij zich richt op de wereld van de wandelaar.

Zoals eerder gezegd, was ik al blij dat D. buiten niet meteen een sigaret opstak. Want na anderhalf uur niet roken moest ze daar wel grote behoefte aan hebben.

Over de seance zelf liet ze niet veel los. Volgens haar was ze absoluut niet onder hypnose gebracht. Toen ze achter haar gesloten oogleden een cirkel op zich af moest zien komen, had ze helemaal geen cirkel gezien. Maar omdat het anders zo zielig voor de therapeute zou zijn geweest, had ze maar gedaan alsof.

Ik hoorde ook dat haar gevraagd was hoe sterk haar motivatie was om met roken te stoppen. Op een lijstje van tien punten had ze een hoge score opgegeven. Had ze dat niet gedaan, dan had de genezeres, zo liet ze weten, de sessie meteen afgeblazen, en had ze misschien wel geweigerd het honorarium (€ 120 cash) in ontvangst te nemen.

‘Heb je ‘t idee dat de hypnose je het definitieve zetje heeft gegeven?’ vroeg ik in de tuin.

Ze haalde haar schouders op.

‘Misschien vooral het gesprek?’ suggereerde ik.

‘Ik kon haar nauwelijks verstaan,’ zei D. ‘Ze kwam uit Zuid-Afrika.’

29 september

Het was gisteren storm en ontij in het hartje van mijn geboortestad Leeuwarden. Het was al moeilijk om de marktplaats op de Lange Pijp te bereiken: een rit door steeds smallere straatjes en steegjes, alsof je inderdaad op weg was naar het eind van een lange vangpijp.

De weersvoorspelling was redelijk - wel een harde wind, maar alleen in het begin van de middag een buitje.

‘s Ochtends was het nog te doen, al beukte de wind op mijn achterzeil. Geregeld werden mijn stoel en plastic boekenkragen omver gekegeld.

Naast mij stond Jitske van uitgeverij Elikser. Zij had alvast vier dozen met boeken in mijn kraam neergezet, bevattende mijn nieuwe roman *De elfenburcht*. Het omslag was op mijn verzoek iets lichter gemaakt, waardoor de afgebeelde burcht, in Borgarfjörður, in Oost-IJsland, door een geheimzinnig licht werd beschenen.

Het is inderdaad geweldig dat het op deze manier kan, al is het tegelijk jammer dat het op deze manier moet.

Want ik verwacht wel de nodige interesse bij mijn lezers en IJslandgangers. Maar goed, liever zo dan helemaal niet. Al met al kunnen we toch heel wat lezers bereiken. Ik verkoop het boek op markten, probeer wat publiciteit te regelen en de uitgever stalt het in het Centraal Boekhuis in Culemborg, waar boekenwinkels het kunnen bestellen. Blijft het boek goed doorlopen, dan kunnen we het geld in eigen zak steken.

Ik heb inmiddels al een flink aantal fans aangeschreven dat voor het grootste deel positief heeft gereageerd.

Tot mijn genoegen verkocht ik het eerste exemplaar aan een echtpaar dat zowel goede herinneringen bewaarde aan IJsland en Lapland als aan mijn boeken over die landen.

De kop is eraf!

Ondanks de middagbuien haalde ik in totaal toch nog de twintig. Er was geen enkele doorloop, maar gelukkig kreeg ik klanten die mijn werk kenden en bereid waren een paar boeken mee te nemen.

Stormvlagen gierden rond mijn kraam, het zeildoek klapperde en mijn stoel vloog weer de lucht in. Gelukkig kwam de marktmeester langs met de mededeling dat we moesten opbreken, want er was een echte storm in aantocht.

Die woorden waren niet aan dovemansoren gericht.

Nogmaals trotseerde ik de rit door het druk winkelende publiek en de enge gang door de vangpijp, om me daarna met mijn nieuwe boek en wat zakgeld uit de voeten te maken.

2 oktober

Gisteren stak de Pebesma-kant in mijn karakter - dat is de kant van mijn moeder - even de kop op. Dat wil zeggen,

een plotse driftaanval, die zich moeilijk liet beteugelen. En nog wel op de tennisbaan. Daar leverde ik met mijn partner strijd tegen een duo, waarvan de ene helft uit de beruchte Hamer bestond, de fanatieke hoofdpersoon uit mijn novelle *Stukje van de lijn*!

Hoewel de man nu zeventig is, blijft hij een opgefokte speler die altijd en overal alles wil winnen. In de competitietijd vormde hij met zijn partner, de plaatselijke drogist, een uiterst onsympathiek koppel, berucht in de hele noordelijke tenniswereld. Ook nu nog balt hij voortdurend de vuist als hij een punt maakt en levert hij graag negatief commentaar op het spel van de tegenstanders.

Hamer was belust op wraak, want de vorige keer hadden we hem en zijn maat een kopje kleiner gemaakt. Dus toen het bij ons niet liep, groeide hij in zijn rol van triomfator. Op een gegeven moment, diep in de derde set, kreeg ik er genoeg van en riep hem tot de orde.

Dat viel natuurlijk verkeerd. Hij had toch niets misdaan? Hij deed gewoon zijn best, mocht dat soms niet?

Niemand viel mij bij.

Het scheelde geen haar of we hadden de partij gestaakt.

Al snel had ik spijt van mijn uitval. Normaal gesproken kan de uitslag mij weinig schelen, al wil ik liever niet dat juist Hamer elke set wint. Dat krijg je daarna namelijk nog wekenlang te horen.

Op het moment zelf kon ik de driftbui niet beteugelen. Allemachtig, wat een aanstellerij tijdens een recreatief spelletje dat echt werkelijk nergens om ging.

Wat moet je niet allemaal compenseren als je je op de tennisbaan zo gedraagt?

In feite tuimelde ik zelf mijn eigen tennisonnelle binnen.

Meteen na afloop schudden Hamer en ik elkaar weer de hand. Zand erover!, zei hij, we zijn volwassen mensen, we praten er niet meer over.

Hij had tranen in zijn ogen.

Hij had het nog over onze wederzijdse belangstelling voor de natuur, voor vogels en paddenstoelen.

Ik had hem op zijn verjaardag inderdaad mijn *Zwammen-gids* cadeau gedaan.

Hamer is nu eenmaal de man die hij is. Dat verander je nu niet meer.

Het was duidelijk dat hij geen ruzie met mij wilde.

Dat deed mij genoeg.

Voortaan zal ik me echt moeten beheersen, al speel ik als een dweil en sta ik drie sets achter.

10 oktober

Alweer bijna een week geleden sloot ik me aan bij een paddenstoelenexcursie aan de andere kant van de Afsluitdijk. In het verleden ben ik vaker met de mycologische werkgroep Noord-Holland op stap geweest. Die staat altijd onder leiding van Martijn Oud, een robuuste no-nonsense man die ik zeer bewonder om zijn expertise. Om hem heen heeft hij mensen die hem voortdurend confronteren met net geplukte paddenstoelen, waarvan ik absoluut de naam niet weet. Hij wel. Meestal prevelt hij wat in het Latijn, maar hij is ook altijd bereid om de Nederlandse naam te noemen.

Overal springen de paddenstoelen weer uit de grond. Het heeft de laatste tijd flink geregend en het is zacht weer. Ideaal dus voor de zwamvlokken om hun nageslacht uit de grond te duwen. Mijn voortuin is momenteel een feest van roodwitte vliegenzwammen. Maar als

ik in de berm naar een groepje bruine of gele zwammen kijk, heb ik, zoals elke herfst, weer geen idee hoe ze heten. Melkzwam, mompel ik dan maar, of ridderzwam, of gordijnzwam, of satijnzwam, of krulzoom, ik heb werkelijk geen idee.

De geniale Martin Oud weet het meestal direct, of hij kijkt even door zijn loep naar de plaatjes en sporen, of scheurt de steel of de knol aan stukken.

Op deze excursie heb ik weer tientallen nieuwe soorten gezien, zoals de panterchampignon, de grijze slanke amaniet, het donsvoetje, de gevlekte vezelkop, de krijtwitte mycena, de knotsvoettrechterszwam (een *Collybia*), de dennenvlamhoed, de knolchampignonparasolzwam, de purperen champignon, de blauwvlekkende fluweelboleet, de stinkmycena, de roodvoetrussula (bedreigd), de leverkleurige melkzwam, het mosklokje, de grote kale inktzwam, de broze russula, de smakelijke melkzwam, het vuurzwammetje (niet te verwarren met de kabouterwasplaat), de boomloze gordijnzwam, de korrelhoed, het papegaaizwammetje, de olijfkleurige klompvoet, de gelaarsde gordijnzwam, de oranjegroene melkzwam, het (roze) elfenschermpje, de bloedsteelmycena (die het omslag siert van *Zwiers Zwammengids*), de zwartwordende stuifzwam en niet te vergeten het fraaie varkensoor, familie van de prachtige bekerzwammen.

Bij heel veel bruine paddenstoelen moest ik denken aan de amateur-mycoloog op Vlieland die dan kortweg sprak van een 'kbpp'tje' - een klein bruin pestpaddenstoeltje.

Paddenstoelen die ik wel herkende waren bijvoorbeeld de groene glibberzwam en de gele knolamaniet. Bij een aangetaste groene knolamaniet (dodelijk giftig) vertelde Martijn dat hij die wel geproefd had. Hij smaakte naar

rauwe aardappelen. Daarna was het wel zaak alles weer uit te spugen. Het gif, dat de nieren en lever vernietigt, is pas werkzaam als je het inslikt. Vandaar dat hij tegen een mevrouw, die de amaniet helemaal sloopte, zei dat ze haar handen niet hoefde te wassen.

Dit voorval vond heel snel zijn weg naar de eerste bladzijden van een gloednieuw project waar ik een paar dagen eerder mee was begonnen. Het gaat om een nieuw lang verhaal dat gestoeld is op het kinderboek *Het meisje en de mol*. Ik ga twee parallelle werelden beschrijven, die van de mollen en die van een gezin van natuurliefhebbers. Voor het mollenverhaal laat ik mij, zoals al aangekondigd, inspireren door de vele mooie dierenverhalen van Anton Koolhaas en ook door *Waterschapsheuvel* van Richard Adams. Voor het bovengrondse verhaal door mijn eigen werk en een klein aantal natuurschrijvers, zoals Henry Thoreau en Ton Lemaire.

Het belooft een interessant project te worden. Elke dag werk ik nu aan een of twee scènes. Zo heb ik over een paar weken, als ik mij twee weken op Vlieland terugtrek in de atelierwoning van zeeschilderes Betzy Akersloot Berg, iets zinnigs om handen. Want het kinderboek dat ik daar zou afmaken, is al een half jaar af.

30 oktober

Alweer vier dagen geleden was ik een van de sterren op de Scandinavische fair in Hoevelaken. Onzin natuurlijk, ik was gewoon een van de deelnemers. Die sterrenstatus valt toe aan de mol Lode Buys Ballot, die na het doden van een wezel tot koning van het mollenvolk wordt gekroond. Ik werk elke dag aan dit verhaal, dus haal ik nu en dan een paar dingen door elkaar.

Ik keek echt uit naar deze fair. Niet vanwege het feit dat ik daar een lezing gaf over het ‘noordelijk gevoel’ - een van de vele vermommingen van het romantische sentiment - maar domweg omdat ik wel weer eens wat boeken wilde verkopen. En dan met name mijn nieuwe roman *De elfenburcht*. Wel, ik werd niet teleurgesteld: van de ruim negentig verkochte boeken tekende de roman voor ruim twintig.

Ik zat mooi binnen, met naast mij een kraam vol zonnebrillen en tegenover mij een Drents echtpaar dat een eigen schaapskudde heeft en van wie de vrouw truien en sokken breit. Wanneer er geen klanten waren, breide ze rustig door.

Van mijn collega uit Oude Pekela, de man van de Zweedse drop, blikjes berenvlees en door zijn vrouw maakte fudge, hoorde ik dat hij nooit meer in Friesland op een markt wil staan. Vorige winter was hij in een Charles Dickens-outfit in Dokkum aanwezig geweest, maar zelfs de jonge dame die koffie verkocht had bijna niets verdiend.

‘Friezen kopen niet,’ zei hij met een grafstem, een variant op ‘Friezen zingen niet’.

In Hoevelaken verkocht ik zelfs vier van mijn boekjes over Tolkien. Van twee moeders hoorde ik dat hun zoons alles lazen wat er van Tolkien was verschenen. Zelf had ze met moeite het eerste deel van LOTR uitgelezen.

‘Dat klopt met de statistieken,’ vertelde ik haar. ‘Mannen voelen zich veel sterker door het verhaal aangesproken dan vrouwen.’

Dat heeft zeker te maken met het overvloedige geweld in de trilogie, al valt dat juist in het eerste deel wel mee.

Beide dames heb ik er attent op gemaakt dat mijn komende boek over Engeland rijkelijk veel Tolkieniana

bevat. Alle twee vroegen ze me de titel onder mijn handtekening te zetten.

De collega uit Oude Pekela vertelde mij dat hij een bakfiets had gekocht die hij in zijn bestelbus kon inladen. Daarmee gaat hij naar Stockholm om er op een voedselmarkt de bekroonde fudge te verkopen.

Gisteren kwam de derde druk binnen van *Op de Schotse toer*.

De foto's zijn gelukkig weer scherp.

Vandaag werd ik aangenaam verrast door de vraag van mijn uitgever of ik een Engelstalig boek over klimaatverandering en de toekomst van onze planeet wil vertalen.

Natuurlijk zeg ik ja.

Ik hoop zo weer terug te keren in het vertaalcircuit. Vooral om het kraamgeld voor mijn boekenmarkten en fairs te kunnen betalen.

Over drie dagen vertrek ik naar Vlieland. Het grappige is dat ik met het nieuwe mollenproject op een punt ben aangekomen waar ik een Vlielandse scène wil inlassen. Ik heb zelfs bedacht dat dit een sterk gegeven is om volgend jaar opnieuw in aanmerking te komen voor een verblijf als 'artist in residence' op het lotusblad in de Waddenzee.

Overigens is geen enkele mol er ooit in geslaagd om vanuit Friesland de Waddenzee over te steken naar Vlieland.

18 november

Gisteren teruggekeerd op het vertrouwde nest.

De twee weken op Vlieland hadden een hoog rendement, want ik heb in anderhalve week mijn Mollenboek (getiteld: *De koningsmol*) voltooid. Heel gedisciplineerd

elke ochtend en een deel van de middag geschreven. In de namiddag ging ik fietsen, al waren de weersomstandigheden zelden ideaal - vaak regen en harde wind, zowel heen als terug.

De laatste dagen gelezen en de eerste bladzijden van het vertaalboek nader bekeken.

Ik heb een dagboekje bijgehouden dat ik hier niet ga overschrijven.

Op het laatst ook nog met twee natuurexcursies meegelopen. Weer allerlei paddenstoelen met naam en al in het veld en het duin gezien, de ene kluifzwam na de andere wasplaat.

De truc om volgend jaar voor een tweede verblijf terug te keren is geslaagd - de conservator van het Tromp's Huys heeft ongeveer dezelfde periode in november vastgelegd. Ik moet alleen nog een concept indienen.

Het huisje is prachtig en heel efficiënt en chic ingericht. Magnifiek uitzicht over de Waddenzee, maar eerlijk gezegd went dat snel. 's Avonds zie ik de lichten van twee vuurtorens - die van Vlieland en Texel. Kijk ik even uit het raam en komen er wandelaars of fietsers voorbij, dan steken ze vaak de hand op.

'Wat een geweldige plek om daar te logeren,' denken ze dan.

Vandaag ben ik begonnen met het uittypen van de 35 pagina's handgeschreven tekst. In feite een goed procedé: nu kan ik achteraf nog van alles verbeteren en aanvullen.

27 november

De nachtmerrie is weer voorbij.

Vier dagen (en nachten) lang zat er een katheter in mijn blaas.

Via mijn jongeheer was er door de urinebuis een plastic buisje ingebracht.

Ook vroeger was dat al eens gebeurd, om zo met een cameraatje in mijn blaas te kunnen kijken.

Maar dit was een ander verhaal.

In de nacht van donderdag op vrijdag kreeg ik om drie uur aandrang, maar was de afvoer totaal geblokkeerd. Hoe lang ik ook boven de pot bleef hangen, hoe hard ik de kraan boven de wastafel ook aanzette, het resultaat was nihil. Uiteindelijk produceerde ik een enkel bloeddruppeltje, wat mij bepaald niet geruststelde.

Uren later naar de huisarts. Die probeerde twee maal achter elkaar een katheter in te brengen, maar ving alleen maar bloed.

Dat stelde mij nog minder gerust.

Naar het ziekenhuis, niet naar mijn vertrouwde uroloog van vroeger, maar naar Drachten. Afdeling Spoedeisende Hulp, de plek waar ambulances af- en aanrijden.

Opnieuw een katheter, dit keer in de handen van een vrouwelijke verpleegkundige. Ze ried me aan bij het inbrengen diep en rustig adem te halen. Dat hielp de nare pijn te controleren. En denk aan iets leuks, luidde haar tweede tip.

Iets leuks?

Mijn gedachten vlogen alle kanten op, naar een sauna in Lapland, een wandeling tussen koningspinguïns op South-Georgia, de geboorte van mijn dochter, de heerlijke portwijn uit Trás-os-Montes in Portugal, de brontige IJslandse boerin uit Isafjördur...

Ineens kwam de urine los, eerst een halve liter, daarna nog 0,4 liter. Aanvankelijk was er bloed, daarna kleurde de zak geel. Die werd vervolgens aan mijn been vastgebonden en voilà! ik mocht naar huis.

Pas in Drachten kwam ik erachter hoeveel urine een mens op een dag produceert. Vele liters. Het liep maar door. Bij de ingreep zelf draait alles om hygiëne, want een besmetting is snel opgelopen. Zeker in en ziekenhuis waar het sterft van de bacteriën.

Voor het slapen gaan werd de dagzak door een (grotere) nachtzak vervangen. In bed moet je dicht bij de rand blijven liggen en op je rug proberen te slapen.

Wat een ellende.

Je hoort eigenlijk al niet meer tot het mensdom.

Een essentiële levensfunctie is van je afgenomen.

De dagzak begon te lekken. Inlegkruisjes om het heen eronder, 's nachts het onderbeen in een plastic zak. Bovendien begon de zak zich weer met bloed te vullen.

Huisartspost gebeld. Tegen twaalfen kregen we bezoek van een eigenaardige figuur, een zelfverzekerde macho uit de Balkan, die over blaaskanker begon te praten, een kletsverhaal afstak over oude mannetjes die allemaal prostaatkanker hebben maar daaraan niet overlijden, maar verder geen hand uitstak. Die man hoef ik hier niet meer te zien.

Een avond later Thuiszorg gebeld. Er kwam een zachtmoedige jongeman die eindelijk de lekke zak kon verwisselen. Helaas trok hij opeens hard aan mijn katheter, waardoor die een eindje omlaag zakte.

Eindelijk kon ik dinsdagmiddag naar mijn eigen uroloog. Ik hoopte natuurlijk op een of ander lichtpuntje, opdat ik niet meteen onder het mes hoefde. Dat lichtpuntje kwam er. In een onderzoeksruimte moest ik plaatsnemen op een speciale toiletpot met een rond deksel en werd er via een zijstuk van de katheter water in mijn blaas gebracht. De katheter werd achteloos (en pijnloos) verwijderd. In de blaas nam de druk al snel toe en ineens begon ik te plassen.

Ik was als een kind zo blij.

En inderdaad, er hoefde niet geopereerd te worden.

Ik moest beginnen met een medicijn dat de vergrote prostaat aanpakt en waarmee ik laren geleden nooit had moeten stoppen.

Over drie maanden terugkomen.

Geen psa-meting de komende tijd, zei hij, want die zou wel extreem hoog zijn. Ook geen rectale touch. Alles moest eerst tot rust komen.

Weer was ik als een kind zo blij.

Alles kan nu weer doorgaan - ik kan weer autorijden, tennissen, wandelen, op mijn bureaustoel zitten, boeken verkopen op een aantal belangrijke grote markten in november en december enzovoort. Van de uroloog hoorde ik dat als er ongeveer anderhalve liter urine in Drachten was afgetapt, ik het katheter nog drie of vier weken langer had moeten dragen. Die tijd was nodig geweest voor het herstellen van de uitgerekte blaaswand.

Opnieuw sprong ik - heel voorzichtig - een gat in de lucht.

Ik plas nu om de twee of drie uur. Het is nog wel wat pijnlijk, maar het straaltje wordt al krachtiger.

Soms spreek ik de druilloor bemoedigend toe.

Op dit moment heb ik het gevoel dat ik net op tijd aan een duister scenario ontsnapt ben.

Was dit malheur mij op Vlieland overkomen, dan was ik waarschijnlijk per helikopter afgevoerd.

In Lapland had ik het niet overleefd.

9 december

De twee dagen Zweedse Kerstmarkt waren een hard gelag. De markt is ondergebracht in een voormalige suikerfabriek bij het stadspark. Binnen dit sfeerloze betonnen

karkas wordt met lampjes en kerstliedjes getracht de kooplust van bezoekers op te wekken. Tegen alle verwachtingen in lukt dat best aardig - ruim negentig is een goed resultaat. Opnieuw deed *De elfenburcht* het uitstekend, net als de andere Scandinavische boeken.

Een tweede probleem was de kou. Vandaar dat ik mij op een poolreis had gekleed. Bovendien moest ik om de haverklap naar het toilet, want de 'benigne hyperplasie' (vergroete prostaat) is nog lang niet tot rust gekomen. Ik slik nu ook een sterk antibioticum, in de hoop dat dit paardenmiddel het overspannen gedoe in de onderbuik kan helpen bedaren.

Verder valt er over de markt weinig te melden. Geen interessante gesprekjes, heel weinig fans.

13 december

Beroerd geslapen. Uit bed om 02.30, 03.30, 04.30, 05.00. Koortsig, geen slaap. Toch in slaap gevallen tot 09.00.

Slechte voorbereiding voor de dag dat mijn redacteur van Atlas op bezoek zou komen om mijn nieuwe plannen aan te horen.

Al met al toch een plezierig en vruchtbaar gesprek gevoerd.

Simon, een jongeman met een ingetogen karakter, is van het romantische soort, in literaire en schilderkunstige zin. Dat schept een band. Hij is gelukkig gecharmeerd van mijn reisboeken.

Hij is akkoord met mijn nieuwe boekproject. Ik ga terug naar Denemarken en Noorwegen om wat in de noordelijke Romantiek te grasduinen. Via de trol op het omslag van *Een terloopse handreiking*, mijn tweede boek,

stap ik de wereld van Theodor Kittelsen binnen. Via het Deense hunebed onder Kopenhagen leg ik een connectie met de Noorse schilders Johan Christian Dahl en Peder Balke en ook met de Haagse School en de hunebedden in Drenthe.

Het boek zal gaan over reizen, schilders, de noordelijke natuur, Romantiek, het sublieme, de kunst van het reizen en het geheel zal niet gespeend zijn van enige spot en ironie.

Ik krijg het contract voor half januari, wat betekent dat ik er een werkbeurs mee kan aanvragen. Dan moeten twee experts van het Fonds, die de hele wereldliteratuur in hun broekzak hebben, mijn *Te hooi en te gras* beoordelen.

Dat zal wel niks worden, op mijn polemische reactie na dan.

Tegen Simon, die ik in mijn werkkamer annex bibliotheek ontving, merkte ik op dat vooral mannen naar zo'n eigen bolwerk verlangen en dat vrouwen veel socialer zijn. Hij was het met me eens.

We liggen weer op koers.

Nu de plasbuis en de voorstanderklier nog.

23 december

Ja, ook wat het urinaire traject betreft liggen we godzijdank weer op koers. De afgelopen nacht hoefde ik er zelfs maar één keer uit. Dat wil zeggen, de antihormoonpillen slaan al na drie weken aan in plaats van twee of drie maanden.

Toen ik mijn zoon, die hier met zijn gezin logeert, vertelde over de katheter, trok hij wit weg. Hij vond

het een gruwelverhaal. Dat is het ook, maar het is niet het einde van de wereld.

Op zijn beurt liet hij mij zijn laptop zien met grafiekjes van metingen waar hij nu mee bezig was. Hij heeft bij het chipsbedrijf, waarvoor hij werkt, iets nieuws bedacht, wat nu in diverse landen positief getest is. Er is alleen nu een probleem in de testfase: bij metingen door verschillende computers wijkt het onderlinge resultaat een fractie van elkaar af. Wat is daarvan de reden?

Ik moest hem het antwoord schuldig blijven.

De Groningse kerstmarkt op de Hoge der A (Winterwelvaart) was weer een steenkoude affaire. De eerste dag speelde zich helemaal in het donker af, van 's middags vijf tot 's avonds tien. Matige 25. De volgende dag, zaterdag, is altijd de beste dag, als het weer tenminste meewerkt. Alles zat mee. Score: 95. Vooral *De elfenburcht* liep als een trein.

Zondag beloofde een regendag te worden, daarom ben ik, tot mijn spijt, niet gegaan. In twee dagen 120 boeken verkopen is natuurlijk niet slecht.

Zondag was inderdaad een miezerige dag, waarbij de boeken door de vochtigheid krom zouden trekken. In plaats daarvan ben ik met Olger en zijn zoontjes naar een raar dieren-tuintje in Leens geweest.

Op zaterdag heb ik van elf uur tot 's avonds tien uur bijna continu gestaan. De volgende dag was ik helemaal stijf. Dat voel ik nu nog. Eigenlijk is die wintermarkt in de openlucht een te zware belasting. Maar niets op deze aardkloot is gratis en zelden of nooit krijg je zomaar iets in de schoot geworpen.

29 december

Een week lang hadden wij de kinderen en kleinkinderen over de vloer.

Dat was geen onverdeeld genoegen.

Wat wij vooral ontwend waren, was de aanwezigheid van een jongetje van anderhalf jaar, dat de hoofdrol voor zich opeiste. Op zijn korte beentjes banjerde hij op alles af om iets vervelends te gaan doen. Hij stond niet toe dat zijn broertje rustig aan het spelen was. Als stoorzender graaide hij dan naar diens speelgoed om dat daarna in het rond te gaan smijten. Zodra hij tegenstand ondervond, barstte hij in huilen uit en rende naar zijn moeder. Met zijn heldere blauwe ogen ziet hij er heel onschuldig uit, maar hij neemt geen genoegen met de rol van figurant. Graag sluipt hij stiekem naar je toe om dan een luide brul te geven - hij speelt dan de rol van tijger.

Zelfs zijn ouders waren opgelucht als hij afgevoerd kon worden voor het middagdutje of voor de lange nachtslaap.

Uit een gesprek met Wienke: stel dat ik als 90-jarige berooid bij jou aan de deur klop, wat doe je dan?

‘Dan laat ik je binnen en dan kun je bij ons inwonen.’

Dat is toch wel een heerlijk vooruitzicht.

29 december

Terugblik

Boeken

Een rustig jaar, wat boekpublicaties betreft.

En terecht, want vorig jaar had ik al uitgpakt met vijf stuks.

De elfenburcht verscheen eind oktober. Van de honderd exemplaren zijn er nu, na een paar beurzen, nog acht over.

Daarnaast heb ik twee boeken geschreven. Een tweede kinderboek over Vlieland (begin dit jaar) en *De koningsmol*, waaraan ik nu de laatste hand leg.

Bovendien heb ik, na nog twee reizen naar Engeland, het manuscript voltooid van *Te hooi en te gras*, dat over ruim een maand moet verschijnen.

Bovendien heb ik een contract in huis voor een nieuw boek, met als werktitel *Het romantische noorden*.

Het Zweden- en Schotland-boek werden herdrukt.

Reizen

Andere reizen dan naar het Lake District en Cornwall heb ik niet gemaakt. Verder stond alleen Vlieland twee keer op het programma: een weekje zomervakantie en twee weken in de atelierwoning. Bovendien heb ik een optie op nog eens twee weken in november volgend jaar.

Dit eiland is voor mij zowel een retraite als een literair concept.

Gezondheid

Na Vlieland heb ik de broodmagere Atkins weer omarmd, met het doel de suikerspiegel omlaag te krijgen. Dat is gelukt.

Over mijn onderbuik heb ik even niets nieuws te melden.

31 december

Nadat de vrouw zeker een week lang heeft geproest en gehoest, is nu het virus op mij overgesprongen. Dat betekent vreemde, koortsige dromen, lachwekkende reizen in het Land van Kokanje, een feestmaal met hobbits in de Gouw, onbegrijpelijke plots van heen en weer springende verhaaltjes. Alsmede de zinloze productie van veel snot.

Ik houd het daarom kort en zakelijk (mijn sprankelende geest is op de vlucht geslagen).

Vooruitblik

Boeken

- Ik ben nog bezig met de correctie van het Engelandboek.
- Eigen uitgave van *Het kindermuseum* in het voorjaar.
- Eén exemplaar sturen naar de redactrice van Querido, die als kind mijn *Vlieland in gevaar* had stukgelezen.
- Afronden mollenboek.
- Documenteren voor het nieuwe boek over noordelijke romantiek en alvast een aantal stukken schrijven.

Reizen

- Naar Noorwegen met Blom (mei). Langs locaties van de schilders Kittelsen en Balke.
- Reisje naar Denemarken met Lampe. Langs hunebedden en musea (juni).
- Vlieland. Twee weken in de zomer, bij Gerrit B. en in het Strandhotel (als alles meezit). Plus twee weken in november.

Gezondheid

Doe vooral geen ongezonde dingen.

